

รายงานการประเมินสถานการณ์
สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย
และรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒๕๕๕

รายงานการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย และ รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี ๒๕๕๕

ISBN 978-616-7213-19-4

ปีที่พิมพ์ ๒๕๕๖

จำนวนพิมพ์ ๓,๐๐๐ เล่ม

ที่ปรึกษา

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะผู้จัดทำรายงาน

อมรา พงศาพิชญ์	ชาติชาย สุธงศาธรรมิกราช
ขรรค์ชัย คงเสนห์	ภิรมย์ ศรีประเสริฐ
วารุณี เจนาคม	เจษฎา ไชยคุปต์
บุญเกื้อ สมนึก	กฤษฎา งามสินจำรัส
คมสรวงศ์ เมธิกุล	ชวรินทร์ เกตุปราษฎ์
ชลธิพร เดชขำ	เชิดชัย ยุสเปรมานนท์
นงเยาว์ ออบสุวรรณ	นฤนาท คุ่มไพบูลย์
ภพธรรม สุนันธรรม	รตญา กอบศิริกาญจน์
หรรษา บุญรัตน์	อังคณา สังข์ทอง
ลดาพร เผ่าเหลื่องทอง	พรนภา มีชนะ
อัญญะรัฐ เอ่งฉ้วน	สันติ ลาติฟี
อภิสิทธิ์ พันธุ์วิไล	ณัฐพงษ์ คล่องแคล่ว
วิภา แก้วสังข์ทอง	อนุทิน จิตตะศิริ
ณิรมณ เชื้อไทย	มณีนรัตน์ บวรพิสิฐกุล
วันรุ่ง แสนแก้ว	พรปวีณ์ มีมากบาง

บรรณาธิการ

ขรรค์ชัย คงเสนห์	วารุณี เจนาคม
ณิรมณ เชื้อไทย	มณีนรัตน์ บวรพิสิฐกุล
เจษฎา ไชยคุปต์	

ปกและรูปเล่ม : กัญจรา สุรธรา

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว

คำนำ

การจัดทำรายงานประจำปีเพื่อประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน และรายงานผลการปฏิบัติประจำปี เป็นอำนาจหน้าที่ประการหนึ่งของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ ทั้งนี้ เพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรี รัฐสภา และสาธารณชน ให้ได้รับทราบถึงสถานะด้านสิทธิมนุษยชนตามสภาพที่เป็นจริงในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ และเป็นการรายงานผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในรอบปีเดียวกัน

การทำหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนมีการใช้ข้อมูลอย่างหลากหลาย เช่น ข้อมูลจากการร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ การเสนอข้อมูลของภาคประชาชน การนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชน การติดตามผลการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะจากรายงาน (Universal Periodic Review : UPR) ที่หน่วยงานต่างๆ นำไปปฏิบัติ เป็นต้น การดำเนินการได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย อาทิ คณะอนุกรรมการในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ภาคประชาสังคม ภาคประชาชน รวมถึงหน่วยงานของรัฐ ช่วงเวลาในการรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ต้นปี ทั้งนี้ ได้วางเป้าหมายให้มีข้อมูลที่ครบถ้วนรอบด้าน อย่างไรก็ตาม สถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยมีความหลากหลายเกิดขึ้นในทุกพื้นที่ตลอดเวลา และที่สำคัญมีมิติต่างๆ ที่น่าสนใจ น่าติดตาม ดังนั้น อาจจะมีบางสถานการณ์ที่อาจจะไม่สามารถนำมาเสนอในรายงานฉบับนี้ได้ครบถ้วนทั้งหมด การวิเคราะห์นำเสนอจะมีทั้งด้านที่เป็นความก้าวหน้าและด้านที่ต้องพิจารณาปรับปรุงให้เข้าสู่สถานการณ์ที่พึงประสงค์ตามกรอบและเกณฑ์การประเมินที่ได้วางไว้

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติขอขอบคุณทุกท่านและทุกหน่วยงานที่ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำรายงานฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ หวังว่ารายงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจ ประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการศึกษาและนำไปใช้เพื่อการพัฒนาให้เกิดสังคมการเคารพสิทธิมนุษยชนอย่างเต็มที่ต่อไป

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สารบัญ

สารจากประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	๙
คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	๑๐
ผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	๑๑
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	๑๒

บทนำ

๒๕

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒๕

๑. ความเป็นมา	๒๕
๒. อำนาจหน้าที่	๒๖
๓. วิสัยทัศน์	๒๗
๔. พันธกิจ	๒๗
๕. เป้าประสงค์และยุทธศาสตร์	๒๗
๖. จุดเน้นในการดำเนินงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	๒๘

ภาคที่ ๑

รายงานการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย ปี ๒๕๕๕

๒๙

บทที่ ๑

กรอบและเกณฑ์การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

๓๑

ต้องให้สัตยาบัน ILO ฉบับที่ 87, 98

บทที่ ๒

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย ปี ๒๕๕๕

๓๕

๒.๑ สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

- ๒.๑.๑ การแสดงความคิดเห็น การชุมนุมทางการเมือง
- ๒.๑.๒ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน
- ๒.๑.๓ การป้องกัน เยียวยาผู้ประสบอุบัติเหตุทางถนน

๒.๒ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

๒.๓ สิทธิชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒.๔ สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

- ๒.๔.๑ สถานการณ์น้ำท่วม
- ๒.๔.๒ การพัฒนาธุรกิจกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม
- ๒.๔.๓ สิทธิแรงงาน
- ๒.๔.๔ การค้ามนุษย์
- ๒.๔.๕ สิทธิในการศึกษา

๒.๕ การคุ้มครองและช่วยเหลือกลุ่มที่เสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน

- ๒.๕.๑ สิทธิเด็ก
- ๒.๕.๒ สิทธิสตรี
- ๒.๕.๓ สิทธิคนพิการ
- ๒.๕.๔ สิทธิของบุคคลหลากหลายทางเพศ
- ๒.๕.๕ สิทธิด้านสถานะบุคคลของผู้ไร้สัญชาติ ไทยพลัดถิ่น
ผู้อพยพ และชนพื้นเมือง

๒.๖ สถานการณ์สิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

๓๖

๓๖

๔๒

๔๘

๕๐

๕๙

๗๐

๗๐

๗๓

๗๕

๘๐

๘๔

๘๙

๘๙

๙๓

๙๗

๑๐๐

๑๐๓

๑๐๕

ภาคที่ ๒

รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี ๒๕๕๕

๑๑๓

บทที่ ๓

ผลการปฏิบัติงานประจำปี ๒๕๕๕

๑๑๕

๓.๑ การตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน	๑๑๗
๓.๑.๑ การรับเรื่องร้องเรียน	๑๒๐
๓.๑.๒ การตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน	๑๒๕
๓.๑.๓ การติดตามการดำเนินการตามมาตรการการแก้ไขปัญหาจากรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน	๑๒๖
๓.๒ การเสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง และการฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหาย	๑๒๙
๓.๒.๑ การเสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ และการดำเนินการในชั้นศาล	๑๓๐
๓.๒.๒ การเสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลปกครอง และการดำเนินการในชั้นศาล	๑๓๔
๓.๒.๓ การฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหาย	๑๓๗
๓.๓ การเสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย และกฎ	๑๓๘
๓.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๑๔๑
๓.๓.๒ ข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย	๑๔๖

๓.๔ การส่งเสริมสิทธิมนุษยชนและสิทธิมนุษยชนศึกษา	๑๖๑
๓.๔.๑ การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และสร้างความตระหนักในการเคารพสิทธิมนุษยชน	๑๖๒
๓.๔.๒ งานสิทธิมนุษยชนศึกษา	๑๖๗
๓.๔.๓ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์	๑๖๙
๓.๕ การศึกษาวิจัยด้านสิทธิมนุษยชน	๑๗๓
๓.๖ การส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานเครือข่าย	๑๘๒
๓.๖.๑ การสร้างเครือข่ายการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน	๑๘๒
๓.๖.๒ การพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย	๑๘๓
๓.๗ การดำเนินงานสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	๑๘๔
๓.๘ การดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ	๑๙๖
๓.๘.๑ ความร่วมมือกับสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของประเทศต่างๆ ในระดับภูมิภาคและระดับสากล	๑๙๖
๓.๘.๒ ความร่วมมือกับสหประชาชาติและกรอบความร่วมมืออื่นๆ	๒๐๕
๓.๘.๓ ความร่วมมือกับภาคประชาสังคม	๒๐๗
๓.๘.๔ การติดตามการปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน	๒๐๙
๓.๙ การบริหารจัดการ	๒๑๒
๓.๙.๑ โครงสร้างการบริหารของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	๒๑๓
๓.๙.๒ อัตรากำลัง/บุคลากร	๒๑๔
๓.๙.๓ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร	๒๑๕
๓.๙.๔ การพัฒนาระบบสารสนเทศ	๒๑๖
๓.๙.๕ งบประมาณรายจ่ายประจำปี	๒๑๘
๓.๙.๖ รายงานของผู้สอบบัญชีและรายงานการเงิน	๒๑๘

ภาคผนวก

๒๓๗

รายงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
เกี่ยวกับการปฏิบัติตามอนุสัญญาว่าด้วย
การจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบฯ

๒๓๘

ที่มาของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒๖๒

คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำรายงานประจำปี
ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒๖๔

กสม. แนะนำหนังสือ

๒๖๖

สารจากประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

การจัดทำรายงานการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย และรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี ๒๕๕๕ ฉบับนี้ เป็นการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ประการหนึ่งของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยในส่วนของ การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ในปี ๒๕๕๕ เป็นการนำเสนอสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนที่สำคัญในรอบปีดังกล่าว พร้อมทั้งประเมินว่าแต่ละสถานการณ์อยู่ในระดับที่ยอมรับได้หรือต้องมีการพัฒนา ทั้งนี้ เป้าหมายสำคัญก็คือ เพื่อช่วยกันทำให้สังคมไทยเป็นสังคมสิทธิมนุษยชนที่มีการเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน

การทำงานที่ต้องใช้ข้อมูลอย่างรอบด้าน จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ผู้ที่มีหน้าที่รวบรวม วิเคราะห์ จึงต้องใช้การประสานงานและการประสานความร่วมมือ ซึ่งก็ได้รับการตอบสนองที่ดีจากทุกฝ่าย ในโอกาสนี้จึงขอขอบคุณกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และคณะอนุกรรมการทุกท่าน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ผู้นำชุมชน และประชาชนที่ได้ให้ข้อมูล ตลอดจนเข้าร่วมการจัดเวทีประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน ส่งผลให้รายงานฉบับนี้มีข้อมูลและสำเร็จลุล่วงได้ตามที่วางเป้าหมายไว้ หวังว่า รายงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานของรัฐที่จะนำไปใช้เป็นแนวในการพัฒนางานสิทธิมนุษยชนต่อไป

ดร. อมรา พงศาพิชญ์

(ศาสตราจารย์ ดร. อมรา พงศาพิชญ์)
ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ ๒

นางอมรา พงศาพิชญ์
ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

พลตำรวจเอกวันชัย ศรีนวนนิต
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นายแท้งจริง ศิริพานิช
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นายนิรันดร์ พิทักษ์วัชระ
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นายปริญญา ศิริสารการ
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นายไพบูลย์ วราหะไพฑูรย์
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางวิสา เบ็ญจะมโน
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นายวีรวิทย์ วีรวิทย์

รักษาราชการแทน

เลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นายประณู สุวรรณภักดี

รองเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ถึงแก่กรรม เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๕

นายชรรค์ชัย คงเสน่ห์

รองเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

รับตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๕๕

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนภายในประเทศ ปี ๒๕๕๕ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จะทำการรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยที่เกิดขึ้น แล้วนำมาวิเคราะห์และประเมิน โดยมีกรอบ และเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน ดังนี้

❖ กรอบเกี่ยวกับหน้าที่ของรัฐในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่ใช้กันทั่วไปใน ๓ ประเด็น ประกอบด้วย

- (๑) หน้าที่ในการเคารพสิทธิ (Obligation to respect) หมายถึง การที่รัฐไม่เข้าไปแทรกแซงการใช้สิทธิของประชาชน
- (๒) หน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิ (Obligation to protect) การที่รัฐมีมาตรการดูแลไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิโดยบุคคลที่สาม และ
- (๓) หน้าที่ในการทำให้สิทธิเกิดผลในทางปฏิบัติ (Obligation to fulfill) หมายถึง การที่รัฐต้องดำเนินการรับรองหรือประกันสิทธิของประชาชนด้วยการสร้างกรอบทางกฎหมายและนโยบาย รวมถึงการมีมาตรการต่างๆ ที่จะช่วยให้ประชาชนได้รับรู้ถึงสิทธิดังกล่าว การช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและได้ใช้สิทธิและเสรีภาพที่ได้รับการรับรองในกฎหมายภายใน และตามพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย

❖ เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน ประกอบด้วย

- (๑) สิทธิที่ได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และสิทธิต่างๆ ที่ได้รับการคุ้มครองทั้งตามกฎหมายภายในของประเทศไทย
- (๒) สิทธิที่ปรากฏอยู่ในสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี รวม ๗ ฉบับจากทั้งหมด ๙ ฉบับ ได้แก่
 - (๑) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกประติบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ
 - (๒) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก
 - (๓) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
 - (๔) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

- (๕) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกประติบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ
- (๖) อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมาน และการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยี และ
- (๗) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ

สำหรับสนธิสัญญาหลักอีก ๒ ฉบับที่ประเทศไทยยังไม่ได้เข้าเป็นภาคี ได้แก่

- (๑) อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลมิให้ถูกบังคับให้สูญหาย ซึ่งเป็นอนุสัญญาที่ประเทศไทยได้แสดงเจตนารมณ์ที่จะเข้าเป็นภาคีโดยได้ลงนามในอนุสัญญาไปแล้ว แต่จะยังไม่มีผลบังคับใช้ จนกว่าประเทศไทยจะปรับแก้กฎหมายภายในให้สอดคล้องกับอนุสัญญาฯ และให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาดังกล่าว และ
- (๒) อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานโยกย้ายถิ่นฐานและสมาชิกในครอบครัว

และนอกจากสนธิสัญญาหลัก ๗ ฉบับข้างต้นแล้ว ประเทศไทยยังได้เข้าเป็นภาคีพิธีสารเลือกรับของสนธิสัญญาดังกล่าวบางฉบับที่เป็นการขยายการคุ้มครองสิทธิให้กว้างขวางขึ้นจากสนธิสัญญาหลัก โดยพิธีสารที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีแล้วมี ๓ ฉบับ ได้แก่

- (๑) พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกประติบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ
- (๒) พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กว่าด้วยการขายเด็ก โสเภณีเด็ก และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก และ
- (๓) พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กว่าด้วยสภาวะความขัดแย้งที่มีการใช้อาวุธ

นอกจากนี้ ยังมีอนุสัญญาที่เกี่ยวกับสิทธิแรงงานที่จัดทำขึ้นในกรอบองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization : ILO) ที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบัน จำนวน ๑๕ ฉบับ รวมทั้งมาตรฐานระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนในเรื่องต่างๆ ที่สหประชาชาติจัดทำขึ้น เพื่อเป็นแนวทางให้ประเทศต่างๆ ยึดถือปฏิบัติ

ในการจัดทำรายงานการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยฉบับนี้ กสม. จะได้นำกรอบการประเมินที่กล่าวข้างต้นมาใช้ในการวิเคราะห์ว่า รัฐได้ดำเนินการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิต่างๆ ตามที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญและกฎหมายภายในของประเทศ รวมทั้งในสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่ไทยเป็นภาคีมากน้อยเพียงใด และในกรณีที่เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน จะได้มีการวิเคราะห์ว่าการละเมิดสิทธิมนุษยชนนั้นเกิดจากสาเหตุใด รัฐได้เข้าไปดำเนินการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นหรือไม่อย่างไร และการดำเนินการนั้น ส่งผลให้ประชาชนได้รับการคุ้มครองสิทธิในทางปฏิบัติหรือไม่เพียงใด หากการดำเนินการของรัฐไม่เพียงพอ ก็เป็นหน้าที่ของ กสม. ในฐานะกลไกที่มีหน้าที่ในการตรวจสอบการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนของรัฐ ที่จะต้องให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สิทธิต่างๆ ที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมายไทย และพันธกรณีระหว่างประเทศเกิดผลเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย ปี ๒๕๕๕ มีสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ ดังนี้

๒.๑ สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

๒.๑.๑ การแสดงความคิดเห็น การชุมนุมทางการเมือง

ในการสร้างความสมานฉันท์ รัฐบาลได้แต่งตั้งคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) ซึ่งได้จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ โดยมีข้อเสนอ เช่น การนำผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม โดยเคารพสิทธิของผู้ต้องหา จำเลย ผู้เสียหาย เยียวยา ฟ้นฟูผู้ถูกดำเนินคดีโดยไม่เป็นธรรม ไม่เร่งรัดการนิรโทษกรรม และการให้สัตยาบันธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ แต่รัฐบาลได้ตอบรับข้อเสนอแนะเพียงบางข้อ เช่น การช่วยเหลือเยียวยาด้านการเงินแก่ผู้เสียหายจากเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมือง ขณะเดียวกันกลับเร่งรัดการจัดทำร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมอันเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับข้อเสนอของ คอป.

การชุมนุมโดยสงบปราศจากอาวุธเป็นเสรีภาพที่ประชาชนต้องได้รับการรับรองและคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖๓ รัฐบาลจะต้องเคารพสิทธิของประชาชนทุกคนทั้งสิทธิและเสรีภาพในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน รวมถึงกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ข้อ ๑๙ และ ๒๑ อีกด้วย แต่จากเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองขององค์การพิทักษ์สยามและภาคีเครือข่าย เมื่อวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๕ และวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ รัฐบาลได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑ การตั้งจุดสกัดผู้ที่เข้ามาร่วมการชุมนุม เพื่อปิดกั้นเสรีภาพในการชุมนุมทางการเมือง ซึ่งเป็นการชุมนุมของกลุ่มที่มีความเห็นที่ตรงข้ามกับฝ่ายรัฐบาลนั้น แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลไม่ได้ให้การรับรองเสรีภาพในการชุมนุมตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญ และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองดังกล่าว ซึ่งบัญญัติว่าการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำได้ แต่โดยอาศัยอำนาจบัญญัติแห่งกฎหมาย และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นไม่ได้ ซึ่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑ มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกัน ปรามปราบ ระงับ ยับยั้ง แก้ไข หรือบรรเทาเหตุการณ์ อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ดังนั้น การประกาศใช้พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑ ก่อนการชุมนุม การสกัดกั้นการชุมนุม การใช้แก๊สน้ำตาและรถฉีดน้ำใส่กลุ่มผู้ชุมนุม โดยยังไม่มีสัญญาณบ่งชี้ว่าจะมีเหตุการณ์รุนแรงที่จะกระทบต่อความมั่นคงภายในประเทศ จึงไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งกฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าว

๒.๑.๒ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน

ในปี ๒๕๕๕ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชนยังมีข้อจำกัด มีการคุกคาม แทรกแซง และละเมิดสิทธิเสรีภาพของสื่ออย่างต่อเนื่อง อาทิ กรณีผู้สื่อข่าวสถานีโทรทัศน์ช่องหนึ่งสัมภาษณ์ จนทำให้เกิดการกระทบกระทั่งกับรองนายกรัฐมนตรีในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ หรือกรณีการทำร้ายร่างกายจับกุมช่างภาพสื่อมวลชนในเหตุการณ์การสลายการชุมนุมทางการเมืองของกลุ่มองค์กรพิทักษ์สยาม ซึ่งการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้กำลังควบคุมตัวช่างภาพสื่อมวลชนขณะปฏิบัติหน้าที่ถือเป็นการกระทำที่เกินกว่าเหตุ และเป็นการคุกคามสิทธิเสรีภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชน

ถึงแม้จะมีการศึกษาเพื่อแก้ไขพระราชบัญญัติการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐ ประเด็นหมิ่นประมาทโดยลดโทษลง แต่การคงความผิดที่กระทบความมั่นคงไว้ เท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ดุลพินิจ นอกจากนี้ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม (กสทช.) ซึ่งอยู่ในระยะเริ่มดำเนินการในการกำกับดูแลสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ควบคู่กับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจากการประกอบกิจการก็ยังไม่ได้แสดงบทบาทดังกล่าวมากนัก ส่วนเรื่องการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนนั้น ความแตกแยกทางความคิดและอุดมการณ์ทางการเมือง ทำให้สื่อบางรายมีการเลือกข้างทางการเมืองอย่างชัดเจน และผู้สื่อข่าวบางคนถูกตั้งคำถามเกี่ยวกับความเป็นกลางและจริยธรรมของสื่อมวลชน ดังนั้น สื่อมวลชนควรมีความตระหนักและยึดหลักในการทำหน้าที่นำเสนอข่าวอย่างเที่ยงธรรม ปราศจากอคติ คำนึงถึงความถูกต้องและให้เป็นธรรมกับทุกฝ่ายโดยมีความรับผิดชอบภายใต้กรอบจริยธรรมแห่งวิชาชีพ

๒.๑.๓ การป้องกัน เยียวยาผู้ประสบอุบัติเหตุทางถนน

ประเทศไทยมีผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนโดยเฉลี่ยประมาณปีละ ๑๓,๐๐๐ คน และมีผู้บาดเจ็บอีกกว่าล้านคน แต่ข้อมูลจากรายงานการดำเนินงานเกี่ยวกับความปลอดภัยทางถนนทั่วโลก (Global Status Report on Road Safety) ขององค์การอนามัยโลกฉบับล่าสุด ระบุว่า ในปี ๒๕๕๕ ประเทศไทยมีผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนกว่า ๒๖,๐๐๐ คน หรือ ๓๘.๑ ต่อประชากร ๑๐๐,๐๐๐ คน จัดเป็นประเทศที่มีอัตราการตายจากอุบัติเหตุทางถนนสูงสุดเป็นอันดับ ๓ ของโลก ที่ผ่านมามีแนวโน้มว่ารัฐบาลไทยให้ความสำคัญกับการอำนวยความสะดวกในการสัญจรมากกว่าการป้องกันหรือลดอุบัติเหตุทางถนน จึงเห็นว่ารัฐบาลควรกำหนดให้ปัญหาความปลอดภัยทางถนนเป็นเรื่องเร่งด่วนของประเทศ และมีมาตรการในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังตลอดทั้งปี มิใช่ดำเนินการเฉพาะในช่วงเทศกาล นอกจากนี้ รัฐบาลควรจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณให้กับการดำเนินงานเพื่อสร้างความปลอดภัยทางถนนอย่างเพียงพอ และควรมีการประเมินผลการดำเนินงานว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่อย่างไร เพื่อให้สิทธิในชีวิตของประชาชนได้รับการคุ้มครองอย่างแท้จริง

๒.๒ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

ในปี ๒๕๕๕ การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมมีสถานการณ์ที่เป็นความก้าวหน้า คือ การออกกฎหมายจัดตั้งองค์กรการปฏิรูปกฎหมาย (คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย) เพื่อเป็นกลไกหลักในการทำหน้าที่ปรับปรุงและพัฒนากฎหมายของประเทศ ซึ่งรวมถึงกฎหมายที่ใช้ในกระบวนการยุติธรรมเพื่อเป็นการกระจายโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชน นอกจากนี้ รัฐบาลยังให้ความสำคัญต่อข้อเสนอเกี่ยวกับการยกเลิกพันธนาการผู้ต้องขังด้วยตรวน การออกมาตรการเพื่อรองรับข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)

สำหรับสิ่งที่เป็นความถดถอยของสถานการณ์สิทธิมนุษยชนด้านกระบวนการยุติธรรม คือ การที่รัฐบาลยังไม่ได้เร่งดำเนินการจัดตั้งองค์กรการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมให้สำเร็จลุล่วงตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด และการนำนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภายุทธศาสตร์การทำให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม มีผลทำให้สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมของบุคคลไม่ได้รับความคุ้มครองตามขอบเขตของสิทธิจากการบังคับใช้กฎหมายและการปฏิบัติในการอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่รัฐ ประชาชนจึงไม่ได้รับประโยชน์หรือความคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมนี้อย่างเต็มที่ รวมทั้งในกรณีที่รัฐได้นำพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ มาใช้กับเหตุการณ์การชุมนุมเพื่อเรียกร้องทางการเมืองและเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้มีบุคคลต้องตกในสถานะเป็นผู้ต้องสงสัยและถูกกล่าวหาว่ากระทำการฝ่าฝืนกฎหมายฉบับนี้เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติยังคงได้รับเรื่องร้องเรียนกล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่รัฐกระทำการซ้อมทรมานผู้ต้องสงสัย หรือผู้ต้องขังทั้งในขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจและที่เกิดขึ้นภายในเรือนจำหรือทัณฑสถาน แม้ในการตรวจสอบจะพบข้อจำกัดหลายประการจนไม่อาจชี้ชัดได้ว่ามีเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นจริงหรือไม่ แต่ข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้ย่อมอาจชี้ให้เห็นได้ว่า มาตรการการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมยังมีความไม่ถูกต้องเกิดข้อผิดพลาดหลายประการ รวมทั้งการที่กระทรวงยุติธรรมได้จัดตั้งเรือนจำชั่วคราวหลักสี่ขึ้น เพื่อใช้เป็นสถานที่สำหรับควบคุมตัวบุคคลซึ่งถูกกล่าวหาว่าเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองและบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ซึ่งควรได้รับการปล่อยชั่วคราวในทันทีและทำการคุมขังเป็นช้อยกเว้น อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญฯ รวมถึงแนวความคิดยกเลิกโทษประหาร รัฐบาลจะต้องมีกระบวนการขั้นตอนในการพิจารณาดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนด แต่จนถึงปัจจุบัน ยังไม่ปรากฏว่ารัฐบาลจะได้เร่งดำเนินการในเรื่องดังกล่าว กสม. จึงเห็นควรมีข้อเสนอแนะในเรื่องนี้ว่า รัฐจะต้องให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของบุคคล โดยกำหนดให้เป็นนโยบายของรัฐบาลที่เร่งด่วนและสำคัญ และเข้ามามีบทบาทดำเนินการ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเพื่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

ของประชาชนโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐเกิดขึ้นอย่างจริงจังและทันทีควบคู่กันไป ในประการสำคัญ คือ จะต้องดำเนินมาตรการและการบังคับใช้กฎหมายโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้เป็นไปตามนโยบายที่ได้แถลงต่อรัฐสภา ให้ครบถ้วนด้วยการเร่งกำหนดแผนงาน มาตรการ และกลไก เพื่อแก้ไขปัญหาความถดถอยดังกล่าว

๒.๓ สิทธิชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กสม. ได้รับเรื่องราวร้องเรียนจากประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากโครงการพัฒนาและการประกอบอุตสาหกรรมที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น รวมทั้งประชาชนที่ต้องออกจากที่อยู่อาศัยและที่ทำกินเนื่องจากนโยบายการอนุรักษ์ป่าของรัฐบาล

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้รับรองสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น การร้องเรียนดังกล่าวจึงสะท้อนว่า ประชาชนได้ใช้สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญฯ เพิ่มมากขึ้น ทั้งการเรียกร้องให้ยุติโครงการที่มีผลกระทบต่อชุมชน การเรียกร้องให้จัดสรรที่ทำกินที่เหมาะสม ให้มีการรับรองโฉนดชุมชน จัดให้มีการจัดทำการศึกษาโครงการที่จะมีผลกระทบต่อชุมชน การใช้สิทธิในการแสดงความคิดเห็นในเวทีประชาพิจารณ์โครงการต่างๆ และการพยายามป้องกันมิให้มีโครงการหรือกิจกรรมที่มีผลกระทบ ตลอดจนการร่วมมือกับองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ในการจัดทำข้อมูลชุมชนและข้อมูลผลกระทบจากโครงการพัฒนาต่างๆ หรือแม้แต่การรวมตัวกันของชุมชนเพื่อใช้สิทธิทางศาลให้ยกเลิกเพิกถอนโครงการต่างๆ จะเห็นได้ว่ามีความก้าวหน้าของภาคประชาชนในการใช้สิทธิของชุมชนตามรัฐธรรมนูญฯ และมีความพยายามของภาคประชาชนที่จะเข้าไปมีส่วนในการคิด ตัดสินใจ และตรวจสอบแผนงานหรือโครงการที่จะเข้ามา ถือเป็นการใช้สิทธิชุมชนในการกำหนดเจตจำนงว่า ชุมชนจะมีทิศทางพัฒนาไปในทิศทางใด และโครงการใดที่เหมาะสมกับท้องถิ่นของตน ขณะเดียวกันได้มีการยกย่องพระราชบัญญัติว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. จัดให้มีองค์กรอิสระด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ตามมาตรา ๖๗ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เพื่อพิจารณาโครงการที่มีผลกระทบต่อชุมชน

อย่างไรก็ตาม ประชาชนยังไม่สามารถใช้สิทธิของตนได้อย่างเต็มที่ แม้ในระดับนโยบายจะมีการออกกฎหมายและมาตรการต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวก แต่ในทางปฏิบัติจริง แม้จะมีการดำเนินการให้ครบขั้นตอนหรือกระบวนการที่นโยบายหรือกฎหมายกำหนด แต่กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนกลับไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายหรือนโยบายนั้น เช่น กระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนแม้มีการจัดการรับฟังความคิดเห็นจริง แต่ผู้เข้าร่วมหรือผู้มีส่วนได้เสียกลับเป็นบุคคลภายนอกเป็นต้น

๒.๔ สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

๒.๔.๑ สถานการณ์น้ำท่วม

เหตุการณ์มหาอุทกภัยครั้งใหญ่ ในปี ๒๕๕๔ ต่อเนื่องมาจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ได้ทำความเสียหาย และความสูญเสียในวงกว้างและรุนแรง สาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งมาจากการละเลยที่รัฐจะแจ้งเตือนภัยให้ประชาชนได้ทราบ และยังปกปิดข้อมูลข่าวสารและข้อเท็จจริงที่สำคัญบางประการ ระบบการระบายน้ำและป้องกันน้ำท่วมไม่มีประสิทธิภาพ และไม่สามารถรองรับมหาอุทกภัยที่เกิดขึ้นได้ ทำให้ประชาชนเตรียมการรับมือเพื่อปกป้องบ้านเรือนและทรัพย์สินของตนได้ไม่เต็มที่เท่าที่ควรจะเป็น อีกทั้งไม่ยอมรับให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและร่วมในการดำเนินการอย่างจริงจัง ประการสำคัญการให้ความช่วยเหลือก็ได้เป็นไปอย่างเหมาะสมและทั่วถึง

๒.๔.๒ สิทธิแรงงาน

ในรอบปี ๒๕๕๕ รัฐบาลและกระทรวงแรงงานได้ผลักดันนโยบายสำคัญในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้ใช้แรงงาน การเข้าถึงการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการหลายด้านมีความก้าวหน้าที่ได้ชัดเจน ได้แก่ การดำเนินนโยบายขึ้นค่าจ้างขั้นต่ำ ๓๐๐ บาทเท่ากันทั่วประเทศ การประกาศกฎกระทรวงแรงงาน ฉบับที่ ๑๔ (พ.ศ. ๒๕๕๕) ซึ่งออกตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งมีผลให้คนรับใช้ตามบ้าน ประมาณ ๔.๔ แสนคนทั่วประเทศ มีวันหยุดประจำปีสัปดาห์ไม่น้อยกว่าสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง วันหยุดตามประเพณีปีละไม่น้อยกว่า ๑๓ วัน การทำงานในวันหยุดต้องได้รับเงินค่าทำงานในวันหยุด เป็นต้น ความพยายามแก้ไขปัญหาการหลอกลวงแรงงานไทยไปทำงานในต่างประเทศด้วยการใช้มาตรการลงโทษอย่างจริงจัง การแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติโดยกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ เป็นต้น

ถึงแม้รัฐบาลได้พยายามในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้ใช้แรงงาน แต่ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนยังปรากฏให้เห็น เช่น การจำกัดสิทธิในการเดินทางของแรงงานข้ามชาติ การหลอกลวงแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศ การค้ามนุษย์ ความล่าช้าในการออกกฎกระทรวงเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้รับงานไปทำงานที่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๓ ทำให้แรงงานนอกระบบยังคงไม่ได้รับการคุ้มครอง การไม่บังคับใช้พระราชบัญญัติกองทุนการออมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๔ ซึ่งเป็นกฎหมายที่สร้างหลักประกันรายได้ขั้นต่ำรายเดือน ที่ครอบคลุมแรงงานนอกระบบ ๒๔ ล้านคน ในยามชราหรือเกษียณอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป ความล่าช้าในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกันสังคม (ฉบับประชาชนเสนอ) นอกจากนี้ การไม่ให้สัตยาบันอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ ๘๗ ว่าด้วยเสรีภาพในการสมาคมและคุ้มครองสิทธิในการรวมตัว และฉบับที่ ๙๘ ว่าด้วยสิทธิในการรวมตัวและการร่วมเจรจาต่อรอง ทำให้แรงงานโดยเฉพาะแรงงานข้ามชาติไม่สามารถใช้สิทธิในการรวมตัวเจรจาต่อรอง

ดังนั้น กระทรวงแรงงานหรือรัฐบาลต้องตระหนักถึงการปฏิรูปโครงสร้างและระบบแรงงาน ด้วยการสร้างความคุ้มครองทางสังคมและความมั่นคงของแรงงาน ทั้งในด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ในการรวมกลุ่ม การเจรจาต่อรองร่วม การยึดหลักการทำงานที่มีคุณค่า (decent work) ให้เป็นหลักการ สำคัญในการกำหนดนโยบาย กฎหมาย แผนงาน และมาตรการต่างๆ ของรัฐ เพื่อสร้างความเป็นธรรม ในสังคมไทยและรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี ๒๕๕๘

๒.๔.๓ การค้ามนุษย์

ประเทศไทยได้บังคับใช้กฎหมายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์มาแล้วตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๑ แต่การค้าหญิงและเด็กเพื่อแสวงประโยชน์ทางเพศและการค้ามนุษย์เพื่อบังคับใช้แรงงาน ยังคงเป็นปัญหาสำคัญในประเทศไทย รัฐจึงต้องให้ความสำคัญกับการบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันและ ปราบปรามการค้ามนุษย์อย่างจริงจัง จากการที่คณะอนุกรรมการปฏิบัติการยุทธศาสตร์ด้านสิทธิเด็ก สตรี และความเสมอภาคของบุคคลของ กสม. ได้ตรวจเยี่ยมบ้านเกร็ดตระการ เมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๕๕ พบว่า มีผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เข้าฝักอาชีวก่อนส่งตัวกลับประเทศต้นทาง ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานได้ให้ ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการพิจารณาคดีการค้ามนุษย์ เช่น ควรให้มีทีมสหวิชาชีพและ ทีมนักกฎหมายมาร่วมการคัดแยก รวมทั้งควรจัดให้มีการสืบพยานไว้ก่อนฟ้อง เป็นต้น

นอกจากนี้ รัฐได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้เสียหาย ในระดับหนึ่ง แต่อาจยังไม่ทั่วถึงและเพียงพอ เช่น การให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์สายด่วนที่ยังไม่มีล่าม แปลภาษาสำหรับผู้รับบริการกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้โยกย้ายถิ่นฐาน หรือการดำเนินงานของสถานสงเคราะห์ ของรัฐที่ยังขาดแคลนบุคลากรในทีมสหวิชาชีพและนักกฎหมาย เป็นต้น รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ อนุญาตให้ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์บางกลุ่มทำงานเป็นการชั่วคราวได้ ซึ่งถือเป็นความคืบหน้าในการ ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด และการฟื้นฟูหรือการ เรียกคืนสิทธิของผู้เสียหาย อย่างไรก็ตาม รัฐควรให้ความสำคัญกับการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการที่รัฐจะให้ความคุ้มครองผู้ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ตามกฎหมายได้ อย่างเต็มที่

๒.๔.๔ สิทธิในการศึกษา

รัฐบาลได้มีนโยบายจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์แท็บเล็ตให้แก่โรงเรียน โดยเริ่มทดลอง ดำเนินการในโรงเรียนนำร่องสำหรับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาสื่อการเรียน การสอนอิเล็กทรอนิกส์ การพัฒนาครูและบุคลากร และการพัฒนาระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และเพื่อนำสื่อการเรียนการสอนไปเพิ่มภูมิปัญญาของเด็กไทย

นอกจากนี้ นโยบายการยุบควบรวมโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา แต่อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิในการศึกษาของเด็กบางส่วน รวมทั้งนโยบายการรับนักเรียนเข้าเรียนในสถานศึกษาที่เกี่ยวกับเงินบริจาค (เงินแป๊ะเจี๊ยะ) เป็นการตัดโอกาสเด็กที่มีความสามารถ แต่ฐานะทางเศรษฐกิจไม่เอื้อในการเข้าเรียน ซึ่งถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมโดยเหตุความแตกต่างทางเศรษฐกิจ จึงขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐ วรรคสาม การไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม และมาตรา ๔๙ วรรคแรก ซึ่งรับรองว่า บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการศึกษาไม่น้อยกว่า ๑๒ ปี โดยรัฐมีหน้าที่จัดให้โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

๒.๕ การคุ้มครองและช่วยเหลือกลุ่มที่เสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน

๒.๕.๑ สิทธิเด็ก

ประเทศไทยได้ลงนามในพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่อง กระบวนการติดต่อร้องเรียนเป็นประเทศแรกของโลก และได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ระดับชาติ แผนงาน มาตรการและระดมทรัพยากรเพื่อแก้ไขปัญหาเด็ก แต่ก็พบว่า ยังมีปัญหาการใช้ความรุนแรงต่อเด็ก การล่วงละเมิดทางเพศ ปัญหาเด็กเร่ร่อน ปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น ซึ่งเกิดจากวัยรุ่นเข้าไม่ถึงข้อมูลภาวะอนามัยเจริญพันธุ์ และเมื่อตั้งครรภ์แล้ว ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการดูแลครรภ์ที่เหมาะสม

ดังนั้น รัฐบาลควรเพิ่มการจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาเด็ก เช่น การให้ความสำคัญในการจัดสรรงบประมาณให้กองทุนคุ้มครองเด็ก กองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้า เป็นต้น และรัฐต้องเร่งสร้างความรู้ ความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อม เร่งออกกฎหมายร่างพระราชบัญญัติปราบปรามสิ่งยั่วยุพฤติกรรมอันตราย พ.ศ. เพื่อใช้เป็นมาตรการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดตามพิธีสารเลือกรับ เรื่องการขายเด็ก การค้าประเวณี และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก

๒.๕.๒ สิทธิสตรี

รัฐได้กำหนดนโยบายและมาตรการที่ส่งเสริมสิทธิสตรี อาทิ การยกเลิกข้อสงวนข้อ ๑๖ เรื่อง สิทธิทางครอบครัวและการสมรส ของอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกประติบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ กำหนดให้ผู้หญิง ผู้ชายมีสิทธิเท่าเทียมกันในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับการสมรส การขาดจากการสมรส การมีบุตร ความรับผิดชอบต่อบุตร การเลือกใช้นามสกุล การประกอบอาชีพ การจัดการทรัพย์สิน การมีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๕ ให้ข้าราชการและลูกจ้างราชการชายได้รับอนุญาตลาไปช่วยเหลือภรรยาที่คลอดบุตร โดยมีสิทธิได้รับเงินเดือนในระหว่างลาได้ไม่เกิน ๑๕ วันทำการ

การประกาศ กฎ ก.ร. ว่าด้วยวินัยข้าราชการรัฐสภาสามัญ พ.ศ. ๒๕๕๕ กำหนดให้การละเมิดทางเพศ ในสถานที่ทำงานเป็นความผิดวินัยและกำหนดบทลงโทษไว้สำหรับข้าราชการสังกัดรัฐสภา และ กสม. ได้มีมติให้นำมาใช้กับข้าราชการ กสม. ด้วย ซึ่งต่อเนื่องจาก กฎ ก.พ. ที่เริ่มใช้มาตั้งแต่ปี ๒๕๕๓ รวมทั้ง การจัดตั้งกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี โดยมีเป้าหมายเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ เพื่อเป็นสวัสดิการให้แก่สตรี รวมถึงการพัฒนาศักยภาพสตรีและเครือข่ายสตรี

ในทางกลับกัน ผู้หญิงยังได้รับการปฏิบัติที่ไม่เสมอภาคบางประการ เช่น พระราชบัญญัติ สัญชาติฯ ยังมีการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงไทยที่สมรสกับชายต่างด้าว สามีนต่างด้าวที่ประสงค์จะขอสัญชาติ ไทยจะต้องพำนักอยู่ในประเทศไทยอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลา ๕ ปี ในขณะที่ภรรยาต่างด้าวของชายไทย ไม่ถูกกำหนดให้ปฏิบัติตามเงื่อนไข นอกจากนี้ ยังพบว่าการค้ามนุษย์และการแสวงหาประโยชน์จาก หญิงและเด็กเนื่องจากการท่องเที่ยวที่แฝงบริการทางเพศยังคงมีอยู่ กรณีผู้หญิงมุสลิมในภาคใต้โดยเฉพาะ ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังขาดโอกาสการเข้าถึงบริการบางประการ อาทิ การศึกษา การบริการ ทางสุขอนามัย และโอกาสทางเศรษฐกิจ เนื่องจากวัฒนธรรม ประเพณี และสถานการณ์ความรุนแรง ในพื้นที่ อีกทั้งผู้หญิงส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว นอกจากนี้ ในเรื่องกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี องค์กรเอกชนด้านสตรีเห็นว่ากองทุนดังกล่าวมิได้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ที่รัฐบาลกำหนดอย่างแท้จริง โดยมีสตรีบางกลุ่มเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงกองทุนนี้ได้

ปัญหาการละเมิด การคุกคามทางเพศ และความรุนแรงกับสตรี กสม. ได้ดำเนินการ ทั้งเชิงรุกและรับในส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเสนอให้ผลักดันกฎหมายที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบท สังคมไทย เช่น ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมโอกาสและความเสมอภาคระหว่างเพศ พ.ศ. (ฉบับ ประชาชน) เป็นต้น จัดให้มีการศึกษาวิจัย เรื่อง “การต่อสู้ภาคประชาสังคมเพื่อยุติการคุกคามทางเพศ ในที่ทำงาน : กรณีศึกษาสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ บริษัท การบินไทย จำกัด(มหาชน)” รวมทั้งการ ขับเคลื่อนและรณรงค์ยุติการคุกคามทางเพศในที่ทำงานของสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจขนส่งมวลชน กรุงเทพมหานคร (ขสมก.) และสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ บริษัท ขนส่ง จำกัด

๒.๕.๓ สิทธิคนพิการ

การดำเนินการเพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการในประเทศไทยนั้นว่ามีความก้าวหน้าในระดับ หนึ่ง เมื่อพิจารณาจากการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้รับรองสิทธิของคน พิการไว้อย่างชัดเจน การที่ประเทศไทยมีกฎหมายที่มุ่งส่งเสริมสิทธิและห้ามการเลือกปฏิบัติ ต่อคนพิการในหลายด้าน รวมถึงการมีแผนงานที่มุ่งส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการที่สอดคล้องกับ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการของสหประชาชาติ แต่ในทางปฏิบัติพบว่า กฎหมายต่างๆ ยังไม่ถูก นำมาบังคับใช้หรือปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมอย่างจริงจัง คนพิการจำนวนมากจึงยังไม่สามารถเข้าถึงสิทธิ บริการขั้นพื้นฐาน และสวัสดิการต่างๆ จากรัฐ ทั้งการศึกษา การรักษาพยาบาล การบำบัดฟื้นฟู การจ้างงาน และการดำรงชีพ รวมทั้งยังมีปัญหาการเข้าถึงสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก

อันเป็นสาธารณะ รัฐควรให้ความสำคัญในการกำกับดูแลให้หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามข้อบัญญัติต่างๆ ของกฎหมายอย่างเข้มงวดจริงจัง เพื่อให้คนพิการได้รับสิทธิอย่างแท้จริง รวมทั้งอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการในการดำเนินชีวิต การเดินทาง และโอกาสในการทำงานหาเลี้ยงชีพ การทำให้คนพิการได้รับโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตนได้อย่างเต็มที่ และปรับสภาพแวดล้อมเพื่อให้คนพิการมีความเป็นอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ตามเจตนารมณ์ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการได้อย่างแท้จริง

๒.๕.๔ สิทธิของบุคคลหลากหลายทางเพศ

บุคคลหลากหลายทางเพศในปัจจุบันได้รับการยอมรับในสังคมมากขึ้น และการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทยค่อนข้างมีความก้าวหน้าเมื่อเปรียบเทียบกับหลายประเทศในภูมิภาค แต่หากจะเปรียบเทียบกับประเทศในยุโรปและสหรัฐอเมริกา ประเทศไทยยังคงต้องมีการรณรงค์เพื่อส่งเสริมสิทธิของคนกลุ่มนี้อย่างต่อเนื่อง แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จะให้การรับรองว่าบุคคลมีสิทธิเท่าเทียมกัน และห้ามการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลด้วยเหตุแห่งเพศ แต่บุคคลหลากหลายทางเพศยังคงเป็นกลุ่มที่มีความเปราะบางต่อการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนและเลือกปฏิบัติ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะให้ความสำคัญและรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ รวมถึงข้อเสนอแนะด้านกฎหมายที่เหมาะสมในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศต่อไป

๒.๕.๕ สิทธิด้านสถานะบุคคลของผู้ไร้สัญชาติ ไทยพลัดถิ่น ผู้อพยพ และชนพื้นเมือง

สถานการณ์สิทธิมนุษยชนด้านสถานะบุคคลมีประเด็นที่น่าสนใจ คือ การมีหลักฐานเอกสารแสดงสถานะบุคคล (เลขรหัส ๑๓ หลัก) ซึ่งทุกคนที่อยู่ในประเทศไทยจะต้องมีเพื่อบ่งบอกสถานะของตนเองกับการได้รับสัญชาติไทย โดยทั่วไปมักจะสับสนเข้าใจว่าเป็นเรื่องเดียวกันทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติ

ความก้าวหน้าในเรื่องสถานการณ์สิทธิมนุษยชนด้านสถานะบุคคล ได้แก่ การมีกฎหมายโดยเฉพาะ เพื่อการแก้ปัญหาการละเมิดสิทธิด้านสถานะบุคคล เช่น คนไทยพลัดถิ่น ได้มีพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๕ ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงเพื่อแก้ปัญหาหนี้ และเป็นไปตามข้อเสนอของประชาชนที่เดือดร้อน การมีนโยบายด้านสถานะบุคคลออกมาเพื่อแก้ปัญหาสัญชาติของแรงงานต่างด้าว การให้บุคคลได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานด้านการรักษาพยาบาลถึงแม้จะไม่มีสถานะบุคคล การได้รับสิทธิทางการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เด็กทุกคนสามารถเข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐได้ ถึงจะไม่มีสถานะบุคคล การมีค่ายผู้อพยพลี้ภัยชายแดนถึง ๙ ค่าย รองรับผู้อพยพได้รับความช่วยเหลือให้ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐาน การที่ กสม. ได้จัดทำคู่มือการดำเนินการเรื่องสัญชาติเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องนำไปใช้

สถานการณ์สิทธิมนุษยชนด้านสถานะบุคคลที่เป็นความถดถอยก็ยังคงมีอยู่หลายประการ เช่น การที่เจ้าหน้าที่ด่านทะเบียนราษฎรมักละเลย ล่าช้า และปฏิบัติโดยยึดถือตามมติคณะรัฐมนตรี

เป็นหลัก ทั้งๆ ที่ในหลายกรณีมีกฎหมายบัญญัติไว้ให้ดำเนินการได้ ในส่วนของการดำเนินการตามกฎหมายที่ประกาศใช้แล้ว แต่การออกข้อบังคับ ประกาศกระทรวงยังมีขั้นตอนแนวปฏิบัติที่สร้างความยุ่งยากเกินจำเป็น เช่น กรณีคนไทยพลัดถิ่น สำหรับปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองกลุ่มต่างๆ มีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น ดังตัวอย่างกรณีชาวโรฮิงญาที่มีการละเมิดในหลายมิติ เช่น การขับไล่ไล่ส่ง การทุจริตเรียกรับเงิน การค้ามนุษย์ ส่วนการหลบหนีเข้าเมืองเพื่อขายแรงงานของผู้หลบหนีเข้าเมือง ๓ สัญชาติ ได้แก่ พม่า ลาว และกัมพูชา จะต้องมียุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาคัดเจน

ข้อเสนอแนะและการดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาสถานการณ์สิทธิมนุษยชนด้านสถานะบุคคล โดยมีมาตรการด้านสถานะบุคคลที่ชัดเจน การให้รหัสบุคคลที่แยกจากการได้สัญชาติไทยจะสามารถทำให้ทุกคนมีสถานะบ่งบอกตัวบุคคลได้ การสร้างความเข้าใจในเรื่องสถานะบุคคลกับการได้สัญชาติไทยของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่จะส่งผลต่อความรวดเร็ว ถูกต้องในการให้บริการแก่ผู้ใช้บริการ การติดตามตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสถานะบุคคลที่มักฉวยโอกาสหาประโยชน์จากเรื่องสถานะบุคคล เช่น การกักตัว การตั้งเรื่องให้ล่าช้า การสร้างขั้นตอนที่ยุ่งยากเกินความจำเป็น เป็นต้น เพื่อเป็นการเตรียมการเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี ๒๕๕๘

๒.๖ สถานการณ์สิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ความรุนแรงในภาคใต้ พบว่า เจ้าหน้าที่เริ่มมีความเข้าใจประเด็นสิทธิมนุษยชนเพิ่มมากขึ้น มีการให้การเยียวยาแก่ผู้ได้รับผลกระทบอย่างเป็นรูปธรรม และมีความเข้าใจถึงบทบาทของหน่วยงาน และเข้าใจว่าผู้ที่ทำงานในพื้นที่ต้องรักษาระดับความสมดุลในมิติด้านความมั่นคงและสิทธิมนุษยชนควบคู่กันไป อันจะนำมาซึ่งผลดีในการลดเงื่อนไขความไม่เป็นธรรมทางสังคมของกลุ่มที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา ฐานะ ฯลฯ มีการเพิ่มความพยายามเพื่อหาวิธีการแก้ไขความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ และประกันว่าทุกฝ่ายจะได้รับความยุติธรรม

สิ่งที่ต้องพัฒนา คือ

- (๑) กลไกกระบวนการยุติธรรมยังมีเงื่อนไขที่เป็นไปอย่างล่าช้าไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร
- (๒) การวางแผนเยียวยาเด็กกำพร้าในระยะยาวเพื่อพัฒนาศักยภาพของเด็กทางด้านการศึกษาและอาชีพ นอกเหนือจากการเยียวยาเรื่องเงินในเบื้องต้นแล้ว และ
- (๓) การบังคับใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง รัฐบาลต้องวิเคราะห์ถึงเงื่อนไขในการประกาศใช้และสมควรร่วมกับหลายฝ่ายในการที่จะลดระดับการบังคับใช้กฎหมายพิเศษ อาทิ สถานที่หรือพื้นที่ที่ประกาศใช้พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. ๒๕๕๗ และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๕๘ ในสถานที่หรือ

พื้นที่ใด เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าสมควรใช้กฎหมายพิเศษเพียงระดับพระราชบัญญัติ การรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑ ก็สมควรดำเนินการ ทั้งนี้ เพื่อนำบทบัญญัติ มาตรา ๒๑ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการฝึกอบรมตามที่ศาลจะได้ใช้ดุลพินิจเพื่อให้มีการปรับทัศนคติในการมาร่วมพัฒนาสังคมและประเทศชาติในที่สุด

ส่วนการจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี ๒๕๕๕ นอกจากจะเป็นการประมวลผลการปฏิบัติของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามอำนาจหน้าที่แล้ว ยังเป็นการสรุปผลการดำเนินงานที่สำคัญ สถิติ และข้อมูลต่างๆ ที่ดำเนินการในรอบปีปฏิทิน ๒๕๕๕ ซึ่งได้นำเสนอไว้ในบทสุดท้ายของรายงานฉบับนี้แล้ว

บทนำ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๑. ความเป็นมา

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่จัดตั้งครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๙๙ และมาตรา ๒๐๐ และพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ เกิดขึ้นจากแรงผลักดันและการเรียกร้องต้องการของประชาชนที่มุ่งหวังให้มีกลไกอิสระ เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริม ค้ำครองและพิทักษ์สิทธิเสรีภาพของประชาชนให้มีผลปรากฏเป็นจริง กสม. ประกอบด้วย ประธานกรรมการคนหนึ่ง และกรรมการอื่นอีกสิบคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา ซึ่งมีวาระการดำรงตำแหน่งหกปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว โดย กสม. ชุดแรกได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๔๔

ต่อมา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มีผลบังคับใช้หมวด ๑๑ ว่าด้วยองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ส่วนที่ ๒ องค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๖ และมาตรา ๒๕๗ ได้บัญญัติให้ กสม. เป็นองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งประกอบด้วย ประธานกรรมการคนหนึ่ง และกรรมการอื่นอีกหกคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา และมีวาระการดำรงตำแหน่งหกปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว โดย กสม. ชุดที่สองนี้ ได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๒ ดังมีรายชื่อต่อไปนี้

๑. นางอมรา พงศาพิชญ์	ประธานกรรมการ
๒. นายแท้งจริง ศิริพานิช	กรรมการ
๓. นายนิรันดร์ พิทักษ์วัชระ	กรรมการ
๔. นายปริญญ์ ศิริสารการ	กรรมการ
๕. นายไพบุลย์ วราหะไพฑูรย์	กรรมการ
๖. พลตำรวจเอก วันชัย ศรีนวลนัต	กรรมการ
๗. นางวิสา เบ็ญจะมโน	กรรมการ

๒. อำนาจหน้าที่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕๗ บัญญัติให้ กสม. มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่กระทำหรือละเลยการกระทำดังกล่าวเพื่อดำเนินการ ในกรณีที่ปรากฏว่าไม่มีการดำเนินการตามที่เสนอให้รายงานต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป
- (๒) เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่เห็นชอบตามที่ผู้ร้องเรียนว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ
- (๓) เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลปกครอง ในกรณีที่เห็นชอบตามที่ผู้ร้องเรียนว่า กฎ คำสั่ง หรือการกระทำอันใดในทางปกครองกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง
- (๔) ฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหาย เมื่อได้รับการร้องขอจากผู้เสียหายและเป็นกรณีที่เห็นสมควรเพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นส่วนรวม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ
- (๕) เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย และกฎ ต่อรัฐสภา หรือคณะรัฐมนตรี เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
- (๖) ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน
- (๗) ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยราชการ องค์กรเอกชน และองค์กรอื่นในด้านสิทธิมนุษยชน
- (๘) จัดทำรายงานประจำปีเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนภายในประเทศ และเสนอต่อรัฐสภา
- (๙) อำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการปฏิบัติหน้าที่ กสม. ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติและประชาชนประกอบด้วย และมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ รวมทั้งมีอำนาจอื่นเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

นอกจากนี้ ตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๕ ได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไว้ ดังนี้

- (๑) ส่งเสริมการเคารพและการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ

- (๒) ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรืออันไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่กระทำหรือละเลยการกระทำดังกล่าว เพื่อดำเนินการในกรณีที่น่าสงสัยว่าไม่มีการดำเนินการตามที่เสนอให้รายงานต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป
- (๓) เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับต่อรัฐสภาและ คณะรัฐมนตรีเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
- (๔) ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน
- (๕) ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยราชการ องค์กรเอกชน และ องค์กรอื่นใดด้านสิทธิมนุษยชน
- (๖) จัดทำรายงานประจำปีเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนภายในประเทศเสนอต่อ รัฐสภาและคณะรัฐมนตรี และเปิดเผยต่อสาธารณชน
- (๗) ประเมินผลและจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีต่อรัฐสภา
- (๘) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภาในกรณีที่ประเทศไทยจะเข้าไปเป็นภาคีสันติสัญญา เกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
- (๙) แต่งตั้งอนุกรรมการเพื่อปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการมอบหมาย
- (๑๐) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่น ซึ่งกำหนดให้เป็น อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

๓. วิสัยทัศน์

เป็นสถาบันอิสระในการร่วมสร้างสังคมให้มีวัฒนธรรมการเคารพสิทธิมนุษยชน คุณค่า และศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์

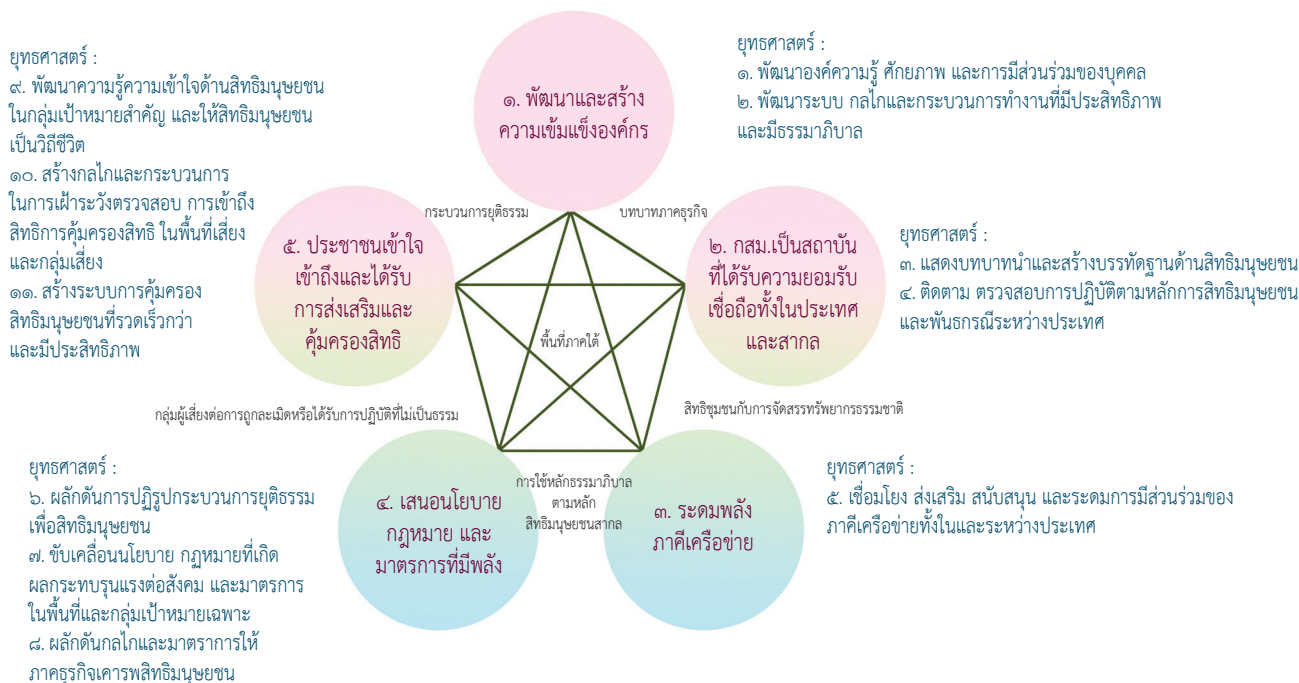
๔. พันธกิจ

ขับเคลื่อนงานเชิงรุก ประสานพลังทุกภาคส่วน สร้างสังคมที่เคารพสิทธิมนุษยชน คุณค่า และ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

๕. เป้าประสงค์และยุทธศาสตร์

เพื่อให้การดำเนินการของ กสม. มีทิศทางที่ชัดเจนเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ โดยกำหนดเป้าประสงค์ ๕ ด้าน และยุทธศาสตร์ ๑๑ ยุทธศาสตร์ ตามแผนที่ยุทธศาสตร์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ๒๕๕๔-๒๕๕๙ ดังนี้

แผนที่ยุทธศาสตร์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๔-๒๕๕๕

๖. จุดเน้นในการดำเนินงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

การดำเนินงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามแผนยุทธศาสตร์ มีจุดเน้นในการดำเนินงานที่สำคัญในการแก้ไขปัญหา ดังนี้

๑ พื้นที่ คือ จังหวัดชายแดนภาคใต้

๔ ประเด็นหลัก ประกอบด้วย

- ๑) สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม
- ๒) สิทธิมนุษยชนกับการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นธรรม
- ๓) สิทธิมนุษยชนในกลุ่มผู้เสี่ยงต่อการถูกละเมิดหรือได้รับการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม
- ๔) สิทธิมนุษยชนกับบทบาทภาคธุรกิจ

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕๗ วรรคหนึ่ง (๘) และพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๕ (๖) และ (๗) บัญญัติให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่จัดทำรายงานประจำปีเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนภายในประเทศ และรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี เพื่อเสนอต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และเปิดเผยต่อสาธารณชน

กสม. จึงจัดทำรายงานประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย และรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี ๒๕๕๕ ฉบับนี้ เพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนภายในประเทศไทย และรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี ๒๕๕๕ โดยรายงานฉบับนี้แบ่งเนื้อหาออกเป็น ๒ ภาคประกอบด้วย

ภาคที่ ๑ : รายงานการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย ปี ๒๕๕๕

ภาคที่ ๒ : รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี ๒๕๕๕

ภาคที่ ๑

รายงานการประเมินสถานการณ์
สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย ปี ๒๕๕๕

ไทยติดอันดับ 6 ทัวโลก
ตาย ด้วยอุบัติเหตุบนท้องถนน

สหรัฐอเมริกา
มีนักท่องเที่ยว
มาเสียชีวิตที่ไทย
เป็นอันดับ 2

2 นักปั่นจักรยาน
เสียชีวิตในไทย หลังจาก
ตระเวนปั่นจักรยาน
มาแล้ว 23 ประเทศ

ประเทศต่างๆ เริ่มตื่นตัว
เตือนพลเมืองระวังตัว
หากมาเยือนไทย

ประเทศไทย
กำลังมีภาพลักษณ์แย่
ในสายตาต่างประเทศ
เพราะบนท้องถนนไม่มีความปลอดภัยเลย

บทที่

๑

กรอบและเกณฑ์
การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

ในการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนภายในประเทศ กสม. จะทำการรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยที่เกิดขึ้นในปี ๒๕๕๕ แล้วนำมาวิเคราะห์และประเมินโดยมีกรอบและเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน ดังนี้

❖ **กรอบ** เกี่ยวกับหน้าที่ของรัฐในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่ใช้กันทั่วไปใน ๓ ประเด็น ดังนี้

- (๑) หน้าที่ในการเคารพสิทธิ (Obligation to respect) หมายถึง การที่รัฐไม่เข้าไปแทรกแซงการใช้สิทธิของประชาชน
- (๒) หน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิ (Obligation to protect) การที่รัฐมีมาตรการดูแลไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิโดยบุคคลที่สาม
- (๓) หน้าที่ในการทำให้สิทธิเกิดผลในทางปฏิบัติ (Obligation to fulfill) หมายถึง การที่รัฐต้องดำเนินการรับรองหรือประกันสิทธิของประชาชนด้วยการสร้างกรอบทางกฎหมายและนโยบาย รวมถึงการมีมาตรการต่างๆ ที่จะช่วยให้ประชาชนได้รับรู้ถึงสิทธิดังกล่าว การช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและได้ใช้สิทธิและเสรีภาพที่ได้รับการรับรองในกฎหมายภายในและตามพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย

❖ **เกณฑ์** ที่ใช้ในการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนตามที่กำหนดสิทธิต่างๆ ที่ได้รับการคุ้มครองทั้งตามกฎหมายภายในของไทยและตามพันธกรณีระหว่างประเทศ

สิทธิต่างๆ ที่รัฐมีหน้าที่ในการส่งเสริมและคุ้มครองตามกรอบที่ใช้ในการประเมินกรอบแรกนั้น คือ สิทธิที่ได้รับการรับรองในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งปรากฏในหมวดที่ ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย และหมวดที่ ๕ แผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ซึ่งกำหนดแนวทางการดำเนินการของรัฐเพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนดังกล่าว นอกจากนี้ ยังรวมถึงสิทธิที่ได้รับการรับรองตามกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่วนสิทธิที่รัฐต้องให้ความคุ้มครองตามพันธกรณีระหว่างประเทศ คือ สิทธิที่ปรากฏอยู่ในสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนฉบับต่างๆ ที่ประเทศไทยเป็นภาคี ทั้งนี้ ปัจจุบันประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนหลัก ๗ ฉบับ จากทั้งหมด ๙ ฉบับ ได้แก่

- (๑) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women - CEDAW) ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีโดยการภาคยานุวัติ เมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๒๘ และมีผลใช้บังคับกับประเทศไทย เมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๒๘
- (๒) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child - CRC) ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีโดยการภาคยานุวัติ เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๓๕ และมีผลใช้บังคับกับประเทศไทย เมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๓๕
- (๓) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR) ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีโดยการภาคยานุวัติ เมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๓๙ และมีผลใช้บังคับกับประเทศไทย เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๔๐
- (๔) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights - ICESCR) ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีโดยการภาคยานุวัติ เมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๔๒ และมีผลใช้บังคับกับประเทศไทย เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒
- (๕) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination - CERD) ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีโดยการภาคยานุวัติ เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๔๖ และมีผลใช้บังคับกับประเทศไทย เมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖
- (๖) อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention Against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment - CAT) ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีโดยการภาคยานุวัติ เมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๕๐ และมีผลใช้บังคับกับประเทศไทย เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๐
- (๗) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities - CRPD) ประเทศไทยให้สัตยาบัน เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๕๑ และมีผลใช้บังคับกับประเทศไทย เมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๑

สำหรับสนธิสัญญาหลักอีก ๒ ฉบับที่ประเทศไทยยังไม่ได้เข้าเป็นภาคี คือ อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลมิให้ถูกบังคับให้สูญหาย และอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานโยกย้ายถิ่นฐานและสมาชิกในครอบครัว ซึ่งในส่วนของอนุสัญญาดังกล่าว ประเทศไทยได้แสดงเจตนารมณ์ที่จะเข้าเป็นภาคี โดยได้ลงนามในอนุสัญญาฯ ไปเมื่อวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๕๕ แต่อนุสัญญาฯ จะยังไม่มีผลบังคับใช้จนกว่าประเทศไทยจะปรับแก้กฎหมายภายในให้สอดคล้องกับอนุสัญญาฯ และให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาดังกล่าว

นอกจากสนธิสัญญาหลัก ๗ ฉบับข้างต้นแล้ว ประเทศไทยยังได้เข้าเป็นภาคีพิธีสารเลือกรับของสนธิสัญญาดังกล่าวบางฉบับที่เป็นการขยายการคุ้มครองสิทธิให้กว้างขวางขึ้นจากสนธิสัญญาหลัก โดยพิธีสารที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีแล้ว มี ๓ ฉบับ ได้แก่

- (๑) พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Optional Protocol to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women) ซึ่งมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการยอมรับอำนาจของคณะกรรมการประจำอนุสัญญาในการรับและพิจารณาข้อร้องเรียน ในกรณีที่มีการละเมิดพันธกรณีภายใต้อนุสัญญา โดยผู้ร้องเรียนอาจเป็นบุคคล กลุ่มบุคคลในนามผู้ถูกละเมิดสิทธิก็ได้ ทั้งนี้ ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันพิธีสารฉบับนี้ เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๔๓
- (๒) พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ว่าด้วยการขายเด็ก โสเภณีเด็ก และสื่อลามก ที่เกี่ยวกับเด็ก (Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography) ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีพิธีสารดังกล่าวด้วยการภาคยานุวัติ เมื่อวันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๔๙
- (๓) พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ว่าด้วยสถานะความขัดแย้งที่มีการใช้อาวุธ (Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Involvement of Children in Armed Conflict) ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีพิธีสารฉบับนี้ ด้วยการภาคยานุวัติ เมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙

นอกจากสนธิสัญญาหลักและพิธีสารดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีอนุสัญญาที่เกี่ยวกับสิทธิแรงงาน ที่จัดทำขึ้นในกรอบองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization : ILO) ที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบัน จำนวน ๑๕ ฉบับ รวมทั้งมาตรฐานระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนในเรื่องต่างๆ ที่สหประชาชาติจัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้ประเทศต่างๆ ยึดถือปฏิบัติ แม้ว่ามาตรฐานดังกล่าวจะไม่มีผลผูกพันตามกฎหมายอย่างสนธิสัญญา แต่ก็เป็นแนวปฏิบัติที่ประเทศต่างๆ มักให้การยอมรับโดยทั่วไป จึงอาจนำมาใช้ประกอบการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยได้ตามความเหมาะสม

ในการจัดทำรายงานการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยฉบับนี้ กสม. จะได้นำกรอบการประเมินที่กล่าวข้างต้นใช้ในการวิเคราะห์ว่า รัฐได้ดำเนินการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิต่างๆ ตามที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญและกฎหมายภายในของประเทศ รวมทั้งในสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่ไทยเป็นภาคีมากน้อยเพียงใด และในกรณีที่เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน จะได้มีการวิเคราะห์ว่า การละเมิดสิทธิมนุษยชนนั้นเกิดจากสาเหตุใด รัฐได้เข้าไปดำเนินการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นหรือไม่อย่างไร และการดำเนินการนั้นส่งผลให้ประชาชนได้รับการคุ้มครองสิทธิในทางปฏิบัติหรือไม่เพียงใด หากการดำเนินการของรัฐไม่เพียงพอ ก็เป็นหน้าที่ของ กสม. ในฐานะกลไกที่มีหน้าที่ในการตรวจสอบการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนของรัฐ ที่จะต้องให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สิทธิต่างๆ ที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมายไทย และพันธกรณีระหว่างประเทศเกิดผลเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง

บทที่

๒

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน
ในประเทศไทย ปี ๒๕๕๕

๒.๑ สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

๒.๑.๑ การแสดงความคิดเห็น การชุมนุมทางการเมือง

๑) เกณฑ์การประเมินสถานการณ์การแสดงความคิดเห็น การชุมนุมทางการเมือง

(๑) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ข้อ ๑๙ และ ๒๑ กำหนดว่า บุคคลมีสิทธิมีความคิดเห็นโดยปราศจากการแทรกแซง สิทธิเสรีภาพในการแสดงออก รวมถึงเสรีภาพในการแสวงหา รับ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและความคิดโดยปราศจากพรมแดน สิทธิในการชุมนุมโดยสงบย่อมได้รับการรับรอง การจำกัดทำได้โดยกำหนดเป็นกฎหมาย เพียงเท่าที่จำเป็นสำหรับสังคมประชาธิปไตย เพื่อความมั่นคงของชาติ ความสงบเรียบร้อย การสาธารณสุข ศีลธรรมของประชาชน หรือคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพผู้อื่น

(๒) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖๓ ด้รับรองเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ ปราศจากอาวุธ การจำกัดทำได้โดยบัญญัติเป็นกฎหมายเฉพาะการชุมนุมสาธารณะ เพื่อคุ้มครองความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยระหว่างประเทศ อยู่ในภาวะสงคราม ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือกบฏร้ายการศึก

(๓) ข้อเสนอแนะจากการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนตามกระบวนการ Universal Periodic Review ที่ประเทศไทยได้รับมาปฏิบัติ โดยในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการชุมนุมทางการเมือง ไทยได้รับข้อเสนอแนะที่ให้มีการประกันว่ากฎหมายของไทยจะสอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวกับเสรีภาพในการแสดงออก ให้ดำเนินความพยายามอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความปรองดองบนหลักประชาธิปไตยและนิติธรรม สนับสนุนการทำงานของคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริง เพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) รวมถึง การปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของ คอป.

๒) สถานการณ์สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

(๑) การชุมนุมทางการเมือง การเย้ยหยัน การสร้างความสมานฉันท์

จากเหตุการณ์การสลายการชุมนุมทางการเมือง เมื่อปี ๒๕๕๓ รัฐบาลสมันนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้ออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓ และแต่งตั้งคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) มีนายคณิต ณ นคร เป็นประธาน โดยรายงานฉบับสมบูรณ์ได้ออกเผยแพร่เมื่อเดือน

กรกฎาคม ๒๕๕๕ มีข้อเสนอสำคัญด้านสิทธิมนุษยชน คือ (๑) ส่งเสริมการรับฟังความเห็นที่แตกต่าง เคารพสิทธิเสรีภาพระหว่างกัน (๒) นำผู้กระทำผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม โดยเคารพสิทธิของผู้ต้องหา จำเลย ผู้เสียหาย เยียวยา ฟ้นฟูผู้ถูกดำเนินคดีโดยไม่เป็นธรรม ไม่เร่งรัดการนิรโทษกรรม ให้สัติยาบัน ธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ (๓) คัดกรองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน ทบทวนกฎหมายที่ขัดต่อสิทธินั้น (๔) เสริมสร้างกลไกตรวจสอบอำนาจองค์กรของรัฐ (๕) ใช้การมีส่วนร่วม ของประชาชนในเรื่องต่างๆ เช่น การบริหารงานภาครัฐ การแก้ไขรัฐธรรมนูญ การแก้ไขกฎหมายหมิ่น สถาบันพระมหากษัตริย์ ทั้งนี้ ไม่ต้องเร่งรัดแก้ไขรัฐธรรมนูญ (๖) ไม่ใช้กำลังทหารแก้ปัญหาความขัดแย้ง ทางการเมืองและการชุมนุม (๗) รมั้ตระวังในการใช้กฎหมายด้านความมั่นคงในสถานการณ์ความไม่สงบ จากการชุมนุมทางการเมือง ใช้วิธีควบคุมสถานการณ์ความไม่สงบฯ ตามหลักสากลและหลักสิทธิมนุษยชน^๑

ทั้งนี้ รัฐบาลและหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ได้นำข้อเสนอดังกล่าวของ คอป. บางประเด็น ไปปฏิบัติ กล่าวคือ ในเดือนมีนาคม ๒๕๕๕ ก่อนรายงานข้างต้นของ คอป. ออกเผยแพร่ รัฐบาลภายใต้ การนำของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ได้ผ่านความเห็นชอบหลักเกณฑ์และวิธีการให้ความช่วยเหลือ เยียวยาด้านการเงินแก่ผู้เสียหายจากเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๘ - ๒๕๕๓^๒ ประกอบด้วย เงินชดเชยกรณีเสียชีวิตและบาดเจ็บ ค่ารักษาพยาบาล เงินชดเชยแก่ผู้ถูกดำเนินคดีกรณี ยกฟ้องและถูกจำคุกแต่ถูกควบคุมตัวหรือคุมขังเกินกว่าระยะเวลาให้จำคุก และจ่ายเงินให้แก่ผู้เสียหาย ได้ราวกลางเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๕ นั้น^๓ ช่วงเวลาใกล้เคียงกัน พรรคฝ่ายรัฐบาลกลับเร่งรัดเสนอร่าง พระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติ พ.ศ. เข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา โดยยังไม่มี กระบวนการนำผู้กระทำผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม^๔ ตามข้อเสนอของ คอป.

ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติดังกล่าวมี ๔ ฉบับ ประกอบด้วย ร่างที่เสนอโดย พล.อ. สนธิ บุญยรัตกลิน หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรง เป็นประมุข ซึ่งมีส่วนสำคัญในการทำรัฐประหาร เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ อีก ๓ ฉบับเสนอโดย สมาชิกพรรคเพื่อไทย หนึ่งในจำนวนนี้เสนอโดยนายอรรถวุฒิ ไสยเกื้อ หนึ่งในแกนนำ นปช.^๕ พรรคฝ่าย ค้านและกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) ไม่เห็นด้วยต่อร่างกฎหมายดังกล่าว เนื่องจาก

^๑ คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ, รายงานฉบับสมบูรณ์คณะกรรมการอิสระ ตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ กรกฎาคม ๒๕๕๓ กรกฎาคม ๒๕๕๕, ๒๕๕๖, หน้า ๒๖๙ - ๒๗๖

^๒ ข่าวสดออนไลน์ วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๕๕ www.khaosod.co.th/view_newsonline.php?newsid

^๓ ASTV ออนไลน์ วันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๕

^๔ หรือหลักยุติธรรมระยะเปลี่ยนผ่าน คือการนำผู้กระทำผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม อย่างมีความเป็นธรรม เสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ เคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหา จำเลย ผู้เสียหายอย่างเคร่งครัด จาก ๒๕๕๖, คอป., รายงานฉบับสมบูรณ์ฯ, หน้า ๒๖๙

^๕ หนังสือพิมพ์คมชัดลึก ฉบับที่ ๓๘๗๕ วันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕

(๑) มีเนื้อหาไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เนื่องจากเป็นกฎหมายการเงิน^๖ ซึ่งจะต้องผ่านการรับรองจากนายกรัฐมนตรีก่อน และเป็นร่างกฎหมายที่เสนอโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ พล.อ. สนธิ บุญยรัตกลิน และนายฉัตรชัย ไสยก้อ และเป็นการยกเลิกการกระทำที่ได้รับความไว้วางใจในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐๙ (๒) เป็นการลบล้างความผิดแก่ผู้มีพฤติกรรมทุจริตและผู้ก่ออาชญากรรม โดยทำให้ผู้อื่นเสียชีวิต ต่อมา เดือนพฤษภาคม ๒๕๕๕ ประธานสภาผู้แทนราษฎร (นายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์) โดยอ้างมติของคณะกรรมการสามัญ ๓๕ คณะ ว่าร่างกฎหมายดังกล่าวไม่เป็นกฎหมายการเงิน ขอให้ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรออกเสียงให้บรรจุร่างกฎหมายนี้เข้าสู่การประชุม ในวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๕๕ ซึ่งเสียงส่วนใหญ่เห็นชอบ เป็นผลให้ถูกคัดค้านจากพรรคฝ่ายค้าน จนต้องปิดการประชุม^๗ ขณะนี้ร่างกฎหมายนี้ยังไม่ได้บรรจุเข้าเป็นวาระการประชุมในรัฐสภา

(๒) การสลายการชุมนุมทางการเมือง

เมื่อวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๕ องค์การพิทักษ์สยาม (อพส.) นำโดย พล.อ. บุญเลิศ แก้วประสิทธิ์ และภาคีเครือข่าย นัดชุมนุมกันบริเวณสนามม้าบางลำภู่ เรียกร้องให้รัฐบาลยุติการทำงาน โดยมีเหตุผล คือ (๑) รัฐบาลปล่อยให้มีการจลาจลสถาบันพระมหากษัตริย์ (๒) รัฐบาลเป็นหุ่นเชิดของ พ.ต.ท. ทักษิณฯ และบริหารงานล้มเหลว และ (๓) รัฐบาลทุจริต และนัดรวมตัวกันอีกครั้งในวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ บริเวณลานพระบรมรูปทรงม้า ก่อนการชุมนุม ๒ วัน รัฐบาลประกาศใช้พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑ ในเขตพระนคร บ่อมปรามศัตรูฝ่ายและดุสิต ในวันชุมนุมรัฐบาลสั่งการให้ตำรวจชุดปราบจลาจลปิดเส้นทางไปยังสถานที่ชุมนุม โดยใช้แท่นแบรีเออร์ รั้วลวดหนาม รวมทั้งตั้งจุดสกัดในจังหวัดอื่น ระหว่างการชุมนุมมีการปะทะระหว่างผู้ชุมนุมและเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยผู้ชุมนุมใช้ขวานขว้างปา ขณะที่เจ้าหน้าที่ใช้แก๊สน้ำตาและรถฉีดน้ำใส่กลุ่มผู้ชุมนุม มีผู้บาดเจ็บจำนวนหนึ่ง (๑๐ กว่าคน) จนเวลา ๑๗.๒๐ น. แกนนำได้ประกาศยุติชุมนุม ซึ่งในวันดังกล่าวกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติบางท่านได้เข้าร่วมสังเกตการณ์การชุมนุมขององค์การพิทักษ์สยามตามที่องค์การพิทักษ์สยาม และ ร.ต.อ. เฉลิม อยู่บำรุง รองนายกรัฐมนตรีเสนอ^๘

^๖ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐๙ บัญญัติว่า บรรดาการใดๆ ที่ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ว่าเป็นการชอบด้วยกฎหมายและรัฐธรรมนูญ รวมทั้งการกระทำที่เกี่ยวเนื่องกับกรณีดังกล่าวไม่ว่าก่อนหรือหลังวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้ถือว่าการนั้นและการกระทำนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้ เมื่อร่างพระราชบัญญัติด้วยความปรองดองแห่งชาติ พ.ศ. มีสาระเป็นการยกเลิกประกาศของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) อำนาจของคณะมนตรีความมั่นคง (คมช.) และอำนาจคณะกรรมการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ (คตส.) ทำให้ต้องคืนเงิน ๕.๖ หมื่นล้านให้แก่ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร จึงเป็นกฎหมายการเงิน

^๗ หนังสือพิมพ์พิมพ์ไทย ฉบับที่ ๔๘๑๗ วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๕๕

^๘ หนังสือพิมพ์บ้านเมือง ฉบับที่ ๓๒๘๗ วันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๕

หลังเกิดเหตุ แกนนนำและผู้บาดเจ็บบางคนได้ร้องเรียนต่อ กสม. ขอให้ตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีการประกาศใช้กฎหมายความมั่นคงดังกล่าวว่าเป็นการขัดขวางการใช้สิทธิและเสรีภาพว่าด้วยการชุมนุมโดยสงบ ปราศจากอาวุธ และนายกสมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ได้ยื่นหนังสือต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สิทธิเสรีภาพ และการคุ้มครองผู้บริโภค วุฒิสภา กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้กำลังควบคุมการชุมนุมเกินกว่าเหตุ ทั้งเป็นการคุกคามเสรีภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชน^๙

(๓) การแก้ไขรัฐธรรมนูญ ข้อโต้แย้งเกี่ยวกับอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายตุลาการ

หลังจากร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติถูกคัดค้านและไม่ได้นำเสนอในรัฐสภา ในเดือนมิถุนายน ๒๕๕๕ คณะรัฐมนตรี พรรคร่วมรัฐบาล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ประธานรัฐสภา ร่วมกันเสนอให้รัฐสภาเห็นชอบร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ โดยให้เพิ่มเติมหมวด ๑๖ การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ ต่อมา มีบุคคลและคณะบุคคล^{๑๐} ที่ไม่เห็นด้วย ยื่นคำร้องต่ออัยการสูงสุดและศาลรัฐธรรมนูญ เนื่องจากเห็นว่าเป็นการกระทำอันขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ วรรคหนึ่ง^{๑๑} ต่อมา อัยการสูงสุดพิจารณาเห็นว่าพยานหลักฐานยังไม่สมบูรณ์ ไม่อาจให้ความเห็นได้ จึงไม่ส่งคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ขณะที่ศาลฯ มีมติรับคำร้องดังกล่าวไว้ โดยเห็นว่ารัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ วรรคสอง^{๑๒} เปิดโอกาสให้ผู้ทราบการกระทำ มีสิทธิเสนอได้ ทั้งเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริง และยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ รวมทั้งขอให้รัฐสภารับการพิจารณาร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญไว้ก่อนจนกว่าศาลฯ จะมีคำวินิจฉัย^{๑๓}

การมีมติข้างต้นนำมาสู่ข้อถกเถียงเรื่องเขตอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายตุลาการในประเด็นนี้ เมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๕๕ ประธานศาลรัฐธรรมนูญกล่าวว่า ศาลฯ ไม่มีเจตนาจะขัดขวางการแก้ไขรัฐธรรมนูญ แต่ต้องไต่สวนข้อเท็จจริงว่า ร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองฯ ตามที่กล่าวหาหรือไม่ ส่วนด้านรัฐสภาสมาชิกมีความเห็นเป็น ๒ ฝ่าย พรรคฝ่ายรัฐบาล

^๙ หนังสือพิมพ์ ASTV ผู้จัดการรายวัน ฉบับที่ ๑๒๒๔ วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๕, หน้า ๗ - ๘

^{๑๐} ได้แก่ ๑) พลเอก สมเจตน์ บุญถนอม และคณะ ๒) นายวันธงชัย ชำนาญกิจ ๓) นายวิรัตน์ กัลยาศิริ ๔) นายวินทร์ เทียมจรัส และ ๕) นายบวร ยสินทร และคณะ รวม ๕ คำร้อง

^{๑๑} “บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ มิได้”

^{๑๒} “ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง ผู้ทราบการกระทำดังกล่าวย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริง และยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการดังกล่าว”

^{๑๓} หนังสือพิมพ์ข่าวสด ฉบับที่ ๗๖๖๔ วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๕

ขอให้ลงมติว่าจะเห็นด้วยกับคำสั่งศาลฯ หรือไม่ แต่พรรคฝ่ายค้านเห็นว่า ไม่ควรอภิปรายในเรื่องดังกล่าว ที่สุดแม้เสียงส่วนใหญ่เห็นด้วยให้พิจารณาญัตตินี้ เนื่องจากเสียงไม่เพียงพอทำให้ตกไป^{๑๔} เมื่อเดือน กรกฎาคม ๒๕๕๕ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยกรณีร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่า การแก้ไขโดย ยกร่างใหม่ทั้งฉบับไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑^{๑๕} อาจแก้ไขเป็น รายมาตราได้ และเห็นว่าการเสนอแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญไม่เป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข^{๑๖}

นอกจากนี้ ประเด็นการถกเถียงว่า ควรเสนอร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาในรัฐสภา หรือทำประชามติก่อน พรรคเพื่อไทยและกลุ่มนปช.ได้เคลื่อนไหวให้แก้ไขรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐๙^{๑๗} โดยให้เหตุผลว่าเป็นการเปิดช่องให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ซึ่งเป็นผู้แทนประชาชน ได้มีส่วนร่วมร่างกฎหมายนี้ ทางกลับกัน พรรคฝ่ายค้านและกลุ่มที่ไม่เห็นด้วย เช่น ชมรม ส.ส.โต้แย้ง ด้วยเหตุผลต่างๆ เช่น (๑) ควรแก้รัฐธรรมนูญเป็นรายมาตรา ไม่ใช่ร่างใหม่ทั้งหมด (๒) สมาชิก ส.ส. ที่ได้รับเลือกมีโอกาสเป็นผู้มีฐานเสียงของพรรคการเมือง แต่ไม่ใช่ผู้แทนประชาชนทุกกลุ่ม (๓) เป็นการ เอื้อประโยชน์ให้แก่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร และครอบครัว เนื่องจากการแก้มาตรานี้มีผลให้ประกาศ คำสั่งการกระทำตามประกาศหรือคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) และคณะกรรมการตรวจสอบ การกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ (คตส.) ไม่ชอบด้วยกฎหมาย อย่างไรก็ตาม นักวิชาการบางคน ก็เห็นพ้องว่า ควรแก้ไขมาตรา ๓๐๙ นี้ เนื่องจากมีเนื้อหาไม่สอดคล้องกับหลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค^{๑๘} ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า บุคคล ย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

^{๑๔} หนังสือพิมพ์ ASTV รายวัน ฉบับที่ ๑๐๙๖ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๕๕ และหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับที่ ๒๗๘๘๙ วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๕๕

^{๑๕} การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้กระทำได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ดังต่อไปนี้

(๑) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวน สมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่า หนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หรือจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า ห้าหมื่นคนตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย

ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ จะเสนอมิได้

(๒)

^{๑๖} หนังสือพิมพ์ คมชัดลึก ฉบับที่ ๓๙๒๐ วันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๕

^{๑๗} บรรดาการใดๆ ที่ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ว่าเป็นการชอบด้วย กฎหมาย และรัฐธรรมนูญ รวมทั้งการกระทำที่เกี่ยวเนื่องกับกรณีดังกล่าวไม่ว่าก่อนหรือหลังวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ให้ถือว่า การนั้นและการกระทำนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้

^{๑๘} อีระ สุธีรวงศ์ อาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ให้สัมภาษณ์ในประชาไท วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๑, www.prachatai.com/journal/2008/04/16298

๓) การประเมินสถานการณ์การแสดงความคิดเห็น การชุมนุมทางการเมือง

ในการสร้างความสมานฉันท์ รัฐบาลได้แต่งตั้ง คอป. ซึ่งได้จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ โดยมีข้อเสนอ เช่น การนำผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม โดยเคารพสิทธิของผู้ต้องหา จำเลย ผู้เสียหาย เยียวยาฟื้นฟูผู้ถูกดำเนินคดีโดยไม่เป็นธรรม ไม่เร่งรัดการนิรโทษกรรม ให้สัถยาบันธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ แต่รัฐบาลได้ตอบรับข้อเสนอแนะเพียงบางข้อ เช่น การช่วยเหลือเยียวยาด้านการเงินแก่ผู้เสียหายจากเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมือง ขณะเดียวกันกลับเร่งรัดการจัดทำร่าง พรบ. นิรโทษกรรมอันเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับข้อเสนอของ คอป.

การชุมนุมโดยสงบปราศจากอาวุธเป็นเสรีภาพที่ประชาชนต้องได้รับการรับรองและคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖๓ นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญยังบัญญัติให้รัฐจะต้องเคารพสิทธิของประชาชนทุกคน ทั้งสิทธิและเสรีภาพในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน รวมถึงกติการระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ข้อ ๑๙ และ ๒๑ อีกด้วย แต่การที่รัฐบาลมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑ การตั้งจุดสกัดผู้ที่จะเข้าร่วมการชุมนุม เพื่อปิดกั้นเสรีภาพในการชุมนุมทางการเมืองขององค์กรพิทักษ์สยาม และเครือข่าย ซึ่งเป็นการชุมนุมของกลุ่มที่มีความเห็นที่ตรงข้ามกับฝ่ายรัฐบาลนั้น แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลไม่ได้ให้การรับรองเสรีภาพในการชุมนุมตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญ และกติการระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งบัญญัติว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำได้ แต่โดยอาศัยอำนาจบัญญัติแห่งกฎหมาย และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นไม่ได้ ซึ่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑ มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกัน ปรามปราม ระงับ ยับยั้ง แก้ไข หรือบรรเทาเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ดังนั้น การประกาศใช้พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑ ดังกล่าวก่อนการชุมนุม การสกัดการชุมนุม การใช้แก๊สน้ำตาและรถฉีดน้ำใส่กลุ่มผู้ชุมนุม โดยยังไม่มีสัญญาณบ่งชี้ว่าจะมีเหตุการณ์รุนแรงที่จะกระทบต่อความมั่นคงภายในประเทศ จึงไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งกฎหมายทั้งสองฉบับ

๒.๑.๒ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน

๑) เกณฑ์การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน

(๑) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๕-๔๘ ได้ประกันเสรีภาพของบุคคลในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการเผยแพร่ข่าวสารของสื่อมวลชน การจำกัดเสรีภาพนี้ทำได้เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ การไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น การรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี

(๒) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)

ข้อ ๑๙ (๑) บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะมีความคิดเห็นโดยปราศจากการแทรกแซง

(๒) บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพแห่งการแสดงออก สิทธินี้รวมถึง เสรีภาพที่จะแสวงหา รับ และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และความคิดทุกประเภทโดยไม่คำนึงถึงพรมแดน ทั้งนี้ไม่ว่าด้วยวาจา เป็นลายลักษณ์อักษร หรือการตีพิมพ์ในรูปของศิลปะ หรือโดยอาศัยสื่อประการอื่นตามที่ตนเลือก

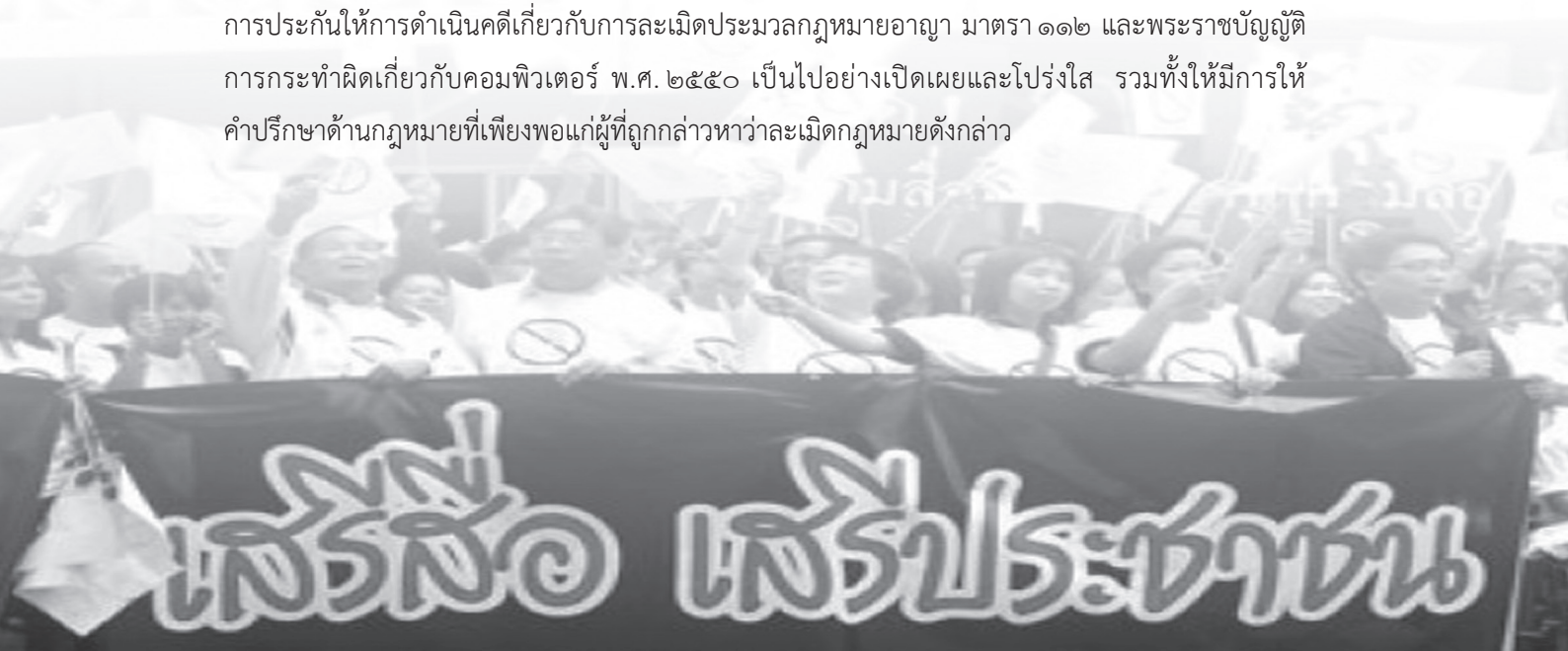
(๓) การใช้สิทธินี้ต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบพิเศษควบคู่ไปด้วย การจำกัดสิทธิดังกล่าวต้องบัญญัติไว้ในกฎหมายและจำเป็นต่อ

(ก) การเคารพสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น

(ข) การรักษาความมั่นคงของชาติ หรือความสงบเรียบร้อย

หรือการสาธารณสุข หรือศีลธรรมของประชาชน

(๓) ข้อเสนอแนะจากการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนตามกระบวนการ Universal Periodic Review ที่ประเทศไทยได้รับมาปฏิบัติ ได้แก่ การประกันว่ากฎหมายของไทยจะสอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวกับเสรีภาพในการแสดงออก การประกันให้การดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ และพระราชบัญญัติการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นไปอย่างเปิดเผยและโปร่งใส รวมทั้งให้มีการให้คำปรึกษาด้านกฎหมายที่เพียงพอแก่ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าละเมิดกฎหมายดังกล่าว

๒) สถานการณ์เกี่ยวกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคล และสื่อมวลชนที่สำคัญ

(๑) ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการแก้ไขกฎหมายความผิดฐานหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ^{๑๙} และกฎหมายว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์

ช่วง พ.ศ. ๒๕๕๓ รัฐบาล (นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ) โดยอาศัยอำนาจแห่งกฎหมายด้านความมั่นคง ได้กวดขันการแสดงความเห็นผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต การเผยแพร่ข่าวทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์อย่างเข้มงวดขึ้น รวมทั้งบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ อย่างเคร่งครัดที่ผ่านมามีพบว่า มีการดำเนินคดีความผิดฐานนี้หลายกรณี เช่น กรณีอาจารย์สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล นายสมยศ พุกกะเวส นางสาวจิรนุช เปรมชัยพร เว็บมาสเตอร์ของประชาไท และนายอำพล ตั้งนพกุล หรือ อากง เป็นต้น และนับแต่เดือนกันยายน ๒๕๕๓ เป็นต้นมา อาจารย์คณะนิติศาสตร์จำนวนหนึ่งได้รวมตัวกันเรียกว่า “กลุ่มนิติราษฎร์” เสนอให้ยกเลิกหรือแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ โดยให้ปรับลดบทลงโทษ ซึ่งปัจจุบันค่อนข้างรุนแรงและอาจใช้เป็นเหตุให้มีการกลั่นแกล้งกันทางการเมือง

ในเรื่องนี้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนตรวจสอบการค้นหาคำความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) ได้มีข้อเสนอแนะต่อนายกรัฐมนตรี (นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร) ดังนี้ (๑) ควรตรากฎหมายกำหนดให้ความผิดฐานหมิ่นพระบรมเดชานุภาพเป็นความผิดที่ต้องใช้อำนาจ กล่าวคือ การสอบสวนดำเนินคดีทำได้ต่อเมื่อได้รับอำนาจจากเลขาธิการพระราชวัง (๒) ความผิดฐานหมิ่นพระบรมเดชานุภาพเป็นความผิดที่คุ้มครองความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร เป็นคุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนรวม เป็นเรื่องของสถาบันไม่ใช่เรื่องส่วนตัว (๓) ระวังโทษความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ควรเบาลง ไม่มีโทษจำคุกขั้นต่ำและมีโทษปรับ เช่น จำคุกไม่เกิน ๗ ปี ปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำและปรับ (๔) เพื่อให้สอดคล้องกันควรแก้ไขโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๓ ให้เบาลง^{๒๐} ทางกลับกัน กลุ่มที่ไม่เห็นด้วย ได้แก่ กลุ่มพลเมืองอาสาปกป้องแผ่นดิน หรือกลุ่มเสื้อหลากสี ได้เคลื่อนไหวคัดค้านการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ โดยยื่นหนังสือถึงประธานวุฒิสภา^{๒๑} ต่อมา พรรคเพื่อไทยประกาศผ่านสื่อมวลชนว่าจะไม่แก้ไข มาตรา ๑๑๒

^{๑๙} ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ กำหนดว่า ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่นหรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินีรัชทายาทหรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี

^{๒๐} คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, รายงานประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย และรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี ๒๕๕๓ - ๒๕๕๔, ๒๕๕๕

^{๒๑} ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (คอป.) เสนอต่อนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๔, www.prasong.com/การเมือง/112-6

^{๒๒} หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

ส่วนการแก้ไขพระราชบัญญัติการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐ ในประเด็นหมิ่นประมาท เช่น มาตรา ๑๔ (๑) และมาตรา ๑๖^{๒๓} ซึ่งช่วง ๕ - ๖ ปีที่ผ่านมา ได้นำมาตีความปะปนกับความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา อันบิดเบือนจากเจตนารมณ์แห่งกฎหมาย ซึ่งกฎหมายดังกล่าวอยู่ระหว่างการศึกษาของกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อปรับปรุงแก้ไข คาดว่าร่างแรกน่าจะแล้วเสร็จและเปิดรับฟังความเห็นในปี ๒๕๕๖ อย่างไรก็ตาม นักวิชาการด้านกฎหมายบางท่านเห็นว่า แม้ร่างพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขจะปรับลดโทษการกระทำความผิดตามมาตรา ๑๔ (๑) แต่การคงความผิดที่กระทบความมั่นคงตามมาตรา ๑๔ (๒) และ (๓)^{๒๔} อาจเปิดให้เจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจจนเกิดความไม่มั่นคงกับประชาชน^{๒๕} ในเรื่องนี้ กสม. ได้ให้ความสำคัญโดยให้คณะกรรมการด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองศึกษาการแก้ไขกฎหมายดังกล่าว ซึ่งปัจจุบันกฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าวก็ยังไม่ได้มีการแก้ไขแต่อย่างใด

(๒) เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชน

ขณะที่สังคมไทยมีความแตกแยกทางความคิดและอุดมการณ์ทางการเมือง การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนบางประเภทหรือสื่อข่าวบางคนถูกตั้งคำถามเกี่ยวกับความเป็นกลางและจริยธรรมของสื่อมวลชน เช่น กรณีสื่อมวลชนบางคนร่วมเดินทางไปดูงานในทวีปยุโรปกับประธานรัฐสภา กรณีบริษัทไรส์ส จำกัด ซึ่งนายสรยุทธ สุทัศนะจินดา เป็นกรรมการผู้จัดการบริษัท ถูกคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) มีมติเมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๕๕ ให้ส่งเรื่องให้อัยการส่งฟ้องศาลอาญาสืบสวนเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เนื่องจากโฆษณาเกินเวลาโดยไม่เก็บเงินค่าโฆษณาในช่วงเวลาดังกล่าว^{๒๖}

^{๒๓} มาตรา ๑๔ (๑) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน มาตรา ๑๖ ผู้ใดนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ที่ประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ปรากฏเป็นภาพของผู้อื่น และภาพนั้นเป็นภาพที่เกิดจากการสร้างขึ้น ตัดต่อ เติมหรือดัดแปลงด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีการอื่นใด ทั้งนี้โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้น เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

^{๒๔} มาตรา ๑๔ (๒) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศหรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน และ (๓) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใดๆ อันเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรหรือความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา

^{๒๕} มติชนออนไลน์ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๕๖, www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1368327758&grpId=03&catid=03

^{๒๖} <http://news.sanook.com/1143483>

นอกจากนี้ การแทรกแซงเสรีภาพของสื่อจากรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐยังปรากฏให้เห็นเป็นระยะ เช่น การมีหนังสือจากสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๕๕ ไปยังประธานโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย (ทีวีพูล) ขอลดจำนวนช่างภาพและผู้สื่อข่าวของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๗ ในการรายงานข่าวการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ ๒๐ ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ ๓-๔ เมษายน ๒๕๕๕ ณ กรุงพนมเปญ^{๒๗} ซึ่งนางสาวสมจิตต์ นวเครือสุนทร ผู้สื่อข่าวของช่อง ๗ ถูกมองว่าเป็นฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาล และเมื่อปลายเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๕ ระหว่างการสลายการชุมนุมของกลุ่มองค์กรพิทักษ์สยาม เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ใช้กำลังทำร้ายช่างภาพสื่อมวลชนขณะปฏิบัติหน้าที่ต่อมา นายกสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยได้มีหนังสือถึงคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนสิทธิเสรีภาพและการคุ้มครองผู้บริโภค วุฒิสภา ขอให้พิจารณาตรวจสอบเรื่องดังกล่าว

(๓) กสทช. และเสรีภาพของสื่อมวลชน

ประเทศไทยได้แต่งตั้งคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม (กสทช.) ขึ้น เมื่อวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๕๔ มีหน้าที่กำกับดูแลกิจการกระจายเสียง โทรทัศน์ โทรคมนาคม เพื่อให้ผู้ใช้บริการได้รับบริการที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ เป็นธรรม คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจากการถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบกิจการ และคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวและสิทธิของบุคคล^{๒๘}

รอบปีที่ผ่านมา เมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๕๕ กสทช. ได้จัดประมูลใบอนุญาต 3 G คลื่นความถี่ 2,100 MHz ผลการประมูลมีค่ายโทรศัพท์มือถือในไทย ๓ ราย^{๒๙} แบ่งช่วงความถี่เครือข่ายละ 15 MHz เป็นเวลา ๑๕ ปี จึงถูกวิจารณ์ว่าเป็นการจัดสรรคลื่นมากกว่าการแข่งขันประมูล ซึ่งอาจทำให้ประเทศสูญเสียรายได้ นอกจากนี้ กสทช. ได้ปฏิบัติหน้าที่ผ่านการกำหนดหลักเกณฑ์ เช่น แผนความถี่วิทยุสำหรับกิจการโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล หลักเกณฑ์การอนุญาตประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง พ.ศ. ๒๕๕๕ ประการหลังเมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๕๕ ผู้ประกอบการวิทยุชุมชนไม่เห็นด้วยและได้ยื่นฟ้อง กสทช. ต่อศาลปกครอง โดยเห็นว่า หลักเกณฑ์นี้ไม่ได้ให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมดำเนินการในสื่อมวลชนสาธารณะอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญ ผู้ประกอบวิทยุชุมชนต้องเสียสิทธิประกอบกิจการเนื่องจากขาดคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ฯ^{๓๐}

^{๒๗} <http://www.manager.co.th/politic/ViewNews.aspx>

^{๒๘} พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๒๗ (๖) และ (๑๒)

^{๒๙} บริษัท แอดวานซ์ไวร์เลส เน็ตเวิร์ค จำกัด บริษัท เรียลฟิวเจอร์ จำกัด และบริษัท ดีแทคเนคเวิลด์ จำกัด <http://www.need-formen.com/phone/3g-auction>

^{๓๐} คมชัดลึกออนไลน์ วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๕, <http://www.kumchadluek/detail/20121219>

(๔) การคุกคามเสรีภาพในการแสดงออกของสื่อมวลชน

ในปี ๒๕๕๕ สถานการณ์การคุกคาม แทรกแซง และละเมิดสิทธิเสรีภาพของสื่อ ยังคงมีให้เห็นอย่างต่อเนื่อง อาทิ กรณีผู้สื่อข่าวสถานีโทรทัศน์ช่องหนึ่งสัมภาษณ์จนทำให้เกิดการกระทบกระทั่งกับรองนายกรัฐมนตรีในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ หรือกรณีการทำร้ายร่างกายจับกุมช่างภาพสื่อมวลชน ในเหตุการณ์การสลายการชุมนุมทางการเมืองของกลุ่มองค์กรพิทักษ์สยาม ซึ่งการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้กำลังควบคุมตัวช่างภาพสื่อมวลชนขณะปฏิบัติหน้าที่ ถือเป็นการกระทำที่เกินกว่าเหตุ และเป็น การคุกคามสิทธิเสรีภาพในการปฏิบัติหน้าที่

(๕) สถานการณ์สื่อเลือกข้าง

จากปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองนำไปสู่ความแตกแยกในสังคมไทย อันเนื่องมาจากอุดมการณ์และความคิดเห็นทางการเมือง จะเห็นว่ามีความพยายามที่จะชักชวนให้ผู้คนมีความเห็นคล้อยตามกันในด้านต่างๆ การสร้างสื่อการเมืองที่มีจุดยืนในการเลือกสีเลือกข้างทางการเมืองอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นสื่อทีวีดาวเทียม เช่น ช่อง ASIA UPDATE ช่อง BLUE SKY CHANNEL เป็นต้น เพื่อมุ่งหวังการสร้างมวลชนของตนให้มีมากขึ้น เน้นเจาะกลุ่มผู้ชมที่สนับสนุนกลุ่มการเมืองของตน จนเกิดภาพของการแบ่งขั้วทางการเมืองอย่างชัดเจนมากขึ้น ^{๓๑}

^{๓๑} รายงานสถานการณ์สื่อวิทยุและโทรทัศน์ในรอบปี ๒๕๕๕, วันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๕

๒.๑.๓ การป้องกัน เยียวยาผู้ประสบอุบัติเหตุทางถนน

๑) เกณฑ์การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับการป้องกัน เยียวยาผู้ประสบอุบัติเหตุทางถนน

(๑) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๕๑ บัญญัติไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการทางสาธารณสุขที่เหมาะสมและได้มาตรฐาน และผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการบริการสาธารณสุขจากรัฐ ซึ่งต้องเป็นไปอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

(๒) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ข้อ ๖ วรรคหนึ่ง กำหนดว่า มนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะมีชีวิตมาแต่กำเนิด สิทธินี้ต้องได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมาย บุคคลต้องไม่ถูกทำให้เสียชีวิตโดยอำเภอใจ

๒) สถานการณ์เกี่ยวกับการป้องกัน เยียวยาผู้ประสบอุบัติเหตุทางถนน

ประเทศไทยมีผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนโดยเฉลี่ยประมาณปีละ ๑๓,๐๐๐ คน และมีผู้บาดเจ็บอีกกว่าล้านคน แต่ข้อมูลจากรายงานการดำเนินงานเกี่ยวกับความปลอดภัยทางถนนทั่วโลก (Global Status Report on Road Safety) ขององค์การอนามัยโลกฉบับล่าสุด ระบุว่า ในปี ๒๕๕๕ ไทยมีผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนกว่า ๒๖,๐๐๐ คน หรือ ๓๘.๑ ต่อประชากร ๑๐๐,๐๐๐ คน จัดเป็นประเทศที่มีอัตราการตายจากอุบัติเหตุทางถนนสูงที่สุดเป็นอันดับ ๓ ของโลก ในขณะที่ประเทศที่มีการบริหารจัดการที่ดีมีอัตราผู้เสียชีวิตในระดับที่ต่ำกว่า ๑๐ ต่อประชากร ๑๐๐,๐๐๐ คน ปัญหาอุบัติเหตุทางถนนส่งผลกระทบต่อสิทธิในชีวิตของคนไทยทุกคนที่ต้องใช้รถใช้ถนน สิทธิดังกล่าวนับเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญที่ประเทศไทยต้องให้ความคุ้มครอง เนื่องจากเป็นสิทธิที่ได้รับการรับรองทั้งในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ และในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งประเทศไทยเข้าเป็นภาคี ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๙

รัฐบาลได้ตระหนักถึงความรุนแรงของปัญหาอุบัติเหตุทางถนน และได้จัดตั้งศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน (ศปถ.) ภายใต้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขึ้นนับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ เพื่อเป็นหน่วยงานหลักในการประสานการทำงานกับทุกภาคส่วน เพื่อสร้างความปลอดภัยแก่ผู้ใช้รถใช้ถนน ในแต่ละปีรัฐบาลจะทำการรณรงค์สร้างความตระหนักและให้ความรู้เกี่ยวกับการเดินทางอย่างปลอดภัยแก่ผู้ใช้รถใช้ถนน เพื่อลดจำนวนอุบัติเหตุและผู้เสียชีวิตในช่วงเทศกาลสำคัญ เช่น เทศกาลสงกรานต์และปีใหม่ แต่ถึงกระนั้น จำนวนผู้เสียชีวิต ผู้บาดเจ็บ และผู้พิการ เนื่องจากอุบัติเหตุทางถนนในภาพรวมก็มีได้

มีแนวโน้มว่าจะลดลง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ความพยายามของรัฐบาลที่เน้นการป้องกันและลดอุบัติเหตุเฉพาะในช่วงเทศกาลที่ผ่านมาไม่เพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

จากการรณรงค์เรื่องความปลอดภัยทางถนนในระดับโลกโดยสหประชาชาติ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๕๓ กำหนดให้ปี พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๖๓ เป็นทศวรรษแห่งความปลอดภัยทางถนนตามแนวทางของสหประชาชาติ และได้ตั้งเป้าที่จะลดอัตราการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุในประเทศไทยให้ต่ำกว่า ๑๐ ต่อประชากร ๑๐๐,๐๐๐ คน เมื่อสิ้นสุดทศวรรษฯ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ อย่างไรก็ดี จนถึงขณะนี้จำนวนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนในประเทศไทยมิได้มีแนวโน้มลดลงแต่กลับจะเพิ่มขึ้น และหากรัฐบาลยังไม่มีมาตรการใหม่ๆ ที่ต่างไปจากที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน คาดว่าเมื่อถึงปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ประเทศไทยคงไม่สามารถลดจำนวนผู้เสียชีวิตได้ต่ำกว่า ๑๐ ต่อประชากร ๑๐๐,๐๐๐ คน ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างแน่นอน และเป็นไปได้ว่าประเทศไทยจะมีผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนมากกว่า ๒๐,๐๐๐ คนต่อปีด้วย

๓) การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับการป้องกัน เยียวยาผู้ประสบอุบัติเหตุทางถนน

อุบัติเหตุทางถนนเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อสิทธิในชีวิตซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทย ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง รัฐบาลไทยมีพันธกรณีที่จะต้องดำเนินการมาตรการต่างๆ เพื่อสร้างความปลอดภัยทางถนนและคุ้มครองสิทธิในชีวิตของผู้ใช้รถใช้ถนนทุกคน ไม่ว่าจะเป็นผู้ขับขี่ยานพาหนะ ผู้โดยสาร หรือคนเดินเท้า ที่ผ่านมามีแนวโน้มว่า รัฐบาลไทยให้ความสำคัญกับการอำนวยความสะดวกในการสัญจรมากกว่าการป้องกันหรือลดอุบัติเหตุทางถนน เพื่อให้การดำเนินการในเรื่องนี้มีผลในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง รัฐบาลควรกำหนดให้ปัญหาความปลอดภัยทางถนนเป็นเรื่องเร่งด่วนของประเทศและมีมาตรการในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังตลอดทั้งปี มิใช่ดำเนินการเฉพาะในช่วงเทศกาล นอกจากนี้ รัฐบาลควรจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณให้การดำเนินงานเพื่อสร้างความปลอดภัยทางถนนอย่างเพียงพอ และควรมีการประเมินผลการดำเนินงานว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่อย่างไร เพื่อให้สิทธิในชีวิตของประชาชนได้รับการคุ้มครองอย่างแท้จริง

กสม. ได้จัดตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางถนน รับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่ได้รับผลกระทบจากทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน และได้จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในเรื่องนี้เพื่อเสนอต่อรัฐบาลต่อไป

๒.๒ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

๑) เกณฑ์การประเมินสถานการณ์สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

(๑) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๓๙ วางหลักไว้ว่า “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด

ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”

มาตรา ๔๐ ได้วางหลักไว้ว่าบุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

(๑) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง

(๒) สิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณา ซึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐาน เรื่องการได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย การได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจเอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง และพยานหลักฐานของตน การคัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการ การได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาหรือตุลาการที่นั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะ และการได้รับทราบเหตุผลประกอบคำวินิจฉัย คำพิพากษา หรือคำสั่ง

(๓) บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม

(๔) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดีมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิกิริยาต่อตนเอง

(๕) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

(๖) เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาตัวอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงทางเพศ

(๗) ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ และการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว

(๘) ในคดีแพ่ง บุคคลมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างเหมาะสมจากรัฐ

นอกจากนี้ ในหมวด ๕ ว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ ๕ แนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม มาตรา ๘๑ ได้บัญญัติไว้ว่า รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

(๑) ดูแลให้มีการปฏิบัติและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และทั่วถึง ส่งเสริมการให้ความช่วยเหลือและให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน และจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ โดยให้ประชาชนและองค์กรวิชาชีพมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมและการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

(๒) คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้พ้นจากการล่วงละเมิด ทั้งโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและโดยบุคคลอื่น และต้องอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน

(๓) จัดให้มีกฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกฎหมายที่ดำเนินการเป็นอิสระเพื่อปรับปรุงและพัฒนากฎหมายของประเทศ รวมทั้งการปรับปรุงกฎหมายให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ โดยต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากกฎหมายนั้นประกอบด้วย

(๔) จัดให้มีกฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมที่ดำเนินการเป็นอิสระ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม

(๕) สนับสนุนการดำเนินการขององค์กรภาคเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน โดยเฉพาะผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว

(๒) นโยบายรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๔ รัฐบาลชุดปัจจุบันได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา โดยเมื่อพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายและการยุติธรรม พบว่า มีสาระสำคัญสรุปว่า

(๑) รัฐบาลจะปฏิรูประบบกฎหมายและพัฒนากระบวนการยุติธรรมทั้งระบบด้วยการเร่งรัดจัดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม สนับสนุนคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายและองค์กรเพื่อการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม ปฏิรูปกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย

(๒) รัฐบาลจะปรับปรุงระบบการช่วยเหลือประชาชนที่ไม่ได้รับความความเป็นธรรม ส่งเสริมกองทุนยุติธรรมเยียวยาผู้บริสุทธิ์ และผู้ได้รับผลกระทบกระจายโอกาสการเข้าถึงความยุติธรรม และพัฒนาทางเลือกของกระบวนการยุติธรรม

(๓) รัฐบาลจะเพิ่มประสิทธิภาพการสืบสวนสอบสวนการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม การนำมาตรการทางภาษี และการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้ในการดำเนินการต่อผู้กระทำความผิด ดูแลแก้ไขและฟื้นฟูพัฒนาผู้กระทำความผิดเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน การคุมประพฤติ การบังคับคดี และส่งเสริมความยุติธรรมและความเป็นธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ

(๔) รัฐบาลจะป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเชิงรุกโดยประชาชนมีส่วนร่วม จัดให้มีกลไกการบริหารจัดการแบบครบวงจร วิเคราะห์แนวโน้มของอาชญากรรมล่วงหน้านำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัยมาใช้ในการควบคุมอาชญากรรม รวมทั้งรณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมเป็นพลังแผ่นดินในการป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม

(๓) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน อันเป็นมาตรฐานสำหรับนานาประเทศที่มุ่งจะคุ้มครอง และส่งเสริมการเคารพสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

(๔) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งเป็นพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคีและมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตาม ได้วางหลักการด้านสิทธิในกระบวนการยุติธรรมที่รัฐจะต้องพิจารณาดำเนินการไว้อย่างครอบคลุม ทั้งประเด็นการตรากฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และการพัฒนาระบบกระบวนการยุติธรรม ซึ่งรัฐที่เป็นภาคีมีหน้าที่ในการดำเนินการผ่านกระบวนการต่างๆ เพื่อจุดมุ่งหมายในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมอย่างเป็นรูปธรรมจริงจัง และยั่งยืน

๒) สถานการณ์สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

(๑) สถานการณ์ด้านกฎหมาย

(๑.๑) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๘๑ บัญญัติให้มีกฎหมายจัดตั้งคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย ซึ่งรัฐบาลดำเนินการแล้ว แต่รัฐบาลยังไม่ได้เร่งให้มีกฎหมายจัดตั้งองค์กรปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม

(๑.๒) กฎหมายที่รัฐสภาประกาศใช้บังคับในปี ๒๕๕๕ มีทั้งหมด ๑๘ ฉบับ ซึ่งมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ๔ ฉบับ คือ

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๕ (กำหนดตำแหน่งรองอธิบดีผู้พิพากษาภาคและอำนาจหน้าที่ของอธิบดีผู้พิพากษาภาคและรองอธิบดีผู้พิพากษาภาค)

- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองนครสวรรค์ พ.ศ. ๒๕๕๕

- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองเพชรบุรี พ.ศ. ๒๕๕๕
- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองภูเก็ต พ.ศ. ๒๕๕๕

(๒) สถานการณ์ด้านมาตรการและการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

(๒.๑) การบังคับใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ กฎหมายนี้เป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติป้องกันมิให้มีการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อาจทำการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการทรมาน แต่รัฐบาลยังคงมีแนวโน้มที่จะใช้บทบัญญัติในกฎหมายเพื่อควบคุมการใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนอยู่เสมอ

(๒.๒) แนวความคิดยกเลิกโทษประหารชีวิต การยกเลิกโทษประหารชีวิต เป็นประเด็นที่มีการถกเถียงของผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม และแวดวงนักวิชาการอย่างแพร่หลายตลอดปี ๒๕๕๕ โดยที่กลุ่มหนึ่งเห็นว่าโทษประหารชีวิตเป็นสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับหลักการของสิทธิมนุษยชน ขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งเห็นว่า โทษประหารชีวิตยังจำเป็นต่อสังคมไทย สำหรับบทบาทของ กสม. นั้น ได้จัดให้มีการอภิปราย ศึกษา และวิเคราะห์ในเรื่องดังกล่าวแล้ว ซึ่งจะได้เสนอข้อสรุปและความเห็นต่อรัฐบาลเพื่อพิจารณาในโอกาสที่เหมาะสมต่อไป โดยตลอดปี ๒๕๕๕ ไม่ปรากฏว่ามีการประหารชีวิตผู้ต้องขังเกิดขึ้น และเมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๕๕ มีการลดโทษให้กับนักโทษประหารชีวิต ๕๘ คน ให้เหลือเพียงจำคุกตลอดชีวิต อย่างไรก็ตาม ศาลยุติธรรมยังคงมีคำพิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิตสำหรับผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาในข้อหาร้ายแรงอยู่

(๒.๓) การจัดตั้งเรือนจำชั่วคราวหลักสี่เพื่อปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางการเมือง สืบเนื่องจากคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) ที่เห็นว่า กรณีการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นเกิดจากความขัดแย้งทางการเมือง ให้อำนาจรัฐบาลจัดหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวให้ผู้ต้องหา หากไม่สามารถปล่อยชั่วคราวได้รัฐบาลควรจัดหาสถานที่ควบคุมที่เหมาะสมที่ไม่ใช่เรือนจำปกติ คณะรัฐมนตรีจึงได้พิจารณาและมีมติ เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๔ เห็นชอบตามที่ คอป. เสนอ หลังจากนั้น กระทรวงยุติธรรมได้ออกคำสั่งจัดตั้งเรือนจำชั่วคราวหลักสี่ และกำหนดหลักเกณฑ์การย้ายผู้ต้องขังในคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางการเมืองในเรื่องนี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นว่า การมีเรือนจำหรือสถานที่ควบคุมอื่นนอกเหนือจากเรือนจำปกติ เพื่อใช้ควบคุมผู้ต้องหาหรือจำเลยระหว่างการพิจารณาคดี เป็นเรื่องที่ไม่สอดคล้องกับหลักการสากล แต่สิ่งที่เห็นเป็นประเด็นปัญหาสำหรับกรณีนี้ คือ การดำเนินการของรัฐยังขาดความชัดเจนในหลายประการ เช่น ขอบเขตของคดีทางการเมือง ช่วงเวลาของเหตุการณ์ที่จะใช้เป็นฐานในการพิจารณา เป็นต้น จึงมอบหมายให้คณะกรรมการปฏิบัติการยุทธศาสตร์ด้านสิทธิในกระบวนการยุติธรรมในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติดำเนินการต่อไป

(๒.๔) ปัญหาการซ้อมทรมานผู้ต้องหา/ผู้ต้องขัง การตรวจสอบของ กสม. ในรอบปี ๒๕๕๕ ยังปรากฏกรณีร้องเรียนจากผู้ต้องหา/ผู้ต้องขัง ว่าในกระบวนการจับกุมโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจและ

การควบคุมในสถานที่คุมขังโดยเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ มีการกระทำที่เป็นอันตรายต่อร่างกายหลายประการ แม้จากการตรวจสอบหลายกรณีไม่อาจหาพยานหลักฐาน เพื่อยืนยันว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจริงหรือไม่ อย่างไร แต่ก็มีหลายกรณีที่นาเชื่อได้ว่ามีเหตุการณ์ที่ไม่ชอบนั้นเกิดขึ้นจริง

(๒.๕) การออกมาตรการรองรับข้อกำหนดกรุงเทพฯ (Bangkok Rules) ภายหลังที่ องค์การสหประชาชาติโดยที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัยที่ ๖๕ ได้ให้ความเห็นชอบ เมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๓ ต่อข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและมาตรการ ที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นหญิง (United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non – Custodial Measures of Women Offenders) หรือ เรียกเพื่อเป็นเกียรติกับประเทศไทยว่า “ข้อกำหนดกรุงเทพ” (Bangkok Rules) ทำให้ข้อกำหนดดังกล่าวมีผลบังคับใช้อย่างเป็นทางการ ซึ่งถึงแม้จะไม่มีฐานะเป็นกฎหมายที่มีสภาพบังคับที่ประเทศต่างๆ ต้องปฏิบัติตาม แต่ก็เป็มาตรฐานในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงที่ยอมรับกันในระดับสากล และประเทศต่างๆ ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้สอดคล้องกับข้อกำหนดกรุงเทพเพื่อยกระดับมาตรฐานของการราชทัณฑ์ของประเทศ

(๒.๖) สิทธิได้รับการปล่อยชั่วคราว อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรมที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ รับรองไว้ แต่มีกรณีที่ศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ด้วยเหตุเกรงว่าผู้ต้องหาจะยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือหลบหนี คุณพิณิจของศาลในเรื่องนี้ถูกกลุ่มบุคคลที่ไม่เห็นด้วยนำไปวิจารณ์อย่างกว้างขวาง

(๒.๗) มาตรการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในเรือนจำและทัณฑสถาน ด้วยการออกข้อบังคับว่าด้วยการเยี่ยมการติดต่อของบุคคลภายนอกต่อผู้ต้องขัง และการเข้าดูกิจการหรือติดต่องานกับเรือนจำ พ.ศ. ๒๕๕๕ และประกาศเรื่องการรับฝากสิ่งของจากบุคคลภายนอกให้แก่ผู้ต้องขัง อันมีผลทำให้การฝากสิ่งของให้กับผู้ต้องขังในเรือนจำความมั่นคงสูง ๙ แห่ง ไม่สามารถดำเนินการได้โดยสิ้นเชิง นอกจากนี้ กรมราชทัณฑ์ยังได้เข้าตรวจค้นเรือนจำหลายแห่งโดยเฉพาะเรือนจำกลาง นครศรีธรรมราช และดำเนินการหลายครั้งโดยมีจุดมุ่งหมายในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและสิ่งของผิดกฎหมายในเรือนจำและทัณฑสถาน โดยผลจากการดำเนินการพบสิ่งผิดกฎหมายหลายอย่าง ซุกซ่อนอยู่

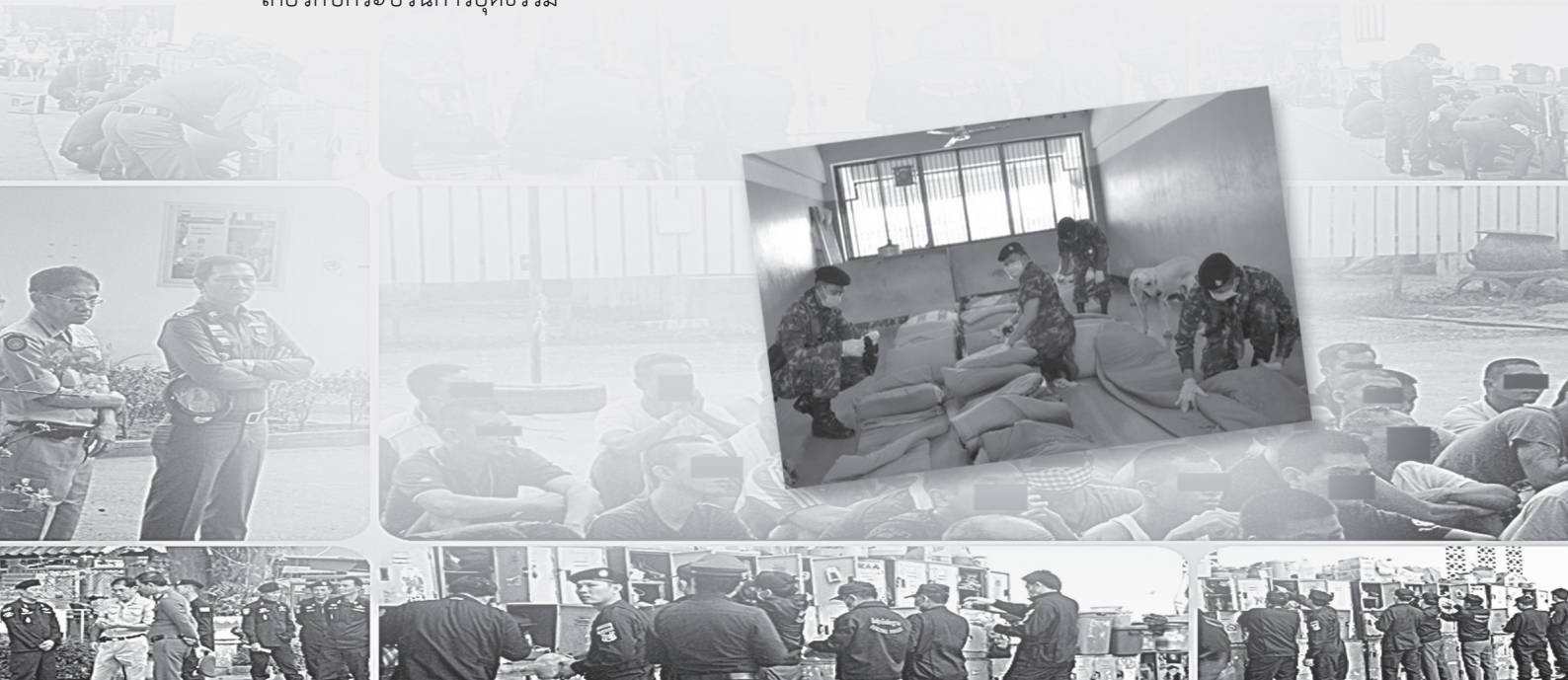
(๓) ความเคลื่อนไหวทางสังคมที่สำคัญ

เดือนกันยายน ๒๕๕๕ คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อความปรองดองแห่งชาติ (คอป.) จัดทำรายงานข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล ซึ่งมีข้อเสนอแนะสำคัญที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรม คือ

(๑) เสนอให้รัฐดัดแปลงการตีความและการใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ถูกกล่าวหาและผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์โดยให้นำข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ค.ศ. ๑๙๕๕ รวมทั้งข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ และมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง ค.ศ. ๒๐๑๐ มาปรับแก้ไขข้อปฏิบัติในการบังคับโทษหรือกฎหมายราชทัณฑ์ให้สอดคล้องกับหลักสากลดังกล่าวและปรับใช้เพื่อให้เกิดผลต่อผู้ต้องขัง

(๒) ให้รัฐคำนึงถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาในการได้รับการปล่อยชั่วคราว โดยตระหนักว่า การถูกตั้งข้อหาที่ร้ายแรงมิใช่เหตุที่จะไม่อนุญาตให้มีการปล่อยชั่วคราวตามกฎหมาย

(๓) ในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมในระยะยาว คอป. เห็นว่า รัฐต้องปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมอย่างเป็นระบบ เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับหลักนิติธรรมโดยการปฏิรูปต้องดำเนินการทั้งระบบ ตั้งแต่ขั้นตอนของการสืบสวนสอบสวนและฟ้องร้องดำเนินคดี การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดและผู้ถูกกล่าวหา การพัฒนากลไกการป้องกันการนำกระบวนการยุติธรรมไปใช้ในทางที่ผิด การพิจารณาลดความเป็นอาชญากรรม (Decriminalization) และลดโทษทางอาญา (Depenalization) ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การยกเลิกทุกกรณีที่มีผลเป็นการยกเว้นความรับผิดชอบทางอาญาโดยมิชอบ (Impunity) การจัดให้มีกลไกกระบวนการยุติธรรมในสถานการณ์พิเศษการส่งเสริมหลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม และการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมทั้งการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมและการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม

๓) การประเมินสถานการณ์สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

การดำเนินกระบวนการยุติธรรมเป็นมาตรการของรัฐที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย เสรีภาพในการเดินทาง และสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จึงให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิของบุคคลในเรื่องนี้โดยการรับรองและให้ความคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของบุคคลในด้านต่างๆ และกำหนดให้รัฐจะต้องดำเนินนโยบายพื้นฐานด้านกระบวนการยุติธรรม ใน ๓ ประเด็นหลัก ได้แก่ การดูแลการปฏิบัติและการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล และการจัดให้มีกฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรปฏิรูปด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลมิให้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมของรัฐเกินกว่ากรณีจำเป็น

เมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๔ รัฐบาลได้แถลงต่อรัฐสภาว่าจะดำเนินนโยบายด้านกระบวนการยุติธรรมอย่างครอบคลุม ทั้งประเด็นด้านกฎหมาย มาตรการและการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนการดำเนินการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเชิงรุก โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน แถลงการณ์ดังกล่าวแสดงออกถึงความมุ่งมั่นและความพยายามของรัฐบาลที่จะปรับปรุงและแก้ไขมาตรการของรัฐ รวมถึงการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมแก่ประชาชนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับหลักการของสิทธิมนุษยชน

ในปี ๒๕๕๕ จะเห็นได้ว่า การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมมีสถานการณ์ที่เป็นความก้าวหน้า คือ การออกกฎหมายจัดตั้งองค์กรการปฏิรูปกฎหมาย (คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย) เพื่อเป็นกลไกหลักในการทำหน้าที่ปรับปรุงและพัฒนากฎหมายของประเทศ ซึ่งรวมถึงกฎหมายที่ใช้ในกระบวนการยุติธรรม ด้วยการออกกฎหมายโดยรัฐสภาในปี ๒๕๕๕ ทั้งหมด ๑๘ ฉบับ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของบุคคล ๔ ฉบับ คือ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๕ (กำหนดตำแหน่งรองอธิบดีผู้พิพากษามาตรและอำนาจหน้าที่ของอธิบดีผู้พิพากษามาตรและรองอธิบดีผู้พิพากษามาตร) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองนครสวรรค์ พ.ศ. ๒๕๕๕ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองเพชรบุรี พ.ศ. ๒๕๕๕ และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองภูเก็ต พ.ศ. ๒๕๕๕ ถือได้ว่าเป็นกฎหมายที่มีลักษณะเป็นการกระจายโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชนในพื้นที่จังหวัดต่างๆ นอกจากนี้ ความก้าวหน้าเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมอีกประการหนึ่ง คือ การที่รัฐบาลให้ความสำคัญต่อข้อเสนอเกี่ยวกับการยกเลิกพันธนาการผู้ต้องขังด้วยตรวน ซึ่งองค์กรภายในประเทศและองค์กรระหว่างประเทศได้มีข้อเสนอตั้งแต่ ปี ๒๕๕๔ ซึ่งรัฐบาลได้พิจารณาอย่างจริงจัง จนกระทั่งนำมาสู่มาตรการปลดตรวนผู้ต้องขังครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๖ รวมไปถึงความก้าวหน้าเกี่ยวกับการออกมาตรการ เพื่อรองรับข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ซึ่งเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่เป็นหญิงก็เป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์ของการให้ความคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมได้ว่า รัฐบาลได้ตระหนักและนำหลักการสิทธิมนุษยชนในเรื่องกระบวนการยุติธรรมมาใช้อย่างจริงจัง

สำหรับสิ่งที่เป็นความถดถอยของสถานการณ์สิทธิมนุษยชนด้านกระบวนการยุติธรรม คือ การที่รัฐบาลยังไม่ได้เร่งดำเนินการจัดตั้งองค์กรปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมให้สำเร็จลุล่วง ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด และการนำนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภายุทธศาสตร์มาดำเนินการให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเรื่องนี้ นับได้ว่า เป็นความถดถอยอย่างหนึ่งของรัฐต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมแก่บุคคล และส่งผลต่อสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมของบุคคล ไม่ได้รับความคุ้มครองตามขอบเขตของสิทธิจากการบังคับใช้กฎหมายและการปฏิบัติในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของเจ้าหน้าที่รัฐ ประชาชนจึงไม่ได้รับประโยชน์หรือความคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมนี้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ ในปี ๒๕๕๕ รัฐยังคงนำพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ มาใช้กับเหตุการณ์การชุมนุมเพื่อเรียกร้องทางการเมืองและเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้มีบุคคลต้องตกอยู่ในสถานะเป็นผู้ต้องสงสัย และถูกกล่าวหาว่ากระทำการฝ่าฝืนกฎหมายฉบับนี้เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่แสดงถึงความถดถอย รวมถึงการปรากฏข้อเท็จจริงว่า กสม. ยังคงได้รับเรื่องร้องเรียนกล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่รัฐกระทำการซ้อมทรมานผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องขัง ทั้งในขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจและที่เกิดขึ้นภายในเรือนจำหรือทัณฑสถาน แม้ในการตรวจสอบจะพบข้อจำกัดหลายประการจนไม่อาจชี้ชัดได้ว่ามีเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นจริงหรือไม่ แต่ข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้ย่อมอาจชี้ให้เห็นได้ว่า มาตรการการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมยังมีความไม่ถูกต้องเกิดข้อผิดพลาดหลายประการ

อย่างไรก็ตาม ในปี ๒๕๕๕ กระทรวงยุติธรรมได้จัดตั้งเรือนจำชั่วคราวหลักสี่ขึ้น เพื่อใช้เป็นสถานที่สำหรับควบคุมตัวบุคคลซึ่งถูกกล่าวหาว่าเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมือง และบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ซึ่งการจัดตั้งเรือนจำชั่วคราวหลักสี่ในครั้งนี้มีความเกี่ยวข้องกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ซึ่งควรได้รับการปล่อยชั่วคราวในทันทีและทำการคุมขังเป็นข้อยกเว้น อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรมที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ให้การรับรองและคุ้มครองไว้แล้ว แม้ในขณะนี้ยังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนว่า การจัดตั้งเรือนจำขึ้นดังกล่าว จะเป็นการกระทำความผิดเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือไม่ ประการใด แต่จัดตั้งเรือนจำชั่วคราวหลักสี่ขึ้นเพื่อการควบคุมตัวบุคคลเป็นการเฉพาะนี้ ย่อมมีผลกระทบต่อสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของบุคคลอันเป็นสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และโดยที่ยังมีการควบคุมตัวบุคคลในเรือนจำชั่วคราวหลักสี่ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน รวมไปถึงประเด็นเกี่ยวกับแนวความคิดยกเลิกโทษประหาร ซึ่งแม้จะยังเป็นประเด็นถกเถียงในแวดวงวิชาการและผู้ที่เกี่ยวข้องว่าเหมาะสมที่จะนำมาปรับใช้กับประเทศไทยหรือไม่ เพียงไร แต่เรื่องนี้ได้ถูกบรรจุและกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จไว้ในแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ อันเป็นภาระหน้าที่ที่รัฐบาลจะต้องมีกระบวนการขั้นตอนในการพิจารณาดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนด

แต่จนถึงปัจจุบัน ยังไม่ปรากฏว่ารัฐบาลจะได้เร่งดำเนินการในเรื่องนี้ให้เกิดความชัดเจนในเวลาที่น่าพอใจตามที่สมควรจะเป็น ทั้งสองประเด็นนี้จึงเป็นกรณีจำเป็นและสมควรที่รัฐบาลจะต้องเร่งทำความเข้าใจเกิดขึ้นในสังคมต่อไป

จากการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิในกระบวนการยุติธรรมที่กล่าวมาข้างต้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงมีข้อสรุปเบื้องต้นว่า รัฐบาลมีความก้าวหน้าเรื่องการจัดทำนโยบายและการตรากฎหมายเพื่อการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของบุคคล แต่ขณะเดียวกันรัฐกลับละเลย จนเกิดความล้มเหลวในเรื่องมาตรการและการบังคับใช้กฎหมายโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงเห็นควรมีข้อเสนอแนะในเรื่องนี้ว่า รัฐบาลจะต้องให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของบุคคล โดยกำหนดให้เป็นนโยบายของรัฐบาลที่เร่งด่วนและสำคัญ และเข้ามามีบทบาทดำเนินการ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเพื่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐเกิดขึ้นอย่างจริงจังและทันทีควบคู่กันไป ในประการสำคัญ คือ จะต้องดำเนินมาตรการและการบังคับใช้กฎหมายโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐให้เป็นไปตามนโยบายที่ได้แถลงต่อรัฐสภาให้ครบถ้วน ด้วยการเร่งกำหนดแผนงาน มาตรการ และกลไกเพื่อแก้ไขปัญหาความถดถอยดังกล่าว

๒.๓ สิทธิชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑) เกณฑ์การประเมินสถานการณ์สิทธิชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(๑) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพ
ของชนชาวไทย ส่วนที่ ๑๒ สิทธิชุมชน และหมวด ๕ แผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ ๘ แผนนโยบายด้าน
ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

(๒) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)
ที่มีเนื้อหาเรื่อง กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในนโยบายสาธารณะ ที่จะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต
และความเป็นอยู่

(๓) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (ICESCR)
ที่มีเนื้อหาว่าด้วยสิทธิในวัฒนธรรม วิถีชีวิต สิทธิด้านสุขภาพ การทำงาน และความมั่นคงในชีวิต

๒) สถานการณ์สิทธิชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(๑) สถานการณ์การจัดการน้ำ

สถานการณ์การจัดการแหล่งน้ำเป็นสถานการณ์ที่ต่อเนื่องจากเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่หรือ
มหาอุทกภัย ในปี ๒๕๕๔ ซึ่งมีผลกระทบต่อชุมชนในพื้นที่ภาคเหนือ ภาคกลางเกือบเต็มพื้นที่ ซึ่งมี
ผลกระทบทั้งต่อชุมชนและภาคธุรกิจ และในต้นปี ๒๕๕๕ เป็นช่วงของการฟื้นฟูพื้นที่น้ำท่วม มีการรื้อฟื้น
โครงการต่างๆ ขึ้นมา เช่น โครงการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น โครงการสร้างเขื่อนแม่วงก์ ทั้งที่ชุมชนและ
นักวิชาการจำนวนมากคัดค้านโครงการดังกล่าว เนื่องจากจะเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมมากกว่าประโยชน์ที่จะได้รับจากเขื่อน

กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเรื่องการบริหารจัดการน้ำ และเห็นว่า การดำเนินการดังกล่าว
อาจมีผลกระทบต่อชุมชน และอาจละเมิดสิทธิชุมชน ตามมาตรา ๖๖ และมาตรา ๖๗ รัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และได้มีการตรวจสอบข้อเท็จจริง โดยเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
มาชี้แจงข้อเท็จจริง และมีการจัดเวทีเสวนาโดยเชิญนักวิชาการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรเอกชน รวมถึง
เชิญคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยเข้าร่วมประชุมหารือด้วย นอกจากนี้ ยังได้ลงพื้นที่
ตรวจสอบข้อเท็จจริงและสำรวจพื้นที่ในการสร้างเขื่อนแม่วงก์ และเขื่อนแก่งเสือเต้น และประชุมหารือ

การดำเนินงานกับทั้งภาควิชาการและภาคประชาชนเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและผลกระทบที่อาจเกิดต่อชุมชน ปัจจุบันอยู่ระหว่างการจัดทำข้อเสนอต่อรัฐบาลให้ระมัดระวังการละเมิดสิทธิชุมชน และให้รัฐทำหน้าที่ในการสนับสนุนให้ชุมชนใช้สิทธิของตน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หมวด ๕ ว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ ๘ แนวนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

(๒) สถานการณ์พลังงานและปิโตรเลียม

จากสถานการณ์ปิโตรเลียมของประเทศไทย ซึ่งหลายฝ่ายคาดการณ์ว่าแหล่งสำรองน้ำมันจะไม่เพียงพอ จึงทำให้มีการเจาะสำรวจแหล่งปิโตรเลียมทั้งในพื้นที่อ่าวไทย ทะเลฝั่งอันดามัน และการเจาะสำรวจปิโตรเลียมบนบก การขุดเจาะสำรวจแหล่งปิโตรเลียมในพื้นที่อ่าวไทย และทะเลฝั่งอันดามันที่ประชาชนคัดค้านอย่างต่อเนื่อง คือ พื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช และพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ทั้งทรัพยากร แหล่งอาหาร ภูเขาทะเล อีกทั้งยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่สร้างรายได้ต่อปีมหาศาล หากเกิดผลกระทบจากการขุดเจาะสำรวจแหล่งปิโตรเลียม จะทำให้อาชีพประมงและการท่องเที่ยวได้รับผลกระทบ

การขุดเจาะสำรวจปิโตรเลียมบนบก เกิดขึ้นครั้งแรกในเดือนมีนาคม ๒๕๕๕ โดยบริษัทเอกชนได้เข้าไปทำการเจาะสำรวจแหล่งปิโตรเลียมในเขตทิวพัฒนา กรุงเทพมหานคร ทำให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความกังวลและเกรงว่าจะได้รับผลกระทบจากการขุดสำรวจดังกล่าว เนื่องจากไม่มีการทำความเข้าใจกับชุมชนก่อนถึงขั้นตอนการสำรวจขุดเจาะ มาตรการด้านความปลอดภัย และมาตรการลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๕ ประชาชนในพื้นที่อำเภอเมืองลำปาง อำเภอเกาะคา

อำเภอหางฉัตร จังหวัดลำปาง ได้ร้องเรียนต่อ กสม. กรณีการสำรวจแหล่งปิโตรเลียมในพื้นที่ดังกล่าว เพราะเป็นการเข้าไปปักหลักสำรวจในพื้นที่ของชาวบ้าน สร้างความแตกตื่นให้ชุมชน ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงต่อประชาชนถึงความเป็นมาของโครงการ และต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วย

กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียน และได้ประสานข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งได้ลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงในจังหวัดลำปาง จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดสุราษฎร์ธานี และรับฟังความคิดเห็นและความเดือดร้อนของประชาชน และได้แนะนำหน่วยงานให้ทำความเข้าใจกับชุมชน และให้ประชาชนเข้าใจถึงใช้สิทธิในการรักษาสิทธิชุมชน ตามมาตรา ๖๖ และมาตรา ๖๗

(๓) สถานการณ์ผลกระทบจากโรงงานอุตสาหกรรม

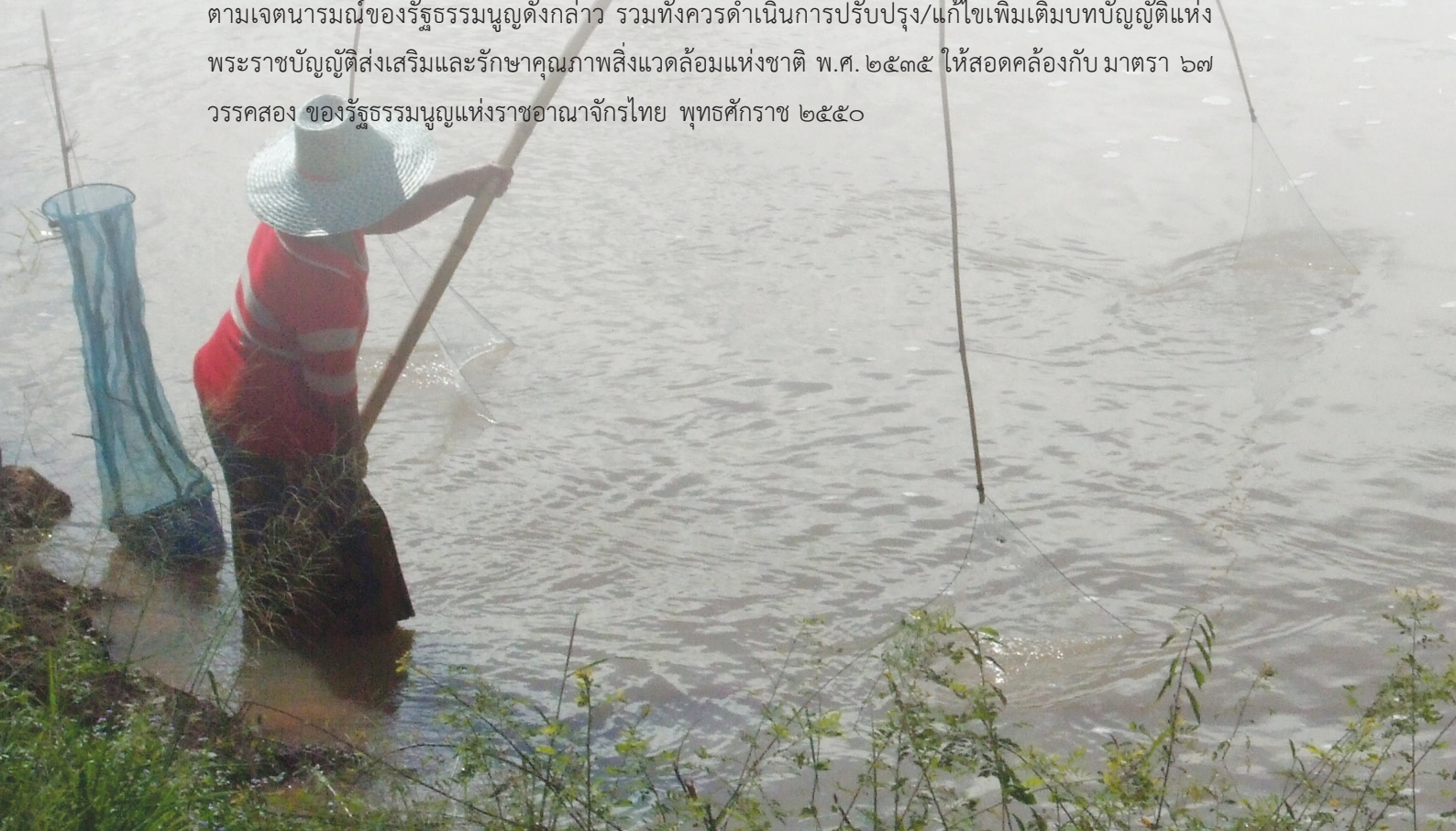
ผลกระทบจากการประกอบกิจกรรมด้านอุตสาหกรรมในปี ๒๕๕๕ นอกจากกรณีผลกระทบจากการประกอบกิจการโรงงานโดยตรงแล้ว ยังมีกรณีการระเบิดของโรงงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ในเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๕ นอกจากนี้ มีกรณีปัญหาซึ่งถือว่าเป็นเรื่องใหญ่ ในปี ๒๕๕๕ อีกประการที่เกิดจากการประกอบกิจการโรงงาน คือ การกำจัดของเสียจากกระบวนการผลิต ซึ่งโดยปกติโรงงานจะต้องกำจัดของเสียและไม่ก่อให้เกิดมลพิษ หากแต่มีการลักลอบนำของเสีย หรือกากอุตสาหกรรมที่อาจมีการปนเปื้อนสารเคมีหรือโลหะหนักมาทิ้งในพื้นที่เอกชนทั้งพื้นที่ที่เจ้าของอนุญาต และการทิ้งในพื้นที่โดยที่เจ้าของที่ดินไม่ทราบเรื่อง กรณีนี้เกิดในพื้นที่ตำบลหนองแห่น อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการขนกากอุตสาหกรรมมาจากหลายพื้นที่และทิ้งในบ่อดินเกือบทั่วอำเภอ และนอกจากนี้ ยังมีกรณีการปล่อยของเสียลงในท่อบายน้ำตามจุดต่างๆ เช่น ในพื้นที่เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร มีการร้องเรียนของประชาชนว่าได้รับผลกระทบจากการทิ้งของเสียจากโรงงานในพื้นที่

กสม. ได้เป็นคนกลางในการประสานงานให้ประชาชนในพื้นที่ กรมควบคุมมลพิษ กรมโรงงานอุตสาหกรรม ส่วนราชการจังหวัด และร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมตรวจสอบข้อเท็จจริง และมีการเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาการทิ้งกากอุตสาหกรรม และเร่งฟื้นฟูพื้นที่ซึ่งมีการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรม ทั้งในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา พื้นที่เขตลาดกระบัง และให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการกำจัดของกากอุตสาหกรรม อันเป็นการส่งเสริมชุมชนให้มีส่วนร่วมของประชาชนในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักการสิทธิชุมชน ในมาตรา ๖๖ และมาตรา ๖๗

(๔) สถานการณ์การปฏิบัติตามเงื่อนไขเพื่อลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม
กรณีตัวอย่างการประกอบกิจการเหมืองทอง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

จากกรณีผลกระทบอย่างรุนแรงจากการประกอบกิจการของนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง จนมีข้อเสนอให้มีการทบทวน ปรับปรุง แก้ไขประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฉบับลงวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๓ ให้ครอบคลุมประเภทโครงการต่างๆ ที่อาจส่งผลกระทบรุนแรงต่อชุมชน โดยให้องค์การอิสระสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ตามมาตรา ๖๗ วรรคสอง ทำหน้าที่กำหนดประเภทโครงการหรือกิจการที่เข้าข่าย ตามมาตรา ๖๗ วรรคสอง รวมทั้งพิจารณาตรวจสอบและให้ความเห็นต่อทุกขั้นตอนของการจัดทำรายงาน EIA / HIA เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และรัฐบาลต้องเร่งรัดการดำเนินการจัดทำหรือปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดรายละเอียดเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิชุมชนให้เกิดผลที่เป็นจริง ตามเจตนารมณ์ มาตรา ๖๖ และมาตรา ๖๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยเร่งรัดการจัดทำ และประกาศใช้กฎหมายที่ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิชุมชนที่สำคัญ ๓ ฉบับ ได้แก่ (๑) กฎหมายว่าด้วยองค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ตามมาตรา ๖๗ วรรคสอง (๒) กฎหมายว่าด้วยมาตรการการการคลังเพื่อสิ่งแวดล้อม ตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการบำบัด (๓) กฎหมายว่าด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ ซึ่งมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามบทบัญญัติ มาตรา ๖๖ มาตรา ๖๗ และมาตรา ๘๗ (๑) และ (๒) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และให้หน่วยงานของรัฐส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ ให้สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญดังกล่าว รวมทั้งควรดำเนินการปรับปรุง/แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ให้สอดคล้องกับ มาตรา ๖๗ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

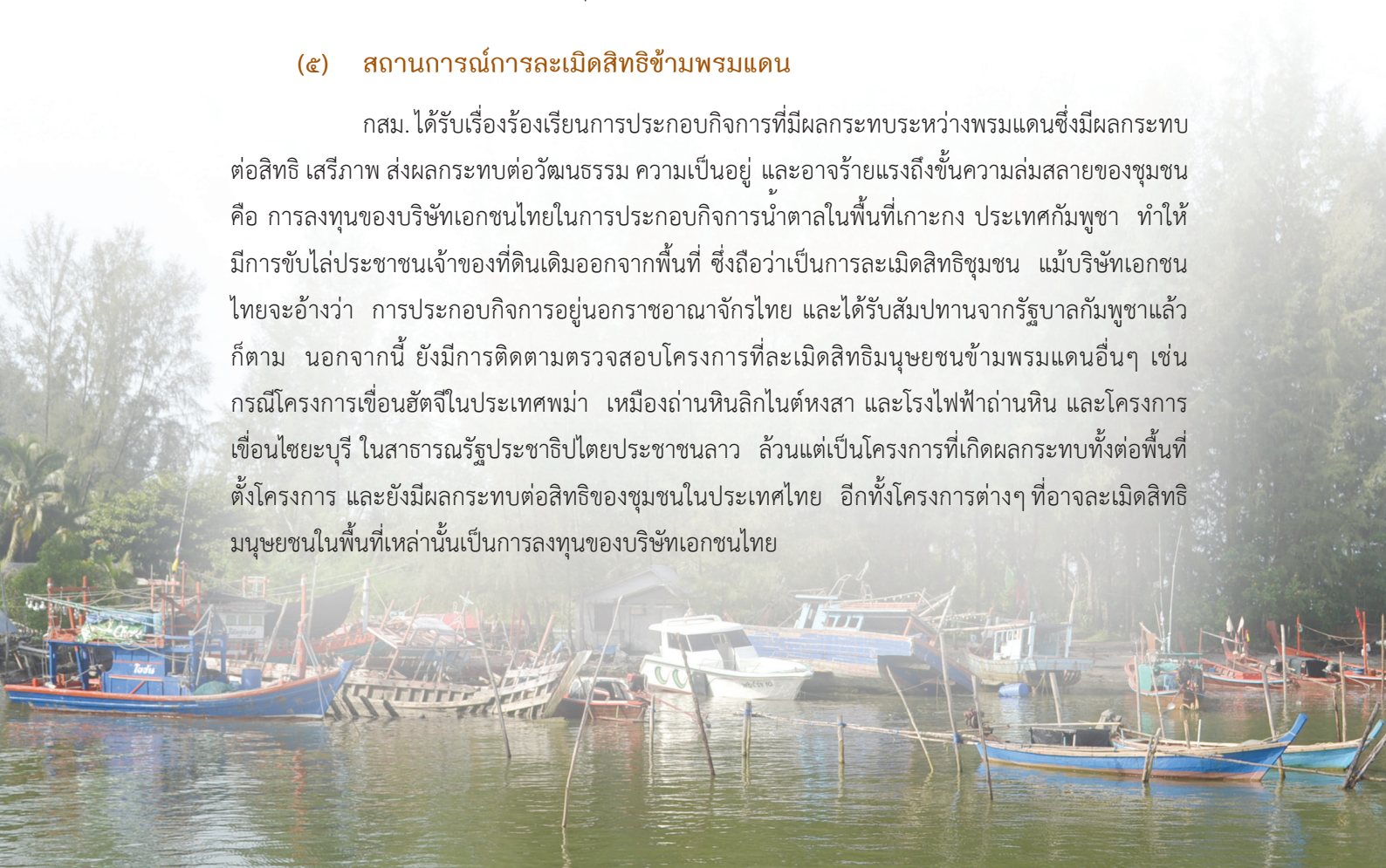

แต่จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปี ๒๕๕๕ มีการคัดค้านการขยายเหมืองทองในพื้นที่อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย แม้จะมีกฎหมายกำหนดให้มีการปฏิบัติตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนผู้มีส่วนได้เสีย แต่ก็ยังมีการหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนกฎหมาย มีการเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอเมืองเลย และกลุ่มคนรักשב้านเกิดได้ชุมนุมบริเวณหน้าศาลากลางจังหวัดเลย สถานที่จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียในการกำหนดขอบเขตและการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) โครงการเหมืองแร่ทองคำ บริษัท ฟุงคำ จำกัด เพื่อขอประทานบัตรขยายพื้นที่การทำเหมืองแห่งใหม่บริเวณภูเหล็ก ตำบลเขาหลวง อำเภอวังสะพุงโดยกลุ่มอนุรักษ์บ้านเกิดอ้างว่า เหมืองทองที่มีอยู่ในพื้นที่ปัจจุบันได้สร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนเป็นอย่างมาก มีสารเคมีและโลหะหนักไหลลงสู่แม่น้ำและพื้นที่เกษตรกรรม อีกทั้งการทำเวทีประชา-พิจารณาไม่มีความโปร่งใสเพราะไม่เปิดโอกาสให้ชาวบ้าน ซึ่งอยู่ในพื้นที่และได้รับผลกระทบจากการทำเหมืองเข้าร่วมหารือด้วย โดยเฉพาะการเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นในการเปิดประทานบัตรแปลงใหม่ ซึ่งจัดขึ้นเป็น ครั้งที่ ๖ และเรียกร้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งรัดให้ผู้ประกอบการยุติการทำเหมือง

กระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ในการประกอบกิจการเหมืองทองไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ในหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ ๑๒ สิทธิชุมชน และหมวด ๕ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ ๘ แนวนโยบายด้านที่ดินทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กสม. ได้ลงพื้นที่เพื่อรับฟังความเห็นของประชาชนและอยู่ระหว่างการพิจารณาตรวจสอบการละเมิดสิทธิชุมชนในกรณีดังกล่าว

(๕) สถานการณ์การละเมิดสิทธิข้ามพรมแดน

กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนการประกอบกิจการที่มีผลกระทบระหว่างพรมแดนซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพ ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ และอาจร้ายแรงถึงขั้นความล้มละลายของชุมชน คือ การลงทุนของบริษัทเอกชนไทยในการประกอบกิจการนำตาลในพื้นที่เกาะกง ประเทศกัมพูชา ทำให้มีการขับไล่ประชาชนเจ้าของที่ดินเดิมออกจากพื้นที่ ซึ่งถือว่าการละเมิดสิทธิชุมชน แม้บริษัทเอกชนไทยจะอ้างว่า การประกอบกิจการอยู่นอกราชอาณาจักรไทย และได้รับสัมปทานจากรัฐบาลกัมพูชาแล้วก็ตาม นอกจากนี้ ยังมีการติดตามตรวจสอบโครงการที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนข้ามพรมแดนอื่นๆ เช่น กรณีโครงการเขื่อนฮัตจีในประเทศพม่า เหมืองถ่านหินลิคไนต์หงสา และโรงไฟฟ้าถ่านหิน และโครงการเขื่อนไซยะบุรี ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ล้วนแต่เป็นโครงการที่เกิดผลกระทบทั้งต่อพื้นที่ตั้งโครงการ และยังมีผลกระทบต่อสิทธิของชุมชนในประเทศไทย อีกทั้งโครงการต่างๆ ที่อาจละเมิดสิทธิมนุษยชนในพื้นที่เหล่านั้นเป็นการลงทุนของบริษัทเอกชนไทย

กสม. ได้ตรวจสอบติดตามบทบาทของหน่วยงานของรัฐและเอกชนจากประเทศไทยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ถูกร้องเรียนเข้ามา อันเนื่องมาจากโครงการพัฒนาในประเทศเพื่อนบ้านดังกล่าว โดยยึดหลักว่า ตราบใดที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังคงมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายและพันธกรณีระหว่างประเทศ ซึ่งกำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และกติการะหว่างประเทศซึ่งประเทศไทยเป็นภาคี กสม. จะยังคงยืนยันเจตนารมณ์ที่จะปฏิบัติหน้าที่ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมตราบนั้น

(จ) การจัดการที่ดินและเสรีภาพในการประกอบอาชีพของประชาชนในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา

ปัญหากรณีพิพาทปราสาทพระวิหารระหว่างไทยกับกัมพูชาซึ่งมีมายาวนาน ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนของทั้งสองประเทศ โดยเฉพาะประชาชนของประเทศไทย จนทำให้ประชาชนในจังหวัดศรีสะเกษได้ร้องเรียนต่อ กสม. ว่า ทหารและประชาชนชาวกัมพูชาได้บุกรุกเข้ามาในพื้นที่ ๔.๖ ตารางกิโลเมตร รอบเขาพระวิหารและตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา และเข้ามาอยู่อาศัยและทำมาหากินในเขตประเทศไทย แต่ประชาชนชาวไทยไม่สามารถเข้าไปในพื้นที่ดังกล่าวได้ ซึ่งแต่เดิมประชาชนไทยสามารถทำมาหากินในพื้นที่ดังกล่าวได้เป็นเวลานาน จนกระทั่งมีหลักฐานเอกสารการเป็นเจ้าของที่ดิน แต่ต่อมา กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชได้ประกาศให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าไปทำกินในที่ดินของตนได้อีก ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมารัฐบาลและทหารไม่ได้ชี้แจงข้อเท็จจริงและดำเนินการเพื่อจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชาชนในพื้นที่ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของประชาชนที่ทำมาหากินในบริเวณดังกล่าว

ในกรณีดังกล่าว กสม. ได้เชิญ ผู้ร้องเรียน ผู้เกี่ยวข้อง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อเท็จจริง รวมทั้งได้ลงไปตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่แล้ว มีความเห็นว่า ปัญหาความขัดแย้งเรื่องพื้นที่ ๔.๖ ตารางกิโลเมตรนั้น เกิดขึ้นมานานแล้ว ซึ่งรัฐบาลหลายชุดที่ผ่านมาเห็นว่า ปัญหาชายแดนไทย-กัมพูชาเป็นปัญหาความมั่นคงที่เป็นความรับผิดชอบหลักของรัฐจึงได้ใช้กระทรวงการต่างประเทศ สภาความมั่นคงแห่งชาติ กองบัญชาการทหารสูงสุด และกระทรวงมหาดไทย เป็นกลไกหลักในการเจรจากับกัมพูชา โดยการร่วมลงนามในบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding – MOU) ว่าด้วยการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบก เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๔๓ ให้มีการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกตลอดแนวร่วมกันให้เป็นไปตามหลักฐานทางกฎหมายที่ผูกพันมาในอดีตและในปี ๒๕๔๔ ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงให้มีการดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-กัมพูชา (Joint Boundary Commission – JBC) เพื่อรับผิดชอบให้การสำรวจและจัดทำหลักเขตให้เป็นไปตามหลักฐานทางกฎหมาย และได้แต่งตั้งคณะกรรมการเทคนิคร่วมไทย-กัมพูชา (Joint Technical Sub-Commission – JTSC) เพื่อรับผิดชอบในแนวการปฏิบัติงานของคณะ JBC จัดทำแผนแม่บทและข้อกำหนดอำนาจหน้าที่ในการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนเพื่อใช้เป็นกรอบทางเทคนิคในการ

สำรวจ และจัดทำหลักเขตแดน ตลอดเวลาที่ผ่านมา รัฐได้ใช้กลไกดังกล่าวในการแก้ไขปัญหาเรื่องเขตแดน ไทย-กัมพูชา จนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังใช้แนวคิดเรื่องความมั่นคงในการแก้ไขปัญหาเป็นหลัก ทำให้เกิดการปกปิดข้อมูลข่าวสารด้วยเหตุผลว่า จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ จึงไม่ได้มีการชี้แจงข้อเท็จจริงให้ประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวทราบ การที่รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ชี้แจงข้อเท็จจริงต่อประชาชนผู้ได้รับผลกระทบในกรณีดังกล่าว เป็นจุดอ่อนที่สำคัญที่รัฐจะต้องแก้ไข เพราะการให้ข้อมูลข่าวสารกับประชาชนเป็นสิทธิของประชาชนที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๕๖ “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ...” และมาตรา ๕๗ “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินการโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต...”

(๗) สถานการณ์การคุกคามและมาตรการนักต่อสู้เพื่อสิทธิชุมชน

จากการต่อสู้เพื่อรักษาสิทธิชุมชนและฐานทรัพยากรที่มีการชุมนุมเรียกร้องให้มีการแก้ไขผลกระทบที่เกิดต่อชุมชน มีการคุกคามแกนนำที่ออกมาต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิทั้งการฟ้องร้องเป็นคดีความ และการฆาตกรรม อันเป็นผลจากการต่อสู้เพื่อรักษาสิทธิชุมชนที่ปรากฏและมีผลต่อเนื่อง โดยในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา ได้มีผู้ที่ต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนต้องสูญเสียชีวิตจากการถูกสังหารไปเป็นจำนวนมากถึง ๓๕ ราย ซึ่งส่วนใหญ่ยังไม่สามารถนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษได้ มีกรณีตัวอย่าง เช่น การฆาตกรรมและจับกุมคุมขังแกนนำที่คัดค้านโรงไฟฟ้าในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ การดำเนินคดีชาวบ้านที่คัดค้านโรงโมหินในจังหวัดหนองบัวลำภู และในปี ๒๕๕๕ ได้เกิดเหตุฆาตกรรมแกนนำชาวบ้านที่ออกมาเรียกร้องให้มีการชุมนุมเรียกร้องให้มีการยุติการขนส่งและกองถ่ายหนังในพื้นที่เนื่องจากการขนถ่ายและขนส่งถ่านหินทั้งในทะเลในเขตอ่าวไทยตอนใน และตามลำน้ำท่าจีน ได้สร้างปัญหาความเดือดร้อนรำคาญและคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดสมุทรสาคร ตลอดจนการเป็นปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมและสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในทะเล และอาจเป็นการดำเนินการที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายและเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด

กสม. ได้เข้าไปตรวจสอบการละเมิดสิทธิชุมชน และคุ้มครองแกนนำคัดค้าน และได้ร่วมมือกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องขอให้มีการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนที่ประชาชนได้รับจากการประกอบกิจการขนส่งถ่านหิน และให้มีการติดตามตรวจสอบการฆาตกรรมแกนนำชาวบ้าน เพื่อมิให้มีเหตุการณ์ความรุนแรงที่ทำลายทั้งชีวิตและสิทธิชุมชนเกิดขึ้นซ้ำอีก

(๘) สถานการณ์ด้านการจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ทำให้ละเมิดสิทธิมนุษยชน

(๘.๑) มาตรการจัดการป่าของประเทศไทย แนวทางในการจัดการที่ป่าของรัฐ เดิมใช้การประกาศป่าสงวนแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ ๒๕๐๗ ซึ่งเป็นมาตรการที่มุ่งในการควบคุมพื้นที่ป่า เพื่อการใช้ประโยชน์จากป่าเป็นสำคัญ ทั้งการให้สัมปทานไม้ในอดีต แม้ว่าจจะสิ้นสุดแล้วเมื่อปี ๒๕๓๑ แต่ยังคงมีการอนุญาตให้เข้าใช้ประโยชน์หรือกระทั่งอยู่อาศัยในพื้นที่ ดังนั้น พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่ถูกประกาศปัจจุบันจึงมีพื้นที่ลดลงอย่างรวดเร็ว ต่อมา มาตรการการจัดการป่าของประเทศไทย จึงได้เปลี่ยนเป็นการประกาศพื้นที่ป่านุรักษ์ คือ การประกาศเป็นพื้นที่ป่านุรักษ์ หรือพื้นที่คุ้มครอง ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า วนอุทยานแห่งชาติ เขตห้ามล่าสัตว์ป่า รวมถึงสวนรุกขชาติและสวนพฤกษศาสตร์

จากข้อบังคับที่เข้มงวดของการประกาศป่านุรักษ์ ทำให้ได้ผลเรื่องการอนุรักษ์พื้นที่ป่ามากกว่าการประกาศป่าสงวนแห่งชาติ แต่เนื่องจากขั้นตอนการดำเนินการประกาศพื้นที่อนุรักษ์ที่ผ่านมามีได้มีกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ไม่มีการสำรวจพื้นที่จริงเพื่อคุ้มครองสิทธิชุมชน ไม่มีแนวเขตการควบคุมที่ชัดเจน รวมทั้งนโยบายการสนับสนุนส่งเสริมการประกอบอาชีพให้กับราษฎรที่ขาดความรอบคอบของรัฐ จึงส่งผลให้มีการประกาศพื้นที่ทับซ้อนกับพื้นที่ใช้ประโยชน์ทำกินและการเก็บหาของป่าของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมเป็นจำนวนมาก เกิดปัญหาในเชิงสิทธิชุมชนมากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความขัดแย้ง ความรุนแรง การไล่รื้อ และการจับกุมในพื้นที่พิพาท ซึ่ง กสม. ได้เข้าไปดำเนินการเพื่อไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ชะลอการจับกุมโดยการจัดประชุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และทำหนังสือถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ตัวอย่างเรื่องร้องเรียนของราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อนจากการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติในปี ๒๕๕๕ เช่น การประกาศเขตอุทยานแห่งชาติภูผาเหล็ก จังหวัดสกลนคร อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง จังหวัดพิษณุโลก การประกาศอุทยานแห่งชาติแหลมสน จังหวัดระนอง การประกาศอุทยานแห่งชาติป่าปุยาง และป่าพุ่มสามซ้อน จังหวัดราชบุรี เป็นต้น

(๘.๒) การแจ้งความดำเนินคดีบุกรุกป่าต่อชาวบ้านที่ทำกินในเขตป่า โดยเรียกค่าเสียหายทางแพ่งว่าเป็นความเสียหายที่ทำให้โลกมีภาวะที่ร้อนขึ้นหรือที่เรียกว่า “คดีโลกร้อน”

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ได้ใช้ช่องทางกฎหมายป่าสงวนแห่งชาติ กฎหมายอุทยานแห่งชาติ และกฎหมายส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ฟ้องร้องดำเนินคดีทั้งทางอาญาและทางแพ่งกับเกษตรกรรายย่อย โดยปัจจุบันสมาชิกเครือข่ายปฏิรูปที่ดินแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นเครือข่ายเกษตรกรที่มีปัญหาข้อพิพาทเรื่องสิทธิที่ดินกับหน่วยงานรัฐกำลังถูกดำเนินคดีทั้งสิ้น ๒๑๔ ราย เกษตรกรถูกฟ้องเรียกค่าเสียหายทางสิ่งแวดล้อม จำนวน ๓๔ ราย เป็นเงิน ๑๓ ล้านบาท ค่าเสียหายมากที่สุด คือ ๓ ล้านบาท เกษตรกรรายย่อยต้องออกจากพื้นที่และมีแนวโน้มว่าจะถูกฟ้องร้องคดีแพ่งในข้อหาโลกร้อนจำนวนมากขึ้น

ข้อกล่าวหาว่าเกษตรกรรายย่อย คือ ผู้ที่ทำให้เกิดภาวะโลกร้อน เป็นข้อกล่าวหาที่ไม่เป็นธรรม และยังมีข้อโต้แย้งในทางวิชาการจากนักวิชาการกลุ่มอื่นที่เห็นว่าหน่วยงานของรัฐได้ใช้กระแสความตื่นตัวเรื่องภาวะโลกร้อนผลกระทบให้เกษตรกรรายย่อยกลายเป็นจำเลยของสังคม โดยมีได้พิจารณาถึงหลักความเป็นธรรมแต่อย่างใด ซึ่งแท้ที่จริงแล้วเกษตรกรรายย่อย คือ ผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากภาวะโลกร้อนที่เป็นอยู่ เพราะต้องพึ่งพิงสภาพภูมิอากาศในการทำการเกษตร แทนที่จะพุ่งเป้าฟ้องร้องคดีความว่าเกษตรกรรายย่อยคือผู้สร้างภาวะโลกร้อน ภาครัฐควรที่จะเยียวยาแก้ไขปัญหามาตรับผลกระทบจากภาวะโลกร้อนที่เกิดขึ้นกับเกษตรกร โดยการศึกษาผลกระทบโลกร้อนที่กำลังเกิดขึ้นกับชุมชนท้องถิ่นและเกษตรกรรายย่อย สนับสนุนชุมชนทั้งด้านข้อมูลและทรัพยากร เพื่อให้ชุมชนสามารถปรับตัวและรับมือกับภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้น การดำเนินคดีต่อชาวบ้านดังกล่าวโดยการแจ้งข้อหาโลกร้อนถือเป็นการละเมิดต่อสิทธิพลเมือง ตามข้อ ๒๖ แห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง โดยถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อชาวบ้าน และเป็นการละเมิดสิทธิทางเศรษฐกิจ ตามข้อ ๑๑ แห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

เรื่องที่มีการร้องเรียนต่อ กสม. เช่น การถูกแจ้งความดำเนินคดี กรณีสวนป่าคอนสาร อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ โดย กสม. ได้จัดให้มีการประชุมเพื่อรับฟังข้อเท็จจริงจากชาวบ้านผู้ได้รับผลกระทบ และรับฟังความเห็นจากนักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม โดยได้รวบรวมข้อมูลและรับทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับแบบจำลองการคิดค่าเสียหาย

(๙) สถานการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านการจัดการที่ดิน

สถานการณ์การเรียกร้องให้มีการจัดพื้นที่ทำกินของประชาชนที่ทับซ้อนกับที่ดินของรัฐให้เป็นโฉนดชุมชน เพื่อรับรองสิทธิในการอยู่อาศัยและทำกินของประชาชนในพื้นที่ที่มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและที่ทำกินรวม ทั้งรับรองสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากร ทั้งนี้มีชุมชนที่เรียกร้องให้มีการรับรองสิทธิในลักษณะโฉนดชุมชน ซึ่งยื่นขอขึ้นทะเบียนโฉนดชุมชนตามระเบียบจากสำนักนายกรัฐมนตรี จำนวน ๑๑ ชุมชน เช่น บ้านพรสวรรค์ จังหวัดเชียงใหม่ และพื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า

จังหวัดตรัง ที่มีการร้องเรียนต่อ กสม. โดย กสม. ได้จัดให้มีการประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัด เพื่อสนับสนุนให้มีการจัดไต่สวนคดี โดยการลงพื้นที่ จัดประชุมชี้แจงหาแนวทางการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เพื่อตรวจสอบและเร่งรัดให้มีการดำเนินการออกไต่สวนคดีให้กับราษฎรต่อไป

อย่างไรก็ตาม พื้นที่เหล่านี้ยังถูกคุกคามจากรัฐโดยการแจ้งความดำเนินคดีกับชาวบ้านที่ทำกินอยู่ในพื้นที่ซึ่งยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง และในพื้นที่เขตป่าซึ่งชาวบ้านทำการเกษตรโดยการปลูกสวนยางยังมีการห้ามมิให้ชาวบ้านตัดโค่นต้นยางที่มีอายุสมควรตัดโค่น ทำให้ชาวบ้านไม่สามารถดำเนินวิถีชีวิตในการหาเลี้ยงชีพได้ตามปกติ ซึ่งเป็นการละเมิดต่อสิทธิตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ข้อ ๑๑ ว่าด้วยสิทธิที่จะมีมาตรฐานชีวิตที่ดีพอเพียง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖๖ และ ๖๗ ว่าด้วยสิทธิชุมชน

สำหรับกรณีอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า จังหวัดตรัง มีการร้องเรียนต่อ กสม. ใน ๒ ประเด็น คือ กรณีการขออนุญาตออกไต่สวนคดี และการถูกแจ้งความดำเนินคดีกรณีโลกร้อน

๓) การประเมินสถานการณ์สิทธิชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนด้านสิทธิชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สามารถประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิชุมชนและฐานทรัพยากร ดังนี้

(๓.๑) สิทธิชุมชนที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายไทยและตามพันธกรณีระหว่างประเทศ

ในการรักษาสิทธิชุมชน ประชาชนได้อ้างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เป็นบรรทัดฐานในการปกป้องคุ้มครองสิทธิชุมชนและทรัพยากรท้องถิ่น โดยอาศัยกฎหมายและกติกาดังกล่าว ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการคิด กระบวนการจัดทำกระบวนการสร้าง และกระบวนการตรวจสอบโครงการหรือแผนงานที่อาจมีผลกระทบต่อชุมชน

จากสถานการณ์ด้านสิทธิชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เห็นได้ว่าประชาชนได้ใช้สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเพิ่มมากขึ้น ทั้งการเรียกร้องให้ยุติโครงการที่มีผลกระทบต่อชุมชน การเรียกร้องให้จัดสรรที่ทำกินที่เหมาะสม ให้มีการรับรองโฉนดชุมชน จัดให้มีการจัดการศึกษาโครงการที่จะมีผลกระทบต่อชุมชน การใช้สิทธิในการแสดงความคิดเห็นในเวทีประชาพิจารณ์โครงการต่างๆ และการพยายามป้องกันมิให้มีโครงการหรือกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อตลอดจนการร่วมมือกับองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ในการจัดทำข้อมูลชุมชนและข้อมูลผลกระทบจากโครงการพัฒนาต่างๆ หรือแม้แต่การรวมตัวกันของชุมชนเพื่อใช้สิทธิทางศาลให้ยกเลิกเพิกถอนโครงการต่างๆ จะเห็นได้ว่ามีความก้าวหน้าของภาคประชาชนในการใช้สิทธิของชุมชนตามรัฐธรรมนูญ

แห่งราชอาณาจักรไทย และมีความพยายามของภาคประชาชนที่จะเข้าไปมีส่วนในการคิด ตัดสินใจ และตรวจสอบแผนงานหรือโครงการที่จะเข้ามา ถือเป็นการใช้สิทธิชุมชนในการกำหนดเจตจำนงว่าชุมชนจะมีทิศทางพัฒนาไปในทิศทางใด และโครงการใดที่เหมาะสมกับท้องที่ของตน

(๓.๒) หน้าที่ของรัฐในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามหลักกฎหมาย

การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามหลักกฎหมายถือเป็นหน้าที่สำคัญของรัฐที่จะต้องให้ความเคารพ ให้การคุ้มครอง และทำให้สิทธิเกิดผลในทางปฏิบัติ และจากสถานการณ์ด้านสิทธิชุมชนและฐานทรัพยากร ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ พบว่า มีกฎหมายและระเบียบจำนวนมากที่มีการพัฒนาให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิของตน และเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการร่างพระราชบัญญัติการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. จัดให้มีองค์กรอิสระด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ตามมาตรา ๖๗ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เพื่อพิจารณาโครงการที่มีผลกระทบต่อชุมชน การมีสำนักโหนดชุมชน และการผลักดันให้ภาคประชาชนเสนอกฎหมายและเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นกรรมาธิการในการพิจารณาร่างกฎหมาย การดำเนินการของภาครัฐเกี่ยวกับนโยบายการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่อาจมีผลกระทบต่อชุมชนถือว่ามีความก้าวหน้ามาก การออกกฎหมายมารับรองสิทธิชุมชน การมีเงื่อนไขที่จะต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมกับโครงการก่อนจะมีโครงการจริงในพื้นที่ หรือแม้แต่การเปิดให้ประชาชนหรือชุมชนเสนอร่างกฎหมายล้วนแต่เป็นเรื่องที่รัฐส่งเสริมและให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามหลักกฎหมาย และให้ชุมชนสามารถใช้สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญในการบริหารจัดการพื้นที่

(๓.๓) หน้าที่ของรัฐในการส่งเสริมให้สิทธิเกิดผลในทางปฏิบัติ

รัฐมีหน้าที่ต้องดำเนินการรับรองหรือประกันสิทธิของประชาชนและต้องมีมาตรการต่างๆ ที่จะให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิได้ แต่จากสถานการณ์ด้านสิทธิชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในปี ๒๕๕๕ จะเห็นได้ว่า ประชาชนยังไม่สามารถใช้สิทธิของตนได้อย่างเต็มที่ แม้ในระดับนโยบายจะมีการออกกฎหมายและมาตรการต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวก แต่ในทางปฏิบัติจริงแม้จะมีการดำเนินการให้ครบขั้นตอนหรือกระบวนการที่นโยบายหรือกฎหมายกำหนดแต่กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนกลับไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายหรือนโยบายนั้น เช่น กระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน แม้มีการจัดการรับฟังความคิดเห็นจริง แต่ผู้เข้าร่วมหรือผู้มีส่วนได้เสียกลับเป็นบุคคลภายนอก เป็นต้น

จากสถานการณ์สิทธิชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ปรากฏในปี ๒๕๕๕ เมื่อเทียบกับกรอบการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนพบว่า ในด้านนโยบายรัฐได้ดำเนินการออกกฎหมายและระเบียบต่างๆ ออกมาอย่างต่อเนื่อง แต่ในทางปฏิบัติยังไม่สามารถทำได้อย่างถูกต้องครบถ้วนตามกระบวนการ จึงยังมีการละเมิดสิทธิชุมชนและฐานทรัพยากรอยู่อย่างต่อเนื่อง

๒.๔ สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

๒.๔.๑ สถานการณ์น้ำท่วม

๑) เกณฑ์การประเมินสถานการณ์สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๕๖ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น หรือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๘ บุคคลย่อมมีสิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน

๒) สถานการณ์สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ด้วยอิทธิพลของพายุโซนร้อน “นกเตน” พายุ “ไห่ถาง” และ “เนสาท” ทำให้ประเทศไทยต้องประสบกับสถานการณ์มหาอุทกภัยร้ายแรงที่สุดในประวัติศาสตร์ในรอบ ๘๐ ปี ในพื้นที่ ๖๕ จังหวัด โดยเฉพาะจังหวัดในภาคเหนือ ภาคกลาง รวมทั้งกรุงเทพมหานคร สร้างความเสียหายอย่างใหญ่หลวง และเกิดผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อทุกภาคส่วน ทุกมิติ ทั้งในระดับครัวเรือน ชุมชน ภาคสาธารณะ ภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม เช่น ปัญหาการว่างงาน ปัญหาเส้นทางคมนาคม และขนส่ง ปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบและวัสดุก่อสร้าง ความสามารถในการผลิต รวมทั้งอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องจักร ยิ่งไปกว่านั้น มีคนจำนวนมากต้องพลัดพรากจากพ่อแม่พี่น้องและถิ่นฐานที่อยู่อาศัย บางรายถูกทอดทิ้ง ขาดแคลนปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต และอีกหลายร้อยคนต้องจบชีวิตลง

แม้ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นจะเกิดจากภัยธรรมชาติ แต่เมื่อพิจารณาถึงอำนาจหน้าที่ของรัฐบาลที่มีหน่วยงานต่างๆ รวมถึงกลไกที่คณะรัฐมนตรีจัดตั้งขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยเฉพาะ ได้แก่ ศูนย์ปฏิบัติการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย (ศปภ.) มีอำนาจหน้าที่ในการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย ในระหว่างเกิดเหตุ คณะกรรมการยุทธศาสตร์เพื่อวางระบบบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ (กยน.) จัดตั้งขึ้น หลังเหตุการณ์น้ำท่วมมีภารกิจในการวางระบบบริหารจัดการน้ำของประเทศในระยะยาว และคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัย (กบอ.) มีอำนาจหน้าที่หลักในการจัดทำแผนปฏิบัติการและดำเนินการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยตามนโยบายของคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยแห่งชาติ (กนอช.) หน่วยงานดังกล่าวข้างต้น ล้วนแล้วแต่เป็นกลไกของรัฐที่จะต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ รวมถึงกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่ต้องนำมาพิจารณาว่า รัฐบาลและกลไกรัฐได้ทำหน้าที่ในความรับผิดชอบได้ครบถ้วนแล้วหรือไม่ อาทิเช่น การแจ้งเตือนภัยให้ประชาชนได้ทราบถึงสถานการณ์น้ำและน้ำท่วมอย่างรุนแรงล่วงหน้าพอสมควร และการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน การบริหารจัดการอันหมายรวมถึงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเมื่อเกิดภัยขึ้นแล้ว และการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เพื่อสะท้อนปัญหาหรือแนวทางการแก้ไขปัญหาจากความรู้และประสบการณ์ รวมถึงการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการเนื่องจากภาวะความเดือดร้อนที่จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน ซึ่งเกินกว่ากำลังเจ้าหน้าที่ภาครัฐจะปฏิบัติได้ทันทั่วทั้งที่ ตลอดจนการจัดการให้ผู้เดือดร้อนได้รับความช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและอย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้บัญญัติรับรองไว้

๓) การประเมินสถานการณ์สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

จากเหตุการณ์มหาอุทกภัยครั้งใหญ่ที่ผ่านมาต่อเนื่องมาจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ได้ทำความเสียหายและความสูญเสียให้แก่ประชาชน ชุมชน สถานประกอบการ ฯลฯ ในวงกว้างและรุนแรงนั้น พบว่า สาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งมาจากการละเลยที่รัฐจะแจ้งเตือนภัยให้ประชาชนได้ทราบ และยังปกปิดข้อมูลข่าวสารและข้อเท็จจริงที่สำคัญบางประการ ระบบการระบายน้ำและป้องกันน้ำท่วมไม่มีประสิทธิภาพ และไม่สามารถรองรับมหาอุทกภัยที่เกิดขึ้นได้ ทำให้ประชาชนเตรียมการรับมือเพื่อปกป้องบ้านเรือนและทรัพย์สินของตนทำได้ไม่ดีเท่าที่ควรจะเป็น นอกจากนี้ ยังพบว่าในการเข้ามามีบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาขึ้นก็มิได้มีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งไม่ยอมรับให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและร่วมในการดำเนินการอย่างจริงจัง ประการสำคัญการให้ความช่วยเหลือก็มีได้เป็นไปอย่างเหมาะสมและทั่วถึง เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ว่ามีการเลือกปฏิบัติ คือ การดำเนินการในบางพื้นที่หรือบางกลุ่ม และมีบางพื้นที่หรือบางกลุ่มถูกละเลยหรือไม่ได้รับความช่วยเหลือเท่าที่ควร

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งปัญหาสำคัญที่ภาครัฐต้องดำเนินการแก้ไข ทั้งปัญหาในปัจจุบันและในอนาคต ถือเป็นเหตุการณ์ที่รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่ดำเนินโครงการต่างๆ จะต้องนำมาถอดบทเรียน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีการศึกษาและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ซึ่งกสม. หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ข้อค้นพบที่เป็นจุดแข็งจะได้รับการพัฒนาและนำไปใช้ประโยชน์ และข้อค้นพบที่เป็นจุดด้อยในทุกลักษณะ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะมีความกล้าหาญเพียงพอที่จะยอมรับและปรับปรุงแก้ไข เพื่อยังประโยชน์แก่ประชาชนในโอกาสต่อไป

๒.๔.๒ การพัฒนาธุรกิจกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม

๑) เกณฑ์การประเมินสถานการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาธุรกิจกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม

(๑) อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ (Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage)

(๒) อนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage)

(๓) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic Social and Cultural Rights : ICESCR)

(๔) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖๖ บัญญัติว่า บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติและมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน

๒) สถานการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาธุรกิจกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม

ชุมชนเยาวราชเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวจีน และได้สร้างครอบครัวขยายเป็นชุมชนชาวไทยเชื้อชาติจีน มีการปลูกสร้างวัดจีนและศาลเจ้าจีน เป็นที่พึ่งด้านจิตใจ เป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา และเป็นสถานที่ที่มีความผูกพันทางสังคมของชาวจีน ที่สำคัญรวม ๕ แห่ง คือ วัดมังกรกมลาวาส (วัดเล่งเน่ยยี่) ศาลเจ้ากวางตุ้ง ศาลเจ้าหลี่ตี้เป่ย์ ศาลเจ้าเล่งบ้วยเอี้ยะ และศาลไต้ฮงกง ซึ่งทำให้ชาวจีนในชุมชนเยาวราชและบริเวณใกล้เคียง ตลอดจนพื้นที่อื่นเดินทางมาเคารพสักการะ ทำให้เยาวราชคราคร่ำไปด้วยผู้คนมากหน้าหลายตา เกิดอาชีพการค้าขายเครื่องเซ่นไหว้สำหรับประกอบพิธีกรรมของชาวจีนทั้งกระดาดเงินกระดาดทอง รูป เทียน ฯลฯ และเจริญก้าวหน้าทางธุรกิจจนเป็นแหล่งธุรกิจที่สำคัญของประเทศ

ในขณะที่รากเหง้าทางวัฒนธรรมของชนชาวจีนหยั่งรากเจริญงอกงาม แต่แนวนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศที่มุ่งสู่เป้าหมายสูงสุดของความเจริญเติบโตทางวัตถุ เช่น การสร้างรถไฟฟ้าสายสีน้ำเงิน (สถานีวัดมังกรกมลาวาส) เป็นต้น ได้เข้ามาเบียดแทรกและทำลายสิ่งก่อสร้างและมรดกทางวัฒนธรรม เช่น การทุบทำลายศาลเจ้า อาคารตึกแถวในย่านชุมชนเจริญไชย ซึ่งเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีชาวจีนอพยพมาอยู่อาศัยกันเป็นจำนวนมาก

ชุมชน “เยาวราช” ที่ได้รับการยกย่องว่า เป็นไชน่าทาวน์ที่อยู่โพ้นทะเลที่ดีที่สุดในโลก ชุมชนตัวอย่างการอยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืน ไม่ว่าจะเป็นชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยเชื้อสายอินเดีย และอื่นๆ การที่กรุงเทพมหานครได้จัดทำผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร (ฉบับที่ ๓) กำหนดให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่สีแดง “พ.๓” ซึ่งหมายถึง เป็นพื้นที่เขตพาณิชย์กรรม โดยกำหนดให้บริเวณรอบสถานีรถไฟฟ้าในรัศมี ๕๐๐ เมตร สามารถสร้างอาคารที่มีความสูงได้ ๗ เท่าของการใช้ประโยชน์ในที่ดิน จึงเป็นสาเหตุให้ผู้ประกอบการสนใจมาลงทุนกว้านซื้อที่ดินในย่านเมืองเก่า เช่น เวียงนครเกษม ทั้งที่เป็นพื้นที่ต่อเนื่องกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นในซึ่งได้รับการคุ้มครองมิให้มีการก่อสร้างอาคารสูง

๓) การประเมินสถานการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาธุรกิจกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม

กล่าวโดยสรุป วัฒนธรรม เป็นลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบ ความกลมเกลียวที่สะท้อนถึงความก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีงามของประชาชน เหตุนี้จึงควรเชิญชวนให้ประชาชนร่วมกันทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรือง ให้มีความดีงามขึ้น อนุรักษ์ของเดิมที่มีอยู่ วางมาตรฐานความดีงามขึ้นใหม่ และส่งเสริมให้เป็นลักษณะที่ดีประจำชาติสืบไป

ทั้งนี้ เราไม่อาจปฏิเสธความจำเป็นในการพัฒนาประเทศ และทุกคนคงอยากเห็นประเทศของเราได้รับการพัฒนา แต่สิ่งสำคัญที่ต้องตระหนักในฐานะประเทศที่มีความเป็นเมืองเก่าเมืองหนึ่งของโลก ทั้งที่เป็นสิ่งก่อสร้างและวัฒนธรรม ว่าจะอย่างไรให้คุณค่าเหล่านี้ยังคงอยู่เป็นมรดกของอนุชนรุ่นหลังสืบไป และสอดคล้องควบคู่ไปกับทิศทางการพัฒนาประเทศ

๒.๔.๓ สิทธิแรงงาน

๑) เกณฑ์การประเมินสถานการณ์สิทธิแรงงาน

- (๑) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (UDHR)
- (๒) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม (ICESCR)
- (๓) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)
- (๔) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกประติบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CERD)
- (๕) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC)
- (๖) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกประติบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (CERD)
- (๗) ปฏิญญาสากลว่าด้วยหลักการและสิทธิขั้นพื้นฐานในการทำงานขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ได้กำหนดขึ้นเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรฐานแรงงานหลัก ๔ เรื่อง ๘ ฉบับ ซึ่งประเทศไทยยังไม่ให้สัตยาบันฉบับที่ ๘๗ ฉบับที่ ๙๘ และฉบับที่ ๑๑๑
- (๘) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๔ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับหลักประกันความปลอดภัยและสวัสดิภาพในการทำงาน รวมทั้งหลักประกันในการดำรงชีพทั้งในระหว่างการทำงานและเมื่อพ้นภาวะการทำงาน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ และมาตรา ๖๔ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์การเอกชน องค์การพัฒนาเอกชน หรือหมู่คณะอื่น ฯลฯ
- (๙) พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑
- (๑๐) พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒

๒) สถานการณ์สิทธิแรงงาน

วิกฤติอุทกภัยมาตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๕๔ มีความเสียหายต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โรงงานอุตสาหกรรม สถานประกอบการจำนวนมากต้องปิดกิจการ แรงงานหยุดงานโดยไม่มีกำหนด การหยุดงานเป็นเวลานาน ความไม่ชัดเจนของการจ่ายค่าจ้าง หรือแม้กระทั่งการเลิกจ้าง เป็นปัญหาที่แรงงานต้องประสบปัญหาตลอดช่วงเวลาที่ประสบอุทกภัย และยังมีสถานประกอบการหลายแห่งไม่ปฏิบัติตามหรือใช้ช่องว่างทางกฎหมาย เช่น การใช้มาตรา ๗๕ ในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ กับแรงงานโดยไม่เป็นธรรม หรือกรณีไม่มีระยะเวลาที่แน่นอนในการเปิดสถานประกอบการ ทำให้แรงงานไม่สามารถใช้สิทธิทดแทนการว่างงานจากพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ หรือการเลิกจ้างแรงงาน สหภาพแรงงานโดยอ้างเหตุจากวิกฤติอุทกภัย นอกจากนี้ แรงงานจ้างเหมาค่าแรง เหมาชั่ว เป็นแรงงาน

กลุ่มแรกที่ถูกเลิกจ้างเพื่อลดค่าใช้จ่าย แต่กระทรวงแรงงานไม่มีมาตรการที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหา และผลกระทบที่เกิดขึ้นเท่าที่ควร

แรงงานในระบบ นโยบายด้านแรงงานของรัฐบาลในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยประกาศเพิ่มรายได้ผู้ที่จบการศึกษาปริญญาตรีเดือนละ ๑๕,๐๐๐ บาท ภายในวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๕ และปรับค่าจ้างขั้นต่ำทั่วประเทศ ๓๐๐ บาทต่อวัน ให้มีผลบังคับใช้ในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๕ ในพื้นที่ ๗ จังหวัดนาร่อง และให้มีผลบังคับใช้ทั่วประเทศวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๖ ถือเป็นความหวังของผู้ใช้แรงงาน แต่สิ่งที่ตามมา คือ การปรับราคาสินค้าที่สูงขึ้น ผู้ใช้แรงงานและประชาชนทั่วไปต้องรับภาระค่าครองชีพที่สูงขึ้น ขณะที่ค่าจ้างเพิ่มเพียงเล็กน้อยนั้นกลับไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับราคาสินค้าที่สูงขึ้น เห็นว่าการปรับค่าจ้างไม่เกิดประโยชน์กับแรงงานอย่างแท้จริง และรัฐบาลก็ไม่มีมาตรการรองรับที่ชัดเจนในการควบคุมราคาสินค้าที่จำเป็น เช่น สินค้าอุปโภค บริโภค น้ำมัน ก๊าซหุงต้ม เป็นต้น นอกจากนี้ รัฐบาลยังไม่มีมาตรการที่ชัดเจนในการช่วยเหลือแรงงานจำนวนหนึ่งที่อาจถูกเลิกจ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานประกอบการเอสเอ็มอีหรือสถานประกอบการที่ใช้แรงงานเข้มข้น ข้อกังวลอีกประการหนึ่ง คือ มาตรการเยียวยาให้กับนายจ้างผู้ประกอบการ โดยการให้นายจ้างลดส่งเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคม ซึ่งอาจส่งผลกระทบยาวต่อผู้ใช้แรงงาน และความมั่นคงของกองทุนประกันสังคมในอนาคต

แรงงานนอกระบบ จากการปรับค่าจ้างขั้นต่ำ ๓๐๐ บาทของรัฐบาลไม่ได้ครอบคลุมไปถึงแรงงานนอกระบบ ขณะที่ราคาสินค้าและค่าครองชีพที่สูงขึ้น การเข้าถึงสิทธิในฐานะผู้ประกันตนตามมาตรา ๔๐ ของพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ เช่น เหตุการณ์อุทกภัยในปลายปี ๒๕๕๔ แรงงานนอกระบบไม่สามารถใช้สิทธิกู้เงินสินเชื่อ ๕๐,๐๐๐ บาท เพื่อซ่อมแซมที่อยู่อาศัย เนื่องจากเงื่อนไขการเป็นผู้ประกันตนไม่น้อยกว่าหนึ่งปี ความล่าช้าในการออกกฎกระทรวงเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้รับงานไปทำงานที่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๓ ทำให้แรงงานนอกระบบยังคงไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมาย และกฎหมายสำคัญอีกฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติกองทุนการออมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๔ ซึ่งเป็นกฎหมายที่สร้างหลักประกันรายได้ขั้นต่ำรายเดือนที่ครอบคลุมแรงงานนอกระบบ ๒๔ ล้านคน ในยามชราหรือเกษียณอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป ปัจจุบันกฎหมายดังกล่าวประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว แต่ไม่ได้นำไปสู่การบังคับใช้ โดยกระทรวงการคลังอ้างเหตุผลความจำเป็นในการแก้กฎหมายก่อนประกาศใช้

คนรับใช้ในบ้าน กระทรวงแรงงานได้ออกประกาศกระทรวงแรงงาน ฉบับที่ ๑๔ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ ที่บังคับใช้ในวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ ที่ผ่านมา ทำให้คนรับใช้ตามบ้านได้สิทธิวันหยุด วันลา และการได้รับค่าตอบแทนวันหยุด

แรงงานข้ามชาติ เป็นกลุ่มที่เสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนมากที่สุด การที่รัฐบาลจัดระบบโดยการดำเนินการพิสูจน์สัญชาติแรงงานต่างด้าว ๓ สัญชาติ คือ พม่า ลาว และกัมพูชา ที่ได้รับการผ่อนผันให้ทำงานตามมติคณะรัฐมนตรีให้เป็นแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย และจะดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๕๕ ในขณะเดียวกัน มีแรงงานข้ามชาติอีกนับล้านคนที่ยังไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ เนื่องจากแรงงานไม่มีเอกสารประจำตัว หรือใบอนุญาตทำงาน ซึ่งกลายเป็นอุปสรรคสำคัญทำให้แรงงานข้ามชาติจำนวนไม่น้อยไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการพิสูจน์สัญชาติได้ และต้องกลายเป็นแรงงานผิดกฎหมาย นอกจากนี้ ยังพบว่าแรงงานข้ามชาติที่พิสูจน์สัญชาติแล้วจะต้องเข้าสู่ระบบประกันสังคม แต่ด้วยข้อจำกัดของกฎหมายที่ไม่เอื้อต่อการเข้าถึงของกลุ่มแรงงานข้ามชาติและรวมทั้งระบบประกันสังคมประเทศไทยเป็นระบบสวัสดิการระยะยาวที่คุ้มครองในระหว่างการทำงานจนถึงวัยชราภาพ หรือหลังเกษียณอายุจากการทำงานแล้ว ซึ่งแรงงานข้ามชาติได้รับอนุญาตให้อยู่ในประเทศไทยและทำงานได้เพียง ๔ ปีเท่านั้น หลังจากนั้นต้องกลับประเทศต้นทาง จึงประสบปัญหาเกี่ยวกับการเข้าถึงสิทธิและการใช้สิทธิตามกฎหมายประกันสังคม ทั้งกรณีคลอดบุตร กรณีสงเคราะห์บุตร กรณีว่างงาน กรณีชราภาพ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากเงื่อนไขการเกิดสิทธิ หรือเงื่อนไขระยะเวลาในการรับสิทธิประโยชน์ หรือหลักเกณฑ์และวิธีการขอรับและจ่ายสิทธิประโยชน์ ในการติดต่อระหว่างสำนักงานประกันสังคมกับผู้ประกันตนและ/หรือผู้มีสิทธิของผู้ประกัน นอกจากนี้ พบว่ายังมีการละเมิดสิทธิมนุษยชน เช่น การจำกัดเสรีภาพในการเดินทาง กรณีแรงงานต่างด้าวในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ถูกจังหวัดเข้มงวดในการเดินทางออกนอกเขตจังหวัดตาก หรือกรณีแรงงานกัมพูชาที่ทำงานในโรงงานแปรรูปอาหารทะเลในจังหวัดสงขลาได้รับค่าจ้างไม่ตรงตามที่ตกลงกันไว้และถูกนายจ้างยึดหนังสือเดินทางหรือกรณีแรงงานชาวกัมพูชาตกเป็นเหยื่อขบวนการค้ามนุษย์ ถูกนายหน้าหลอกให้ไปทำงานเก็บส้มแต่กลับถูกส่งไปเป็นลูกเรือประมง และที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากภายในประเทศ และภายนอกประเทศอย่างรุนแรง เมื่อกระทรวงแรงงานมีแผนการที่จะส่งตัวแรงงานต่างด้าวที่ตั้งครรภ์สามถึงสี่เดือนกลับประเทศแต่ในที่สุดกระทรวงแรงงานยอมยกเลิกแนวคิดดังกล่าว

แรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศ พบว่า แรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศ มักถูกบริษัท จัดหางาน สายนายหน้าหลอกลวงหรือเรียกเก็บค่าใช้จ่ายสูงเกินความเป็นจริง จ่ายค่าบริการแล้วไม่ได้รับ การจัดส่งไปทำงาน หรือจัดส่งไปทำงานแล้วแต่ไม่สามารถเข้าประเทศปลายทาง หรือถูกส่งไปทำงาน ผิดกฎหมาย หรือส่งไปทำงานแล้วแต่ไม่มีงานให้ทำและถูกล่อยแพในต่างประเทศ เป็นต้น ปี ๒๕๕๕ กระทรวงแรงงานได้ออกคำสั่งระงับการจัดส่งแรงงานไทยไปทำงานที่ประเทศอิสราเอล และสั่งพัก ใบอนุญาตบริษัทจัดหางาน ๓๗ แห่งชั่วคราว และให้กรมการจัดหางานแก้ไขระเบียบการเก็บค่าบริการ และค่าใช้จ่ายให้รัดกุม ปัญหาสำคัญพบว่า การบังคับใช้กฎหมายยังไม่มีประสิทธิภาพ และเปิดโอกาสให้ สายนายหน้าสามารถหลอกลวงคนงานได้โดยง่าย รวมทั้งการเปิดช่องให้บริษัทจัดหางานเรียกเก็บเงิน ค่าบริการสูงกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด

การให้สัตยาบันอนุสัญญาหลักขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) สำคัญ ๒ ฉบับ ได้แก่ อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ ๘๗ ว่าด้วยเสรีภาพในการสมาคมและ คู่คุ้มครองสิทธิในการรวมตัว และฉบับที่ ๙๘ ว่าด้วยสิทธิในการรวมตัวและการร่วมเจรจาต่อรอง ซึ่งรัฐบาล ยังไม่มีความชัดเจนว่าจะดำเนินการอย่างไร ซึ่งทางกระทรวงได้มีการจัดเวทีเพื่อรับฟังความคิดเห็นเรื่อง การให้สัตยาบันอนุสัญญาดังกล่าว รวมทั้งการเคลื่อนไหวณรงค์ของ กสม. ร่วมกับภาคประชาสังคม ด้านแรงงานพยายามผลักดันให้มีการรับรองอนุสัญญา ILO ทั้ง ๒ ฉบับ

๓) การประเมินสถานการณ์สิทธิแรงงาน

ภาพรวมต่อสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยด้านสิทธิแรงงาน ในรอบปี ๒๕๕๕ รัฐบาล และกระทรวงแรงงาน ได้ผลักดันนโยบายสำคัญในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้ใช้แรงงาน การเข้าถึง การคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการหลายด้านมีความก้าวหน้าที่ได้เห็นได้ชัดเจน ได้แก่ การดำเนินนโยบายขึ้น ค่าจ้างขั้นต่ำ ๓๐๐ บาทเท่ากันทั่วประเทศ การประกาศกฎกระทรวงแรงงาน ฉบับที่ ๑๔ (พ.ศ. ๒๕๕๕)

ซึ่งออกตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งมีผลให้คนรับใช้ตามบ้าน ประมาณ ๔.๔ แสนคน ทั่วประเทศ มีวันหยุดประจำสัปดาห์ไม่น้อยกว่าสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง วันหยุดตามประเพณีปีละไม่น้อยกว่า ๑๓ วัน การทำงานในวันหยุดต้องได้รับเงินค่าทำงานในวันหยุด เป็นต้น ความพยายามแก้ไขปัญหา การหลอกลวงแรงงานไทยไปทำงานในต่างประเทศด้วยการใช้มาตรการลงโทษอย่างจริงจัง การแก้ไข ปัญหาแรงงานข้ามชาติโดยกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ เป็นต้น หากพิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐบาลได้พยายาม ในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้ใช้แรงงาน แต่ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนยังปรากฏให้เห็น เช่น การจำกัดสิทธิในการเดินทางของแรงงานข้ามชาติ การหลอกลวงแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศ การค้ามนุษย์ ความล่าช้าในการออกกฎหมายกระทรวงเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานตามพระราชบัญญัติ คุ้มครองผู้รับงานไปทำงานที่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๓ ทำให้แรงงานนอกระบบยังคงไม่ได้รับการคุ้มครอง การไม่บังคับใช้พระราชบัญญัติกองทุนการออมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๔ ซึ่งเป็นกฎหมายที่สร้างหลักประกัน รายได้ขั้นต้นรายเดือนที่ครอบคลุมแรงงานนอกระบบ ๒๔ ล้านคน ในยามชราหรือเกษียณอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป ความล่าช้าในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกันสังคม (ฉบับประชาชนเสนอ) นอกจากนี้ การไม่ให้สัตยาบันอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ ๘๗ ว่าด้วยเสรีภาพ ในการสมาคมและคุ้มครองสิทธิในการรวมตัว และฉบับที่ ๙๘ ว่าด้วยสิทธิในการรวมตัวและการร่วม เจริญต่อรอง ทำให้แรงงานโดยเฉพาะแรงงานข้ามชาติไม่สามารถใช้สิทธิในการรวมตัวเจริญต่อรอง

จึงมีความเห็นว่า สิ่งที่กระทรวงแรงงานหรือรัฐบาลควรได้ตระหนัก คือ ต้องมีการปฏิรูปโครงสร้าง และระบบแรงงานด้วยการสร้างความคุ้มครองทางสังคมและความมั่นคงของแรงงาน ทั้งในด้านของ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการรวมกลุ่ม การเจรจาต่อรองร่วม การยึดหลักการทำงานที่มีคุณค่า (decent work) มาเป็นหลักการสำคัญในการกำหนดนโยบาย กฎหมาย แผนงาน และมาตรการต่างๆ ของรัฐ จึงจะสามารถสร้างความเป็นธรรมให้กับสังคมไทย และเพื่อเป็นรองรับการเปิดสู่ประชาคม เศรษฐกิจอาเซียนในปี ๒๕๕๘

๒.๔.๔ การค้ามนุษย์

๑) เกณฑ์การประเมินสถานการณ์การค้ามนุษย์

(๑) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หมวด ๓ ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ ๓ สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล มาตรา ๓๒ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย และมาตรา ๔๔ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับหลักประกันความปลอดภัยและสวัสดิภาพในการทำงาน

(๒) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ข้อ ๖ ซึ่งระบุว่ารัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกอย่าง รวมทั้งการออกกฎหมาย เพื่อปราบปรามการค้าสตรีและการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีของสตรีทุกรูปแบบ

(๓) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ ๑๙ ข้อ ๓๒ ข้อ ๓๔-๓๖ และข้อ ๓๙ และพิธีสารของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กว่าด้วยการค้าเด็ก การค้าประเวณีเด็ก และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก ซึ่งกำหนดให้รัฐภาคีต้องดำเนินการที่เหมาะสมทั้งปวงเพื่อคุ้มครองเด็กจากความรุนแรง การถูกทำร้าย และการแสวงหาประโยชน์จากเด็กในรูปแบบต่างๆ ทั้งการแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การแสวงหาประโยชน์ทางเพศและการค้าเด็ก รวมทั้งต้องส่งเสริมการฟื้นฟูเด็กที่ได้รับเคราะห์จากการถูกแสวงหาประโยชน์และการกระทำอันมิชอบทั้งทางร่างกายและจิตใจเพื่อให้เด็กสามารถกลับคืนสู่สังคมได้

(๔) ข้อเสนอแนะจากการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนตามกระบวนการ Universal Periodic Review (UPR) ในส่วนที่เกี่ยวกับการค้ามนุษย์ที่ไทยรับมาปฏิบัติ ได้แก่ การร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อขจัดและปราบปรามการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะ ผู้หญิงและเด็ก การดูแลประชากรต่างชาติที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ การเพิ่มความพยายามเพื่อขจัดการค้ามนุษย์และการละเมิดสิทธิด้านแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อกลุ่มผู้โยกย้ายถิ่นฐาน การฟื้นฟูเหยื่อรายเสียหายจากการค้ามนุษย์ การเสริมสร้างขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายการปรับปรุงการบังคับใช้กฎหมายด้านการค้ามนุษย์ให้จริงจังยิ่งขึ้นและการเพิ่มความพยายามในการป้องกัน การค้ามนุษย์ เพื่อแสวงหาประโยชน์ทางเพศและการใช้แรงงานบังคับ

๒) สถานการณ์การค้ามนุษย์

สหรัฐอเมริกาได้เผยแพร่รายงานการค้ามนุษย์ประจำปี ๒๕๕๕ (เผยแพร่เมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๕๖) ซึ่งระบุว่า ไทยไม่ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหการค้ามนุษย์มากพอ และในปีหน้าประเทศไทยจะถูกลดระดับจากประเทศที่ต้องเฝ้าระวังเป็นพิเศษของกลุ่มที่ ๒^{๓๒} เป็นประเทศในกลุ่มที่ ๓^{๓๓} หลังจากที่ไทยถูกจัดอยู่ในประเทศที่ต้องเฝ้าระวังเป็นพิเศษของกลุ่มที่ ๒ มาเป็นเวลา ๔ ปีติดต่อกัน

รายงานการค้ามนุษย์ของสหรัฐฯ ระบุว่า ประเทศไทยมีการค้ามนุษย์เพื่อบังคับใช้แรงงานและเพื่อการค้าบริการทางเพศ โดยผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ส่วนใหญ่เป็นชาย หญิง และเด็กจากประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งประมาณการว่ามีจำนวนหลายหมื่นคนจากผู้โยกย้ายถิ่นฐานที่เข้ามาในประเทศไทยจำนวน ๒ - ๓ ล้านคน ส่วนใหญ่มาจากพม่า ลาว และกัมพูชา

ปัญหาการบังคับใช้แรงงานที่สำคัญอยู่ในภาคธุรกิจการประมง ซึ่งไม่มีกฎระเบียบควบคุม ทำให้ลูกเรือประมงเสี่ยงต่อการถูกแสวงประโยชน์ได้มาก แรงงานพม่าและกัมพูชาถูกบังคับหรือถูกหลอกลวงมาทำงานบนเรือประมงไทย โดยต้องทำงานนานถึงวันละ ๑๘-๒๐ ชั่วโมง แรงงานมักถูกข่มขู่หรือถูกทำร้ายร่างกาย จนบางรายถึงกับเสียชีวิต ในปีที่ผ่านมา มีแรงงานย้ายถิ่นที่ทำงานบนเรือประมงไทยได้รับการช่วยเหลือในประเทศต่างๆ เช่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย เวียดนาม และติมอร์เลสเต้มากกว่า ๑๕๐ คน แต่เชื่อกันว่ามีแรงงานย้ายถิ่นที่ถูกค้าและบังคับให้ทำงานบนเรือประมงมากกว่านั้นมาก รัฐบาลไทยได้ประกาศนโยบายที่จะนำเข้าแรงงานจากบังกลาเทศเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานในภาคประมง ซึ่งรัฐบาลได้ยอมรับว่า สภาพการทำงานที่เลวร้ายบนเรือประมงเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาขาดแคลนแรงงาน แต่รัฐบาลไม่ได้มีการดำเนินการเพื่อแก้ไขสาเหตุของปัญหา นอกจากนี้ มีรายงานว่ามีการลักลอบนำผู้แสวงหาที่พักพิงชาวโรฮิงญาเข้าประเทศไทยและส่งต่อไปยังมาเลเซีย เพื่อบังคับใช้แรงงาน โดยมีการกล่าวหาว่าเจ้าหน้าที่ทหารและพลเรือนให้การช่วยเหลือ

รายงานได้กล่าวว่า การค้ามนุษย์โดยนำแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาในประเทศไทยไม่ได้ทำเป็นขบวนการอย่างเป็นระบบ เช่น ในกรณีการค้าแรงงานไทยไปต่างประเทศ แต่เป็นลักษณะของนายหน้า ทั้งที่เป็นคนไทยและต่างชาติทำหน้าที่เป็นคนกลางติดต่อระหว่างแรงงานกับนายจ้างโดยไม่มีระบบระเบียบของรัฐควบคุม และในบางกรณีอาจมีเจ้าหน้าที่รัฐเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง กลุ่มที่เสี่ยงต่อการถูกค้ามนุษย์ คือ แรงงานต่างด้าวย้ายถิ่น กลุ่มชาติพันธุ์ และบุคคลไร้รัฐในประเทศไทย เนื่องจากคนกลุ่มนี้ไม่มีสถานะที่ถูกต้องตามกฎหมาย ยากจน ขาดการศึกษา มีปัญหาเรื่องภาษา และไม่มีความรู้

^{๓๒} Tier 2 Watch List หมายถึง ประเทศที่ไม่ได้ดำเนินการตามมาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ของสหรัฐฯ แต่ได้แสดงเจตนาที่พยายามจะดำเนินการตามมาตรฐานดังกล่าว

^{๓๓} Tier 3 หมายถึง ประเทศที่ไม่ได้ดำเนินการตามมาตรฐานขั้นต่ำๆ และไม่มี ความพยายามมากพอที่จะดำเนินการดังกล่าว

เกี่ยวกับกฎหมายไทย การค้ามนุษย์เพื่อนำมาบังคับให้บริการทางเพศยังคงเป็นปัญหาสำคัญ โดยผู้ที่ถูกค้าเป็นผู้หญิงและเด็ก ทั้งจากประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาว เวียดนาม และพม่า เป็นต้น ผู้เสียหายที่เป็นคนไทยมักถูกล่อลวงว่า จะได้ทำงานในต่างประเทศและต้องเสียค่านายหน้าจำนวนมาก แต่เมื่อไปถึงแล้วต้องตกเป็นหนี้จำนองและถูกบังคับใช้แรงงานหรือถูกบังคับให้ค้าบริการทางเพศ ประเทศที่พบว่าคนไทยถูกล่อลวงในกรณีเช่นนี้ เช่น ออสเตรเลีย แคนาดา จีน บรูไน มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย เยอรมนี ญี่ปุ่น คูเวต กาตาร์ ลิเบีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ บาห์เรน อิสราเอล แอฟริกาใต้ เกาหลีใต้ สหรัฐอเมริกา เป็นต้น

รายงานระบุว่า ประเทศไทยไม่ได้ดำเนินการขจัดปัญหาการค้ามนุษย์ตามมาตรฐานขั้นต่ำที่กฎหมายสหรัฐฯ กำหนด และรัฐบาลไทยไม่ได้แสดงหลักฐานที่จะยืนยันถึงความพยายามในเรื่องดังกล่าว แม้ว่าไทยจะมีการสอบสวนกรณีการค้ามนุษย์เพิ่มขึ้นจาก ๘๓ เรื่อง ในปี ๒๕๕๔ เป็น ๓๐๕ เรื่อง ในปี ๒๕๕๕ แต่ไทยมีการฟ้องคดีเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ลดลงจาก ๖๗ คดี ในปี ๒๕๕๔ เหลือเพียง ๒๗ คดี ในปี ๒๕๕๕ และมีการลงโทษผู้กระทำความผิดลดลงจาก ๑๒ ราย ในปี ๒๕๕๔ เหลือเพียง ๑๐ ราย ในปี ๒๕๕๕ แม้ว่ารัฐบาลจะได้จดทะเบียนแรงงานต่างด้าวย้ายถิ่นมากกว่า ๘๐๐,๐๐๐ ราย แต่รัฐบาลยังไม่ได้ควบคุมนายหน้าแรงงานอย่างเพียงพอ นอกจากนี้ ยังมีปัญหาค่าใช้จ่ายในการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวย้ายถิ่นที่ค่อนข้างสูง การทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐและปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

ในด้านการคุ้มครองผู้เสียหาย กฎหมายไทยให้ความคุ้มครองเหยื่อของการค้ามนุษย์ให้ไม่ต้องถูกดำเนินคดีในการกระทำความผิดนั้น แต่การดำเนินการเพื่อคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ออกจากผู้กระทำความผิดอื่นยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร แม้ว่ารัฐบาลจะจัดให้มีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับวิธีการคัดแยกผู้เสียหายแล้วก็ตาม จึงทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับความคุ้มครองและกลายเป็นผู้กระทำความผิด ในปี ๒๕๕๕ รัฐบาลสามารถคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ได้เพียง ๕๗ ราย จากคนต่างด้าวโยกย้ายถิ่นฐานที่อยู่ในสถานกักตัวของสำนักงานตำรวจตรวจคนเข้าเมืองที่จะถูกส่งกลับจำนวน ๓๙๗,๑๖๗ ราย

สถานที่พักพิงสำหรับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ของรัฐบาลมักมีข้อจำกัดด้านบุคลากร จึงไม่สามารถให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ได้อย่างเพียงพอ รัฐบาลได้อนุญาตให้ชายต่างด้าวที่ถูกค้าเพื่อใช้แรงงานสามารถทำงานนอกสถานที่พักพิงเป็นการชั่วคราวในระหว่างที่รอการพิจารณาคดีได้ โดยจำนวนผู้ที่ได้รับใบอนุญาตทำงานเพิ่มขึ้นจาก ๓๐ ราย ในปี ๒๕๕๔ เป็น ๑๐๗ ราย ในปี ๒๕๕๕ แต่หญิงต่างด้าวที่ถูกค้าเพื่อให้บริการทางเพศยังไม่ได้รับอนุญาตให้ทำงานนอกสถานที่พักพิงได้

รณรงค์แรงงานเยี่ยงทาส เพื่อแสวงหาประโยชน์

คือ “การค้ามนุษย์”

๓) การประเมินสถานการณ์การค้ามนุษย์

ประเทศไทยมีพันธกรณีตามอนุสัญญาระหว่างประเทศด้านสตรีและเด็ก และค้ำประกันการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะที่ได้จากกระบวนการ UPR ที่จะต้องจัดการค้ามนุษย์และคุ้มครองเด็กและสตรีจากการถูกแสวงประโยชน์ทางเพศและทางเศรษฐกิจ และมีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์โดยได้ออกกฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เมื่อปี ๒๕๕๑ กฎหมายดังกล่าวได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นความผิดฐานค้ามนุษย์และบทลงโทษสำหรับการกระทำความผิดดังกล่าว รวมถึงการกำหนดแนวทางการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ แม้ว่าประเทศไทยจะได้บังคับใช้กฎหมายดังกล่าวมา ๕ ปีแล้ว แต่การค้ามนุษย์และเด็กเพื่อแสวงประโยชน์ทางเพศและการค้ามนุษย์เพื่อบังคับใช้แรงงานยังคงเป็นปัญหาสำคัญในประเทศไทย รัฐจึงควรให้ความสำคัญกับการบังคับใช้กฎหมายเพื่อปราบปรามการค้ามนุษย์อย่างจริงจังในปีที่จัดทำรายงานการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ยังมีจำนวนค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับสภาพปัญหาที่เป็นอยู่

จากการตรวจเยี่ยมบ้านเกร็ดตระการ โดยคณะอนุกรรมการปฏิบัติการยุทธศาสตร์ด้านสิทธิเด็ก สตรี และความเสมอภาคของบุคคลของ กสม. เมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๕๕ ซึ่งมีผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เข้าฝึกอาชีพก่อนส่งตัวกลับประเทศต้นทาง เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการพิจารณาตีการค้ามนุษย์ เช่น ควรมีการคัดแยกผู้เสียหายตั้งแต่ที่ได้รับแจ้ง และควรให้ทีมสหวิชาชีพและทีมนักกฎหมายมาร่วมการคัดแยก รวมทั้งควรจัดให้มีการสืบพยานไว้ก่อนฟ้อง ปัญหาการสื่อสารระหว่างพนักงานสอบสวนกับสถานคุ้มครองฯ เกี่ยวกับความคืบหน้าในการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

ทำให้ไม่ทราบความคืบหน้าทางคดี การขอโอนคดีเนื่องจากผู้เสียหายถูกคุกคาม ทำให้การช่วยเหลือล่าช้า การดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดนอกราชอาณาจักรมีความยุ่งยากและซับซ้อน การส่งกลับล่าช้าเนื่องจากต้องรอดำเนินคดีและรอเรียกค่าสินไหมทดแทน ส่วนปัญหาที่เกิดจากตัวผู้เสียหาย ได้แก่ ผู้เสียหายไม่คอยให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเนื่องจากยังไม่ไว้วางใจเจ้าหน้าที่ นายจ้างหรือผู้กระทำผิดได้ให้ข้อมูลเชิงลบแก่เด็กเกี่ยวกับองค์กรของรัฐ ผู้เสียหายมีความกังวลในเรื่องความปลอดภัยของครอบครัว ในกรณีที่ครอบครัวเกี่ยวข้องกับกระบวนการค้ามนุษย์ทำให้เด็กไม่ให้ข้อมูลที่แท้จริง ผู้เสียหายบางรายมีปัญหาสุขภาพจิตทำให้สูญเสียความทรงจำ ผู้เสียหายจดจำสถานที่เกิดเหตุไม่ได้ให้ข้อมูลไม่ชัดเจน ทำให้การช่วยเหลือไม่ตรงกับปัญหา ปัญหาเรื่องการสื่อสาร (กรณีต่างชาติ) ต้องใช้ล่ามในการสอบข้อเท็จจริง

รัฐได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้เสียหายในระดับหนึ่ง แต่อาจยังไม่ทั่วถึงและเพียงพอ เช่น การให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์สายด่วนที่ยังไม่มีล่ามแปลภาษาสำหรับผู้รับบริการกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้โยกย้ายถิ่นฐาน หรือการดำเนินงานของสถานสงเคราะห์ของรัฐที่ยังขาดแคลนบุคลากรเฉพาะด้าน เช่น บุคลากรในทีมสหวิชาชีพและนักกฎหมาย ในปีที่ทำรายการงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อนุญาตให้ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์บางกลุ่มทำงานเป็นการชั่วคราวได้ ซึ่งถือเป็นความคืบหน้าในการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดและเพื่อประโยชน์ด้านการฟื้นฟูหรือการเรียกร้องสิทธิของผู้เสียหาย อย่างไรก็ตาม รัฐควรให้ความสำคัญกับการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการที่รัฐจะให้ความคุ้มครองผู้ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ตามกฎหมายได้อย่างเต็มที่

๒.๔.๕ สิทธิในการศึกษา

๑) เกณฑ์การประเมินสถานการณ์สิทธิในการศึกษา

ในรอบปี ๒๕๕๕ รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรทุกช่วงวัย โดยเฉพาะเน้นเรื่องการส่งเสริมคุณภาพของเด็ก เนื่องจากปัจจุบัน ประเทศไทยมีอัตราการเกิดของเด็กต่ำลง ดังนั้น สังคมจึงเห็นพ้องกันว่าควรต้องเน้นการพัฒนาคุณภาพของเด็กเป็นสำคัญ โดยระดมทรัพยากรสนับสนุน ซึ่งการลงทุนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาถือเป็นการลงทุนทางสังคมที่สำคัญยิ่ง โดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพการศึกษาควรต้องเน้นการทำให้เด็กสามารถดำรงชีวิตอย่างพึ่งพิงตนเองได้ในวิถีชุมชน และควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับเด็กจำนวนมากทั้งที่ต้องออกจากระบบการศึกษากลางคืนและกลุ่มที่เข้าไม่ถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนรัฐบาลต้องรับฟังข้อเสนอแนะของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนซึ่งมีข้อเสนอ

แนะที่ล้วนคำนึงถึงผลประโยชน์อันสูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ สำหรับกรอบและหลักเกณฑ์สิทธิในการศึกษา ได้ประเมินภายใต้กรอบและหลักเกณฑ์ว่า ได้ดำเนินการตามหลักการของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓ หรือไม่ อย่างไร

๒) สถานการณ์และการประเมินสิทธิในการศึกษา

(๑) การยุบควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก

กระทรวงศึกษาธิการมีแนวคิดเกี่ยวกับการยุบควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก โดยคำนึงถึงคุณภาพการศึกษาและจะใช้วิธีการผสมผสานตั้งหลักเกณฑ์ เรื่องจำนวนเด็ก และความรับรู้ความเข้าใจของชุมชนด้วย กรณีจะยุบต้องเป็นการยุบตามธรรมชาติ กล่าวคือ ไม่มีเด็กนักเรียน สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลหรือชายขอบจะไม่ยุบ แต่ก็ยังปรากฏข่าวผ่านสื่อมวลชนด้วยว่า ทางกระทรวงศึกษาธิการจะยุบโรงเรียนที่มีนักเรียนน้อยมากและเป็นโรงเรียนที่ด้อยคุณภาพและมีโรงเรียนใกล้เคียงที่มีคุณภาพรองรับ

ประเด็นการยุบควบรวมโรงเรียนขนาดเล็กเป็นเรื่องที่เป็นปัญหามาอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี ๒๕๕๔ โดย กสม. ได้เคยรับเรื่องร้องเรียนกรณีคัดค้านการยุบควบรวมโรงเรียนขนาดเล็กของกระทรวงศึกษาธิการรวม ๒ คำร้อง คือ คำร้องที่ ๒๗๐/๒๕๕๔ และคำร้องที่ ๕๙/๒๕๕๖ โดยได้รับฟังผู้ร้องและผู้ถูกร้องชี้แจงข้อเท็จจริง รวมถึงรับฟังจากผู้ทรงคุณวุฒิและลงพื้นที่เพื่อศึกษาในพื้นที่บางจังหวัดของภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ และขณะเดียวกันได้มีหนังสือถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๔ ขอความร่วมมือสั่งการชะลอการยุบควบรวมโรงเรียนขนาดเล็กไว้ก่อน จนกว่าจะมีแนวทางที่เหมาะสม ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้แจ้งให้ กสม. ทราบว่า ได้ส่งเรื่องนี้ให้ทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) รับเรื่องดังกล่าวไปพิจารณา

อย่ายุบโรงเรียนของหนูเลยค่ะ

เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๕ กสม. ได้มีหนังสือถึงเลขาธิการ สพฐ. ขอทราบข้อมูลว่า ในปัจจุบันได้ยุบควบรวมโรงเรียนขนาดเล็กไปแล้วกี่โรงเรียน พร้อมโรงเรียนที่ยุบ โรงเรียนหลัก และโรงเรียนที่มาเรียนร่วม และเมื่อดำเนินการยุบควบรวมไปแล้วเกิดผลดีและผลเสียอย่างไร รวมถึงมีหนังสือถึงอธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดที่พร้อมที่จะจัดการศึกษาหรือรับโอนโรงเรียนขนาดเล็กจาก สพฐ. ซึ่ง กสม. ได้รับตอบว่า ข้อมูล ณ วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๔ มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน ๕๔๑ แห่ง และมีจำนวนโรงเรียนในสังกัดฯ ทั้งที่จัดการศึกษาเองและรับโอนสถานศึกษาจาก สพฐ. มาแล้ว จำนวน ๑,๒๙๐ แห่ง

ขณะนี้ กสม. จัดทำรายงานและมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป โดยเห็นว่า กระทรวงศึกษาธิการควรคำนึงถึงสิทธิและโอกาสของเด็กตามที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ ที่ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และการจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ

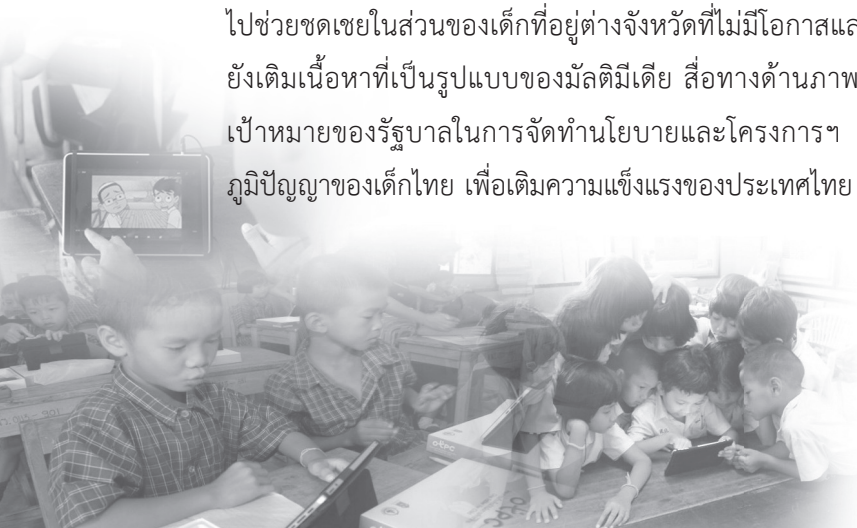
ประการสำคัญการใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญฯ ก็ได้ระบุไว้ในมาตรา ๒๖ ด้วย

(๒) การให้ทุนและอุปกรณ์การศึกษา

(๒.๑) นโยบายจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์แท็บเล็ตให้แก่โรงเรียน

รัฐบาลได้กำหนดนโยบายจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์แท็บเล็ตให้แก่โรงเรียน โดยเริ่มทดลองดำเนินการในโรงเรียนนำร่องสำหรับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ และได้จัดทำโครงการแท็บเล็ตพีซีเพื่อการศึกษาไทย “One Tablet per Child : OTPC” และเปิดโครงการเมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๕๕ ภายใต้ภารกิจ ๔ ประการ คือ การจัดหาแท็บเล็ตพีซีและการบริหารจัดการ การพัฒนาสื่อการเรียน การสอนอิเล็กทรอนิกส์ การพัฒนาครูและบุคลากร และการพัฒนาระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง

สำหรับแท็บเล็ตพีซี มีระบบป้องกันการเข้าถึงเนื้อหาที่ไม่เป็นประโยชน์ เนื้อหาของหลักสูตรจะเข้าตามรูปแบบของกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่เนื้อหาแรกๆ ที่เหมือนในหลักสูตรหนังสือเรียน ซึ่งอาจจะไปช่วยชดเชยในส่วนของเด็กที่อยู่ต่างจังหวัดที่ไม่มีโอกาสและไม่มีเงินในการซื้อหนังสือเรียน นอกจากนี้ยังเติมเนื้อหาที่เป็นรูปแบบของมัลติมีเดีย สื่อทางด้านภาพ เสียงและวิดีโอ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้เร็วขึ้น เป้าหมายของรัฐบาลในการจัดทำนโยบายและโครงการฯ เพื่อต้องการนำสื่อการเรียนการสอนไปเติมภูมิปัญญาของเด็กไทย เพื่อเพิ่มความแข็งแกร่งของประเทศไทย

สำหรับการดำเนินการในเรื่องนี้ กสม. อยู่ระหว่างการติดตามการดำเนินนโยบาย เพื่อให้โครงการมุ่งเน้นประโยชน์สูงสุดต่อเด็กเป็นสำคัญ

(๒.๒) กรณีการรับแป๊ะเจี๊ยะหรือเงินบริจาค

กระทรวงศึกษาธิการได้แถลงแนวนโยบายเกี่ยวกับการรับนักเรียนเข้าเรียนในสถานศึกษา โดยจะเปิดห้องรับเด็กฝากโดยเฉพาะ และได้เปลี่ยนชื่อจาก “เงินแป๊ะเจี๊ยะ” เป็น “เงินบริจาค” และต่อไปสถานศึกษาแห่งไหนมีงบประมาณที่กระทรวงศึกษาธิการจัดให้ไม่พอก็ให้รับเงินบริจาค โดยเปิดห้องเรียนสำหรับการนี้เพิ่มเติม

กสม. ได้ให้ความเห็นต่อนโยบายดังกล่าวเผยแพร่ทางสื่อมวลชนว่า การใช้คำว่า “เงินบริจาค” แทนคำว่า “เงินแป๊ะเจี๊ยะ” นั้น ในทางปฏิบัติการได้เข้าเรียนสัมพันธ์กับเงินที่บริจาคหรือไม่ ถ้าใช่ก็เห็นว่าเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องตามหลักการสิทธิมนุษยชน เพราะนโยบายดังกล่าวเป็นการตัดโอกาสเด็กที่มีความสามารถ แต่ฐานะทางเศรษฐกิจไม่เอื้อในการเข้าเรียน เพราะต้องถูกกันที่นั่งเรียนไว้สำหรับเด็กที่มีเงินบริจาค ซึ่งถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมโดยเหตุความแตกต่างทางเศรษฐกิจ จึงขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ วรรคสาม การที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคแรก ประกอบกับมาตรา ๑๐ วรรคแรก และมาตรา ๑๓(๑) แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้บัญญัติรับรองว่า บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการศึกษาไม่น้อยกว่า ๑๒ ปี โดยรัฐมีหน้าที่จัดให้โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และนั่นย่อมหมายความว่า รัฐต้องสนับสนุนงบประมาณในการจัดการศึกษาดังกล่าวอย่างเพียงพอ มิใช่ให้โรงเรียนไปเรียกเก็บจากผู้ปกครองอีก เพราะงบประมาณไม่เพียงพอ โดยในมาตรา ๔๙ วรรคสอง ยังได้เน้นย้ำว่า แม้เป็นผู้ยากไร้หรืออยู่ในสภาวะยากลำบาก รัฐก็มีหน้าที่ต้องจัดให้ได้รับสิทธิในการศึกษาโดยเท่าเทียมกับบุคคลอื่นๆ ด้วยเช่นกัน

ประกอบกับนโยบายเรียนฟรี ๑๕ ปีอย่างมีคุณภาพของกระทรวงศึกษาธิการ ก็เป็นการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลายของรัฐ โดยครอบคลุมค่าใช้จ่าย ๕ รายการ ได้แก่ ค่าเล่าเรียน ค่าหนังสือเรียน ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเครื่องแบบนักเรียน และค่ากิจกรรมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งหากรัฐจัดงบประมาณสนับสนุนค่าใช้จ่ายดังกล่าวครบถ้วนจริง ก็ไม่น่าจะมีค่าใช้จ่ายใดๆ ที่จะต้องเปิดห้องเรียนขอค่าใช้จ่ายจากผู้ปกครอง เพื่อแลกกับการที่เด็กได้เข้าเรียนอีก

นอกจากนี้ ยังเห็นว่าเป็นนโยบายที่ไม่สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศที่ไทยเป็นภาคี ได้แก่ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ ๒๐ (๑) ที่บัญญัติรับรองสิทธิของเด็กในอันที่จะได้รับการศึกษาโดยให้เปล่า อย่างน้อยในระดับประถมศึกษาและการศึกษาขั้นพื้นฐาน และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ ๓(๑) และข้อ ๒๘ (ก) ที่บัญญัติให้รัฐภาคีต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นอันดับแรก และได้รับการศึกษาบนพื้นฐานของโอกาสที่เท่าเทียมกันโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย อีกทั้งแนวนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการเช่นนี้ ยังไม่สอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๐ (๑) และ (๓) ในการสนับสนุนและพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ซึ่งต้องดำเนินการภายใต้หลักความเสมอภาค

ท้ายสุด กรณีดังกล่าวนี้ กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ประกาศนโยบายรับนักเรียนว่า “การรับการบริจาคเงินจะไม่มีผลกับการแลกเก้าอี้เข้าเรียน และการจัดสรรโอกาส การเข้าเรียนจะต้องไม่มีเรื่องของการเรียกรับผลประโยชน์แลกกับการเข้าเรียน” โดย กสม. อยู่ระหว่างการติดตามว่าได้มีการดำเนินการตามนโยบายดังกล่าว หรือไม่

(๒.๓) กรณีกระทรวงศึกษาธิการออกกฎ ระเบียบเกี่ยวกับการตัดผม

ของนักเรียน นักศึกษา

กสม. ได้รับคำร้องเรียนกรณีกระทรวงศึกษาธิการออกกฎ ระเบียบเกี่ยวกับการตัดผมของนักเรียน นักศึกษา และได้ดำเนินการตรวจสอบ และมีข้อสรุปว่า แนวทางปฏิบัติแต่ละสถานศึกษาหรือแต่ละโรงเรียนยังปฏิบัติไม่เหมือนกันและมีการเลือกปฏิบัติ กับทั้งไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ จึงทำให้เกิดมาตรฐานในการปฏิบัติแตกต่างกัน นอกจากนี้ การที่โรงเรียนบางแห่งอนุญาตให้นักเรียนสามารถไว้ผมยาวได้เป็นการเฉพาะรายเนื่องจากมีเหตุผลความจำเป็นไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ตามมาตรา ๓๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ทั้งนี้ เพราะโรงเรียนสถานศึกษาได้ผ่อนผันให้กับนักเรียนที่ไว้ผมยาวโดยมีเหตุผลความจำเป็นตามสภาพของนักเรียนเป็นการเฉพาะรายตามความเหมาะสม อันเป็นการปฏิบัติต่อเด็กโดยคำนึงถึงความเป็นธรรม และประโยชน์สูงสุดของนักเรียนสอดคล้องกับ มาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ ที่บัญญัติว่า “การปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใดให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ และไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม” แต่โรงเรียนบางแห่งก็ไม่อนุญาตไม่ว่ากรณีใดจึงจำเป็นต้องมีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขทั้งระบบ

ทั้งนี้ กสม. ได้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อคณะรัฐมนตรีสรุปได้ว่า “คณะรัฐมนตรีโดยกระทรวงศึกษาธิการควรได้มีการพิจารณาทบทวนปรับปรุงและแก้ไขกฎกระทรวง เกี่ยวกับเรื่องแบบทรงผมของนักเรียน ซึ่งออกตามความในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ โดยยกเลิกกฎกระทรวงที่ใช้อยู่ในปัจจุบันและออกกฎกระทรวงฉบับใหม่ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และประโยชน์สูงสุดของเด็กนักเรียน รวมทั้งให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันเพื่อกำหนดให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานกลาง เกี่ยวกับเรื่องแบบทรงผมของนักเรียนให้โรงเรียนหรือสถานศึกษาปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน สามารถกำหนดหลักเกณฑ์และข้อยกเว้นได้ตามเหตุผลความจำเป็น ทั้งนี้ ต้องไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลด้วย”

การเสนอแนะดังกล่าวได้รับการตอบรับจากกระทรวงศึกษาธิการ โดยในขณะนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานกลางเกี่ยวกับเรื่องแบบทรงผมของนักเรียนด้วยแล้ว และได้มีการเสนอให้ปรับปรุงกฎกระทรวงในเรื่องนี้เพื่อให้เป็นไปตามข้อเสนอแนะของ กสม.

๒.๕ การคุ้มครองและช่วยเหลือ กลุ่มที่เสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน

๒.๕.๑ สิทธิเด็ก

๑) เกณฑ์การประเมินสถานการณ์สิทธิเด็ก

การประเมินสถานการณ์ด้านเด็กดำเนินการภายใต้กรอบและหลักการในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของเด็กให้เป็นไปตามข้อตกลงที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และพิธีสารเลือกรับที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ๓ ฉบับ ดังนี้

(๑) พิธีสารเลือกรับฯ เรื่อง การขายเด็ก การค้าประเวณี และสื่อลามกที่เกี่ยวข้องกับเด็ก (Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the sale of children, child prostitution and child pornography)

(๒) พิธีสารเลือกรับฯ เรื่อง ความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยอาวุธ (Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict)

(๓) พิธีสารเลือกรับฯ เรื่อง กระบวนการติดต่อร้องเรียน (Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on a communications procedure)

การทบทวนกฎหมายต่างๆ เพื่อประกันว่าจะได้มีการปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน และพิจารณาว่าในรอบปีมีสถานการณ์ที่แสดงให้เห็นว่ามีการปฏิบัติทั้งทางนิตินัยและพฤตินัย เพื่อคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ

๒) สถานการณ์สิทธิเด็ก

(๑) ความรุนแรงต่อเด็กและการล่วงละเมิดทางเพศ

ความรุนแรงต่อเด็กและการล่วงละเมิดทางเพศเป็นเรื่องที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง จากข้อมูลของรัฐบาลว่า มีการใช้ความรุนแรงต่อเด็กเพิ่มมากขึ้น กสม. ก็พบเรื่องราวร้องเรียนที่แสดงให้เห็น สถานการณ์ความรุนแรงต่อเด็กที่เกิดขึ้นทั้งในครอบครัวและโรงเรียน รวมทั้งยังเกิดในลักษณะของการค้ามนุษย์ ข่มขืน กระทำชำเรา และการนำเด็กเข้าสู่วงจรการค้าประเวณี และมีแนวโน้มรุนแรงขึ้นโดยเฉพาะการกระทำรุนแรงทางเพศในเด็กเพิ่มมากขึ้น นอกจากนั้น ยังพบปัญหาความรุนแรงระหว่างเด็กนักเรียนด้วยกันเอง อีกด้วย

(๒) การตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น

สถานการณ์การตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น และส่วนใหญ่ไม่ได้รับการดูแลครรภ์ที่เหมาะสม ทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนต่างๆ เป็นอันตรายร้ายแรงต่อชีวิตหรือสุขภาพของมารดา และนำมาซึ่งการทำแท้งที่ไม่ปลอดภัย หรือทำแท้งเถื่อน และการทอดทิ้งเด็ก กสม. เห็นว่า แม้รัฐบาลจะได้กำหนดยุทธศาสตร์ ป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนตั้งครรภ์ไม่พร้อมมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ โดยเน้นการให้บริการ และส่งเสริมในลักษณะครบวงจร แต่มิได้นำมิติสิทธิมนุษยชนมาใช้ เช่น การเสริมสร้างความเท่าเทียมระหว่างเพศ ให้ความรู้แก่เด็กเกี่ยวกับสิทธิอนามัยการเจริญพันธุ์ และครอบครัวศึกษา

กสม. เห็นว่า รัฐบาลควรเร่งดำเนินการให้เด็กกลุ่มนี้ได้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา และควรเร่งผลักดันการบังคับใช้ พ.ร.บ. อนามัยการเจริญพันธุ์ เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสได้รับการคุ้มครองและเข้าถึงบริการด้านอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาพทางเพศที่ปลอดภัยและมีคุณภาพ จะทำให้สถานการณ์ดังกล่าวคลี่คลายลงได้

นอกจากนี้ ยังได้จัดให้มีการศึกษาวิจัย เรื่อง “ปัญหาเยาวชนหญิงที่ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร กับมิติสิทธิมนุษยชน” และจัดเวทีเพื่อขับเคลื่อนและประสานความร่วมมือในการแก้ปัญหาดังกล่าว และเพื่อมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการเพื่อแก้ปัญหาไปยังคณะรัฐมนตรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย เป็นต้น รวมทั้งภาคประชาสังคมต่อไป

(๓) ประเทศไทยได้ลงนามในพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่อง กระบวนการติดต่อร้องเรียนเป็นประเทศแรกของโลก และการเตรียมความพร้อมของ กสม.

พิธีสารเลือกรับฯ ดังกล่าวนี้นี้เป็นข้อตกลงเสริมอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งมีสาระสำคัญในการเปิดโอกาสให้เด็กหรือผู้แทนเด็กสามารถร้องขอให้คณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ พิจารณาว่า มีการละเมิดสิทธิเด็กตามที่ระบุในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก กสม. ได้เสนอข้อคิดเห็นไปยัง

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์สนับสนุนให้รัฐบาลไทยเข้าเป็นภาคีพิธีสารฉบับนี้ เพราะเห็นว่า กระบวนการรับเรื่องร้องเรียนตามพิธีสารจะช่วยให้การคุ้มครองเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างจริงจังมากขึ้น รวมทั้งจะช่วยกระตุ้นให้เกิดการปรับปรุงกระบวนการภายในที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเด็กตามอนุสัญญาฯ และยกระดับการดำเนินงานด้านเด็กของไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ประเทศไทยได้ลงนามและสัตยาบันพิธีสารนี้ เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๕

แม้ในขณะนี้ พิธีสารเลือกรับฯ อาจจะยังไม่มีผลบังคับใช้ เนื่องจากยังมีรัฐภาคีลงนามไม่ครบ ๑๐ ประเทศ มีเพียงประเทศไทยและกาบองที่ได้ลงนาม แต่ กสม. ในฐานะกลไกอิสระเพื่อการรับเรื่องและตรวจสอบการร้องเรียนกรณีละเมิดสิทธิเด็กตามพิธีสารเลือกรับฯ ได้เตรียมความพร้อมโดยการจัดสัมมนา แกนนำเครือข่ายสตรีในท้องถิ่น เพื่อเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการภายใต้พิธีสารเลือกรับฯ ดังกล่าว และร่วมรับฟังข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะแนวทางและรูปแบบความร่วมมือในการจัดตั้งกลไกการรับเรื่องร้องเรียนจากเด็กที่ถูกละเมิดในท้องถิ่นด้วย หากคณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติพิจารณาแล้วเห็นว่า มีการละเมิดสิทธิเด็กก็จะส่งข้อเสนอแนะให้แก่รัฐภาคี เพื่อดำเนินมาตรการช่วยเหลือเยียวยาเด็กตามที่เห็นสมควรต่อไป

(๔) การริเริ่มปล่อยเด็กไร้รัฐ พร้อมสมาชิกครอบครัวให้เป็นอิสระ พ้นจากการกักกันในสถานกักกันคนต่างด้าวเป็นครั้งแรก

กสม. ร่วมกับสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองและมูลนิธิไทยเพื่อคนมีปัญหาลิทธิและสถานะบุคคลดำเนินการปล่อยตัวเด็กไร้รัฐ พร้อมสมาชิกครอบครัวซึ่งเป็นผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยให้เป็นอิสระพ้นจากการกักกันในสถานกักกันคนต่างด้าวเป็นครั้งแรก โดยคนกลุ่มนี้สามารถอยู่ในประเทศไทยได้อย่างถูกกฎหมาย ขณะรอการเดินทางไปตั้งถิ่นฐานในประเทศที่สาม ซึ่งดำเนินการภายใต้หลักเกณฑ์การประกันตัว ตามมาตรา ๕๔ ของพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒

(๕) การเสนอข้อเสนอแนะต่อสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง เพื่อส่งเสริม ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิเด็ก โดยเฉพาะเด็กไร้รัฐ ไร้สัญชาติ ผู้ลี้ภัยที่เป็นเด็ก และเด็กพร้อมครอบครัวที่อยู่ในสถานกักกัน

กสม. ได้จัดทำข้อเสนอแนะต่อสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง เพื่อช่วยลดปัญหาแออัดของห้องกักและลดค่าใช้จ่ายในการดูแลกลุ่มบุคคลและครอบครัว ซึ่งรวมหมายถึงเด็กที่มาอยู่กับพ่อแม่ ซึ่งเป็นปัญหาที่สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองต้องประสบมาโดยตลอด โดยข้อเสนอแนะให้จำแนกคนเข้าเมืองที่มีสถานภาพทางกฎหมายที่แตกต่างกันเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่ (๑) กลุ่มผู้เข้าเมืองที่เป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (๒) กลุ่มผู้ลี้ภัย และ (๓) กลุ่มแรงงานต่างด้าวที่ได้รับการผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรและให้ทำงานได้ กล่าวคือ กลุ่ม (๑) และ (๓) ไม่ได้ละเมิดพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒ ดังนั้น สำนักงาน

ตรวจคนเข้าเมืองใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๗ มาบังคับใช้ให้คณะรัฐมนตรีอนุญาตให้เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรได้ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด จนกว่าจะส่งตัวบุคคลกลุ่มดังกล่าวไปประเทศอื่นที่เหมาะสม และกรณีที่ได้รับอนุญาตให้อยู่ในประเทศไทย ควรจัดระบบงานเพื่อควบคุมดูแลให้บุคคลอยู่ในสถานที่และบริเวณที่กำหนด โดยไม่จำเป็นต้องกักตัวไว้ในสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองโดยอาจขอความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน และหากเพื่อลดภาระการเลี้ยงดูบุคคลและครอบครัว อาจอนุญาตให้ทำงานได้

๓) การประเมินสถานการณ์สิทธิเด็ก

ในรอบปี ๒๕๕๕ กสม. เห็นว่า แม้รัฐจะได้กำหนดยุทธศาสตร์ระดับชาติ แผนงาน มาตรการและระดมทรัพยากรเพื่อแก้ไขปัญหาเด็ก แต่ก็พบว่ายังมีปัญหาเรื่องการเข้าถึงบริการต่างๆ กสม. พิจารณาว่ารัฐบาลควรเพิ่มการจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาเด็ก เช่น การจัดลำดับความสำคัญในการจัดสรรงบประมาณให้กองทุนคุ้มครองเด็ก กองทุนค่านุรักษ์ ให้อยู่ในลำดับต้น

นอกจากนี้ ยังมีสถานการณ์สำคัญอื่นๆ ซึ่ง กสม. ได้รับฟังเสียงสะท้อนจากองค์กรเครือข่ายด้านเด็ก ได้แก่ ปัญหาเด็กเร่ร่อน โดยเฉพาะเด็กจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาเป็นเด็กเร่ร่อนในประเทศไทยมีจำนวนมากขึ้น ซึ่งรัฐจะต้องเตรียมพร้อมรับมือกับปัญหาภายหลังการเปิดประชาคมอาเซียน และองค์กรเอกชนด้านเด็กในประเทศไทยประสบปัญหาการขาดเงินทุนสนับสนุน ซึ่งเคยได้รับจากแหล่งทุนต่างประเทศ ทำให้มีบางองค์กรต้องยุติการทำงานลง รวมทั้ง กสม. เห็นว่ารัฐต้องเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น และยังมีความจำเป็นที่รัฐต้องปรับและพัฒนากระบวนการให้บริการช่วยเหลือและผสานความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาในลักษณะครบวงจรให้สามารถส่งต่อและช่วยเหลือปัญหาเด็กได้อย่างทันท่วงที

นอกจากนี้ รัฐควรเร่งออกกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติปราบปรามสิ่งชั่วร้ายพฤติกรรมอันตราย พ.ศ. เพื่อใช้เป็นมาตรการการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดตามพิธีสารเลือกรับเรื่องการขายเด็ก การค้าประเวณี และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก

ประการสำคัญ จากการตรวจเยี่ยมและประชุมร่วมกับคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดและสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก กสม. พบว่า ยังขาดกลไกการประสานงานที่สำคัญระหว่างคณะกรรมการระดับชาติและคณะกรรมการระดับจังหวัด รวมทั้งการดำเนินการเพื่อส่งเสริม ปกป้อง และคุ้มครองเด็กในลักษณะที่สมทวิชาชีพในระดับจังหวัดอย่างแท้จริง หากจะประสบความสำเร็จต้องอาศัยทีมงานที่มีความสัมพันธ์และร่วมงานกันในลักษณะส่วนตัวมากกว่าการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ควรวิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ปัญหาที่ต้องได้รับการคุ้มครองและส่งเสริมเป็นรายจังหวัด ควรใช้กลไกคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดเป็นเครื่องมือเพื่อส่งเสริมปกป้องและคุ้มครองเด็กอย่างแท้จริง รวมทั้งยังพบปัญหาอันเนื่องจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ ซึ่งขณะนี้ กสม. อยู่ระหว่างการหารือกับผู้เกี่ยวข้องอีกด้วย

๒.๕.๒ สิทธิสตรี

๑) เกณฑ์การประเมินสถานการณ์สิทธิสตรี

การประเมินสถานการณ์ด้านสตรีได้ดำเนินการภายใต้ข้อตกลงระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination Against Women) และพิธีสารเลือกรับ การพิจารณาว่ายังมีช่องว่างระหว่างสิทธิที่กำหนดขึ้นกับการได้รับสิทธิที่มีอยู่จริงหรือไม่ รวมทั้งการพิจารณาและทบทวนกฎหมายต่างๆ เพื่อจะประเมินว่า ได้มีการปฏิบัติตามข้อตกลง อนุสัญญาฯ และมีการเลือกปฏิบัติทั้งโดยนิตินัยและพฤตินัยหรือไม่

๒) สถานการณ์สิทธิสตรี

(๑) การละเมิด การคุกคามทางเพศ และความรุนแรง ยังปรากฏสถานการณ์การละเมิด การคุกคามทางเพศและความรุนแรงเช่นเดียวกับเด็ก จากข้อมูลของรัฐบาลพบว่า สถิติของสตรีที่ถูกกระทำ ความรุนแรงโดยคนในครอบครัวยังคงมีจำนวนสูง นอกจากนั้น กสม. พบเรื่องราวเรียนที่แสดงให้เห็น สถานการณ์การละเมิด การคุกคามและการใช้ความรุนแรงต่อสตรี โดยเฉพาะในสถานที่ทำงาน และพบว่า แม้จะมีกรอบการทำงานด้านกฎหมายเพื่อคุ้มครองสตรีจากการถูกกระทำ ความรุนแรงที่ค่อนข้างเข้มแข็ง แต่ในทางปฏิบัตินั้น ปัญหายังคงดำรงอยู่โดยเฉพาะการไม่ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ โดยยังพบการรายงาน คดีความรุนแรงเพียงจำนวนน้อย ทั้งๆ ที่มีปัญหาในเรื่องนี้อยู่มาก

(๒) บริษัท การบินไทยฯ ได้กำหนดวิสัยทัศน์ว่า “การบินไทยสู่ความเป็นสากลด้วยการมีนโยบายคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้หญิงตามอนุสัญญา CEDAW” อาจจะกล่าวได้ว่าสรุปผลและข้อเสนอแนะจากงานวิจัยฯ ทำให้ผู้บริหารของบริษัท การบินไทยฯ ได้เห็นความสำคัญของประโยชน์จากการคุ้มครองผู้ถูกคุกคามและถูกละเมิดทางเพศจึงได้กำหนดเป็นวิสัยทัศน์ฯ ดังกล่าว

(๓) การยกเลิกข้อสงวน ข้อ ๑๖ เรื่อง สิทธิทางครอบครัวและการสมรส ของอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ เมื่อวันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๕๕ กำหนดให้ผู้หญิง ผู้ชาย มีสิทธิเท่าเทียมกันในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับการสมรส การขาดจากการสมรส การมีบุตร ความรับผิดชอบต่อการเลือกใช้นามสกุล การประกอบอาชีพ การจัดการทรัพย์สิน กรณีตัวอย่างเช่น การบังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้สตรีได้รับการคุ้มครองสิทธิอย่างแท้จริง ได้แก่ การบังคับค่าเลี้ยงดูจากฝ่ายชายในกรณีหย่าร้าง ซึ่งฝ่ายชายตกลงหรือศาลสั่งให้ส่งค่าเลี้ยงดูบุตร เป็นต้น

(๔) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๕ ให้ข้าราชการและลูกจ้างราชการ ได้รับอนุญาตลาไปช่วยเหลือนภรรยาที่คลอดบุตร โดยมีสิทธิได้รับเงินเดือนในระหว่างลาได้ไม่เกิน ๑๕ วันทำการ

(๕) การประกาศ กฎ ก.ร. ว่าด้วยวินัยข้าราชการรัฐสภาสามัญ พ.ศ. ๒๕๕๕ กำหนดให้การละเมิดทางเพศ ในสถานที่ทำงานเป็นความผิดวินัยและกำหนดบทลงโทษไว้สำหรับข้าราชการ สังกัดรัฐสภา และ กสม. ได้มีมติให้นำมาใช้กับข้าราชการ กสม. ด้วย ต่อเนื่องจากกฎ ก.พ. ที่เริ่มใช้มาตั้งแต่ ปี ๒๕๕๓

(๖) การจัดตั้งกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี รัฐบาลได้จัดตั้งกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ซึ่ง กสม. ได้ร่วมกับเครือข่ายสตรีจัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี เสนอต่อนายกรัฐมนตรี เพื่อให้กองทุนพัฒนาสตรีเป็นมาตรการพิเศษในการส่งเสริมความเสมอภาคสำหรับ กลุ่มผู้หญิงที่ต้องได้รับความใส่ใจเป็นพิเศษ เป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยให้สตรีที่อยู่ในภาวะยากลำบากและขาดโอกาสได้รับการส่งเสริมศักยภาพ พัฒนาบทบาทและคุณภาพชีวิตเพื่อให้ได้รับโอกาสทัดเทียมกับ ผู้หญิงอื่นในสังคม แต่อย่างไรก็ตาม ปรากฏว่าองค์กรเอกชนด้านสตรีเห็นว่ากองทุนที่รัฐบาลจัดตั้งขึ้นนี้ มิได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์เพื่อช่วยสตรีที่อยู่ในภาวะยากลำบากและขาดโอกาสอย่างแท้จริง สตรีบางกลุ่ม เท่านั้นที่สามารถเข้าถึงกองทุนนี้ได้จึงอาจมีการเลือกปฏิบัติเกิดขึ้น

(๗) สำนักงานประกันสังคมจัดทำหนังสือชักชวนแนวปฏิบัติให้แก่เจ้าหน้าที่ประกันสังคมทั่วประเทศเกี่ยวกับการให้บริการยุติการตั้งครรภ์ เพื่อแก้ไขปัญหากรณีการใช้สิทธิประกันสังคม กรณีดังกล่าวสืบเนื่องจากเครือข่ายสนับสนุนทางเลือกของผู้หญิงท้องไม่พร้อม จำนวน ๖๒ องค์กร แจ้ง กสม. ขอให้ประสานทางสำนักงานประกันสังคมเพื่อแก้ไขปัญหา กรณีไม่สามารถใช้สิทธิรับบริการยุติการตั้งครรภ์แม้จะเป็นไปตามเกณฑ์ของข้อบังคับของแพทยสภา เนื่องจากไม่มีแพทย์ประสงค์ให้บริการ แม้จะส่งไปสถานบริการอื่น ผู้มีสิทธิประกันสังคมต้องชำระค่าบริการเอง ในกรณีทารกในครรภ์มีความผิดปกติ ไม่สามารถใช้สิทธิประกันสังคมได้ และไม่สามารถใช้สิทธิรับบริการรักษาอาการแทรกซ้อนจากการแท้งไม่ปลอดภัย ซึ่งภายหลังการประสานจากทาง กสม. และเครือข่ายแล้ว ปัญหาดังกล่าว สำนักงานประกันสังคมได้จัดทำหนังสือชักชวนในแนวทางปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

(๘) ประเทศไทยได้จัดทำคู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ คู่มือดังกล่าวจัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือประกอบการปฏิบัติงานทั้งในด้านการสืบสวน จับกุม ปราบปราม การดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด การคัดแยกผู้เสียหาย หรือการคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ซึ่ง กสม. พิจารณาเห็นว่า การจัดทำคู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่ฯ นี้ นอกจากจะช่วยให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้มีแนวทางประกอบการปฏิบัติงานแล้ว ยังเป็นตัวอย่างของความพยายามของรัฐบาลไทยประการหนึ่งในการจัดการกับปัญหาค้ามนุษย์ ซึ่งอาจจะส่งผลให้พ้นจากการจัดอันดับของประเทศไทยจากประเทศที่ต้องจับตามอง ระดับ ๒ (Tier 2 Watch List)

(๙) การสร้างกระบวนการเฝ้าระวัง ตรวจสอบการเข้าถึงสิทธิและการคุ้มครองสิทธิของกลุ่มสตรีที่เป็นกลุ่มเสี่ยงและพื้นที่เสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน กสม. ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสนับสนุนกลไกการทำงานด้านสังคม โดยได้ตรวจเยี่ยมสถานที่เสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิของสตรีและเด็ก เพื่อเป็นการสร้างกลไกและกระบวนการเฝ้าระวัง ตรวจสอบการเข้าถึงสิทธิการคุ้มครองสิทธิของกลุ่มเสี่ยงและพื้นที่เสี่ยงต่างๆ อาทิ ทัศนสถานหญิง ห้างกักขังของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง

๓) การประเมินสถานการณ์สิทธิสตรี

ภาพรวมต่อสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับสตรี กสม. เห็นว่าแม้จะมีพัฒนาการด้านการกำหนดนโยบาย กฎหมาย กฎ ระเบียบเพื่อส่งเสริม ปกป้องและคุ้มครองสิทธิสตรี แต่การละเมิดสิทธิสตรีก็ยังคงมีอยู่ แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐ จะให้หลักประกันความเสมอภาคระหว่างหญิงและชาย แต่ในกฎหมายอื่นๆ ยังไม่มีนิยาม “การเลือกปฏิบัติ” ตามมาตรา ๑ ของอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ยังพบการค้ามนุษย์ และการแสวงหาประโยชน์จากหญิงและเด็ก เนื่องจากการท่องเที่ยวที่แฝงบริการทางเพศยังคงมีอยู่ พระราชบัญญัติสัญชาติฯ ยังเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงไทยที่สมรสกับชายต่างด้าว อาทิ สามีต่างด้าวที่ประสงค์จะขอสัญชาติไทยจะต้องพำนักอยู่ในประเทศไทยอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลา ๕ ปี ในขณะที่

ภรรยาต่างตัวของชายไทยไม่ถูกกำหนดให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขนี้ กรณีผู้หญิงมุสลิมในภาคใต้ โดยเฉพาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังขาดโอกาสทางการศึกษา หลักประกันทางสังคม การบริการทางสุขภาพ และโอกาสทางเศรษฐกิจเนื่องจากวัฒนธรรม ประเพณี และสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่และผู้หญิงยังคงเป็นฝ่ายแบกรับภาระในการวางแผนครอบครัว แม้ประเทศไทยจะยกเลิกข้อสงวน ข้อ ๑๖ แล้วก็ตาม แต่ยังคงต้องติดตามการบังคับใช้กฎหมายว่ามีการดำเนินการอย่างจริงจังหรือไม่ เพียงใด เพื่อให้ความเสมอภาคอย่างแท้จริงในทางปฏิบัติ

ปัญหาการละเมิด การคุกคามทางเพศ และความรุนแรงกับสตรี กสม. ได้ดำเนินการทั้งเชิงรุกและรับในส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- กสม. เสนอให้ผลักดันกฎหมายที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทสังคมไทยเพื่อจัดการสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว โดยอาจกำหนดเป็นกฎหมายเฉพาะ หรือเพิ่มเติมในกฎหมายที่จะกำหนดขึ้นใหม่หรือกฎหมายที่มีผลบังคับใช้แล้ว ได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมโอกาสและความเสมอภาคระหว่างเพศ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว หรือเพิ่มเติมความผิดฐานคุกคามทางเพศไว้ในประมวลกฎหมายอาญา

- กสม. จัดให้มีการศึกษาวิจัย เรื่อง “การต่อสู้ภาคประชาสังคมเพื่อยุติการคุกคามทางเพศในที่ทำงาน : กรณีศึกษาสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)” ซึ่งงานวิจัยได้มีข้อเสนอให้แก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๗๘ ให้การกระทำอนาจารเป็นความผิดที่ยอมความไม่ได้ไม่ว่าเป็นการกระทำอนาจารต่อหน้าธารกำนัล หรือผู้ถูกกระทำได้รับบาดเจ็บสาหัสหรือไม่ก็ตาม การแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา ลักษณะ ๙ ความผิดเกี่ยวกับเพศ เพื่อให้การคุ้มครองผู้เสียหายจากการถูกคุกคามทางเพศในทุกกรณี รวมทั้งปรับบทลงโทษให้สอดคล้องกับความเสียหายจากการถูกคุกคามทางเพศ

- การขับเคลื่อนและรณรงค์ยุติการคุกคามทางเพศในที่ทำงานของสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) และสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ บริษัท ขนส่ง จำกัด ทั้งนี้ ขสมก. ได้แต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะฯ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่รับเรื่องร้องเรียนและตรวจสอบการละเมิดทางเพศและการคุกคามทางเพศด้วย ทั้งยังให้ความรู้กับผู้บริหารและพนักงานให้ตระหนักในเรื่องนี้ด้วย

๒.๕.๓ สิทธิคนพิการ

๑) เกณฑ์การประเมินสถานการณ์สิทธิคนพิการ

(๑) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐ รับรองว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและห้ามการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความพิการ นอกจากนี้ มาตรา ๔๔ ได้กำหนดให้รัฐต้องจัดให้ผู้พิการหรือทุพพลภาพได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่นอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และมาตรา ๕๔ ระบุว่า บุคคลพิการหรือทุพพลภาพมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวก อันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ

(๒) พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๒๐ รับรองสิทธิของคนพิการในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ ตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ ได้แก่ บริการฟื้นฟูสมรรถภาพ การศึกษา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการสื่อสารสำหรับคนพิการทุกประเภท บริการล่ามภาษามือ สัตว์นำทาง หรือเครื่องช่วยความพิการใดๆ สวัสดิการเบี้ยความพิการ และการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย การมีผู้ช่วยคนพิการ หรือสวัสดิการอื่นๆ

(๓) อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของคนพิการ (CRPD) ประเทศไทยมีพันธกรณีตามข้อ ๔ ของอนุสัญญาฯ ในการประกันและส่งเสริมให้สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของคนพิการทั้งปวงกลายเป็นจริงอย่างเต็มที่ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติในรูปแบบใดๆ บนพื้นฐานจากความพิการ รัฐภาคีจะดำเนินการมาตรการที่เหมาะสมเพื่อให้มีการปฏิบัติตามสิทธิที่ได้รับรองไว้ในอนุสัญญานี้ และ กสม.ได้รับมอบหมายตามข้อ ๓๓.๒ ของอนุสัญญาฯ ให้เป็นกลไกอิสระระดับชาติในการติดตามการดำเนินการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เป็นไปตามที่กำหนดในอนุสัญญาฯ

๒) สถานการณ์สิทธิคนพิการ

แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะรับรองความเสมอภาคของบุคคลและห้ามการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุต่างๆ รวมถึงเหตุแห่งความพิการ และแม้ว่าไทยจะมีกฎหมายที่ส่งเสริมสิทธิของคนพิการเป็นการเฉพาะ แต่กฎหมายดังกล่าวยังไม่ได้รับการนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง จึงทำให้คนพิการมักเข้าไม่ถึงสิทธิตามกฎหมายหรือถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา ด้านการจ้างงานและอาชีพ การเข้าถึงอาคารสถานที่และบริการทางสังคมต่างๆ เช่น บริการด้านการแพทย์ สวัสดิการสังคม และการเข้าเป็นสมาชิกของสมาคม รวมถึงการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยี

ข้อมูลการจดทะเบียนคนพิการ ในปี ๒๕๕๕ พบว่า มีคนพิการจดทะเบียนกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน ๑,๓๒๗,๔๖๗ คน^{๓๔} อย่างไรก็ตาม เชื่อว่ายังมีคนพิการอีกจำนวนมากที่ไม่ได้จดทะเบียนเพื่อขอรับสิทธิเนื่องจากไม่ทราบข้อมูลข่าวสารด้านสิทธิ ระบบการออกเอกสารรับรองจากแพทย์ยังไม่ครอบคลุมในพื้นที่ต่างๆ และเจตคติเรื่องการยอมรับกับคำว่า ความพิการของบุคคลในครอบครัว ทำให้มองว่าการมีบัตรคนพิการเป็นการตีตรา (Stigmatized) ทำให้มีคนพิการบางประเภทอีกจำนวนมากที่ยังไม่ได้ยื่นคำขอมีบัตรคนพิการ ซึ่งคาดว่าจะมีจำนวนหลายแสนคน ทั้งนี้ สถานการณ์สิทธิมนุษยชนด้านคนพิการที่สำคัญๆ ได้แก่

ด้านการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๑๐ กำหนดให้รัฐต้องจัดให้คนพิการมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด และพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ แต่ในทางปฏิบัติ เด็กพิการยังเข้าถึงสิทธิด้านศึกษาได้อย่างจำกัด โดยพบปัญหาโรงเรียนปฏิเสธที่จะรับเด็กพิการเข้าศึกษาด้วยเหตุผลความไม่พร้อมทั้งในด้านอาคารสถานที่และการขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจวิธีการเรียนการสอนสำหรับเด็กพิการ ปัญหาสถานศึกษาสำหรับเด็กพิการ

^{๓๔} ข้อมูลจากเว็บไซต์ของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ดูได้ที่ http://ecard.nep.go.th/nep_all/file/Stat_Dec55.pdf

เฉพาะด้านมีจำนวนน้อยมาก การสนับสนุนให้ครอบครัวและชุมชนจัดการศึกษาในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ ยังไม่มีระเบียบปฏิบัติรองรับ ผู้ปกครองเด็กพิการยังขาดการสนับสนุนจากรัฐทั้งในด้านคำแนะนำเกี่ยวกับ สถานะความพิการ การดูแลเด็กพิการ และแนวทางการจัดการศึกษาที่เหมาะสมแก่เด็กพิการ รวมถึงการสนับสนุน ด้านงบประมาณแก่ครอบครัวที่ประสบปัญหาการปรับสภาพแวดล้อม การจัดอุปกรณ์เครื่องช่วยและ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

ด้านการจ้างงาน พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ (มาตรา ๓๓ - ๓๕) และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๕๖ กำหนดให้สถานประกอบการต้องรับคนพิการเข้าทำงาน ในสัดส่วนคนพิการ ๑ คน ต่อลูกจ้าง ๑๐๐ คน หรือถ้าไม่จ้างคนพิการเข้าทำงาน สถานประกอบการ ต้องส่งเงินเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการร้อยละ ๕๐ ของเงินค่าจ้างขั้นต่ำทั้งปี ทั้งนี้ ในทางปฏิบัตินายจ้างหรือสถานประกอบการไม่สามารถสรรหาคคนพิการที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดได้ เนื่องจากคนพิการไม่ได้รับการศึกษา นอกจากนี้ นายจ้างหรือสถานประกอบการบางรายมักเลือกวิธีที่จะ นำเงินส่งเข้ากองทุนเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น คนพิการจึงประสบปัญหาเข้าไม่ถึงสิทธิในการทำงาน

ด้านการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับคนพิการ พบว่า การจัดการระบบขนส่งสาธารณะ ยังไม่เอื้อต่อการเดินทางให้แก่คนพิการอย่างเพียงพอ เช่น คนพิการยังไม่สามารถใช้รถโดยสารประจำทางได้ ฯลฯ อาคารสถานที่ของทางราชการและของเอกชนหลายแห่ง ยังไม่ได้จัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับ คนพิการตามที่กฎหมายกำหนด

จากสถานการณ์ของคนพิการดังกล่าว กสม. ได้มีประสบการณ์ทำงานร่วมกับองค์กรด้านคนพิการ เช่น สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย สมาคมคนพิการต่างๆ เพื่อผลักดัน กฎหมาย นโยบาย การส่งเสริม สนับสนุนให้สังคมตกลัทธิทางความคิด และมีกระบวนการที่จะทำให้คนพิการได้เข้าถึงสิทธิต่างๆ อาทิเช่น สิทธิทางการศึกษา เป็นต้น รวมทั้งการให้โอกาสกับกลุ่มผู้แทนคนพิการเข้าบริหารนโยบายในระดับประเทศ

๓) การประเมินสถานการณ์สิทธิคนพิการ

การดำเนินการเพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการในประเทศไทยนั้นว่ามีความก้าวหน้าในระดับหนึ่ง เมื่อพิจารณาจากการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้รับรองสิทธิของ คนพิการไว้อย่างชัดเจน การที่ประเทศไทยมีกฎหมายที่มุ่งส่งเสริมสิทธิและห้ามการเลือกปฏิบัติต่อ คนพิการในหลายด้าน รวมถึงการมีแผนงานที่มุ่งส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการที่สอดคล้องกับ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการของสหประชาชาติ แต่ในทางปฏิบัติพบว่า กฎหมายต่างๆ ยังไม่ถูกนำมา บังคับใช้หรือปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมอย่างจริงจัง คนพิการจำนวนมากจึงยังไม่สามารถเข้าถึง สิทธิบริการขั้นพื้นฐาน และสวัสดิการต่างๆ จากรัฐ ทั้งการศึกษา การรักษาพยาบาล การบำบัดฟื้นฟู การจ้างงาน และการดำรงชีพ รวมทั้งยังมีปัญหาการเข้าถึงสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็น

สาธารณะ รัฐควรให้ความสำคัญในการกำกับดูแลให้หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามข้อบัญญัติต่างๆ ของกฎหมายอย่างเข้มงวดจริงจังเพื่อให้คนพิการได้รับสิทธิอย่างแท้จริง รวมทั้งอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการในการดำเนินชีวิต การเดินทาง และโอกาสในการทำงานหาเลี้ยงชีพ การทำให้คนพิการได้รับโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตนได้อย่างเต็มที่และปรับสภาพแวดล้อมเพื่อให้คนพิการมีความเป็นอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและเป็นส่วนหนึ่งของสังคมตามเจตนารมณ์ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการได้อย่างแท้จริง

๒.๕.๔ สิทธิของบุคคลหลากหลายทางเพศ

๑) เกณฑ์การประเมินสถานการณ์สิทธิของบุคคลหลากหลายทางเพศ

(๑) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ให้การรับรองว่า บุคคลมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลด้วยเหตุต่างๆ รวมทั้งการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศจะกระทำไม่ได้

(๒) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ข้อ ๒ กำหนดให้รัฐภาคีต้องเคารพและประกันว่าบุคคลจะได้รับสิทธิที่ได้รับการรับรองไว้ในกติกาฯ โดยไม่มีการแบ่งแยกใดๆ รวมถึงการแบ่งแยกทางเพศ

(๓) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (ICESCR)

(๔) หลักการยอร์กยาคาร์ดว่าด้วยการเคารพสิทธิทางเพศ เพศวิถี และอัตลักษณ์ทางเพศ ให้ความสำคัญต่อสิทธิในความเสมอภาค และการห้ามเลือกปฏิบัติ สิทธิในการรับรองทางกฎหมาย สิทธิในความเป็นส่วนบุคคลและสิทธิในการก่อตั้งครอบครัว เป็นต้น

๒) สถานการณ์สิทธิของบุคคลหลากหลายทางเพศ

ในปี ๒๕๕๕ ประเทศไทยมีความก้าวหน้าในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่สำคัญ ได้แก่ การปรับเปลี่ยนกฎระเบียบเกี่ยวกับการบันทึกผลการตรวจเลือกทหารกองเกิน (เอกสาร สด. ๔๓) สำหรับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในลักษณะที่จะไม่ไปกระทบสิทธิในด้านอื่นๆ ของบุคคลกลุ่มนี้ ที่ผ่านมา เมื่อบุคคลกลุ่มนี้ต้องเข้ารับการคัดเลือกเป็นทหารกองเกิน เจ้าหน้าที่จะบันทึกผลการตรวจเลือกทหารกองเกินว่า “เป็นโรคจิตถาวร” ซึ่งเป็นไปตามกฎกระทรวงกลาโหม ฉบับที่ ๗๔ (๒๕๔๐) ที่กำหนดลักษณะไม่พึงประสงค์ของการรับราชการทหาร แต่การใช้ถ้อยคำดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อสถานะของบุคคล เพราะทำให้บุคคลนั้นเป็นเสมือนผู้ไร้ความสามารถและเป็นอุปสรรคต่อการสมัครงาน รวมถึงทำให้บุคคลนั้นไม่อาจทำนิติกรรมใดๆ ได้ บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศจึงได้ยื่นฟ้องกระทรวงกลาโหมต่อศาลปกครองกลาง ขอให้เพิกถอนการใช้ข้อความดังกล่าวในบันทึกผลการตรวจเลือกทหารกองเกิน และต่อมา เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๕๔ ศาลปกครองกลางได้มีคำพิพากษาว่า ความเบี่ยงเบนทางเพศไม่ถือว่าเป็นความผิดปกติ และองค์การอนามัยโลกได้ตัดลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างคนรักเพศเดียวกันออกจากกลุ่มคนที่มีความผิดปกติทางจิตด้วยแล้ว การระบุว่าบุคคลหลากหลายทางเพศเป็นโรคจิตถาวรในบันทึกผลการตรวจเลือกทหารกองเกินจึงเป็นการลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ จึงพิพากษาให้กระทรวงกลาโหมใช้ข้อความใหม่ในการบันทึกผลการตรวจเลือกทหารกองเกินของผู้ฟ้อง คำพิพากษาศาลปกครองกลางดังกล่าวได้นำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขกฎกระทรวงกลาโหม ฉบับที่ ๗๕ (พ.ศ. ๒๕๕๕) ที่กำหนดให้ใช้คำว่า “ภาวะเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด” (Gender Identity Disorder) แทนคำว่า “โรคจิตถาวร” ในการบันทึกผลการตรวจเลือกทหารกองเกินแทน

ความก้าวหน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ กรณีบุคคลที่มีความกำกวมทางเพศแต่กำเนิด หากต้องการเปลี่ยนเพศจากเดิมที่เคยแจ้งไว้เมื่อตอนจดทะเบียนเกิด สามารถยื่นคำร้องขอเปลี่ยนคำนำหน้านามได้ โดยบุคคลนั้นต้องมีใบรับรองแพทย์ที่ระบุว่า บุคคลนั้นมีเพศกำกวมมาแต่กำเนิด พร้อมทั้งมีผลการวินิจฉัยและตรวจทดสอบทางจิตใญ่ยืนยันเพศที่ชัดเจนนำไปแสดงต่อเจ้าหน้าที่ทะเบียน อย่างไรก็ตาม บุคคลที่ไม่ได้มีเพศกำกวมแต่กำเนิดแต่ได้มีการผ่าตัดแปลงเพศแล้ว ยังไม่สามารถขอเปลี่ยนคำนำหน้านามได้ ส่วนกรณีที่นักศึกษาข้ามเพศขอแต่งกายชุดบัณฑิตสตรีในงานพิธีรับพระราชทานปริญญาบัตรนั้น มหาวิทยาลัยหลายแห่งได้อนุญาตการแต่งกายดังกล่าว แต่ก็ยังมีมหาวิทยาลัยบางแห่งไม่อนุญาตให้บัณฑิตแต่งกายข้ามเพศเข้าร่วมพิธีรับพระราชทานปริญญาบัตร

กรณีการขอตระเบียนสมรสของบุคคลที่มีเพศเดียวกัน ยังได้รับการปฏิเสธจากเจ้าหน้าที่ทะเบียน โดยให้เหตุผลว่า คุณสมบัติของผู้จดทะเบียนไม่เป็นไปตามเงื่อนไขของการสมรส และขัดต่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ตามนัยมาตรา ๑๔๔๘ และมาตรา ๑๔๕๘ จึงไม่สามารถดำเนินการจดทะเบียนสมรสให้ได้ ในเรื่องนี้ กสม. ได้ร่วมกับเครือข่ายหลากหลายทางเพศ คณะกรรมการการกฎหมาย การยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สภาผู้แทนราษฎร และกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ร่วมกันยกร่างกฎหมายเพื่อรับรองสถานะการใช้ชีวิตคู่ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ และได้จัดการรับฟังความคิดเห็นต่อร่างกฎหมายดังกล่าว รวมทั้งร่วมรณรงค์ให้สาธารณชนเข้าใจมุมมองทางเพศ (Gender Senility) เพื่อผลักดันให้เกิดการคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

๓) การประเมินสถานการณ์สิทธิของบุคคลหลากหลายทางเพศ

บุคคลหลากหลายทางเพศในปัจจุบันได้รับการยอมรับในสังคมมากขึ้น และการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทยค่อนข้างมีความก้าวหน้าเมื่อเปรียบเทียบกับหลายประเทศในภูมิภาค แต่หากจะเปรียบเทียบกับประเทศในยุโรปและสหรัฐอเมริกา ประเทศไทยยังคงต้องมีการรณรงค์เพื่อส่งเสริมสิทธิของคนกลุ่มนี้อย่างต่อเนื่อง แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จะให้การรับรองว่าบุคคลมีสิทธิเท่าเทียมกัน และห้ามการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลด้วยเหตุแห่งเพศ แต่บุคคลหลากหลายทางเพศยังคงเป็นกลุ่มที่มีความเปราะบางต่อการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนและเลือกปฏิบัติ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะให้ความสำคัญและรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ รวมถึงข้อเสนอแนะด้านกฎหมายที่เหมาะสมในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศต่อไป

๒.๕.๖ สิทธิด้านสถานะบุคคลของผู้ไร้สัญชาติ ไทยพลัดถิ่น ผู้อพยพ และชนพื้นเมือง

๑) เกณฑ์การประเมินสถานการณ์ด้านสถานะบุคคลของผู้ไร้สัญชาติ ไทยพลัดถิ่น ผู้อพยพ และชนพื้นเมือง

สถานการณ์สิทธิมนุษยชนด้านสถานะบุคคลของประเทศไทย ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ จะพิจารณาโดยอาศัยขอบเขตการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับสถานะบุคคล เช่น กรมการปกครอง ตำรวจ และเทศบาล เป็นต้น ภายใต้กรอบกฎหมายของประเทศไทย อาทิ พระราชบัญญัติทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๑ พระราชบัญญัติสัญชาติ จนถึง ฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๕๕ อนุสัญญาและกติการะหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี รวม ๗ ฉบับ

๒) สถานการณ์และการประเมินสถานการณ์ด้านสถานะบุคคลของผู้ไร้สัญชาติ ไทยพลัดถิ่น ผู้อพยพ และชนพื้นเมือง

สถานการณ์สิทธิมนุษยชนด้านสถานะบุคคลมีประเด็นที่น่าสนใจ คือ การมีหลักฐานเอกสารแสดงสถานะบุคคล (เลชรหัส ๑๓ หลัก) ซึ่งทุกคนที่อยู่ในประเทศไทยจะต้องมีเพื่อบ่งบอกสถานะของตนกับเรื่องการได้รับสัญชาติไทย โดยทั่วไปมักจะสับสนเข้าใจว่าเป็นเรื่องเดียวกันทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติ

ความก้าวหน้าในเรื่องสถานการณ์สิทธิมนุษยชนด้านสถานะบุคคล ได้แก่ การมีกฎหมายโดยเฉพาะเพื่อการแก้ปัญหาการละเมิดสิทธิด้านสถานะบุคคล เช่น คนไทยพลัดถิ่น ได้มีพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๕ ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงเพื่อแก้ปัญหานี้และเป็นไปตามข้อเสนอของประชาชนที่เดือดร้อน การมีนโยบายด้านสถานะบุคคลออกมาเพื่อแก้ปัญหาสัญชาติของแรงงานต่างด้าว การให้บุคคลได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานด้านการรักษาพยาบาลถึงแม้จะไม่มีสถานะบุคคล การได้รับสิทธิทางการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เด็กทุกคนสามารถเข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐได้ ถึงจะไม่มีสถานะบุคคล การมีค่ายผู้อพยพลี้ภัยชายแดนถึง ๙ ค่าย รองรับผู้อพยพได้รับความช่วยเหลือให้ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐาน การที่ กสม. ได้จัดทำคู่มือการดำเนินการเรื่องสัญชาติเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องนำไปใช้

สถานการณ์สิทธิมนุษยชนด้านสถานะบุคคลที่เป็นความถดถอยก็ยังคงมีอยู่หลายประการเช่นกัน การที่เจ้าหน้าที่ด้านทะเบียนราษฎรมักละเลย ลำช้า ปฏิบัติโดยยึดถือตามมติคณะรัฐมนตรีเป็นหลัก ทั้งๆ ที่ในหลายกรณีมีกฎหมายบัญญัติไว้แล้วให้ดำเนินการได้ ในส่วนของการดำเนินการตามกฎหมายที่ประกาศใช้แล้วแต่การออกข้อบังคับ ประกาศกระทรวงที่มีขั้นตอน แนวปฏิบัติที่สร้างความยุ่งยาก เกินจำเป็น ดังเช่น กรณีคนไทยพลัดถิ่น เป็นต้น ปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองกลุ่มต่างๆ มีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น ตัวอย่างกรณี ชาวโรฮิงญามีการละเมิดในหลายมิติ การขับไล่ไล่ส่ง การทุจริตเรียก รับเงิน ไปจนถึงสภาพการค้ามนุษย์ ส่วนการหลบหนีเข้าเมืองเพื่อขายแรงงานของผู้หลบหนีเข้าเมือง ๓ สัญชาติ ได้แก่ พม่า ลาว และกัมพูชา จะต้องมีการแก้ไขปัญหาคัดเจน

๓) ข้อเสนอแนะและการดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาสถานการณ์สิทธิมนุษยชน ด้านสถานะบุคคลของผู้ไร้สัญชาติ ไทยพลัดถิ่น ผู้อพยพ และชนพื้นเมือง

- (๑) การเตรียมการเพื่อการเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี ๒๕๕๘ รัฐบาลต้องมีมาตรการ ด้านสถานะบุคคลที่ชัดเจน การให้รหัสบุคคลที่แยกจากการได้สัญชาติไทยจะสามารถทำให้ทุกคนมีสถานะบ่งบอกตัวบุคคลได้
- (๒) การเตรียมการที่เป็นรูปธรรมต่อการปิดค่ายอพยพลี้ภัย ให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมกำหนดวิถี ที่ตนเองต้องการ ทั้งเรื่องสถานะบุคคลและเรื่องอื่นๆ
- (๓) การสร้างความเข้าใจในเรื่องสถานะบุคคลกับการได้สัญชาติไทยของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ที่จะส่งผลต่อความถูกต้อง รวดเร็ว ในการให้บริการแก่ผู้ใช้บริการ
- (๔) การติดตามตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสถานะบุคคล ที่มักฉวยโอกาสหาประโยชน์จากเรื่องสถานะบุคคล เช่น การกักตัว การดักเรื่องให้ล่าช้า การสร้างขั้นตอนที่ยุ่งยากเกินความจำเป็น เป็นต้น

๒.๖ สถานการณ์สิทธิมนุษยชน ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

๑) เกณฑ์การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

- (๑) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)
- (๒) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (ICESCR)
- (๓) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (CERD)
- (๔) อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (CAT)
- (๕) อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมิให้บุคคลถูกบังคับให้สูญหาย (CED)
- (๖) พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พุทธศักราช ๒๕๕๗
- (๗) พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๕๘
- (๘) พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑
- (๙) นโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๓ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๗)

๒) สถานการณ์สิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

(๑) สถานการณ์ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ในปี ๒๕๕๕ สถิติสถานการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส และสี่อำเภอของจังหวัดสงขลา (อำเภอจะนะ อำเภอนาทวี อำเภอเทพา และอำเภอสะบ้าย้อย) มีเหตุการณ์ความรุนแรง จำนวน ๙๗๐ เหตุการณ์ ในเหตุการณ์ดังกล่าว แยกเป็น เหตุยิงด้วยอาวุธปืน จำนวน ๕๔๖ เหตุการณ์ เหตุระเบิด จำนวน ๑๖๓ เหตุการณ์ เหตุก่อวินาศกรรม ๒๑

เหตุการณ์ เหตุวางเพลิง จำนวน ๔๕ เหตุการณ์ และเหตุรุนแรงที่เป็นเรื่องส่วนตัวหรือก่อขึ้นด้วยปัจจัยอื่นที่ไม่ใช่สถานการณ์ความมั่นคง จำนวน ๑๙๕ เหตุการณ์ (ศูนย์ข่าวภาคใต้ สำนักข่าวอิศรา) สถานการณ์ความรุนแรงดังกล่าว มีผู้เสียชีวิต ๔๙๙ คน แบ่งเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ๒๙๗ คน ศาสนาพุทธ ๑๘๘ คน ไม่ระบุศาสนา ๖ คน และคนร้าย ๘ คน

สำหรับผู้ได้รับบาดเจ็บ ๑,๓๘๐ คน แบ่งเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ๓๖๑ คน ศาสนาพุทธ ๖๔๘ คน ไม่ระบุศาสนา ๓๗๑ คน (สถิติศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้) กลุ่มคนที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรง ได้แก่ ประชาชน ผู้บริสุทธิ์ บุคลากรทางการศึกษาและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

จากสถิติผู้เสียชีวิต ผู้บาดเจ็บ และทรัพย์สินได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์ความรุนแรง สะท้อนให้เห็นว่าสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ได้ลดน้อยลงแต่กลับเพิ่มความซับซ้อนและทวีความรุนแรงในเชิงคุณภาพและมีความต่อเนื่องมากขึ้น แม้ว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะพยายามหามาตรการป้องกันแล้ว แต่ก็ยังไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นในการรักษาความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้กับกลุ่มบุคคลดังกล่าวได้

(๒) สถานการณ์เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวก

มีการกล่าวหาว่าเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงซ้อมทรมานผู้ต้องสงสัยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ แม้ว่าสถิติการร้องเรียนในปี ๒๕๕๕ จะไม่มากนัก แต่ปัญหาการร้องเรียนว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐซ้อมทรมานผู้ต้องสงสัยในระหว่างการควบคุมของเจ้าหน้าที่ก็ยังมีอย่างต่อเนื่อง โดยในส่วนที่มายื่นเรื่องร้องเรียนต่อ กสม. จำนวน ๑๒ เรื่อง และยื่นเรื่องร้องเรียนต่อมูลนิธิศูนย์ทนายความมุสลิม จำนวน ๓๘ เรื่อง ซึ่งข้อมูลที่มีการร้องเรียนต่อ กสม. พบว่า เจ้าหน้าที่ถูกกล่าวหาว่า กระทำการซ้อมทรมานผู้ต้องสงสัยเพื่อให้ได้ข้อมูลหรือรับสารภาพว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความรุนแรงต่างๆ

กสม. ได้ตรวจสอบและติดตามผลการแก้ไขปัญหาการกล่าวหาว่ามีการซ้อมทรมาน โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และ กสม. ได้เสนอให้ยุบเลิกการควบคุมตัวที่ศูนย์เสริมสร้างความสมานฉันท์ ค่ายอิงคยุทธบริหาร จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นสถานที่ที่ถูกกล่าวหาว่ามีการซ้อมทรมานเกิดขึ้นกับผู้ต้องสงสัยที่ถูกเชิญตัวมาควบคุมตัวไว้ ณ สถานที่ดังกล่าว ต่อมาได้มีการยุบเลิกไปตามข้อเสนอแนะของ กสม. และตามคำเรียกร้องขององค์กรภาคประชาสังคมด้านสิทธิมนุษยชนต่างๆ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะดำเนินการตามข้อเสนอแนะ และให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาอย่างมาก แต่เมื่อมีการดำเนินคดีในชั้นศาล จากสถิติในการพิจารณาคดีของศาลที่มูลนิธิศูนย์ทนายความมุสลิมรวบรวมได้ ปรากฏว่า ศาลพิพากษาลงโทษร้อยละ ๒๕ และมีการยกฟ้องร้อยละ ๗๕ เนื่องจากพยานหลักฐานไม่เพียงพอ คำพิพากษาในลักษณะดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรมที่ยังมีข้อบกพร่อง และเป็นการตอกย้ำถึงการไม่ได้รับความเป็นธรรม อันเป็นเงื่อนไขสำคัญของสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

พันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่รัฐบาลต้องเคารพ ค้ำครอง และทำให้สิทธิเกิดผลในทางปฏิบัตินั้น ด้านการอำนวยความสะดวก หน่วยงานด้านความมั่นคงในพื้นที่ได้ให้ความร่วมมือในการเข้าเยี่ยมผู้ร้อง ซึ่งเป็นผู้ต้องสงสัยในคดีความมั่นคงและอยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ เช่น ค่ายอิงคยุทธบริหาร จังหวัดปัตตานี และศูนย์พิทักษ์สันติ จังหวัดยะลา เป็นต้น ซึ่งถือเป็นการปฏิบัติที่สอดคล้องตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR) อย่างไรก็ตาม ปัญหาการร้องเรียนกรณีกล่าวหาว่าถูกเจ้าหน้าที่ซ้อมทรมาน ซึ่งเป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงที่ใช้ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อันไม่สอดคล้องกับอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ (Convention Against Torture : CAT) เช่น การใช้อำนาจตรวจค้น หรือบังคับให้ผู้ต้องสงสัยมาให้ถ้อยคำต่อเจ้าหน้าที่ การซ้อมทรมานผู้ต้องสงสัย ในระหว่างการถูกควบคุมตัว การไม่เป็นไปตามหลักของกฎหมายอย่างเคร่งครัด และการไม่เคารพสิทธิของผู้ต้องหา เป็นต้น ดังนั้น รัฐต้องตระหนักถึงเรื่องนี้อย่างจริงจัง และดำเนินความพยายามที่จะดใช้กฎหมายพิเศษในบางพื้นที่ หรือลดระดับการใช้กฎหมายพิเศษ เพื่อให้สิทธิของประชาชนตามที่บัญญัติไว้ในกติกาและอนุสัญญาดังกล่าวข้างต้นได้รับการเคารพอย่างแท้จริง ซึ่งจะช่วยให้ชาวไทยมุสลิมในพื้นที่รู้สึกได้ว่าได้รับความเป็นธรรมจากรัฐ

(๓) นโยบายการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รัฐบาลได้จัดทำนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๓ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๗) เช่น การพัฒนา กลไกเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน มีการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้อยู่ ในกรอบของกฎหมายอย่างเคร่งครัด และมีความจริงจังในการสอบสวนและลงโทษผู้กระทำความผิดหรือปฏิบัติหน้าที่ โดยมิชอบ เพื่อขจัดวัฒนธรรมการไม่ต้องรับผิดชอบ นอกจากนี้ ยังได้คำนึงถึงความสำคัญของการเคารพวิถีชีวิต

และอัตลักษณ์ ทางศาสนา และวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ รวมทั้งสนับสนุนแนวทางการพูดคุยเพื่อสันติภาพ (Peace dialogue) เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างสันติ นอกจากนี้ การอำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่หลงผิด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ใช้กลไก ตามมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑ เปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดที่หลงผิดหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ได้มีโอกาสกลับสู่สังคม โดยผ่านกระบวนการอบรมแล้วจะทำให้คดีอาญาระงับไปภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด ในปี ๒๕๕๕ พบว่า การใช้กลไกดังกล่าวมีผลเป็นรูปธรรมมากขึ้น และทำให้แนวร่วมผู้ก่อความไม่สงบจำนวนพอสมควรเข้ามามอบตัวกับทางราชการ นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้ลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมิให้บุคคลถูกบังคับให้สูญหาย (International Convention on the Protection of All Persons from Enforced Disappearance) เมื่อวันที่ ๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๕ ซึ่งถือเป็นการแสดงเจตนารมณ์ที่จะขจัดปัญหาการอุ้มหายในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป

กสม. และองค์กรภาคประชาสังคมด้านสิทธิมนุษยชนได้พยายามเรียกร้องให้รัฐบาลและฝ่ายความมั่นคงทบทวนการใช้กฎหมายพิเศษ ๓ ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พุทธศักราช ๒๔๙๗ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ และพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นเวลา ๓ เดือน เนื่องจากการให้อำนาจกับเจ้าหน้าที่มากจนกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน ข้อเรียกร้องดังกล่าวยังไม่ได้รับการตอบสนองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยให้เหตุผลว่ากฎหมายพิเศษยังมีความจำเป็นในการสืบสวนสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานและติดตามผู้ก่อเหตุเนื่องจากการใช้กฎหมายปกติมีข้อจำกัด ภาครัฐทำได้เพียงยกเลิกการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินได้ในบางพื้นที่ เช่น ๔ อำเภอ (อำเภอจะนะ อำเภอเทพา อำเภอนาทวี และอำเภอสบ้าย้อย) ในจังหวัดสงขลา และอำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี เท่านั้น

การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลความเข้าใจเกี่ยวกับภาษา วัฒนธรรม และศาสนาอิสลาม เป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือกับรัฐ จึงอาจเป็นสาเหตุหนึ่งของการดำรงอยู่ของปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กสม. จึงให้ข้อเสนอแนะว่า รัฐบาลควรพิจารณาดำเนินการตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) ที่ให้มีการให้ความรู้เกี่ยวกับลักษณะพิเศษของจังหวัดชายแดนภาคใต้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐก่อนที่จะลงไปปฏิบัติงานในพื้นที่ รวมทั้งเสนอให้มีการพิจารณาประกาศให้ภาษามลายูปัตตานีเป็นภาษาทำงานเพิ่มเติมอีกภาษาหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้

การที่รัฐบาลไทยได้จัดทำนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี ๒๕๕๕ - ๒๕๕๗ รวมถึงการมีแนวคิดให้มีการพูดคุยเพื่อสันติภาพ (Peace dialogue) ตลอดจนการที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ใช้กลไก ตามมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑ ถือเป็นการพัฒนาการเชิงบวกที่รัฐบาลได้ดำเนินการความพยายามเพื่อแก้ไขปัญหา

ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรก็ตาม กสม. เห็นว่า รัฐบาลควรใช้ความระมัดระวังและรอบคอบในการดำเนินการดังกล่าว เพื่อไม่เป็นการสร้างเงื่อนไขที่จะนำไปสู่ความรู้สึกแบ่งแยกแยะระหว่างกลุ่มต่างๆ ในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างชาวไทยพุทธและมุสลิม ซึ่งถือเป็นพันธกรณีที่สำคัญและสอดคล้องตามที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination : CERD) และรัฐควรมีมาตรการต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบายดังกล่าวบรรลุผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้รัฐบาลควรมอบหมายให้มีกลไกเพื่อประเมินและติดตามผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานดังกล่าวด้วย

(๔) สถานการณ์การเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ

การเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีพัฒนาการในทางที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่รัฐบาลยังเน้นในเรื่องการให้ความช่วยเหลือทางด้านวัตถุมากกว่าทางด้านจิตใจ เช่น การเพิ่มเงินเยียวยาให้กับผู้ได้รับผลกระทบสูงถึง ๗.๕ ล้านบาท เป็นต้น อย่างไรก็ตาม จากการติดตามผลของ กสม. พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังให้ความสำคัญและจัดสรรงบประมาณการช่วยเหลือเยียวยาทางด้านจิตใจค่อนข้างน้อย นอกจากนี้ ยังพบว่า การเยียวยายังไม่มีการสื่อสารและทำความเข้าใจกับประชาชนให้เข้าใจถึงหลักเกณฑ์การเยียวยาอย่างถูกต้อง ทำให้ประชาชนเกิดความขัดแย้งและรู้สึกว่าการเยียวยาไม่เหมาะสมและไม่เลือกปฏิบัติระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชนและระหว่างชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธและมุสลิม

สำหรับการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ กสม. เห็นว่า การจ่ายเงินเยียวยาแก่ผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ถือเป็น การเยียวยาทางด้านวัตถุ แต่รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับการเยียวยาทางด้านจิตใจแก่ผู้ได้รับผลกระทบด้วย เนื่องจากหลักการพื้นฐานด้านสิทธิมนุษยชนถือว่าการเยียวยาจำเป็นต้องกระทำทั้งด้านวัตถุและจิตใจควบคู่กันไป โดยรัฐต้องสร้างแนวทางเพื่อให้เหยื่อของการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนได้รับโอกาสที่จะดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพต่อไป นอกจากนี้ รัฐควรประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจกับประชาชนให้เข้าใจหลักเกณฑ์การเยียวยาอย่างถูกต้อง ซึ่งจะลดความขัดแย้งและความรู้สึกว่าการเยียวยาไม่เหมาะสมและไม่เลือกปฏิบัติระหว่างชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม และการพิจารณาหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเยียวยาในกรณีจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยยึดหลักการว่าผู้ได้รับผลกระทบที่อยู่ในสถานะและเงื่อนไขเดียวกัน ควรได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน

(๕) สถานการณ์สิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ

นอกจากสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ด้านความมั่นคงจะกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนในพื้นที่แล้ว สถานการณ์สิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติก็มีความสำคัญและเป็นปัญหาความขัดแย้งที่กระทบต่อสิทธิทางเศรษฐกิจ และสิทธิชุมชน มาอย่างยาวนาน และยังไม่มี

ข้อยุติหรือแนวทางแก้ไขปัญหาคือชัดเจน เช่น ปัญหาความขัดแย้งระหว่างนายทุนผู้เลี้ยงหอยแครงกับกลุ่มประมงพื้นบ้านในบริเวณอ่าวปัตตานี และปัญหาการประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติ และการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติเพื่อกีดขวางบูโด-สุโงปาดิที่ทับที่ดินทำกินของราษฎรครอบคลุมหลายตำบลและอำเภอในจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส ซึ่งในประเด็นการแย่งชิงทรัพยากรในบริเวณอ่าวปัตตานี กสม.ได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงและได้มีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลให้แก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งโดยคำนึงถึงหลักความได้สัดส่วนระหว่างประโยชน์สาธารณะกับประโยชน์ส่วนบุคคล ให้เพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายให้เกิดความเป็นธรรมและความเสมอภาค รวมทั้งการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ได้รับผลกระทบจากทุกฝ่ายเพื่อเป็นข้อมูลกำหนดนโยบายการแก้ไขปัญหาในระยะยาว ซึ่งข้อเสนอในเรื่องดังกล่าวคณะรัฐมนตรีได้มอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับไปดำเนินการแล้ว

ในเรื่องสถานการณ์ด้านการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า ปัญหาความขัดแย้งที่กระทบต่อสิทธิทางเศรษฐกิจและสิทธิชุมชนยังคงดำเนินอยู่ในพื้นที่และยังไม่มีที่ยุติ เช่น ปัญหาความขัดแย้งและการแย่งชิงทรัพยากรในบริเวณอ่าวปัตตานี และปัญหาการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติเพื่อกีดขวางบูโด-สุโงปาดิที่ทับที่ดินทำกินของราษฎรในพื้นที่ จังหวัดนราธิวาส ที่เป็นปัญหามาอย่างยาวนาน สิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าวเป็นเรื่องที่รัฐบาลยังให้ความสำคัญน้อยกว่าปัญหาด้านความมั่นคง ทั้งนี้เพื่อรับรองและประกันสิทธิของประชาชนให้เป็นไปตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights : ICESCR) รัฐบาลจำเป็นต้องดำเนินมาตรการต่างๆ เพื่อให้สิทธิดังกล่าวของประชาชนเป็นจริง

๓) การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ คณะผู้แทนรัฐบาลได้นำเสนอรายงานบททวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศต่อคณะทำงาน UPR โดยรายงานดังกล่าวได้ระบุถึงประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนต่างๆ รวมทั้งปัญหา

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และไทยได้รับข้อเสนอแนะจากประเทศต่างๆ จำนวนทั้งสิ้น ๑๗๒ ข้อ ซึ่งรัฐบาลได้ประกาศยอมรับข้อเสนอแนะต่างๆ ทันทีจำนวน ๑๐๐ ข้อ และต่อมาในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ ในการประชุมคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Human Rights Council : HRC) รัฐบาลไทยได้ประกาศรับข้อเสนอแนะ UPR เพิ่มเติมอีก ๓๔ ข้อ รวมทั้งสิ้น ๑๓๔ ข้อ ในจำนวนนี้ ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลไทยที่เกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่

(๑) เร่งความพยายามอย่างต่อเนื่องเพื่อแก้ไขสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และประกันการให้ความสำคัญลำดับต้นกับการสร้างความปรองดองต่อไป

ในประเด็นนี้ กสม. ได้ติดตามการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ และพบว่าเจ้าหน้าที่เริ่มมีความเข้าใจประเด็นสิทธิมนุษยชนเพิ่มมากขึ้น และมีความเข้าใจถึงบทบาทของหน่วยงาน และเข้าใจว่าผู้ที่ทำงานในพื้นที่ต้องรักษาระดับความสมดุลในมิติด้านความมั่นคงและสิทธิมนุษยชนควบคู่กันไป อันจะนำมาซึ่งผลดีในการลดเงื่อนไขความไม่เป็นธรรมทางสังคมของกลุ่มที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา ฐานะ ฯลฯ

(๒) เพิ่มความพยายามเพื่อหาวิธีการแก้ไขความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ และประกันว่าทุกฝ่ายจะได้รับความยุติธรรม

จากข้อวิจารณ์ว่า กลไกกระบวนการยุติธรรมยังมีเงื่อนไขที่ยังเป็นไปอย่างล่าช้า ไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร ในเรื่องนี้ กสม. ได้พยายามประสานความร่วมมือในส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค ๔ ส่วนหน้า ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ และศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น ซึ่งทุกหน่วยกำลังปรับบทบาทให้ความสนใจและความร่วมมือในเชิงการทำงานมากขึ้น

(๓) ดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อติดตามและประเมินผลอย่างใกล้ชิดต่อการดำเนินการตามแผนแม่บทการอำนวยความยุติธรรมและแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

การเยียวยาและให้ความช่วยเหลือผู้เดือดร้อนที่รัฐบาลดำเนินการอยู่ในขณะนี้ กสม. มีข้อเสนอหลายประการ กล่าวคือ หลักเกณฑ์การเยียวยาต่างๆ ภาครัฐต้องตอบสนองเพื่อไม่ให้เกิดความรู้สึกที่ไม่เท่าเทียมกันและต้องดูแลทุกกลุ่มให้ทั่วถึง เช่น กรณีเด็กกำพร้าที่ระบบการเยียวยายังให้การดูแลค่อนข้างน้อย โดยนอกจากการเยียวยาเรื่องเงินซึ่งเป็นเรื่องที่จำเป็นในระยะต้นแล้ว ในระยะยาวควรมีการวางแผนที่ชัดเจน เพื่อพัฒนาศักยภาพของเด็กให้ได้เต็มที่ทั้งทางด้านการศึกษาและอาชีพ

(๔) สอบสวนข้อกล่าวหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยทุกฝ่ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย

การวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในภาวะความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และการนำเด็กเข้าไปร่วมในชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) ขององค์กรพันธมิตรเพื่อยุติการใช้ทหารเด็ก และมูลนิธิยุติธรรมเพื่อสันติภาพ พบว่า มีเด็กอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี เข้าเป็นสมาชิกชรบ. อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ร้อยละ ๖๕ ของหมู่บ้าน ที่ผู้วิจัยเข้าไปสำรวจ กล่าวคือ พบใน ๑๔ หมู่บ้านจากจำนวน ๑๙ หมู่บ้าน แม้ในกรณีที่ไม่ได้เป็นสมาชิก ชรบ. (โดยไม่มีบัตรประจำตัวการเป็น ชรบ.) แต่ก็พบมีเด็กปฏิบัติหน้าที่บางส่วนหรือทั้งหมดเสมือนกับการเป็นสมาชิก ชรบ.

กสม. ได้จัดประชุมปรึกษาหารือกรณีดังกล่าวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประสานความร่วมมือในการสร้างกลไกการคุ้มครองสิทธิเด็กในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยได้รับทราบข้อมูลข้อเท็จจริง และข้อเสนอแนะ สรุปสาระสำคัญได้ว่ากรณีที่พบว่า มีเด็กเข้าไปอยู่ใน ชรบ. ส่วนใหญ่เป็นเรื่องภายในครอบครัว เช่น พ่อ หรือญาติพี่น้องเป็น ชรบ. เด็กก็อาจจะติดตามไปอยู่กับพ่อหรือญาติ ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ซึ่งมิได้เป็นลักษณะที่เกิดขึ้นประจำ หรือกรณีข้อมูลเกี่ยวกับเด็กเข้าไปเกี่ยวข้องกับการใช้อาวุธหรือมีการฝึกอาวุธ นั้น เป็นเรื่องที่ครอบครัวประสงค์จะให้เด็กได้เรียนรู้การใช้อาวุธไว้เพื่อป้องกันตนเอง หรือการคุ้มครองบุคคลในครอบครัว ดังนั้น จึงได้มีข้อเสนอแนะว่า การคุ้มครองสิทธิเด็กเป็นเรื่องสำคัญ โดยควรคำนึงถึงในภาพรวมทั้งหมดในมิติที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเด็ก โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งเด็กกำพร้า การใช้แรงงานเด็ก และควรมีการรณรงค์อย่างแพร่หลายเรื่องผลกระทบจากการนำเด็กเข้าไปสู่สถานการณ์ความรุนแรงและมีการใช้อาวุธ โดยไม่เจาะจงว่าจะเป็นกลุ่มทางการ กลุ่มขบวนการ กลุ่มป้องกันตนเองภายในครอบครัว หรือกลุ่มใดๆ ก็ตาม เพื่อให้ทราบข้อมูลหรือผลกระทบในทางลบอย่างแพร่หลาย

(๕) ดำเนินการทันทีเพื่อปรับปรุงสถานการณ์ในภาคใต้ของไทยเพื่อนำไปสู่การยกเลิกการใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง

การใช้กฎหมายพิเศษ ๓ ฉบับ ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส และ ๔ อำเภอในจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอจะนะ อำเภอเทพา อำเภอนาหวี และอำเภอสะบ้าย้อย กสม. เห็นว่าฝ่ายบริหารต้องดำเนินการวิเคราะห์ถึงเงื่อนไขในการประกาศใช้ และสมควรร่วมกับหลายฝ่ายในการที่จะลดระดับการบังคับใช้กฎหมายพิเศษลง เช่น สถานที่หรือพื้นที่ที่ประกาศใช้พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. ๒๕๕๗ และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๕๘ ในสถานที่หรือพื้นที่ใดที่เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่า สมควรใช้กฎหมายพิเศษเพียงระดับพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑ ก็สมควรดำเนินการ ทั้งนี้ เพื่อนำบทบัญญัติมาตรา ๒๑ ที่เกี่ยวข้องกับการกระบวนกรฝึกอบรมตามที่ศาลจะได้ใช้ดุลพินิจ เพื่อให้มีการปรับทัศนคติในการมาร่วมพัฒนาสังคมและประเทศชาติในที่สุด

ภาคที่ ๒

รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี ๒๕๕๕

บทที่

๓

ผลการปฏิบัติงานประจำปี ๒๕๕๕

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีการดำเนินงานตามภารกิจที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยมีสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับกิจการทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยในปี ๒๕๕๕ (๑ มกราคม - ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๕) มีภารกิจที่สำคัญ สรุปได้ ดังนี้

- ◆ การตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน
- ◆ การเสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง และการฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหาย
- ◆ การเสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย และกฎ
- ◆ การศึกษา/วิจัยด้านสิทธิมนุษยชน
- ◆ การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน
- ◆ การส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานเครือข่าย
- ◆ การดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ
- ◆ การบริหารจัดการ

๓.๑ การตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำ อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ตามมาตรา ๑๕ (๒) แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรืออันไม่เป็นตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี

ในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ดังกล่าว กสม. สามารถตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนทั้งจากการร้องเรียนของผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือโดยผู้ทำการแทน ซึ่งอาจร้องเรียนโดยตรงหรือร้องเรียนผ่านองค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน หรือจากการเสนอเรื่องขององค์กรดังกล่าวที่พบการละเมิดสิทธิมนุษยชน และพิจารณาเบื้องต้นแล้วว่ากรณีมีมูล หรือเป็นกรณีที่ กสม. หยิบยกเรื่องขึ้นพิจารณาตรวจสอบ

การตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือการกระทำที่ไม่เป็นธรรม เป็นอำนาจของ กสม. ตามหมวด ๓ แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งได้กำหนดการพิจารณาตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนของ กสม. ไว้ว่า เมื่อ กสม. เห็นสมควรให้มีการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกรณีใด หรือกรณีที่ได้รับการร้องเรียน หรือได้รับเรื่องจากองค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนเพราะเห็นว่าเป็นกรณีที่มีมูลและอยู่ในอำนาจหน้าที่ กสม. สามารถแจ้งไปยังบุคคลหรือหน่วยงานที่ถูกอ้างว่าเป็นผู้ละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือผู้เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน ให้ชี้แจงข้อเท็จจริงภายในระยะเวลาที่ กสม. กำหนด (ตามมาตรา ๒๕)

สำหรับเรื่องร้องเรียนที่เป็นประเด็นเดียวกันกับที่มีการฟ้องคดีต่อศาล กสม. จะยุติการตรวจสอบ ทั้งนี้ เป็นไปตามมาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่กำหนดว่า “ในกรณีที่มีการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน และมีใช่เป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาล หรือที่ศาลพิพากษาหรือมีคำสั่งเด็ดขาดแล้ว ให้กสม. มีอำนาจตรวจสอบและเสนอมาตรการการแก้ไขตามพระราชบัญญัตินี้” หรือที่เรียกว่า “ยุติการตรวจสอบตามมาตรา ๒๒” แต่อาจมีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือเสนอแนะนโยบายและกฎหมายต่อรัฐบาลได้

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของ กสม. เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยในกรอบของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไว้ว่า ในระหว่างการพิจารณาตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน หาก กสม. เห็นว่า อาจดำเนินการไกล่เกลี่ยได้ ก็ให้คู่กรณีซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำความตกลงเพื่อประนีประนอมและแก้ไขปัญหการละเมิดสิทธิมนุษยชน เมื่อคู่กรณียินยอมและการตกลงอยู่ในกรอบของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ให้จัดให้มีการจัดทำข้อตกลงระหว่างคู่กรณีเป็นหนังสือไว้และให้ยุติเรื่องอย่างใดก็ตาม หากปรากฏภายหลังว่า มีการปฏิบัติที่ไม่เป็นไปตามข้อตกลงดังกล่าวให้ กสม. พิจารณาตรวจสอบตามอำนาจหน้าที่ต่อไป (ตามมาตรา ๒๗) โดยได้มีการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ในการไกล่เกลี่ย

อนึ่ง ในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน กรณีที่มีผู้ไม่มาให้ถ้อยคำหรือไม่ส่งวัตถุเอกสารหรือพยานหลักฐานที่ กสม. เรียกหรือสั่งให้ส่งมานั้น มีการกำหนดบทลงโทษไว้ในมาตรา ๓๔ แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ ว่าต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

หลังจาก กสม. ตรวจสอบเสร็จสิ้นแล้ว และเห็นว่าการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน กสม. จะจัดทำรายงานผลการตรวจสอบ ซึ่งระบุรายละเอียดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมแห่งการละเมิดสิทธิมนุษยชน เหตุผลที่มีความเห็นดังกล่าว และมาตรการการแก้ไขปัญหการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการตามมาตรการดังกล่าว และในการกำหนดมาตรการการแก้ไขปัญหการละเมิดสิทธิมนุษยชนดังกล่าว กสม. อาจกำหนดให้บุคคลหรือหน่วยงานดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ด้วยวิธีใดที่เห็นเหมาะสม เพื่อป้องกันมิให้มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในลักษณะทำนองเดียวกันอีกก็ได้

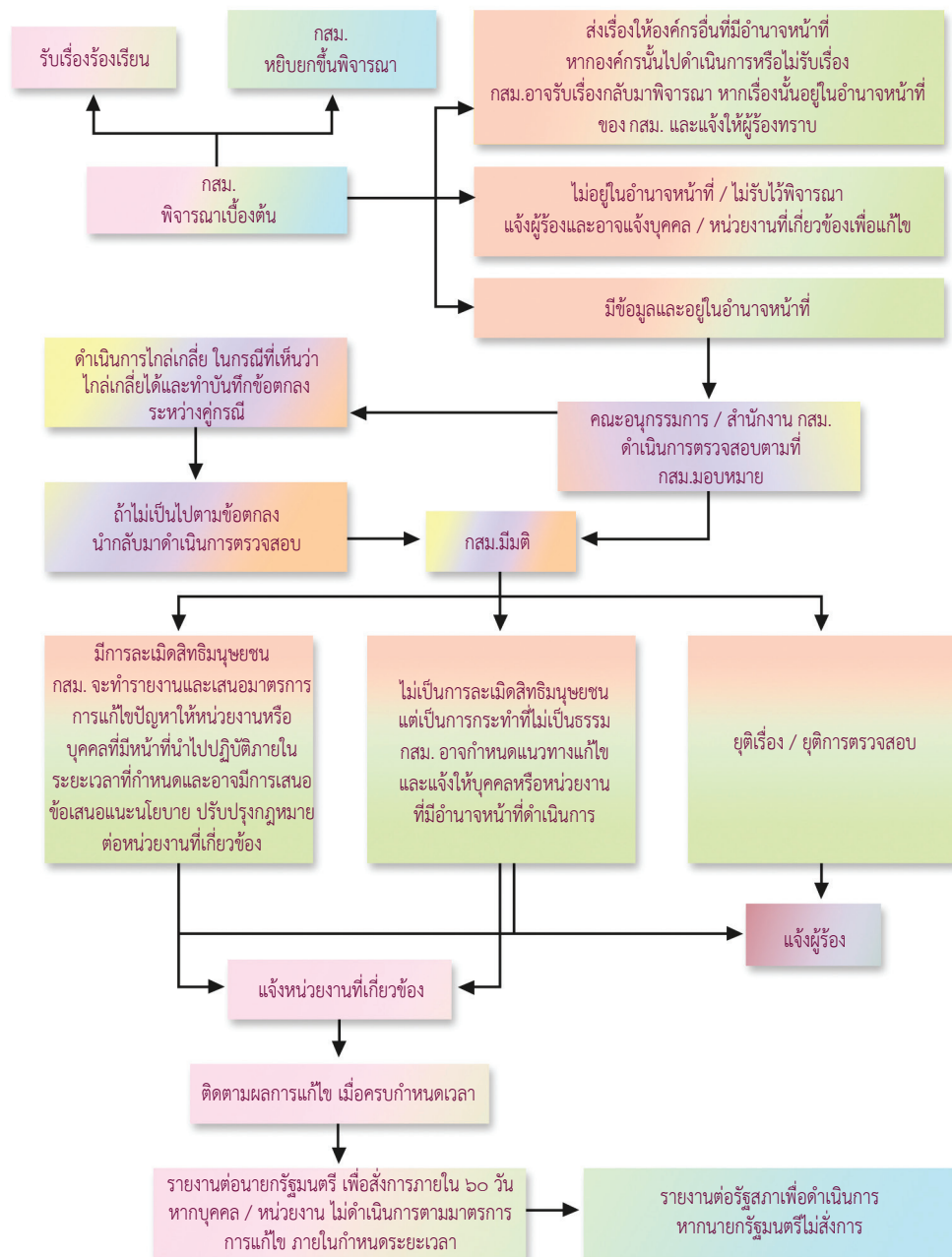
นอกจากนี้ กสม. มีอำนาจในการพิจารณาว่า แม้การกระทำหรือละเลยการกระทำดังกล่าวไม่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่เป็นการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งสมควรแก่การแก้ไขเยียวยาความเสียหายให้กับผู้ถูกระทำเช่นนั้น กสม. อาจกำหนดแนวทางแก้ไขเพื่อแจ้งให้บุคคลหรือหน่วยงานดำเนินการตามความเหมาะสมภายใต้อำนาจหน้าที่ของบุคคลหรือหน่วยงานนั้นได้

ในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน หากพบว่าการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม กสม. จะจัดทำรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยกำหนดมาตรการการแก้ไขปัญหการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งระยะเวลาในการดำเนินการตามมาตรการดังกล่าว และ/หรือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแจ้งไปยังหน่วยงาน/บุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการต่อไป เพื่อป้องกันมิให้มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในลักษณะทำนองเดียวกันอีก หากพ้นกำหนดระยะเวลาดังกล่าว ถ้าบุคคลหรือหน่วยงานมิได้มีการดำเนินการตามมาตรการการแก้ไขปัญหฯ หรือดำเนินการแล้วแต่ยังไม่แล้วเสร็จโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้ กสม. รายงานต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อสั่งการให้มีการดำเนินการตามมาตรการการแก้ไขปัญหฯ ภายใน ๖๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับรายงาน เว้นแต่การดำเนินการตามมาตรการการแก้ไขปัญหฯ นั้นไม่อยู่ในอำนาจของนายกรัฐมนตรีที่จะสั่งการได้ หรือกรณีที่นายกรัฐมนตรีไม่สั่งการ

ให้ดำเนินการตามมาตรการการแก้ไขปัญหามา ให้ กสม. รายงานต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป ทั้งนี้ ตามที่กำหนดไว้ใน มาตรา ๓๐ และมาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒

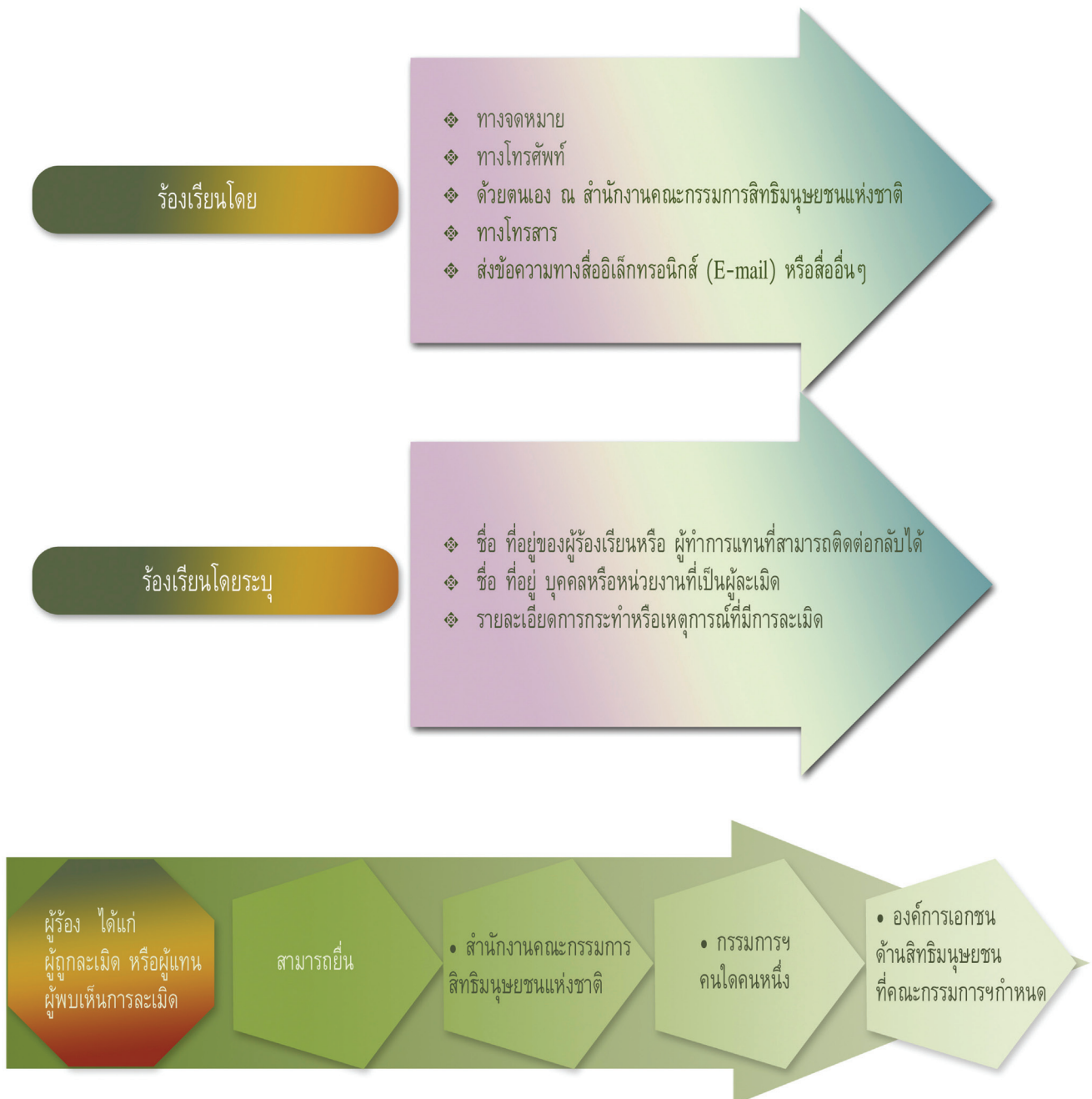
กระบวนการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน

การตรวจสอบเรื่องร้องเรียนการละเมิดสิทธิมนุษยชนและเรื่องที่หยิบยกเพื่อตรวจสอบการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีกระบวนการตามแผนภูมิ ดังนี้

๓.๑.๑ การรับเรื่องร้องเรียน

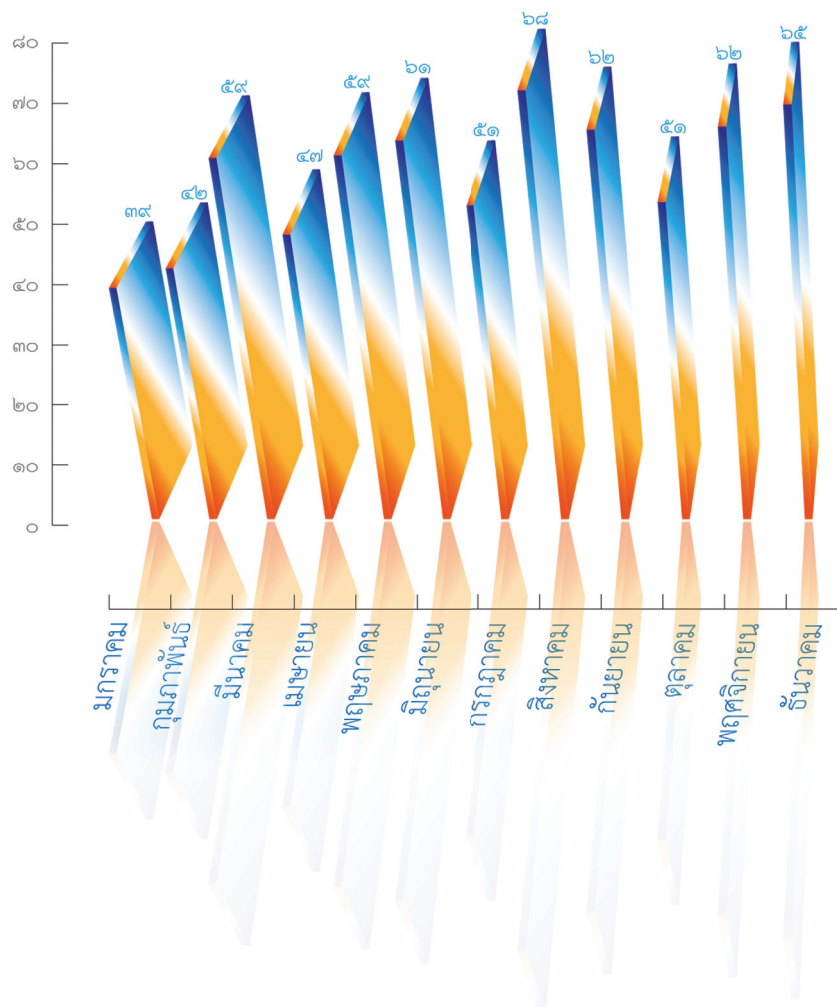
การร้องเรียนเมื่อถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน สามารถร้องเรียนต่อ กสม. ได้หลายช่องทาง ตามแผนภูมิ
ดังนี้

๑) สถิติรายเดือน

ในปี ๒๕๕๕ (๑ มกราคม - ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๕) กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนการละเมิดสิทธิมนุษยชน และเรื่องที่ กสม. หยิบยกเพื่อตรวจสอบ รวม ๖๖๖ เรื่อง เฉลี่ยเดือนละ ๕๕ เรื่อง เมื่อจำแนกเป็นรายเดือนพบว่า เดือนที่มีการรับเรื่องร้องเรียนและหยิบยกมากที่สุด คือ เดือนสิงหาคม จำนวน ๖๘ เรื่อง และเดือนที่มีการรับเรื่องร้องเรียนและหยิบยกน้อยที่สุด คือ เดือนมกราคม จำนวน ๓๙ เรื่อง รายละเอียดตามแผนภูมิที่ ๑

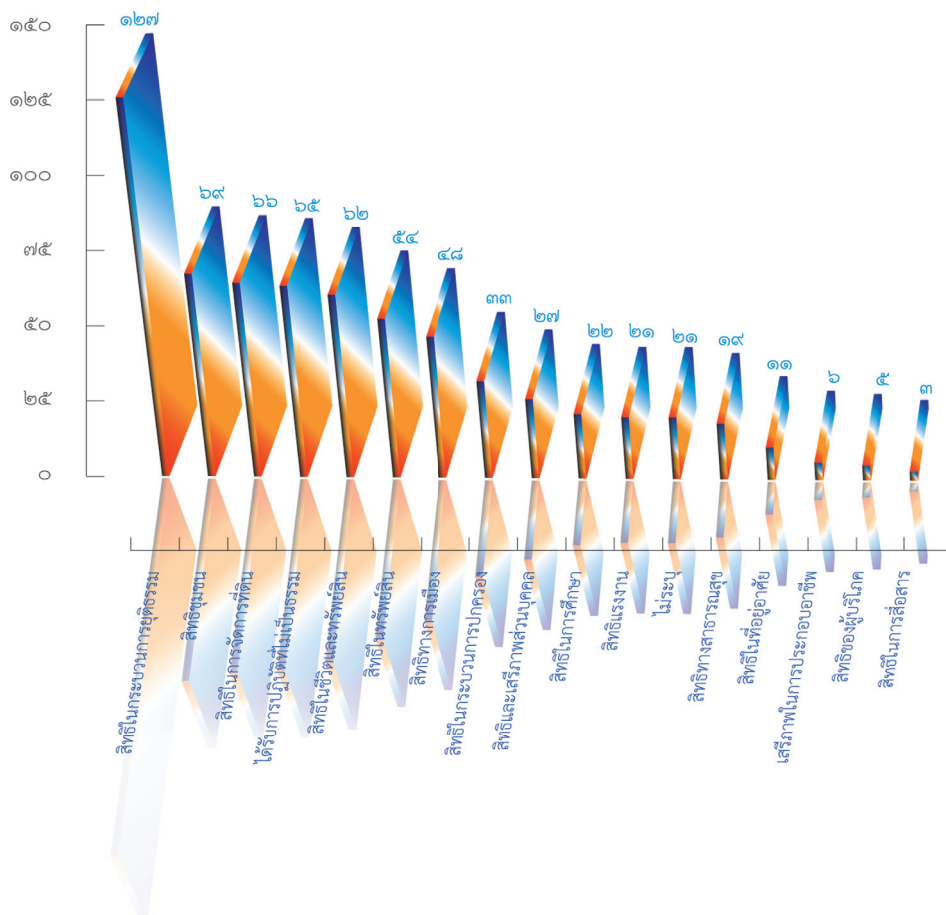
แผนภูมิที่ ๑ ร้อยละของเรื่องร้องเรียนที่มีการร้องเรียนว่าละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือมีการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม และเรื่องที่ กสม. หยิบยกเพื่อตรวจสอบ ที่ได้รับในปี ๒๕๕๕ จำแนกรายเดือน

๒) ประเภทสิทธิมนุษยชนที่มีการร้องเรียนว่าถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน

จากข้อมูลเรื่องร้องเรียนที่มีการร้องเรียนว่า ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนและเรื่องที่ กสม. หยิบยกเพื่อตรวจสอบ ในปี ๒๕๕๕ ซึ่งมีจำนวน ๖๖๖ เรื่อง เมื่อจำแนกข้อมูลตามประเภทสิทธิที่มีการร้องเรียนว่าถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน พบว่า เป็นประเภทสิทธิในกระบวนการยุติธรรมสูงสุด จำนวน ๑๒๗ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๐๗ รองลงมาเป็นสิทธิชุมชน จำนวน ๖๙ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๓๖ รายละเอียดตามแผนภูมิที่ ๒

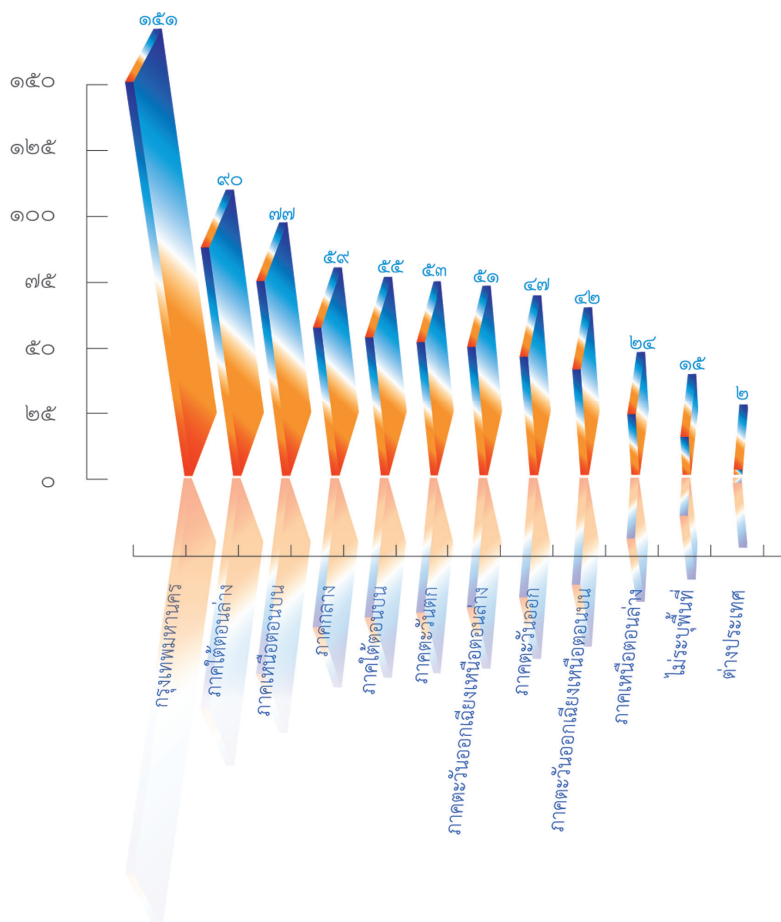
แผนภูมิที่ ๒ ประเภทสิทธิมนุษยชนที่มีการร้องเรียนว่าถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และเรื่องที่ กสม. หยิบยกเพื่อตรวจสอบ ในปี ๒๕๕๕

๓) พื้นที่เกิดเหตุที่มีการร้องเรียนว่าละเมิดสิทธิมนุษยชน

เมื่อพิจารณาจากเรื่องร้องเรียนที่มีการร้องเรียนว่าละเมิดสิทธิมนุษยชน และเรื่องที่ กสม. หยิบยกเพื่อตรวจสอบ ในปี ๒๕๕๕ พบว่า เป็นเรื่องร้องเรียนที่เกิดขึ้นทั่วทุกภูมิภาคในประเทศไทย แต่ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน ๑๕๑ เรื่อง ร้องลงมาเป็นพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง และภาคเหนือตอนบน ตามลำดับ รายละเอียดตามแผนภูมิที่ ๓

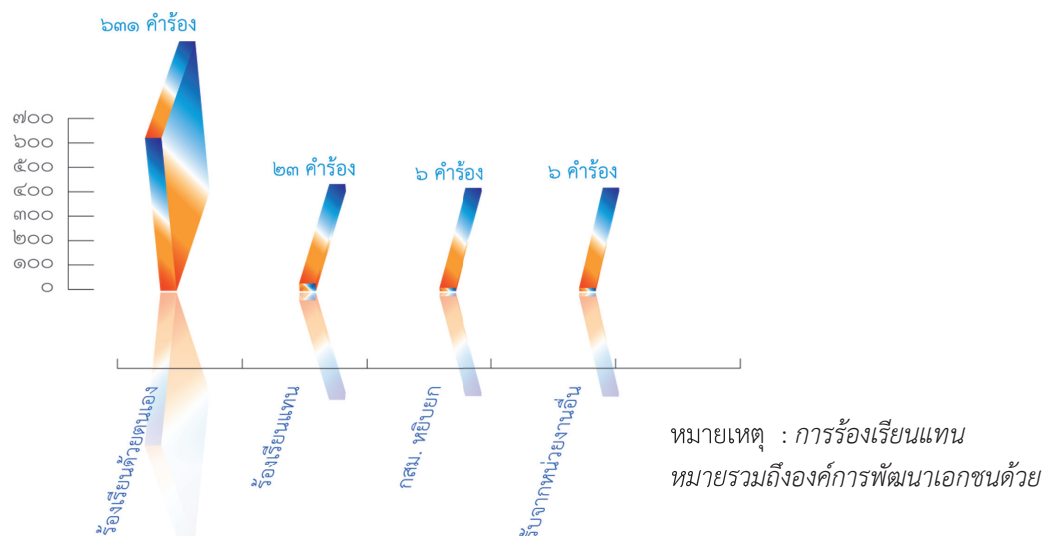
แผนภูมิที่ ๓ พื้นที่เกิดเหตุที่มีการร้องเรียนว่าละเมิดสิทธิมนุษยชน ในปี ๒๕๕๕

๔) ที่มาของการร้องเรียน

เมื่อวิเคราะห์เรื่องร้องเรียนที่ กสม. ได้รับในปี ๒๕๕๕ จำนวน ๖๖๖ เรื่อง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการร้องเรียนด้วยตนเองสูงสุด จำนวน ๖๓๑ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๙๔ ร้องลงมาเป็นการร้องเรียนแทนจำนวน ๒๓ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๔๕ รายละเอียดตามแผนภูมิที่ ๔

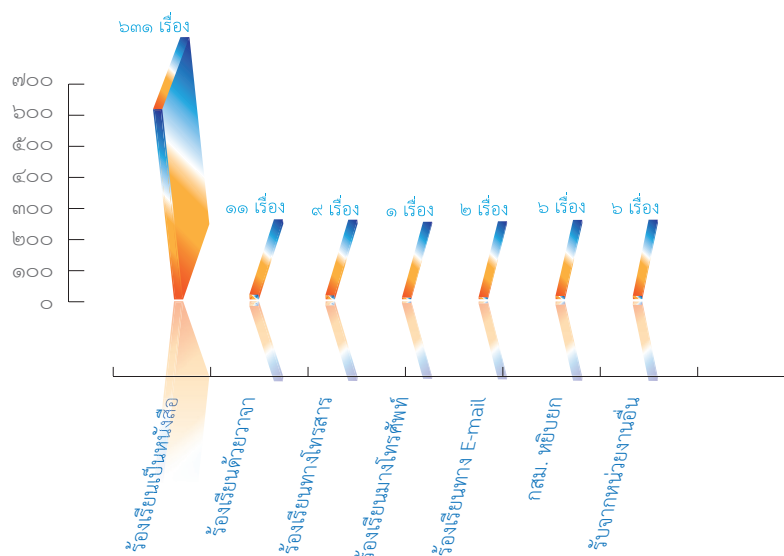
แผนภูมิที่ ๔ จำนวนของการร้องเรียนในปี ๒๕๕๕ จำแนกตามที่มาของการร้องเรียน

๕) ช่องทางการร้องเรียน

เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลการรับเรื่องร้องเรียนที่ร้องเรียนว่าถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ในปี ๒๕๕๕ พบว่า ส่วนใหญ่ร้องเรียนเป็นหนังสือ จำนวน ๖๓๑ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๙๔.๗๔ ร้องลงมาเป็นการร้องเรียนทางด้วยวาจา จำนวน ๑๑ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๑.๖๕ รายละเอียดตามแผนภูมิที่ ๕

แผนภูมิที่ ๕ จำนวนเรื่องร้องเรียนในปี ๒๕๕๕ จำแนกตามช่องทางการร้องเรียน

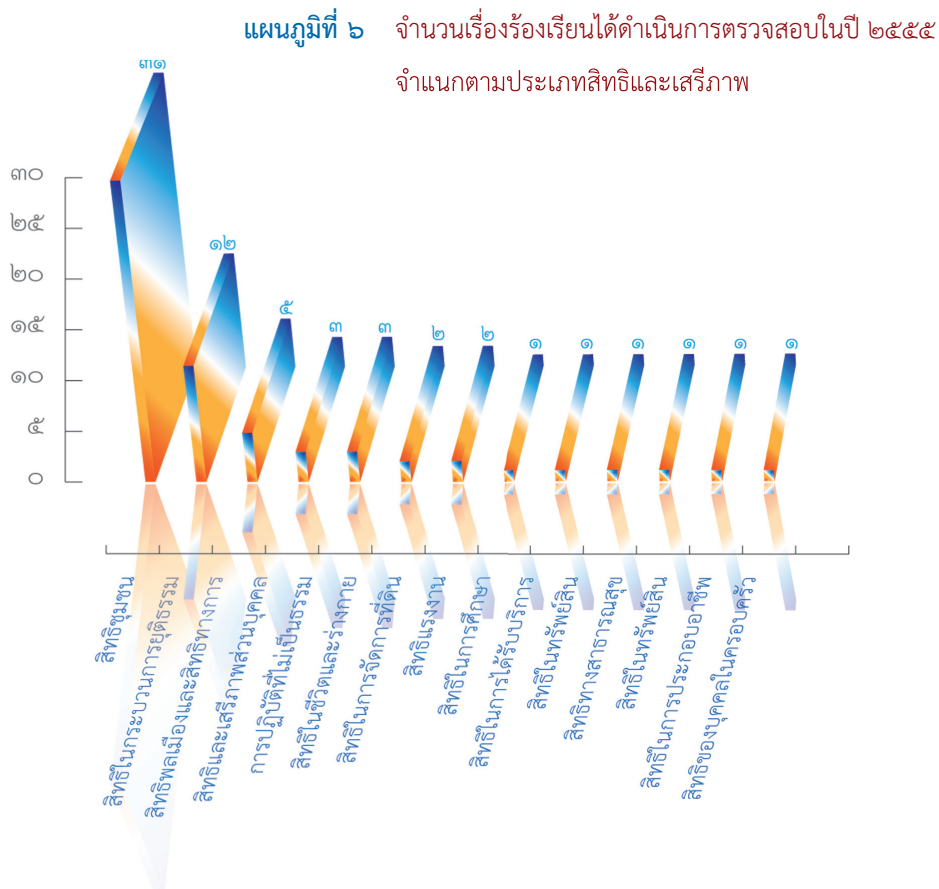
๓.๑.๒ การตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ในปี ๒๕๕๕ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้พิจารณา/ตรวจสอบเรื่องร้องเรียน รวมทั้งสิ้น ๑,๐๑๔ เรื่อง เป็นเรื่องร้องเรียนที่ได้รับมาก่อนปี ๒๕๕๕ จำนวน ๘๗๓ เรื่อง และเรื่องร้องเรียนที่ได้รับในปี ๒๕๕๕ จำนวน ๑๔๑ เรื่อง รายละเอียดตามตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ ผลการพิจารณา/ตรวจสอบเรื่องร้องเรียน ปี ๒๕๕๕

ผลการพิจารณา/ตรวจสอบเรื่องร้องเรียน	จำนวน (เรื่อง)	ร้อยละ
๑) ไม่รับพิจารณา เนื่องจาก - ไม่มีข้อมูล/ข้อมูลไม่เพียงพอ - ไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ - เป็นประเด็นเดียวกันกับที่มีการฟ้องคดีต่อศาล ตามมาตรา ๒๒	๔๑๒ (๑๘๓) (๑๕) (๒๑๔)	๔๐.๖๓
๒) ส่งต่อให้องค์กรอื่นที่มีอำนาจหน้าที่พิจารณาแก้ไข	๔๓	๔.๒๔
๓) ดำเนินการไกล่เกลี่ยในกรอบการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน	๑๘๒	๑๗.๙๕
๔) ยุติการตรวจสอบ/ยุติเรื่อง เนื่องจาก - ผู้ร้องถอนเรื่อง/ไม่ติดใจ - ไม่พบประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน	๒๖๖ (๒๕) (๒๔๑)	๒๖.๒๓
๕) มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน/ มีการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมและเสนอมาตรการการแก้ไข	๖๔	๖.๓๑
๖) ทำให้ความเห็นฟ้องศาล - ยุติเรื่อง - ทำให้ความเห็น/ฟ้องคดีต่อศาล	๔๗ (๔๒) (๕)	๔.๖๔
รวมทั้งสิ้น	๑,๐๑๔	๑๐๐

จากการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน จำนวน ๑,๐๑๔ เรื่อง พบว่า เป็นเรื่องที่มีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จำนวน ๖๔ เรื่อง ตามแผนภูมิที่ ๖ สามารถจำแนกตามประเภทสิทธิและเสรีภาพได้ ดังนี้

๓.๑.๓ การติดตามการดำเนินการตามมาตรการการแก้ไขปัญหา

จากรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ในปี ๒๕๕๕ กสม. ได้ติดตามผลการดำเนินการตามมาตรการการแก้ไขปัญหาจากรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน และรายงานผลการพิจารณาที่ กสม. ได้แจ้งไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อรับไปพิจารณาดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๒๕ วรรคสาม และมาตรา ๒๙ แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒

กสม. ได้ติดตามผลการดำเนินการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวนทั้งสิ้น ๑๑๒ เรื่อง ปรากฏผลการดำเนินการ ดังนี้

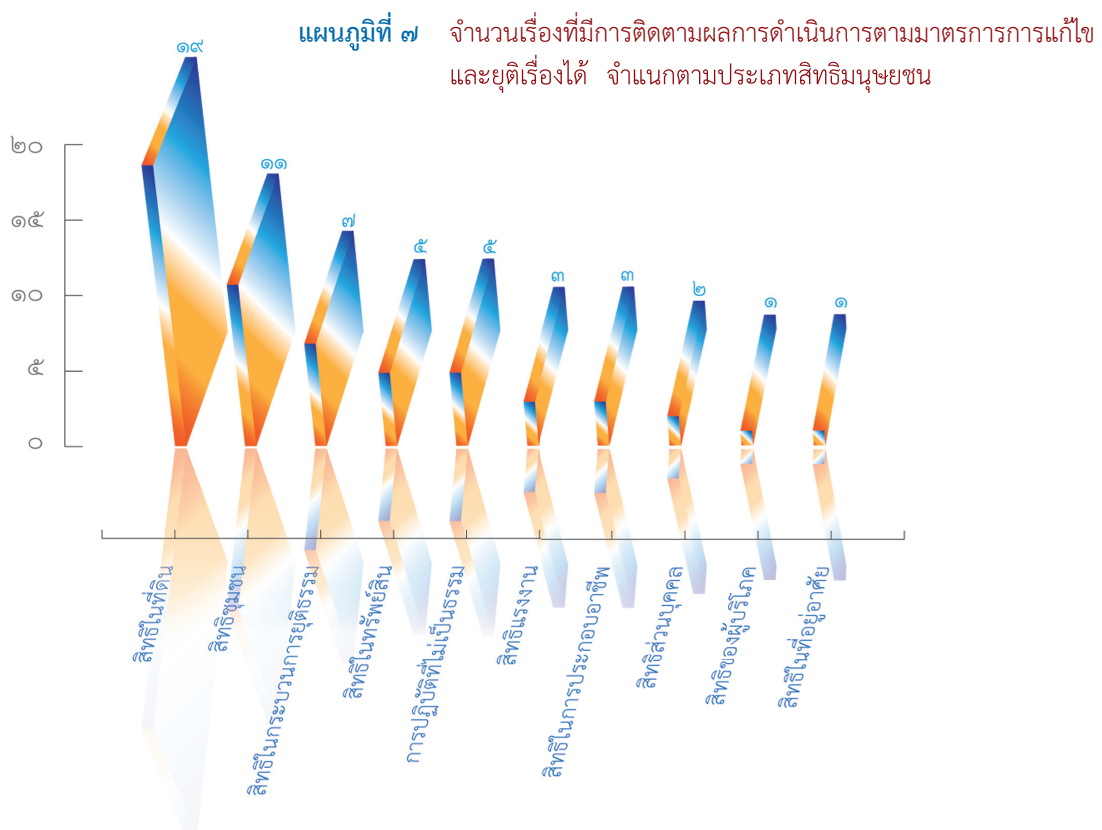
๑) กรณีส่งเรื่องให้หน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงดำเนินการ

การติดตามผลเรื่องร้องเรียนที่ กสม. พิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นเรื่องที่ควรได้รับการพิจารณาแก้ไข โดยองค์กรอื่น ซึ่งมีอำนาจหน้าที่โดยตรง โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๒๕ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ จากการติดตามผลการแก้ไขปัญหาปรากฏว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนจนเป็นที่ยุติ จำนวน ๔๓ เรื่อง

๒) กรณีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามมาตรการการแก้ไขปัญหา และสามารถยุติเรื่องได้

การติดตามผลการดำเนินการตามมาตรการการแก้ไขปัญหาที่กำหนดไว้ในรายงานผลการตรวจสอบของ กสม. ตามมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยเมื่อบุคคลหรือหน่วยงานได้รับแจ้งรายงานผลการตรวจสอบของ กสม. แล้ว ให้ดำเนินการตามมาตรการการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดและแจ้งผลการดำเนินการให้ กสม. ทราบ

จากการติดตามผลการดำเนินการตามมาตรการการแก้ไขปัญหาปรากฏว่าบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการตามมาตรการการแก้ไขปัญหาที่ กสม. กำหนด และสามารถยุติเรื่องได้ จำนวน ๕๗ เรื่อง รายละเอียดตามแผนภูมิที่ ๗

๓) กรณีการรายงานนายกรัฐมนตรี

การติดตามผลการดำเนินการตามมาตรการการแก้ไขปัญหาที่กำหนดไว้ในรายงานผลการตรวจสอบของกสม. ปรากฏว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมิได้ดำเนินการตามมาตรการการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือดำเนินการไม่แล้วเสร็จโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือไม่แจ้งผลการดำเนินการให้ทราบ จำนวน ๑๒ เรื่อง อาศัยอำนาจตามมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กสม. จึงได้นำกราบเรียนนายกรัฐมนตรี เพื่อสั่งการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามมาตรการการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่มประเด็นรายละเอียด ตามตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒ การรายงานนายกรัฐมนตรี ตามมาตรา ๓๐

กลุ่มประเด็น	เรื่อง	เลขที่รายงาน ผลการตรวจสอบ
กลุ่มที่ ๑ สิทธิชุมชน จำนวน ๗ เรื่อง	๑) กรณีการสร้างฝายน้ำล้นในเขตอุทยานแห่งชาติแม่แฝง อำเภอมะอวย จังหวัดเชียงใหม่ ๒) กรณีประชาชนราษฎรบ้านป่าผาก ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ๓) กรณีการทำเหมืองหินอุตสาหกรรมก่อสร้างและโรงโม่หินที่กำลังประกอบการ ๔) กรณีราษฎรได้รับความเดือดร้อนจากการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยเสม็ด อ่างเก็บน้ำบ้านห้วยอ่าง และอ่างเก็บน้ำอำเปาว์กิ่งอำเภอมดรัก จังหวัดสุรินทร์ ๕) กรณีโรงเรียนบุกรุกที่ป่าช้าสาธารณประโยชน์ ๖) กรณีการออกเอกสารสิทธิทับซ้อนที่ประกอบพิธีกรรมของชุมชน ๗) กรณีได้รับความเดือดร้อนจากการเตรียมประกาศอุทยานแห่งชาติเขานัน จังหวัดนครศรีธรรมราช	๔๖/๒๕๔๙ ๕๒/๒๕๔๙ ๔/๒๕๕๐ ๑๒๔/๒๕๕๐ ๓๖๒/๒๕๕๑ ๔๒๕/๒๕๕๑ ๒๕๒/๒๕๕๒
กลุ่มที่ ๒ สิทธิในทรัพย์สิน จำนวน ๑ เรื่อง	๑) กรณีชาวไทยภูเขาถูกละเมิดสิทธิในที่ดินทำกิน ตำบลเมือง อำเภอยางตา จังหวัดเชียงใหม่	๒๖๐/๒๕๕๑
กลุ่มที่ ๓ สิทธิในที่ดิน จำนวน ๔ เรื่อง	๑) กรณีโรงเรียนบ้านเหล่าขาวยึดและครอบครองที่ดิน ๒) กรณีการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย ทับที่อยู่อาศัยและที่ทำกินของราษฎร ตำบลแม่เหียะ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ๓) กรณีทางสาธารณประโยชน์ทับที่ดินทำกิน ๔) สิทธิในที่ดิน กรณีอุทยานแห่งชาติได้รื้อฟื้น จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกาศเขตอุทยานทับที่ดินทำกิน	๕๖๖/๒๕๕๐ ๒๑๖/๒๕๕๑ ๔๗๑/๒๕๕๑ ๒๕๗/๒๕๕๒

๓.๒ การเสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง และ การฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕๗ วรรคหนึ่ง (๒) (๓) และ (๔) กำหนดให้ กสม. มีอำนาจหน้าที่เพิ่มจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ดังนี้

มาตรา ๒๕๗ วรรคหนึ่ง (๒) เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่เห็นชอบตามที่ผู้ร้องเรียนว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๕๗ วรรคหนึ่ง (๓) เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลปกครอง ในกรณีที่เห็นชอบตามที่ผู้ร้องเรียนว่า กฎ คำสั่ง หรือการกระทำอันใดในทางปกครองกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง

มาตรา ๒๕๗ วรรคหนึ่ง (๔) ฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหาย เมื่อได้รับการร้องขอจากผู้เสียหายและเป็นกรณีที่เห็นสมควรเพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นส่วนรวม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

โดยที่ร่างพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมให้ กสม. มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเสนอเรื่องและฟ้องคดีต่อศาล เพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕๗ วรรคหนึ่ง (๒) (๓) และ (๔) ปัจจุบันยังอยู่ระหว่างการพิจารณาของรัฐสภา กสม. จึงได้ออกระเบียบว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการการเสนอเรื่องหรือฟ้องคดีต่อศาล^{๓๕} เพื่อรองรับการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัติดังกล่าวของรัฐธรรมนูญ

และเพื่อให้การปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ดังกล่าวเป็นไปโดยเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ กสม. ได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการด้านคดีสิทธิมนุษยชนเพื่อพิจารณาเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง

๓๕ ระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการการเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง หรือฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๔, ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๕๔

หรือฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรม^{๓๖} เพื่อทำหน้าที่กลั่นกรองและเสนอความเห็นเกี่ยวกับเรื่องร้องเรียนที่ขอให้ กสม. เสนอเรื่องหรือฟ้องคดีต่อศาล

ช่องทางในการร้องเรียนต่อ กสม. เกี่ยวกับเรื่องที่ผู้ร้องหรือผู้เสียหายขอให้เสนอเรื่องหรือฟ้องคดี ต่อศาล นอกจากใช้ช่องทางเดียวกับการร้องเรียนขอให้ตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งทำได้หลายวิธี คือ ด้วยวาจา ทางไปรษณีย์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) โทรศัพท์ และโทรสาร ยังสามารถร้องเรียน ผ่านระบบสารสนเทศของสำนักวินิจฉัยและคดี ซึ่งอยู่ในเว็บไซต์สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ ได้อีกด้วย^{๓๗}

หลังจาก กสม. รับเรื่องร้องเรียนที่ขอให้เสนอเรื่องหรือฟ้องคดีต่อศาลไว้พิจารณา กสม. อาจ ดำเนินการไกล่เกลี่ยคู่กรณีหรือคู่ความเพื่อทำความตกลงระงับข้อพิพาท หรือประนีประนอมพร้อมจัดทำ ข้อตกลงด้วย^{๓๘}

ในกรณีที่ กสม. มีมติให้เสนอเรื่องหรือฟ้องคดีต่อศาล กสม. จะแต่งตั้งพนักงานผู้รับผิดชอบคดีจาก พนักงานคดี หรือข้าราชการของสำนักงาน กสม. หรือทนายความ หรือบุคคลอื่น เช่น พนักงานอัยการ ฯลฯ เพื่อให้มีหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินคดีตามที่ กสม. มอบหมายต่อไป^{๓๙}

๓.๒.๑ การเสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ และการดำเนินการในชั้นศาล

กสม. ได้พิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องร้องเรียนที่ผู้ร้องขอให้เสนอเรื่อง พร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕๗ วรรคหนึ่ง (๒) หลายกรณี^{๔๐} โดยมีเรื่องที่ กสม. ได้มีมติให้เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็น ต่อศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งต่อมาศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยแล้ว ในปี ๒๕๕๕ รวม ๔ เรื่อง และมีเรื่อง ที่ยังอยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญและการดำเนินการในชั้นศาลของ กสม. ๑ เรื่อง ดังนี้

๓๖ คำสั่ง กสม. ที่ ๖๓/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๔ และ คำสั่ง กสม. ที่ ๕๖/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๕ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการด้านคดีสิทธิมนุษยชน เพื่อพิจารณาเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง หรือฟ้องคดีต่อ ศาลยุติธรรม

๓๗ www.nhrc.or.th

๓๘ ระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการการเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง หรือฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อ ๒๖ (๔) และข้อ ๔๒

๓๙ ระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการการเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง หรือฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อ ๓ และข้อ ๓๕

๔๐ รายละเอียดดูตารางที่ ๓

๑) กรณี กสม. มีมติเห็นชอบตามที่ผู้ร้องเรียนว่า บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๘๖ ที่บัญญัติว่า “กิจการของโรงเรียนในระบบไม่อยู่ภายใต้กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม และกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน.....” เป็นบทบัญญัติที่กระทบต่อสิทธิของผู้ประกันตนตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ และส่งผลกระทบต่อสิทธิของลูกจ้างโรงเรียนเอกชนในการรวมตัวจัดตั้งคณะกรรมการลูกจ้างและสหภาพแรงงาน จึงมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ มาตรา ๔๔ มาตรา ๖๔ มาตรา ๘๑ (๒) และมาตรา ๘๔ (๗) ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้แจ้งคำวินิจฉัย ที่ ๓๔/๒๕๕๔ ให้ กสม. ทราบ เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๕^{๔๑} โดยศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า บทบัญญัติดังกล่าวมิได้กระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญในมาตราที่อ้างถึง บทบัญญัติดังกล่าวจึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และไม่มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

๒) กรณี กสม. มีมติเห็นชอบตามที่ผู้ร้องเรียนว่า พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ มาตรา ๖ ที่ให้อำนาจรัฐบาลกำหนดให้บริเวณที่ดินแห่งใดที่มีสภาพธรรมชาติเป็นที่น่าสนใจ และเป็นที่ดินที่มีได้อยู่ในกรรมสิทธิ์หรือครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใด ซึ่งมีใช้ทบวงการเมืองให้เป็นเขตอุทยานแห่งชาติ โดยให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติเดิมเพื่อสงวนไว้ให้เป็นประโยชน์แก่การศึกษาและรื่นรมย์ของประชาชน ซึ่งมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขว่าจะต้องกระทำโดยประกาศเป็นพระราชกฤษฎีกา และให้มีแผนที่แสดงแนวเขตแห่งบริเวณที่กำหนดนั้นแนบท้ายพระราชกฤษฎีกาด้วย เป็นบทบัญญัติที่กระทบต่อสิทธิชุมชนและบุคคลในการจัดการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ จึงมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖๖ และมาตรา ๖๗ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้แจ้งคำวินิจฉัย ที่ ๓๓/๒๕๕๔ ให้ กสม. ทราบ เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๕^{๔๒} โดยศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า บทบัญญัติดังกล่าวมิได้ห้ามมิให้นำกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนตามรัฐธรรมนูญในมาตราที่อ้างถึงมาใช้ บทบัญญัติดังกล่าวจึงไม่กระทบต่อสิทธิมนุษยชนและไม่มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

๓) กรณี กสม. มีมติเห็นชอบตามที่ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติร้องเรียนว่า พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง (๑) ที่บัญญัติให้ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นหนึ่งในคณะกรรมการสรรหา กสทช. เป็นบทบัญญัติที่ก่อให้เกิดการขัดกันแห่งผลประโยชน์ในการทำหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่ต้องทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้

๔๑ หนังสือสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ที่ ศร ๐๐๐๕.๗/๐๐๔ ลงวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๕

๔๒ หนังสือสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ที่ ศร ๐๐๐๕.๗/๐๖๓ ลงวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๕

อำนาจรัฐตามรัฐธรรมนูญ จึงเป็นบทบัญญัติที่กระทบสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๐๗ วรรคหนึ่ง (๒) ประกอบมาตรา ๒๕๖ วรรคห้า ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้แจ้งคำสั่ง ที่ ๔/๒๕๕๕ ให้กสม. ทราบ เมื่อวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕^{๔๓} โดยศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า บทบัญญัติดังกล่าวมิใช่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้ร้อง กรณีจึงไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๗ วรรคหนึ่ง (๒) ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้พิจารณาวินิจฉัย แต่ผู้ร้องขอที่ยื่นเรื่องให้องค์กรอื่นที่มีอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญเสนอคำร้องดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยต่อไปได้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

๔) กรณี กสม. มีมติเห็นชอบตามที่ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติร้องเรียนว่า พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง (๕) ที่บัญญัติให้ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นองค์ประกอบของคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นกรรมการของหน่วยงานของรัฐ จึงมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๐๗ วรรคหนึ่ง (๒) ประกอบมาตรา ๒๕๖ วรรคห้า ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้แจ้งคำสั่ง ที่ ๕๓/๒๕๕๕ ให้กสม. ทราบ เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๕^{๔๔} โดยศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า บทบัญญัติดังกล่าวมิใช่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้ร้อง กรณีจึงไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๗ วรรคหนึ่ง (๒) ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้พิจารณาวินิจฉัย แต่ผู้ร้องขอที่ยื่นเรื่องให้องค์กรอื่นที่มีอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญเสนอคำร้องดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยต่อไปได้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งจำหน่ายคำร้อง

๕) กรณี กสม. มีมติ^{๔๕} เห็นชอบตามที่มีผู้ร้องเรียนว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๙๒ เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติชี้มูลความผิดทางวินัยที่มีผลผูกพันต่อผู้ถูกกล่าวหาที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งไม่ใช่ข้าราชการตุลาการหรือข้าราชการอัยการ แตกต่างจากผู้ถูกกล่าวหาที่เป็นข้าราชการตุลาการหรือข้าราชการอัยการ ในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม จึงมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐ และ กสม. ได้เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นดังกล่าวต่อศาลรัฐธรรมนูญไปแล้ว^{๔๖} ปัจจุบันเรื่องอยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

๔๓ หนังสือสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ที่ ศร ๐๐๐๕.๕/๑๔๒ ลงวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

๔๔ หนังสือสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ที่ ศร ๐๐๐๗.๒/๑๐๑๑ ลงวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๕

๔๕ การประชุม กสม. ครั้งที่ ๗/๒๕๕๕ เมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๕๕

๔๖ คำร้องให้พิจารณาวินิจฉัย, เสนอต่อศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๕๖

ตารางที่ ๓ สถิติเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ในปี ๒๕๕๕ (๑ มกราคม - ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๕) มีสถิติข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องร้องเรียนที่ขอให้ กสม. เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ และผลการพิจารณาของ กสม. ตลอดจนผลการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ดังรายละเอียดที่ปรากฏตามตาราง ดังนี้

เรื่อง	จำนวนคำร้อง
๑. จำนวนเรื่องร้องเรียนที่ขอให้เสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ๑.๑ เรื่องร้องเรียนก่อนปี ๒๕๕๕ ๑.๒ เรื่องที่ร้องเรียนในปี ๒๕๕๕	๒๗ ๑๕
๒. ผลการพิจารณาเรื่องร้องเรียนที่ขอให้เสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ๒.๑ ยุติการพิจารณา/ยุติเรื่อง เนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมายไม่กระทบต่อสิทธิมนุษยชน และไม่มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ๒.๒ กสม. มีมติให้เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ๒.๓ การดำเนินการของ กสม. ในกระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ กรณีที่เสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญก่อนปี ๒๕๕๕	๑๕ ๑ ๔
๓. ผลการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ๓.๑ คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ๓.๒ ไม่รับไว้พิจารณา เนื่องจาก - ไม่มีมูล - เป็นประเด็นเดียวกับที่ศาลรัฐธรรมนูญเคยวินิจฉัยแล้ว	๑ ๒ ๒
๔. คงเหลือเรื่องร้องเรียนที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของ กสม.	๒๒

๓.๒.๒ การเสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลปกครองและการดำเนินการในชั้นศาล

กสม. ได้พิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องร้องเรียนที่ผู้ร้องขอให้เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลปกครอง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕๗ วรรคหนึ่ง (๓) หลายกรณี^{๔๗} โดยมีเรื่องที่กสม. ได้เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลปกครอง ซึ่งปัจจุบันคดียังอยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาของศาลปกครองและการดำเนินการในชั้นศาลตามอำนาจหน้าที่ของ กสม. รวม ๓ เรื่อง ดังนี้

๑) กรณีผู้ร้องเรียนว่า เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ สมัครเข้าสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต ปีการศึกษา ๒๕๕๔ ที่จัดสอบโดยกลุ่มสถาบันแพทยศาสตร์แห่งประเทศไทย แต่ผู้ร้องถูกผู้จัดสอบประกาศตัดสิทธิไม่ให้เข้าสอบโดยอ้างว่าผู้ร้องส่งรูปถ่ายประกอบใบสมัครไม่ครบตามจำนวนที่กำหนดไว้ ๕ รูป โดยขาดไป ๑ รูป ทั้งที่ผู้ร้องยืนยันว่า ได้ส่งรูปไปให้ทางไปรษณีย์ในขั้นตอนการสมัครครบ ๕ รูปแล้ว กรณีนี้ กสม. เห็นว่า การกระทำของผู้ถูกร้องกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย จึงมีมติให้เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลปกครองกลาง และเนื่องจากขณะนั้นใกล้ถึงวันสอบแล้ว กสม. จึงมีคำขอทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครองเพื่อให้ผู้ร้องมีสิทธิเข้าสอบไปก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาศาลปกครองกลางพิจารณาแล้วมีคำสั่งทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครอง^{๔๘} เป็นผลให้ผู้ร้องมีสิทธิเข้าสอบคัดเลือกได้ ซึ่งปรากฏต่อมาว่า ผู้ร้องสอบไม่ผ่านการคัดเลือกแต่ยังประสงค์ให้ดำเนินคดีต่อไปเพื่อเป็นบรรทัดฐานในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ปัจจุบันเรื่องอยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาของศาลปกครองสูงสุด

๒) กรณีผู้ร้องเรียนว่า เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ สมัครเข้าสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต ปีการศึกษา ๒๕๕๔ ที่จัดสอบโดยกลุ่มสถาบันแพทยศาสตร์แห่งประเทศไทย หลังจากสอบข้อเขียนเสร็จผู้จัดสอบไม่ประกาศผลคะแนนวิชาภาษาไทยและสังคมศึกษาของผู้ร้องโดยอ้างว่า ผู้ร้องทำผิดข้อบังคับการสอบโดยไม่ปิดโทรศัพท์มือถือเป็นเหตุให้มีเสียงโทรศัพท์ดังขึ้นในระหว่างการสอบ ทั้งที่ผู้ร้องได้ชี้แจงว่าได้ปิดโทรศัพท์แล้วแต่เสียงที่ดังขึ้นเป็นเสียงนาฬิกาปลุกของโทรศัพท์ที่สามารถดังขึ้นได้โดยอัตโนมัติแม้ว่าจะปิดเครื่องไว้แล้วก็ตาม อีกทั้งเสียงที่ดังขึ้นไม่รบกวนผู้เข้าสอบเพราะได้เก็บโทรศัพท์ไว้นอกห้องสอบและไม่มีเสียงดังผ่านเข้าไปในห้องสอบ ซึ่งเป็นห้องติดเครื่องปรับอากาศที่มีกระจกกันและกันเสียงได้ กรณีนี้ กสม. เห็นว่า การกระทำของผู้ถูกร้องกระทบต่อ

^{๔๗} รายละเอียดดูตารางที่ ๔

^{๔๘} ศาลปกครองกลาง, คดีหมายเลขดำที่ ๑๖๗๐, ๑๖๗๑/๒๕๕๓

สิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย จึงมอบหมายพนักงานคดีของสำนักงาน กสม. ให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายแก่ผู้ร้องโดยจัดทำคำฟ้องยื่นฟ้องคดีต่อศาลปกครองกลาง และเนื่องจากขณะนั้นใกล้ถึงวันสอบสัมภาษณ์ผู้ที่สอบผ่านข้อเขียนแล้ว จึงได้จัดทำคำขอทุเลาการบังคับตามกฎหมายหรือคำสั่งทางปกครองเพื่อให้ผู้ถูกร้องประกาศคะแนนข้อเขียนให้แก่ผู้ร้อง ศาลปกครองกลางพิจารณาแล้วมีคำสั่งทุเลาการบังคับตามกฎหมายหรือคำสั่งทางปกครอง^{๔๙} เป็นผลให้มีการประกาศคะแนนสอบข้อเขียนของผู้ร้องซึ่งปรากฏว่าสามารถสอบข้อเขียนผ่านเกณฑ์เข้าศึกษาที่วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า(ชาย) จากนั้นผู้ร้องได้เข้าสอบสัมภาษณ์ผ่านเข้าไปศึกษาที่วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า(ชาย) ได้เป็นผลสำเร็จ ปัจจุบันเรื่องอยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาของศาลปกครองกลาง

๓) กรณีผู้ร้องเรียนว่า ผู้ร้องเป็นผู้เรียนจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ ในระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home School) ซึ่งเป็นการศึกษานอกระบบที่กฎหมายรับรอง แต่ถูกกีดกันในการสอบคัดเลือกเข้าเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๕ ของโรงเรียนจุฬารัตนราชวิทยาลัย โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและโรงเรียนจุฬารัตนราชวิทยาลัยได้ประกาศเงื่อนไขคุณสมบัติผู้สมัครสอบต้องมีผลการเรียนระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมรวมทุกวิชาในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ และปีที่ ๕ ไม่ต่ำกว่า ๓.๕๐ อันเป็นเงื่อนไขที่เอื้อประโยชน์เฉพาะสำหรับนักเรียนที่ศึกษาในระบบ ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้จบการศึกษานอกระบบที่มีระบบการประเมินผลการศึกษาแตกต่างจากระบบการประเมินผลและให้เกรดของโรงเรียนในระบบทั่วไป กรณีนี้เลขาธิการ กสม. เห็นว่าการกระทำของผู้ถูกร้องกระทบต่อสิทธิมนุษยชน และมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย จึงมอบหมายให้พนักงานคดีของสำนักงาน กสม. ให้คำแนะนำที่จำเป็นเร่งด่วนแก่การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ร้อง ตามระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการการเสนอเรื่องต่อศาลฯ พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อ ๑๘ เนื่องจากขณะนั้นใกล้หมดเขตการรับสมัครสอบแล้ว โดยพนักงานคดีได้จัดทำคำฟ้องส่งให้ผู้ร้องยื่นฟ้องต่อศาลปกครองนครศรีธรรมราช พร้อมทั้งจัดทำคำขอให้ศาลกำหนดมาตรการหรือวิธีการคุ้มครองเพื่อบรรเทาทุกข์ชั่วคราวก่อนการพิพากษา เพื่อให้ผู้ร้องมีสิทธิสมัครเข้าสอบคัดเลือกดังกล่าว ศาลปกครองนครศรีธรรมราชพิจารณาแล้ว มีคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการคุ้มครองเพื่อบรรเทาทุกข์ชั่วคราวก่อนการพิพากษา^{๕๐} ให้ผู้ถูกร้องอนุญาตให้ผู้ร้องสมัครสอบคัดเลือกได้ซึ่งปรากฏต่อมาว่าผู้ร้องสอบไม่ผ่านการคัดเลือกแต่ยังประสงค์ให้ดำเนินคดีต่อไป เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ปัจจุบันเรื่องอยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาของศาลปกครองนครศรีธรรมราช

^{๔๙} ศาลปกครองกลาง, คดีหมายเลขดำที่ ๕๔๔/๒๕๕๔

^{๕๐} ศาลปกครองนครศรีธรรมราช, คดีหมายเลขดำที่ ๒๐๖/๒๕๕๔

ตารางที่ ๔ สถิติเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการเสนอเรื่องต่อศาลปกครอง

ในปี ๒๕๕๕ (๑ มกราคม - ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๕) มีสถิติข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องร้องเรียนที่ขอให้ กสม. เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลปกครอง และผลการพิจารณาของ กสม. ตลอดจน ผลการพิจารณาของศาลปกครอง ดังรายละเอียดที่ปรากฏตามตาราง ดังนี้

เรื่อง	จำนวนคำร้อง
๑. จำนวนเรื่องร้องเรียนที่ขอให้เสนอเรื่องต่อศาลปกครอง	
๑.๑ เรื่องร้องเรียนก่อนปี ๒๕๕๕	๑๘
๑.๒ เรื่องที่ร้องเรียนในปี ๒๕๕๕	๑๑
๒. ผลการพิจารณาเรื่องร้องเรียนที่ขอให้เสนอเรื่องต่อศาลปกครอง	
๒.๑ ไม่รับไว้พิจารณา เนื่องจาก	
- ไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่	๒
- เป็นประเด็นเดียวกับที่มีการเสนอเรื่องต่อศาลปกครองแล้ว	๑
๒.๒ ยุติการพิจารณา/ยุติเรื่อง เนื่องจาก	
- ผู้ร้องขอถอนเรื่อง	๑
- ผู้ร้องฟ้องคดีต่อศาลปกครองด้วยตนเองแล้ว	๕
- คู่กรณีได้เจรจาไกล่เกลี่ยแก้ไขปัญหาระหว่างการพิจารณาของ กสม.	๓
- กสม. ได้จัดทำบันทึกข้อตกลงระหว่างคู่กรณีเพื่อประนีประนอมและแก้ไขปัญหาละเมิดสิทธิมนุษยชนแล้ว	๑
- กฎ คำสั่ง หรือการกระทำทางปกครองไม่กระทบต่อสิทธิมนุษยชน และไม่มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย	๓
๓. ผลการพิจารณาของศาลปกครอง	
๓.๑ คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลปกครองชั้นต้น	๒
๓.๒ คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลปกครองสูงสุด	๑
๔. คงเหลือเรื่องร้องเรียนที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของ กสม.	๑๐

๓.๒.๓ การฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหาย

กสม. ได้พิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องร้องเรียนที่ผู้ร้องขอให้ฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหาย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕๗ วรรคหนึ่ง (๔) เป็นจำนวนมาก^{๕๑} แต่ในปี ๒๕๕๕ ยังไม่มีเรื่องร้องเรียนใดที่ กสม. มีมติเห็นชอบให้ฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหาย ด้วยเหตุผลต่างๆ เช่น บางเรื่องตรวจสอบไม่พบหลักฐานการกระทำผิดตามข้อร้องเรียน บางเรื่องไม่พบผู้กระทำความผิด และบางเรื่องไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้ กสม. ฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหายเพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นส่วนรวม เป็นต้น

ตารางที่ ๕ สถิติเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรม

ในปี ๒๕๕๕ (๑ มกราคม - ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๕) มีสถิติข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องร้องเรียนที่ขอให้ กสม. ฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหาย และผลการพิจารณาของ กสม. ตลอดจนผลการพิจารณาของศาลยุติธรรม ดังรายละเอียดที่ปรากฏตามตาราง ดังนี้

เรื่อง	จำนวนคำร้อง
๑. จำนวนเรื่องร้องเรียนที่ขอให้ฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรม ๑.๑ เรื่องร้องเรียนก่อนปี ๒๕๕๕ ๑.๒ เรื่องที่ร้องเรียนในปี ๒๕๕๕	๘๕ ๕
๒. ผลการพิจารณาเรื่องร้องเรียนที่ขอให้เสนอเรื่องต่อศาลยุติธรรม ยุติการพิจารณา/ยุติเรื่อง เนื่องจาก - ไม่พบการกระทำผิดหรือผู้กระทำความผิดตามข้อร้องเรียน - ไม่เป็นกรณีที่เป็นการฟ้องคดีเพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน เป็นส่วนรวม	๕ ๕
๓. ผลการพิจารณาของศาลยุติธรรม ไม่มีผลการพิจารณาของศาลยุติธรรมเนื่องจากยังไม่มี การฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหาย	
๔. คงเหลือเรื่องร้องเรียนที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของ กสม.	๘๐

^{๕๑} รายละเอียดดูตารางที่ ๕

๑๑๘

รายงานการประเมินผลการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การทบทวนนโยบาย และรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี ๒๕๕๕

สัมมนาเชิงปฏิบัติการ การทบทวนนโยบาย ผู้ต้องโทษ

และผู้จัดการเมือง รวมทั้งการใช้เครื่องมือการตัดสินใจ

วันพุธที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๕

การเสนอ

ไทยประหารชีวิต"

ศุกร์ที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๕๕
งานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน

๓.๓

การเสนอแนะนโยบายและ ข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย และกฎ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
๒๕๕๐ มาตรา ๒๕๗ วรรคหนึ่ง (๕) และพระราชบัญญัติ
คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒
มาตรา ๑๕ (๓) กสม. มีอำนาจหน้าที่ในการเสนอแนะนโยบาย
และข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย และกฎ ต่อรัฐสภา
หรือคณะรัฐมนตรีเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๕๕

กรรมการ

ทำอย่างไรไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชน

ศุกร์ที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๕๕

ในปี ๒๕๕๕ กสม. ได้จัดทำข้อเสนอแนะนโยบาย และข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย ดังนี้

ตารางที่ ๖ ข้อเสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย

เรื่อง	เสนอต่อ	เมื่อวันที่
๑. ข้อเสนอแนะนโยบาย จำนวน ๑๐ เรื่อง		
๑.๑ ข้อเสนอแนะที่เสนอโดยตรง จำนวน ๒ เรื่อง		
❖ ข้อเสนอในการแก้ไขปัญหสถานะบุคคลตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหสถานะและสิทธิของบุคคลตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๘ และวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๓	นายกรัฐมนตรี	๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๔
❖ ข้อเสนอเกี่ยวกับสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร กรณีน้ำท่วม ในปี ๒๕๕๔	นายกรัฐมนตรี	๒๕ มกราคม ๒๕๕๕
๑.๒ ข้อเสนอแนะที่เสนอผ่านรายงานการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน จำนวน ๘ เรื่อง		
๑) สิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ		
❖ กรณีผู้ที่เคยรับโทษจำคุกถูกจำกัดสิทธิในการสอบเข้ารับราชการ	นายกรัฐมนตรี	๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕
❖ กรณีถูกศาลลงโทษปรับในคดีอาญา	นายกรัฐมนตรี	๕ ตุลาคม ๒๕๕๕
๒) สิทธิชุมชน		
❖ กรณีการทำเรือแห่งประเทศไทยดำเนินโครงการพัฒนาพื้นที่ตลาดคลองเตย	นายกรัฐมนตรี	๑๘ เมษายน ๒๕๕๕
๓) สิทธิผู้ลี้ภัย		
❖ กรณีรัฐบาลไทยจะดำเนินการผลักดันผู้หนีภัยชาวกระเหรี่ยงส่งกลับเข้าไปในพื้นที่รัฐกระเหรี่ยง สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า	นายกรัฐมนตรี	๑๘ เมษายน ๒๕๕๕
❖ กรณีผู้อพยพทางเรือชาวโรฮิงญา จำนวน ๗๘ คน ถูกจับกุมและดำเนินคดีในข้อหาหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย	นายกรัฐมนตรี	๑๘ เมษายน ๒๕๕๕
๔) สิทธิในกระบวนการยุติธรรม		
❖ กรณีการตรวจสอบคำร้องที่กล่าวหาว่า มีการกระทำความผิดและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่ไร้มนุษยธรรม ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	นายกรัฐมนตรี	๑๗ พฤษภาคม ๒๕๕๕
๕) สิทธิและเสรีภาพในการศึกษา		
❖ กรณีการเก็บเงินบำรุงการศึกษาจากผู้ปกครองนักเรียน	นายกรัฐมนตรี	๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๕

เรื่อง	เสนอต่อ	เมื่อวันที่
❖ สิทธิในการดำรงตำแหน่งของเจ้าหน้าที่รัฐกรณีพบบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๕๔๖ กระทบต่อสิทธิมนุษยชนและขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐	นายกรัฐมนตรี	๑๘ กันยายน ๒๕๕๕
๒. ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมาย จำนวน ๓ เรื่อง		
❖ ความเห็นและข้อเสนอเกี่ยวกับ (ร่าง) กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการพิสูจน์และการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่น พ.ศ. ออกตามความใน พ.ร.บ. สัญชาติ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๕ (เสนอต่อนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๕)	นายกรัฐมนตรี	๒ กรกฎาคม ๒๕๕๕
❖ ข้อเสนอแนะต่อข้อยกเว้นในมาตรา ๓ ตามร่างพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. (เสนอต่อนายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎร และประธานวุฒิสภา เมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๕)	นายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา	๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๕
❖ ร่างพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่..) พ.ศ. (เสนอต่อเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๕)	เลขาธิการ คณะรัฐมนตรี	๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๕

๓.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในปี ๒๕๕๕ กสม. ได้จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายไปยังนายกรัฐมนตรี จำนวน ๑๐ เรื่อง โดยเป็นข้อเสนอแนะที่เสนอโดยตรง จำนวน ๒ เรื่อง และข้อเสนอแนะที่เสนอผ่านรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนรายกรณี จำนวน ๘ เรื่อง ดังนี้

๑) ข้อเสนอแนะที่เสนอโดยตรง จำนวน ๒ เรื่อง

- ๑.๑) ข้อเสนอในการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลตามกฎหมายยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๘ และวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๓

ข้อเท็จจริง

การดำเนินงานแก้ไขปัญหาสถานะและสิทธิของคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติ หรือบุคคลที่มีสถานะไม่ชัดเจน ภายใต้ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๘ วันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ และวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๓ ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเจ้าของปัญหาจำนวนกว่าสามแสนคนที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขและได้รับความเดือดร้อนอย่างมาก

ข้อเสนอแนะ

กสม. ได้พิจารณาการดำเนินงานแก้ไขปัญหาสถานะและสิทธิของคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติ หรือบุคคลที่มีสถานะไม่ชัดเจน ภายใต้ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลตามมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง จึงมีข้อเสนอเชิงนโยบาย ซึ่งจำแนกตามกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ดังนี้

(๑) กลุ่มที่อพยพเข้ามาอยู่เป็นเวลานานแต่ตกสำรวจ

(เข้ามาในประเทศไทยก่อนวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๒)

ปัญหาที่เกิดจากมติคณะรัฐมนตรี

๑. กลุ่มที่อพยพเข้ามาอยู่ยาวนานซึ่งได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๘ รวมถึงบุตรของบุคคลดังกล่าวที่เกิดในประเทศไทย ซึ่งจะมีเลขประจำตัว ๑๓ หลัก หลักแรกขึ้นต้นด้วยเลข ๐ (บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน) จำนวนประมาณ ๑.๗ แสนคน ยังไม่มีหลักเกณฑ์การให้สถานะ (ไม่อยู่ในมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๓) ทำให้ขาดโอกาสในสิทธิขั้นพื้นฐาน เช่น การประกันสุขภาพ การทำงานที่เหมาะสมกับความรู้ เป็นต้น

๒. การกำหนดหลักเกณฑ์การให้สถานะบุคคลตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๓ เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๘ ซึ่งมีกรอบระยะเวลาดำเนินงานตามความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี โดยล่าสุดคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ อนุมัติให้ขยายระยะเวลาดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ฯ อีกสองปี ซึ่งปัจจุบันระยะเวลาได้สิ้นสุดแล้ว เมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ โดยที่การดำเนินการสำรวจจัดทำทะเบียนและกำหนดให้สถานะแก่บุคคลกลุ่มเป้าหมายยังไม่แล้วเสร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์

ข้อเสนอ

- ขยายกรอบระยะเวลาดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล โดยในส่วนของการกำหนดสถานะบุคคลและการแก้ไขปัญหาเรื่องสิทธิไม่ควรกำหนดระยะเวลา ทั้งนี้ เพื่อให้บุคคลกลุ่มเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ฯ ได้รับการแก้ไขปัญหาอย่างครบถ้วน และเป็นการสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีข้อจำกัดหลายประการ ทั้งในส่วนของผู้ที่เป็นเจ้าของปัญหาและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติทุกระดับชั้น
- ขยายกลุ่มเป้าหมายที่จะได้รับการกำหนดสถานะตามยุทธศาสตร์ให้ครอบคลุมกลุ่มที่อพยพเข้ามาอยู่อย่างถาวรซึ่งได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๔ รวมถึงบุตรของบุคคลดังกล่าวที่เกิดในประเทศไทย ตามที่สำนักทะเบียนกลางกรมการปกครองได้จัดทำทะเบียนไว้แล้ว
- ขอให้กำชับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ฯ ทั้งในส่วนของการสำรวจจัดทำทะเบียนและบัตรประจำตัว การกำหนดสถานะและสิทธิของบุคคลกลุ่มเป้าหมาย และการสกัดกั้นการอพยพเข้ามาใหม่ ให้ตระหนักถึงความสำคัญของการแก้ไขปัญหาเรื่องสถานะและสิทธิของบุคคล และให้ปฏิบัติด้วยความเป็นธรรม ถูกต้อง และรวดเร็ว โดยไม่เลือกปฏิบัติ

(๒) กลุ่มเด็กนักเรียนและบุคคลในสถานศึกษา

ปัญหาที่เกิดจากมติคณะรัฐมนตรี

- เด็กนักเรียนที่บิดามารดาตกสำรวจหรือไม่ได้รับการสำรวจ ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เกิดในหรือนอกประเทศไทย เป็นกลุ่มคนที่ตกหล่นจากมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๓ จึงไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาละเลยตามยุทธศาสตร์ฯ และไม่ได้รับสิทธิเกี่ยวกับสถานะบุคคล

- เด็กนักเรียนที่ได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๔ ประมาณ ๓ หมื่นคน ยังไม่มีหลักเกณฑ์การให้สถานะ (ไม่อยู่ในมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๓) ทำให้ขาดโอกาสในสิทธิขั้นพื้นฐาน
- ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์การให้สถานะบุคคลเช่นเดียวกับกลุ่มที่ (๑)

ข้อเสนอ

- ขยายระยะเวลาการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล โดยไม่ควรกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดสำหรับการกำหนดสถานะบุคคล
- ขยายกลุ่มเป้าหมายที่จะได้รับการกำหนดสถานะตามยุทธศาสตร์ ให้ครอบคลุมกลุ่มนักเรียนที่บิดามารดาตกสำรวจ หรือไม่ได้รับการสำรวจและกลุ่มที่ได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ตามที่สำนักทะเบียนกลางกรมการปกครองได้จัดทำทะเบียนไว้แล้ว
- ทบทวนหลักเกณฑ์การให้สถานะบุคคลแก่เด็กนักเรียนที่เกิดในประเทศไทยและไม่มีคุณสมบัติ ตามมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เช่น ถ้าเรียนจบชั้นอุดมศึกษาหรือมีผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ดีเด่น ให้ได้สัญชาติไทย ตามมาตรา ๗ ทวิ ฯ เป็นต้น

(๓) กลุ่มคนไร้รากเหง้า ที่อยู่ในและนอกสถานสงเคราะห์

ปัญหาที่เกิดจากมติคณะรัฐมนตรี

- บุตรของคนไร้รากเหง้า เป็นกลุ่มคนที่ตกหล่นจากมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๓ จึงไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาสถานะตามยุทธศาสตร์ฯ และไม่ได้รับสิทธิเกี่ยวกับสถานะบุคคล
- คนไร้รากเหง้าที่ได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๔ ประมาณ ๕ พันคนเศษ ยังไม่มีหลักเกณฑ์การให้สถานะ (ไม่อยู่ในมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๓) ทำให้ขาดโอกาสในสิทธิขั้นพื้นฐาน
- ยังไม่มีความชัดเจนว่าคนไร้รากเหง้าที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลาน้อยกว่า ๑๐ ปี หรือคนที่เข้ามาหลังวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๓๘ จะมีสถานะอย่างไร
- ในความเป็นจริงพบว่า มีคนไร้รากเหง้าที่ไม่สามารถพิสูจน์สถานะการเกิดได้ว่าเป็นผู้ที่เกิดในหรือนอกประเทศไทย จึงทำให้คนกลุ่มนี้ไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาสถานะและสิทธิขั้นพื้นฐาน
- ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์การให้สถานะบุคคลเช่นเดียวกับกลุ่มที่ (๑)

ข้อเสนอ

- ขยายระยะเวลาการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล โดยไม่ควรกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดสำหรับการกำหนดสถานะบุคคล
- ขยายกลุ่มเป้าหมายที่จะได้รับการกำหนดสถานะตามยุทธศาสตร์ ให้ครอบคลุมคนไร้รากเหง้าที่ได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ถึง พ.ศ. ๒๕๕๔ ตามที่สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง ได้จัดทำทะเบียนไว้แล้ว รวมถึงบุตรของคนไร้รากเหง้า
- ให้กระทรวงมหาดไทยศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายและวิธีการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลของต่างประเทศ กรณีคนไร้รากเหง้าที่ไม่ปรากฏบุพการีหรือบุพการีทอดทิ้ง โดยเฉพาะบุคคลที่ไม่สามารถพิสูจน์สถานการณ์เกิดได้ และดำเนินการจัดการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน

(๔) กลุ่มคนที่ทำคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศ**ปัญหาที่เกิดจากมติคณะรัฐมนตรี**

- บุตรของคนที่ทำคุณประโยชน์ เป็นกลุ่มคนที่ตกหล่นจากมติคณะรัฐมนตรี วันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๓ จึงไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาลักษณะตามยุทธศาสตร์ฯ และไม่ได้รับสิทธิเกี่ยวกับสถานะบุคคล
- ยังไม่มีความชัดเจนว่าคนที่ทำคุณประโยชน์ที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานน้อยกว่า ๑๐ ปี หรือเข้ามาหลัง วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๓๘ จะมีสถานะอย่างไร
- ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์การให้สถานะบุคคลเช่นเดียวกับกลุ่มที่ (๑)

ข้อเสนอ

- ขยายระยะเวลาการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล โดยไม่ควรกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดสำหรับการกำหนดสถานะบุคคล
- ขยายกลุ่มเป้าหมายที่จะได้รับการกำหนดสถานะตามยุทธศาสตร์ ให้ครอบคลุมบุตรของคนที่ทำคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศที่เกิดในประเทศไทย
- ทบทวนหลักเกณฑ์การให้สถานะบุคคลแก่คนที่ทำคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศ ซึ่งเป็นผู้ที่เกิดต่างประเทศให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น เช่น การยืดหยุ่นเรื่องระยะเวลาการอาศัยอยู่ในประเทศไทยอย่างน้อยกว่า ๑๐ ปี เมื่อเทียบกับผลงานและประโยชน์ที่ประเทศได้รับ หรืออาจให้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ เป็นต้น

๑.๒) ข้อเสนอเกี่ยวกับสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารกรณีน้ำท่วม ในปี ๒๕๕๔

ข้อเท็จจริง

เหตุการณ์น้ำท่วมในปี ๒๕๕๔ นับเป็นมหาวุทภัยครั้งร้ายแรงที่สุดในประวัติศาสตร์ของประเทศไทย เพราะสร้างความเสียหายในพื้นที่ร่วม ๖๐ จังหวัด ทั้งในระดับครัวเรือน ชุมชน ภาคสาธารณะ รวมทั้งภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม ทำให้คนจำนวนไม่น้อยต้องพลัดพรากจากที่อยู่อาศัย ถูกทอดทิ้ง ลำบากขาดแคลน เจ็บป่วย ประสบอุบัติเหตุ สูญเสียทรัพย์สินไปจนถึงเสียชีวิต

ข้อเสนอแนะ

กสม. ได้จัดเวทีสาธารณะ เรื่อง “วิกฤตน้ำท่วมกับสิทธิมนุษยชน” โดยผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชนทั่วไป ทั้งนี้ กสม. ได้นำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากเวทีสาธารณะมาสรุปและสังเคราะห์เป็นข้อเสนอไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๒๑ หน่วยงาน ได้แก่ ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการคลัง กระทรวงแรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงคมนาคม กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงเทคโนโลยีและสารสนเทศ กระทรวงพลังงาน และกรุงเทพมหานคร

โดยสรุปความคิดเห็นและข้อเสนอแนะได้ ดังนี้

- (๑) ประชาชนควรมีสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้องและรวดเร็ว จากรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือและบริหารจัดการ เพื่อสามารถลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นให้น้อยที่สุด
- (๒) ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการภัยพิบัติ โดยรัฐบาลต้องจัดช่องทางที่เหมาะสมเพื่อให้แสดงความคิดเห็นและร่วมดำเนินการ ตั้งแต่ระยะก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย
- (๓) รัฐต้องให้การปกป้องคุ้มครอง และเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการเกิดภัยพิบัติอย่างเหมาะสม เสมอภาค เท่าเทียม และเป็นธรรม โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ ตามหลักสิทธิมนุษยชน

๒) ข้อเสนอแนะที่เสนอผ่านรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนรายการนี้ จำนวน ๘ เรื่อง ดังนี้

๒.๑) สิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพกรณีผู้ที่เคยรับโทษจำคุกถูกจำกัดสิทธิ ในการสอบเข้ารับราชการ

ข้อเท็จจริง

ผู้ร้องเคยถูกดำเนินคดีเกี่ยวกับยาเสพติด และศาลพิพากษาให้ผู้ร้องได้รับโทษจำคุก ๓ ปี ๖ เดือน ปัจจุบันผู้ร้องพ้นโทษมาเป็นเวลากว่า ๕ ปีแล้ว และประกอบอาชีพสุจริต โดยผู้ร้องเป็นลูกจ้างขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี และมีความต้องการที่จะสอบเข้ารับราชการเป็นอย่างมาก แต่เนื่องจากเคยต้องโทษจำคุกมาก่อน จึงถูกจำกัดสิทธิในเรื่องดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ

กสม. ได้ตรวจสอบแล้ว มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายให้กลุ่มองค์กรที่ใช้พระราชบัญญัติหรือระเบียบที่กำหนดให้การต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเป็นลักษณะต้องห้ามในการเข้ารับราชการโดยไม่มีการกำหนดข้อยกเว้นฯ เช่น ข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา ข้าราชการการเมือง ข้าราชการทหาร เป็นต้น ดังนั้น ควรมีการพิจารณาทบทวนปรับปรุงและแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายแต่ละฉบับให้สอดคล้องกับมิติด้านสิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และพันธกรณีระหว่างประเทศ ที่ให้การคุ้มครองและรับรองไว้ โดยไม่เป็นการจำกัดสิทธิของผู้ที่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในการสมัครสอบเข้ารับราชการ โดยในการกำหนดข้อยกเว้นต้องมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนและมีความเป็นธรรม รวมทั้งควรมีการพิจารณาถึงความเหมาะสมในการประกอบอาชีพด้วย โดยในการกำหนดข้อยกเว้นอาจมีการกำหนดกรอบระยะเวลาให้กับผู้ที่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในการสมัครสอบเข้ารับราชการ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกสามารถใช้สิทธิในการสมัครเข้ารับราชการและสามารถกลับตนเป็นคนดี ทั้งนี้ ในการพิจารณาดำเนินการดังกล่าว ควรที่จะได้มีการพิจารณาปรับปรุงกฎหมายและระเบียบในเรื่องนี้สำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐประเภทอื่น ตลอดจนพนักงานรัฐวิสาหกิจด้วย

๒.๒) สิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพกรณีถูกศาลลงโทษปรับในคดีอาญา

ข้อเท็จจริง

ผู้ร้องได้ทำเรื่องขอผ่อนผันการเข้ารับตรวจเลือกเข้ารับราชการทหารกองประจำการต่อสัสดีอำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคามแล้ว แต่ด้วยความพลั้งเผลอ ผู้ร้องไม่ทราบว่าต้องไปรายงานตัว ณ ที่ทำการคัดเลือกทหาร ทำให้เมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๔๐ พนักงานอัยการได้ฟ้องผู้ร้องต่อศาลจังหวัดมหาสารคามในข้อหาไม่รับหมายเรียกเข้าเป็นทหาร โดยเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. ๒๔๙๗

มาตรา ๒๕ และมาตรา ๔๔ มีโทษจำคุกไม่เกิน ๓ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๓๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งศาลจังหวัดมหาสารคามพิจารณาลงโทษปรับผู้ร้อง เป็นเงิน ๑๕๐ บาท ซึ่งผลจากการที่ผู้ร้องมีประวัติต้องหาคดีอาญาและประวัติการถูกลงโทษดังกล่าว ทำให้ผู้ร้องไม่ได้รับการพิจารณาให้เข้าทำงานในบริษัทต่างๆ ผู้ร้องจึงได้ยื่นคำร้องต่อกองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขอให้ลบทะเบียนประวัติอาชญากรและทำลายแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือของผู้ร้อง ซึ่งกองทะเบียนประวัติอาชญากรแจ้งว่า กรณีของผู้ร้องไม่อยู่ในข่ายหลักเกณฑ์ที่จะสามารถพิจารณาคัดแยกแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือและบัญชีประวัติออกจากสารบบหรือฐานข้อมูลประวัติอาชญากรได้ ตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ บทที่ ๔ ข้อ ๑.๓

ข้อเสนอแนะ

กสม. ได้ตรวจสอบแล้วเห็นว่า กรณีของผู้ร้องเนื่องจากมิใช่ความผิดที่มีโทษปรับสถานเดียวและกรณีดังกล่าวมิใช่ความผิดลหุโทษหรือคดีที่มีโทษไม่สูงกว่าลหุโทษหรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการจราจรทางบกหรือความผิดตามกฎหมายอื่นๆ ที่กำหนดให้มีโทษปรับสถานเดียว จึงไม่สามารถดำเนินการลบทะเบียนประวัติอาชญากรและทำลายแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือให้กับผู้ร้องได้ตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ พ.ศ. ๒๕๕๔

ในส่วนที่ผู้ร้องได้รับการล้างมลทินตามพระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา พ.ศ. ๒๕๕๐ มิได้หมายความว่า ผู้ร้องมิเคยกระทำความผิดนั้นๆ และไม่ได้หมายความว่า การกระทำความผิดที่เป็นเหตุให้ถูกลงโทษถูกลบล้างไปด้วย ดังนั้น กรณีแม้จะเป็นผู้ที่ได้รับการล้างมลทินตามพระราชบัญญัติล้างมลทินฯ พ.ศ. ๒๕๕๐ ก็มีผลเพียงว่า ผู้ร้องไม่เคยถูกลงโทษในข้อหา นั้น ๆ มาก่อนเท่านั้น โดยไม่มีผลให้เกิดสิทธิเรียกร้องต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการลบข้อมูลประวัติอาชญากรและทำลายแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือของผู้ร้อง อย่างไรก็ตาม เพื่อให้สอดคล้องกับมิติด้านสิทธิและเสรีภาพ กสม. จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

- (๑) สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ พ.ศ. ๒๕๕๔ บทที่ ๔ การคัดแยกและทำลายแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ และรายการประวัติหรือบัญชีประวัติ โดยพิจารณานำข้อมูลออกจากสารบบข้อมูลประวัติอาชญากร ตามกรณีเพิ่มเติม ดังนี้

- (๑.๑) กรณีความผิดทุกประเภท ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายไม่ว่ากฎหมายฉบับใดที่กำหนดโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งไม่ใช่คดีลหุโทษ หรือคดีที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าลหุโทษ หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการจราจรทางบก หรือความผิดตามกฎหมายอื่น ๆ ที่กำหนดให้มีโทษปรับสถานเดียว เมื่อมีการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลและศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษปรับสถานเดียว

- (๑.๒) กรณีที่เป็นไปตามหมวด ๗ มาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา มาตรา ๘๖ และ มาตรา ๙๐ แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชน และครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ ซึ่งหากผู้มีหน้าที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้ปฏิบัติตามแผนครบถ้วนแล้วย่อมเป็นผลให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับไป
- (๑.๓) กรณีตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง ในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ หากได้มีการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงและเงื่อนไข ครบถ้วนแล้ว เป็นผลให้มีการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้องใน ความผิดตามมาตรา ๔ สิทธินำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไป
- (๑.๔) กรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้สวนข้อเท็จจริงแล้วมีมติว่า ข้อกล่าวหาใดไม่มีมูลให้ ข้อกล่าวหาเป็นอันตกไป ซึ่งเป็นไปตามหมวด ๘ มาตรา ๙๑ แห่งพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒
- (๒) สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรมีการกำหนดคำจำกัดความของคำว่า “อาชญากร” ให้มี ความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เช่น จากคำว่า “ประวัติอาชญากร” เปลี่ยนเป็นคำว่า “ประวัติ ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา” เพื่อสื่อความหมายให้สังคมเข้าใจได้อย่างชัดเจน รวมทั้งควรมีการแยกข้อมูล โดยจัดระดับของการกระทำความผิดว่า ความผิดในระดับใดควร เปิดเผยข้อมูลได้มากน้อยเพียงใด เพื่อมิให้เป็นการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ในการเปิดเผยข้อมูลประวัติอาชญากรหรือประวัติผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา

๒.๓) สิทธิชุมชนกรณีการทำเรือแห่งประเทศไทยดำเนินโครงการพัฒนาพื้นที่ ตลาดคลองเตย

ข้อเท็จจริง

ผู้ร้องในฐานะผู้ค้าและผู้อยู่อาศัยตลาดคลองเตย ได้ร้องเรียนว่าได้รับผลกระทบจากโครงการ สัมปทานการเช่าพื้นที่ตลาดคลองเตย โดยการท่าเรือแห่งประเทศไทยเปิดประมูลโครงการพัฒนาพื้นที่ บริเวณอาคารพาณิชย์และตลาดคลองเตย เมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๑ แต่ต่อมา การท่าเรือยกเลิก การประมูลเมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๑ และเปิดประมูลโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณตลาดคลองเตย ขึ้นใหม่ในวันเดียวกันโดยลดพื้นที่ลง ในชั้นการเสนอราคา บริษัท ลีเกิ้ลโปรเฟสชั่นแนล จำกัด ชนะการประมูล คณะกรรมการการท่าเรือฯ อนุมัติผลการประมูลและลงนามสัญญาเช่าลงทุนบริหารและ ประกอบการ ในวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๕๑ จากการดำเนินโครงการพัฒนาพื้นที่ตลาดคลองเตย ผู้ร้องได้ถูก ละเมิดสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองมาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

กสม. ได้ตรวจสอบแล้วมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

- (๑) กระทรวงคมนาคมควรดูแลกำกับนโยบายของการท่าเรือแห่งประเทศไทย ให้มีแนวนโยบายในการพัฒนาการใช้ประโยชน์และกิจกรรมสินทรัพย์ของการท่าเรือแห่งประเทศไทย เพื่อประโยชน์แห่งรัฐและประชาชน ได้แก่ แผนการพัฒนากิจการสินทรัพย์เชิงธุรกิจเพื่อผลประโยชน์ในด้านธุรกิจ และแผนการพัฒนากิจการสินทรัพย์เชิงสังคมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม และชุมชน
- (๒) กระทรวงคมนาคมควรปรับปรุงกระบวนการสรรหาคณะกรรมการการท่าเรือแห่งประเทศไทย ให้มีความโปร่งใส มีวิสัยทัศน์ ความสามารถ และประสบการณ์ โดยมีสัดส่วนของตัวแทนภาคต่างๆ อาทิ ตัวแทนกลุ่มผู้บริโภคหรือผู้ใช้บริการ ตัวแทนภาคประชาสังคม ตัวแทนนักวิชาการ ตัวแทนสหภาพแรงงาน ตัวแทนภาคการขนส่งหรือภาคบริการอื่น เพื่อประโยชน์แห่งรัฐและประชาชน

๒.๔) สิทธิผู้ลี้ภัยกรณีรัฐบาลไทยจะดำเนินการผลักดันผู้หนีภัยชาวกะเหรี่ยง ส่งกลับเข้าไปในพื้นที่รัฐกะเหรี่ยง สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

ข้อเท็จจริง

รัฐบาลไทยจะดำเนินการผลักดันผู้หนีภัยชาวกะเหรี่ยงส่งกลับเข้าไปในพื้นที่รัฐกะเหรี่ยงสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ซึ่งเป็นพื้นที่เสี่ยงภัยกับระเบิดและอาจเกิดการสู้รบขึ้นในพื้นที่ได้ตลอดเวลา ผู้ร้องจึงขอให้ยุติการส่งกลับผู้ลี้ภัยชาวกะเหรี่ยงไปยังพื้นที่อันตรายเสี่ยงภัยกับระเบิด

ข้อเสนอแนะ

กสม. ได้ตรวจสอบแล้วให้มีข้อเสนอแนะนโยบายต่อรัฐบาลโดยเห็นควรดำเนินการให้มีการปฏิรูปการบริหารจัดการค่ายผู้หนีภัยและส่งเสริมชุมชนไทยบริเวณใกล้เคียงอย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดให้มีคณะทำงานร่วมเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติงานระยะสั้นและระยะยาว ในการให้ความช่วยเหลือพัฒนา และปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของผู้หนีภัย และชุมชนไทย ประกอบไปด้วยองค์กรเอกชนด้านมนุษยธรรม ตัวแทนของผู้หนีภัย ตัวแทนชุมชนไทยในพื้นที่ และตัวแทนสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมของชุมชนผู้หนีภัยและชุมชนชาวไทย ภายใต้กระบวนการทำงานที่เปิดเผย โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ส่งเสริมและปกป้องสิทธิมนุษยชน รวมทั้งควรดำเนินการเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้ลี้ภัยในการกลับสู่สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์อย่างมีศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ ซึ่งการที่จะดำเนินการดังกล่าวให้ได้ผล รัฐบาลควรมีมาตรการในการปรับเปลี่ยนทัศนคติของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจถึงแนวทางดังกล่าว ซึ่งจะเป็นการแก้ไขปัญหาในระยะยาวและยั่งยืน และเป็นที่ยอมรับของประชาคมระหว่างประเทศ

๒.๕) สิทธิผู้ลี้ภัยกรณีผู้อพยพทางเรือชาวโรฮิงญา จำนวน ๗๘ คน ถูกจับกุมและดำเนินคดีในข้อหาหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย

ความเป็นมา

ผู้อพยพทางเรือชาวโรฮิงญา จำนวน ๗๘ คน ถูกจับกุมและดำเนินคดีในข้อหาหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ต่อมา ผู้ต้องกักจำนวน ๒ ราย ได้เสียชีวิตในขณะที่ถูกกักตัวอยู่ในห้องกักด่านตรวจคนเข้าเมืองระนอง

ข้อเสนอแนะ

กสม. ได้ตรวจสอบแล้ว มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการการแก้ไขปัญหา ดังนี้

- (๑) ในระหว่างที่ผู้หลบหนีเข้าเมืองทางเรือชาวโรฮิงญาจากสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียร์มาร์อยู่ในราชอาณาจักรไทย สมควรที่รัฐบาลไทยจะได้พิจารณาให้ที่พักพิงที่เป็นทางเลือกชั่วคราวให้กับชาวโรฮิงญามากกว่าที่จะกักตัวไว้ในสถานที่ควบคุมตัว และขณะเดียวกันจะต้องหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืนและเป็นที่ยอมรับได้
- (๒) รัฐบาลไทยควรให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานด้านที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนแก่กลุ่มชาวโรฮิงญาดังกล่าว รวมถึงการดูแลด้านสุขภาพอนามัย โดยมีการตรวจสอบสุขภาพจากแพทย์ทุกระยะที่ต้องกักตัวไว้ และในกรณีที่มีที่พักพิงชั่วคราวควรให้การช่วยเหลือด้านการประกอบอาชีพเพื่อการเลี้ยงดูตนเอง เพื่อไม่ให้เป็นการละเมิดกับหน่วยงานภาครัฐ
- (๓) รัฐบาลควรแต่งตั้งคณะกรรมการที่เป็นกลางและมีความเป็นอิสระเพื่อตรวจสอบการผลักดันกลับที่ขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลไทย เพื่อยืนยันถึงความโปร่งใส ขณะเดียวกัน ต้องค้นหาข้อกล่าวอ้างว่ามีการทรมานและผลการสืบสวนของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) และเพื่อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อการเข้ามาของชาวโรฮิงญา อีกทั้งเพื่อสร้างกระบวนการทางกฎหมายที่ชัดเจนต่อการเข้ามาของเรือในลักษณะนี้อีกในอนาคต

- (๔) กระทรวงมหาดไทยควรหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อปรับปรุงพระราชบัญญัติตรวจคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒ กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง เพื่อแก้ไขปัญหาการกักตัวชาวโรฮิงญา โดยไม่มีกำหนดเวลาการปล่อยตัว
- (๕) กระทรวงการต่างประเทศควรหารือกับองค์การระหว่างประเทศ อาทิ สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) องค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน (IOM) และประเทศที่เกี่ยวข้องในการรับชาวโรฮิงญากลับประเทศต้นทาง เพื่อการแก้ปัญหาผู้พลัดถิ่นเข้าเมืองชาวโรฮิงญาที่ประเทศต้นทาง พร้อมกับแสวงหาความร่วมมือในการแก้ปัญหาให้กับกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน
- (๖) ปฏิบัติตามแนวทางที่เหมาะสมเพื่อต่อต้านกระบวนการค้ามนุษย์ และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการแสวงหาผลประโยชน์ และในเวลาเดียวกันต้องให้ความช่วยเหลือแก่ชาวโรฮิงญาในฐานะที่ตกเป็นเหยื่อของกระบวนการค้ามนุษย์นี้ โดยใช้กลไกตามกระบวนการยุติธรรม เพื่อคัดแยกเหยื่อและผู้นำพา นำไปสู่การจับกุมกระบวนการนายหน้า กระบวนการขนแรงงานข้ามชาติหรือกระบวนการค้ามนุษย์

๒.๖) สิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีการตรวจสอบคำร้องที่กล่าวหาว่ามีการกระทำความผิดและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่ไร้มนุษยธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ข้อเท็จจริง

กสม. ได้ตรวจสอบคำร้อง จำนวน ๒๓ คำร้อง ซึ่งผู้เสียหายและองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนร้องกล่าวหาว่า เจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้กระทำการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่ไร้มนุษยธรรม ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจและทหารได้จับกุมผู้เสียหาย ขู่ข่มขู่ร่วมกันพยายามฆ่าเจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่โดยไตร่ตรองไว้ก่อน ซึ่งขณะจับกุมนั้นได้มีการทำร้ายร่างกายผู้ต้องหา และขณะทำการสอบสวนได้นำถุงพลาสติกสีดำคลุมศีรษะจนไม่สามารถมองเห็นได้ แล้วทำการสอบสวนและทำร้ายร่างกาย เหตุเกิดที่ตำบลอัยเยอร์ อำเภอเบตง จังหวัดยะลา หรือผู้เสียหายถูกเจ้าหน้าที่เฉพาะกิจคอมมานโดประมาณ ๒๐ คน จับกุมที่บ้านในอำเภอจะนะ จังหวัดนราธิวาส ในข้อหาจ้างวานบุคคลติดต่อนักขบวนการ จากนั้นถูกนำตัวไปสอบที่สถานีตำรวจภูธรต้นหยง อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส และถูกเจ้าหน้าที่ในห้องสอบสวนประมาณ ๓๐ คน ไม่แต่งเครื่องแบบทำร้ายร่างกาย โดยการตบเตะ และช็อตด้วยไฟฟ้า จนผู้เสียหายต้องรับสารภาพ ผู้เสียหายถูกคุมขังเป็นเวลา ๘๔ วัน หรือผู้เสียหายถูกเจ้าหน้าที่จับกุมจากหมู่บ้านไอร์กาแซ ตำบลศรีสาคร อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส และในระหว่างควบคุมตัวอยู่ที่หน่วยเฉพาะกิจที่ ๓๗ ได้ถูกเจ้าหน้าที่ซ้อมทรมานโดยถูกตีด้วยแม่แรงยกรถที่บริเวณแผ่นหลังจนมีรอยถลอกและเป็นแผลถูกเตะที่บริเวณศีรษะ ทำให้มี

รอยตกลือดที่บริเวณดวงตาข้างขวา แผลที่ถูกยิงในวันที่ถูกจับกุมมีอาการอักเสบและมีหนอง ไม่สามารถเดินได้

ข้อเสนอแนะ

กสม. ได้พิจารณาคำร้องทั้ง ๒๓ คำร้องแล้ว มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

(๑) คณะรัฐมนตรีควรดำเนินการเร่งรัดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนินการตามมาตรการ ๕ ด้าน กล่าวคือ

- ๑) มาตรการด้านกฎหมาย
- ๒) มาตรการด้านสิทธิมนุษยชนศึกษา
- ๓) มาตรการด้านกลไกการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
- ๔) มาตรการด้านกระบวนการยุติธรรม
- ๕) มาตรการด้านการเยียวยา

ซึ่ง กสม. ได้เสนอไว้ในรายงานผลการตรวจสอบที่ ๒๗๕-๓๐๘/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๓ เรื่อง สิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีการตรวจสอบคำร้องที่กล่าวหาว่า มีการกระทำความผิด และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่ไร้มนุษยธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (จำนวน ๓๔ คำร้อง) เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นต่อสังคมและประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งเป็นการลดเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม

(๒) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องทำให้เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติมีความเข้าใจและรับทราบนโยบายและแนวปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนใต้ตามหลักสิทธิมนุษยชนอย่างเคร่งครัด โดยให้เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติมีความเข้าใจอย่างชัดเจนในเรื่องการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ ที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

(๓) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องตระหนักถึงการส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิมนุษยชนศึกษา ให้มากยิ่งขึ้นและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

(๔) สืบเนื่องจากประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสัญญาด้านการทรมานฯ ซึ่งรัฐบาลจะต้องจัดทำรายงานสถานการณ์การซ้อมทรมานในประเทศไทยเสนอต่อคณะกรรมการประจำอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานฯ ขององค์การสหประชาชาติ ในปี ๒๕๕๔ ในการนี้ กสม. จึงมีความกังวลต่อการดำเนินการในเรื่องนี้ หากรัฐบาลไม่สามารถทำให้ปัญหาการซ้อมทรมานที่มีการกล่าวหาในเรื่องนี้ให้หมดสิ้นไป หรือมีแนวโน้มลดลงแล้ว ย่อมไม่เกิดผลดีที่ต้องถูกตรวจสอบโดยองค์การสหประชาชาติ ซึ่งเฝ้าจับตามองการแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้

(๕) คณะรัฐมนตรีสมควรเร่งรัดให้มีการติดตามผลการดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๕๖) เพื่อให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรมให้ได้อย่างเร่งด่วน ทั้งนี้ หากยังมีปัญหาการดำเนินการที่ไม่เป็นไปตามกฎหมายหรืออนุสัญญา

ต่อต้านการทรมานฯ คือ เรื่องการซ้อมทรมานยังคงดำรงอยู่หรือหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงไม่ดำเนินการสอบสวน หรือไม่อำนวยความสะดวกหรือไม่แจ้งผลการดำเนินการให้ กสม. ได้รับทราบ กสม. จึงจำเป็นต้องดำเนินการตรวจสอบในเชิงลึกตามกฎหมายและอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ ต่อไป

๒.๓) สิทธิและเสรีภาพในการศึกษากรณีการเก็บเงินบำรุงการศึกษาจากผู้ปกครองนักเรียน

ข้อเท็จจริง

ผู้ปกครองนักเรียนร้องเรียนว่า โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ บดินทรเดชา เก็บเงินบำรุงการศึกษาเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการเรียนการสอนนอกหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานจากผู้ปกครองนักเรียนโดยอ้างประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เงินบำรุงการศึกษาของสถาบันการศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับลงวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๑ ผู้ร้องเห็นว่า ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับดังกล่าวยังไม่ได้นำไปประกาศในราชกิจจานุเบกษาก่อนนำมาใช้บังคับ กรณีดังกล่าวเป็นการขัดต่อมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งระบุไว้ว่า กฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศ เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้มีผลใช้บังคับได้

ข้อเสนอแนะ

กสม. ได้ตรวจสอบแล้วเห็นว่า กระทรวงศึกษาธิการได้ออกประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เงินบำรุงการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๑ และต่อมาได้ยกเลิกประกาศฉบับดังกล่าว โดยมีการจัดทำประกาศฉบับใหม่ เรื่อง การเก็บเงินบำรุงการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ลงวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๕๓ ซึ่งประกาศทั้งสองฉบับมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป กสม. จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

๑. กระทรวงศึกษาธิการควรส่งประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การเก็บเงินบำรุงการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ลงวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๕๓ ไปยังสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา เนื่องจากเป็นประกาศที่ใช้บังคับเป็นการทั่วไป และเพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย
๒. กระทรวงศึกษาธิการควรมีการปรับปรุงชื่อเรื่องของประกาศที่ชัดเจน และสามารถสื่อความหมายให้เข้าใจได้โดยไม่เกิดความสับสน เนื่องจากประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การเก็บเงินบำรุงการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ลงวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๕๓ เป็นการระบุเกี่ยวกับการเก็บเงินบำรุงการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งต้องอ่านในรายละเอียดจึงจะเข้าใจว่า เป็นการเก็บเงินบำรุงการศึกษาเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการเรียนการสอนนอกหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงทำให้ผู้ปกครอง

บางรายอาจเกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนได้ และเพื่อมิให้เป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๓. คณะรัฐมนตรีโดยกระทรวงศึกษาธิการ ควรมีการบรรจุการจัดการเรียนการสอนนอกหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเข้าไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ให้เหลือเฉพาะรายการที่เป็นการศึกษานอกหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างแท้จริง โดยเรียกเก็บค่าใช้จ่ายตามความสมัครใจของผู้ปกครองและนักเรียน เนื่องจากปัจจุบันสถานศึกษาต้องการที่จะเพิ่มพูนประสิทธิภาพและคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

๒.๘) สิทธิในการดำรงตำแหน่งของเจ้าหน้าที่รัฐ กรณีบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๕๔๖ กระทบต่อสิทธิมนุษยชนและขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

ข้อเท็จจริง

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลเกาะสมุย อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ร้องเรียนว่า กรณีบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๔ มาตรา ๑๒ มาตรา ๑๓ และ มาตรา ๔๘ เติวสติ กระทบต่อสิทธิมนุษยชนและขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖-๓๑ มาตรา ๖๐-๖๒ มาตรา ๗๘ (๒) และ (๖) และมาตรา ๘๑ (๑)-(๓) มีผลทำให้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ ซึ่งผู้ร้องมีความประสงค์ให้ผู้ร้องอยู่ในตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และหรือกำนันต่อไป จนมีอายุครบ ๖๐ ปี และจ่ายเงินเดือนให้กับผู้ร้องนับตั้งแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง จนถึงวันที่ได้รับตำแหน่งคืน หรือขอให้จ่ายเงินเดือนให้แก่ผู้ร้องตั้งแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง จนกว่าผู้ร้องจะมีอายุครบ ๖๐ ปี พร้อมทั้งเสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญและขอให้ฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้ร้องเพื่อแก้ปัญหการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ข้อเสนอแนะ

กสม. ได้ตรวจสอบเรื่องร้องเรียนของผู้ร้องแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๔ มาตรา ๑๒ มาตรา ๑๓ และ มาตรา ๔๘ เติวสติ มีผลต่อการดำรงอยู่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนันและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านในท้องถิ่นที่ได้ยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองหรือเทศบาลนคร และต่อมามีการตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๕๕๒ ซึ่งมีผลต่อบทบัญญัติของพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ ที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๕๔๖ อันเป็นลักษณะของกฎหมายที่ไม่สอดคล้องและก้ำกึ่งกัน จึงจำเป็นต้องใช้วิธีการทางนิติบัญญัติในการแก้ไขปัญหา ดังนั้น

การตราพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับ ซึ่งเป็นการดำเนินการของรัฐเพื่อให้เป็นไปตามแนวนโยบายของรัฐด้านการบริหารราชการแผ่นดิน จึงไม่ได้มีหลักการเหตุผลหรือวัตถุประสงค์ที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ไม่มีเหตุที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจะใช้อำนาจในการเสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ และใช้อำนาจในการฟ้องคดีแทนผู้เสียหายต่อศาลยุติธรรม ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕๗ วรรคหนึ่ง (๒) และ (๔)

อย่างไรก็ตาม จากการตรวจสอบปรากฏข้อเท็จจริงว่า กรมการปกครอง และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้ชี้แจงและให้ความเห็นในประเด็นสำคัญ คือ

- (๑) บทบัญญัติของพระราชบัญญัติเทศบาลมีผลต่อผู้ดำรงตำแหน่งในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ อันมีลักษณะเหมือนกฎหมายที่ไม่สอดคล้องและก้ำกึ่งกัน ทำให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลที่ดำรงตำแหน่ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ต้องพ้นจากตำแหน่งเป็นจำนวนกว่า ๒,๐๐๐ คน
- (๒) การที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน พ้นจากตำแหน่งไปในเขตพื้นที่การปกครองที่ยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองหรือเทศบาลนครนั้น ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการประสานงานราชการระหว่างอำเภอกับตำบลและหมู่บ้าน แสดงให้เห็นว่าการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติเทศบาลในครั้งนี้มีประเด็นปัญหาทั้งในเรื่องของหลักการทางนิติบัญญัติ และการคำนึงถึงผลกระทบต่อสิทธิของประชาชนในพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อยเกินกว่าที่ควรจะทำ แม้ต่อมากระทรวงมหาดไทยจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ด้วยการห้ามยกเลิกตำแหน่ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อีกในอนาคต พร้อมกับการเสนอร่างกฎหมายโดยเพิ่มบทบัญญัติให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยแต่งตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ในท้องถิ่นที่ยกเลิกตำแหน่งไปแล้วได้ แต่สภาพปัญหาที่ดำรงคงอยู่ในปัจจุบันยังคงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐจะต้องใช้อำนาจในการพิจารณาแก้ไขเพื่อให้บรรเทาเบาบางลง

ดังนั้น กสม. จึงเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาหามาตรการแก้ไขกรณีที่เกิดขึ้นตามอำนาจหน้าที่ ด้วยการดำเนินการทางด้านนโยบายและด้านนิติบัญญัติ ตลอดจนการปรับปรุงกฎหมายที่ไม่สอดคล้องและก้ำกึ่งกัน ทั้งนี้ ภายใต้หลักการทางนิติบัญญัติที่ถูกต้อง มีความเสมอภาค มีความเป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ รวมทั้งให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อไป

๓.๓.๒ ข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย

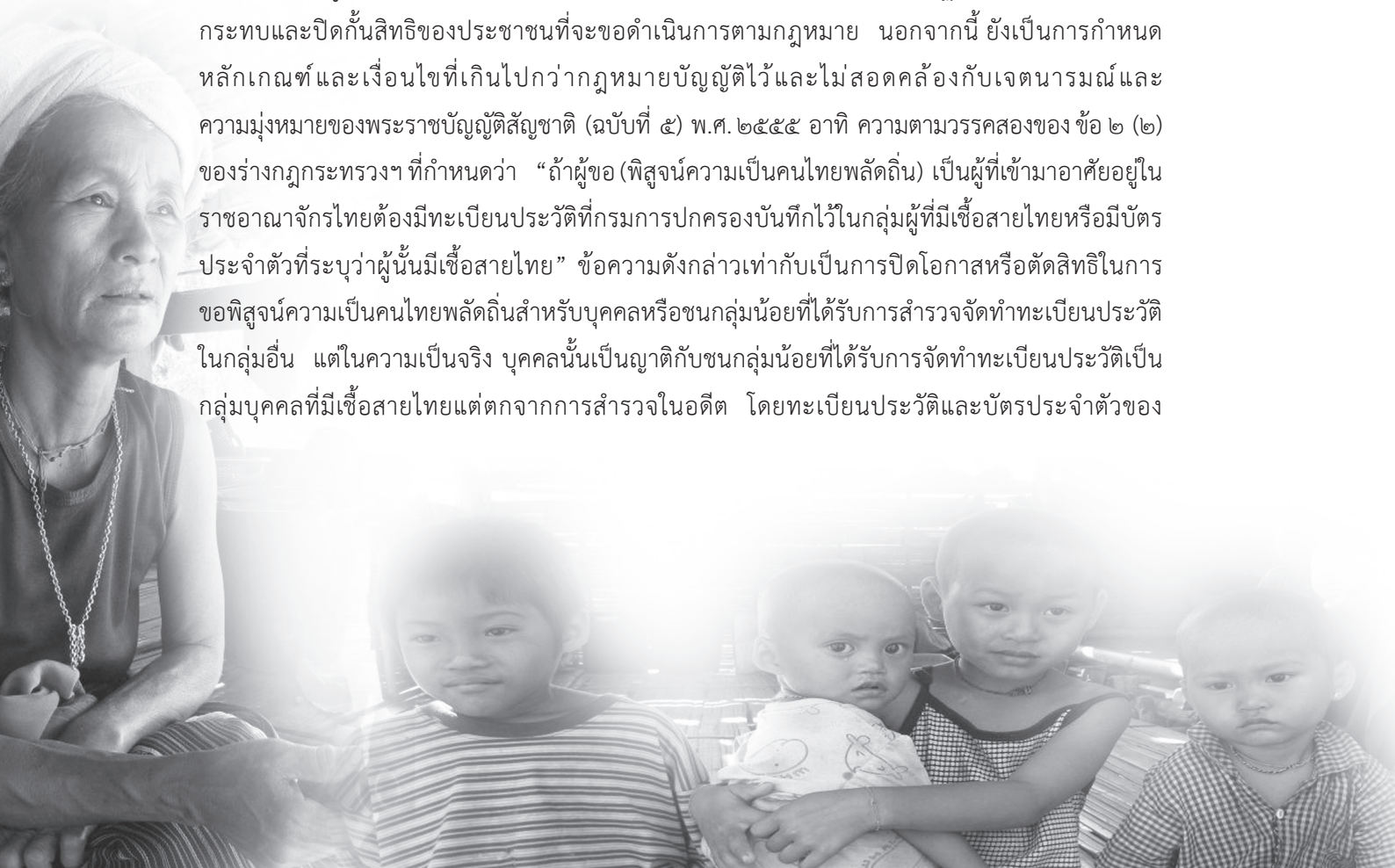
- ๑) ความเห็นและข้อเสนอเกี่ยวกับ (ร่าง) กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการพิสูจน์และการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่น พ.ศ. ... ออกตามความใน พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๕ (เสนอต่อนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๕)

ความเป็นมา

กระทรวงมหาดไทยได้ส่ง (ร่าง) กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการพิสูจน์และการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่น พ.ศ. ออกตามความใน พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๕ ให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อนำเสนอที่ประชุมคณะรัฐมนตรีพิจารณา กสม. โดยคณะอนุกรรมการด้านสถานะบุคคลของผู้ไร้สัญชาติ ไทยพลัดถิ่น ผู้อพยพ และชนพื้นเมือง จึงได้ศึกษาและตรวจรายละเอียดของร่างกฎกระทรวงฯ ที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ

ข้อเสนอแนะ

กสม. ตรวจสอบแล้วเห็นว่า มีหลายประเด็นที่เป็นปัญหาอุปสรรคสำหรับประชาชนในการพิสูจน์ความเป็นคนไทยพลัดถิ่นเพื่อการได้สัญชาติไทยโดยการเกิด อีกทั้งประชาชนบางส่วนจะไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์ความเป็นคนไทยพลัดถิ่นได้ เพราะกระบวนการและขั้นตอนการปฏิบัติที่ราชการกำหนดนั้น กระทบและปิดกั้นสิทธิของประชาชนที่จะขอดำเนินการตามกฎหมาย นอกจากนี้ ยังเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่เกินไปกว่ากฎหมายบัญญัติไว้และไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์และความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๕ อาทิ ความตามวรรคสองของ ข้อ ๒ (๒) ของร่างกฎกระทรวงฯ ที่กำหนดว่า “ถ้าผู้ขอ (พิสูจน์ความเป็นคนไทยพลัดถิ่น) เป็นผู้เข้ามาอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยต้องมีทะเบียนประวัติที่กรมการปกครองบันทึกไว้ในกลุ่มผู้ที่มีเชื้อสายไทยหรือมีบัตรประจำตัวที่ระบุว่าผู้นั้นมีเชื้อสายไทย” ข้อความดังกล่าวเท่ากับเป็นการปิดโอกาสหรือตัดสิทธิในการขอพิสูจน์ความเป็นคนไทยพลัดถิ่นสำหรับบุคคลหรือชนกลุ่มน้อยที่ได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนประวัติในกลุ่มอื่น แต่ในความเป็นจริง บุคคลนั้นเป็นญาติกับชนกลุ่มน้อยที่ได้รับการจัดทำทะเบียนประวัติเป็นกลุ่มบุคคลที่มีเชื้อสายไทยแต่ตกจากการสำรวจในอดีต โดยทะเบียนประวัติและบัตรประจำตัวของ

บุคคลกลุ่มนี้ไม่ได้ระบุว่า เป็นผู้มิใช่เชื้อสายไทย เป็นต้น หรือข้อความตาม ข้อ ๒ (๕) ของร่างกฎกระทรวงฯ ที่กำหนดว่า “ผู้ขอต้องมีหลักฐานแสดงซึ่งน่าเชื่อได้ว่าไม่มีสัญชาติของประเทศอื่น” การใช้ข้อความดังกล่าวน่าจะเป็นการเรียกหลักฐานที่ไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้ คำว่า “หลักฐานแสดงซึ่งน่าเชื่อได้ว่าไม่มีสัญชาติของประเทศอื่น” หมายถึงอะไรบ้าง การเขียนข้อความที่ขาดความชัดเจนเช่นนี้เท่ากับเป็นการให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับคำขอเป็นผู้ใช้ดุลพินิจอย่างไม่มีขอบเขต และเป็นการผลกระทบให้กับประชาชน เพื่อให้การกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการพิสูจน์และการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่นเพื่อการได้สัญชาติไทยโดยการเกิดเป็นไปด้วยความถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๕ ซึ่งให้การยอมรับคนไทยพลัดถิ่นเป็นผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักสืบสายโลหิต และเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม จึงขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องแก้ไขปรับปรุง (ร่าง) กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไข การพิสูจน์ และการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่น โดยเปิดโอกาสให้สถาบันวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน และตัวแทนประชาชนผู้เป็นเจ้าของปัญหา ซึ่งจะต้องเป็นผู้ปฏิบัติตามกฎกระทรวงฉบับนี้ ได้มีส่วนร่วมอย่างจริงจังและเหมาะสมด้วย

๒) ข้อเสนอแนะต่อข้อยกเว้นในมาตรา ๓ ตามร่างพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ.

(เสนอต่อนายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎร และประธานวุฒิสภา เมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๕)

ความเป็นมา

ภาคีเครือข่ายหลายภาคส่วนเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. ร้องเรียนว่า ร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ซึ่งผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๕ และเตรียมการที่จะเสนอเข้าที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร มีเนื้อหาสาระในบางประเด็นที่ยังไม่ชัดเจน โดยเฉพาะในมาตรา ๓ ที่กล่าวถึง “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ” หมายความว่า การกระทำหรือไม่กระทำการใดอันเป็นการแบ่งแยก กีดกัน หรือจำกัดสิทธิประโยชน์ใดๆ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมโดยปราศจากความชอบธรรม เพราะเหตุที่บุคคลนั้นเป็นเพศชายหรือเพศหญิงหรือมีการแสดงออกที่แตกต่างจากเพศโดยกำเนิด เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุผลทางวิชาการ ทางศาสนา หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะ” ทั้งนี้ การกำหนดข้อยกเว้นดังกล่าวนี้มีข้อวิตกกังวลว่าจะเป็นการนำไปสู่การเลือกปฏิบัติโดยผลทางกฎหมายได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

กสม. ได้จัดเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็น เรื่อง “ข้อยกเว้นในมาตรา ๓ ตามร่างพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. เลือกปฏิบัติ?” โดยมีตัวแทนจากภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ

ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ผู้แทนชุมชน รวมถึงประชาชนทั่วไปเข้าร่วมประชุม สรุปประเด็นหลักได้ ๓ ประเด็น ดังนี้

๑. ควรมีการทบทวนประเด็นข้อยกเว้นในมาตรา ๓ แห่งร่างพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. อย่างรอบคอบ โดยคำนึงถึงหลักแนวคิดความเท่าเทียมเสมอภาคที่เป็นปกติสากล ประกอบกับบริบทวัฒนธรรมของสังคมไทย เพื่อป้องกันการเลือกปฏิบัติหรือการเอารัดเอาเปรียบ และไม่เป็นการเปิดช่องให้ผู้บังคับใช้กฎหมายสามารถใช้ดุลพินิจมากเกินไป
๒. การร่างกฎหมายนโยบายสาธารณะเพื่อสร้างสรรค์ให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข หน่วยงานที่รับผิดชอบ ควรจัดให้มีกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคม
๓. ควรมีการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะที่ประเทศไทยได้รับภายหลังจากนำเสนอรายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศต่อที่ประชุมคณะทำงาน Universal Periodic Review (UPR) สมัยที่ ๑๒ ของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๕๔ ณ นครเจนีวา โดยเสนอให้ประเทศไทยมีการทบทวนร่างพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ และยกเลิกข้อยกเว้นต่างๆ ในกฎหมายดังกล่าวซึ่งอนุญาตให้มีการเลือกปฏิบัติ รวมทั้งให้เร่งรัดการยกร่างและรับรองพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ เพื่อก่อให้เกิดการส่งเสริมและความเสมอภาคทางเพศอย่างแท้จริง ทั้งนี้ เป็นไปตามหลักการแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CEDAW)

ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับความเท่าเทียมเสมอภาคของบุคคลไว้ในมาตรา ๓๐ และในบันทึกเจตนารมณ์แนบท้ายมาตรา ๓๐ ระบุว่าเพื่อกำหนดหลักความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติแก่บุคคลที่มีความแตกต่าง รัฐมีหน้าที่ในการจัดอุปสรรคและส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น โดยไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม อันเป็นหลักการสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

กสม. จึงขอให้มีการพิจารณาทบทวนยกเลิกข้อยกเว้นตามมาตรา ๓ ในร่างพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. เพื่อป้องกันไม่ให้เป็นช่องว่างในการเลือกปฏิบัติ และส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาคเท่าเทียมระหว่างเพศอย่างแท้จริงต่อไป

- ๓) ร่างพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ ...) พ.ศ.
(เสนอต่อเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๕)

ความเป็นมา

กระทรวงพาณิชย์ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ ..) พ.ศ. มาเพื่อดำเนินการ และสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีคาดว่าจะนำเรื่องดังกล่าวเสนอคณะรัฐมนตรีภายในวันที่ ๔ กันยายน

๒๕๕๕ ในการนี้ ได้ขอให้ กสม. เสนอความเห็นในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาของ คณะรัฐมนตรี

ข้อเสนอแนะ

กสม. พิจารณาแล้ว มีความเห็นต่อร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว ดังนี้

๑. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ ๑๙ กำหนดว่า บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพแห่งการแสดงออก รวมถึงเสรีภาพในการแสวงหา รับ และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและความคิด โดยวาจา เป็นลายลักษณ์อักษร หรือผ่านสื่ออื่นตามทีเลือก ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงการเคารพในสิทธิ หรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น และการรักษาความมั่นคงของชาติ หรือความสงบเรียบร้อย หรือการสาธารณสุข หรือศีลธรรมของประชาชน
๒. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ข้อ ๑๕ วรรคหนึ่ง กำหนดว่า รัฐภาคีแห่งกติกานี้รับรองสิทธิของทุกคนที่จะอุปโภคสิทธิประโยชน์แห่งความก้าวหน้าและการประยุกต์ใช้ทางวิทยาศาสตร์ และที่จะได้รับสิทธิประโยชน์จากการคุ้มครองผลประโยชน์ทางด้านศีลธรรมและวัตถุในประโยชน์อันเกิดจากผลผลิตทางวิทยาศาสตร์ วรรณกรรม หรือศิลปกรรมซึ่งตนเป็นผู้สร้างสรรค์ และวรรคสี่ กำหนดว่า รัฐภาคีจะรับรองสิทธิประโยชน์ที่ได้มาจากการสนับสนุนและการพัฒนาการติดต่อระหว่างประเทศและความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม
๓. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๕๖ กำหนดว่า บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น หรือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล และมาตรา ๔๑ วรรคหนึ่ง รับรองว่า สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธินี้ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ และวรรคสอง กำหนดว่า การสืบทอดกยอมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบทอดกยอมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ
๔. ร่างพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า จัดทำขึ้นเพื่อรองรับการปฏิบัติตามปฏิญญาว่าด้วยแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC Blueprint) และได้ปรับเนื้อหาหลายประการให้สอดคล้องตามพิธีสารมาดริด ซึ่งการจดทะเบียนการค้าในระบบมาดริดนั้นมีวัตถุประสงค์ ๒ ประการ คือ

- ๑) อำนวยความสะดวกในการได้รับความคุ้มครองเครื่องหมายการค้า และ
- ๒) ช่วยให้การบริหารจัดการความคุ้มครองการจดทะเบียนการค้าทำได้ง่ายขึ้น

๕. โดยหลักแล้ว การคุ้มครองการจดทะเบียนการค้า นอกจากเป็นการคุ้มครองเจ้าของผลิตภัณฑ์ที่จดทะเบียนแล้ว ยังเป็นกลไกหนึ่งในการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคด้วยรวมถึง สิทธิในการได้รับข้อมูลข่าวสารของผู้บริโภค และการอุปโภคสิทธิประโยชน์แห่งความก้าวหน้าและการประยุกต์ใช้ทางวิทยาศาสตร์ด้วย

ด้วยเหตุผลและหลักการดังที่กล่าวมาข้างต้น กสม. จึงมีประเด็นที่ห่วงใยต่อร่างกฎหมายนี้ในเชิงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน คือ

๑) การมีมาตรการหรือแนวทางอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคจากการใช้สินค้าเลียนแบบที่มีคุณภาพไม่ได้มาตรฐาน เนื่องจากความเข้าใจผิด

๒) การป้องกันผลกระทบทางลบต่อการเข้าถึงบริการหรือผลิตภัณฑ์ต่างๆ รวมถึง ด้านสุขภาพ และด้านการศึกษา ซึ่งอาจมีค่าใช้จ่ายสูงขึ้น

- ๔) ข้อเสนอยังมีข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมายที่เสนอไปพร้อมกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เรื่อง ข้อเสนอในการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล

๓.๔ การส่งเสริมสิทธิมนุษยชนและสิทธิมนุษยชนศึกษา

ภารกิจด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนถือว่าเป็นภารกิจสำคัญประการหนึ่งของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ตลอดระยะเวลากว่า ๑๐ ปีที่ผ่านมา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้ดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน โดยครอบคลุมพื้นที่ขอบข่ายทั่วประเทศอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริม สนับสนุน เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจและสร้างจิตสำนึกด้านสิทธิมนุษยชนให้แก่ประชาชน อันพึงได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคี เพื่อให้ประชาชนเกิดความตระหนัก รู้สิทธิ และหน้าที่ อยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยการเคารพสิทธิมนุษยชน

โดยในปี ๒๕๕๕ กสม. ได้ดำเนินการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และจัดกระบวนการเรียนรู้ด้านสิทธิมนุษยชนให้กับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ทั้งในองค์กรภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรเครือข่าย และองค์กรชุมชน โดยจัดทั้งในรูปแบบการจัดเวทีสัมมนา การฝึกอบรม การสื่อสารสาธารณะ และกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ดังนี้

๓.๔.๑ การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และสร้างความตระหนักในการเคารพสิทธิมนุษยชน

ได้ดำเนินการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และสร้างความตระหนักในการเคารพสิทธิมนุษยชน เพื่อสร้างกลไกและกระบวนการเฝ้าระวังการละเมิดสิทธิ การจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสิทธิมนุษยชนให้เป็นไปตามหลักการสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ดังนี้

๑) โครงการตรวจเยี่ยมสถานที่เสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน : สถานีตำรวจและเรือนจำ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ สถานีตำรวจ เรือนจำและทัณฑสถาน โดยได้ดำเนินการต่อเนื่องจากปี ๒๕๕๔ เพิ่มเติมในภูมิภาคที่เหลือ ได้แก่ จังหวัดพิษณุโลก ราชบุรี ชลบุรี ขอนแก่น และสุราษฎร์ธานี ผลการตรวจเยี่ยมของปี ๒๕๕๕ และ ๒๕๕๖ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องดำเนินการส่งเสริมปกป้องและคุ้มครองสิทธิอย่างจริงจัง

๒) โครงการตรวจเยี่ยมสถานที่เสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิของสตรีและเด็ก ตรวจสอบการเข้าถึงสิทธิการคุ้มครองของกลุ่มเสี่ยงและพื้นที่เสี่ยงต่างๆ ได้แก่ สตรีที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรงในภาคใต้ สตรีที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ชายแดนไทย-กัมพูชา สตรีที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์น้ำท่วม ตรวจเยี่ยมห้องกัก ณ ด่านตรวจคนเข้าเมืองหนองคาย สระแก้วและเชียงราย ทัณฑสถานหญิงกลางบ้านเกร็ดตระการ

และโรงพยาบาลสวนสราญรมย์ รวมถึงการตรวจเยี่ยมรวมกลุ่ม เพื่อดำเนินกิจกรรมด้านสิทธิมนุษยชนของกลุ่มสูงอายุและ คนพิการในภูมิภาค ผลการตรวจเยี่ยมทำให้เกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และประสานความร่วมมือในการ ส่งเสริมปกป้อง และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

๓) การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การส่งเสริม การเคารพสิทธิ และการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนใน กระบวนการยุติธรรม โดยในปี ๒๕๕๕ ได้ดำเนินการเสร็จสิ้น ไปแล้ว จำนวน ๔ ภาค ได้แก่ พื้นที่ตำรวจภูธรภาค ๕ จังหวัด เชียงใหม่ ภาค ๖ จังหวัดพิษณุโลก ภาค ๗ จังหวัดเพชรบุรี และภาค ๘ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๔) การจัดโครงการรณรงค์เสริมสร้างแนวคิดและ หลักการด้านสิทธิมนุษยชน ผ่านการจัดงานวันสิทธิมนุษยชนสากล ๑๐ ธันวาคม เพื่อร่วมรำลึกถึงความสำคัญของวันสิทธิมนุษยชนสากล และกระตุ้นให้เกิดกระแสสังคม สร้างความสนใจและการรับรู้ ของประชาชน โดยจัดให้มีการมอบรางวัลเพื่อยกย่อง เชิดชู บุคคลและองค์กรที่มีผลงานดีเด่นด้านการส่งเสริม ปกป้อง และ คุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งเชิดชูเกียรติแก่บุคคลผู้อุทิศตน เพื่อสิทธิมนุษยชนและทำคุณประโยชน์ให้สังคมอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนจัดกิจกรรมต่างๆ อาทิ การแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน การเสวนาทางวิชาการ การจัดนิทรรศการการจัดการแข่งขัน ได้สาระว่าสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการส่งเสริมความรู้ สิทธิมนุษยชนในด้านต่างๆ อย่างกว้างขวาง

งานวันสิทธิมนุษยชนสากล ๑๐ ธันวาคม ประจำปี ๒๕๕๕
“เมื่อถูกละเมิดสิทธิ ความจริงต้องปรากฏ”
๑๖๕
รายงานการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย และรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี ๒๕๕๕

๕) การจัดให้มีการคัดเลือกบุคคลและองค์กรที่มีผลงานดีเด่นด้านการส่งเสริม ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ประจำปี ๒๕๕๕ ประกอบด้วย รางวัลเกียรติยศ “ผู้อุทิศตนเพื่อสิทธิมนุษยชน” และรางวัลการคัดเลือกบุคคลและองค์กรที่มีผลงานดีเด่นด้านการส่งเสริม ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เพื่อยกย่อง เชิดชู และประกาศเกียรติคุณให้สังคมได้รับรู้ เพื่อสร้างขวัญ และกำลังใจให้กับบุคคลและองค์กรดังกล่าว ซึ่งมีประเภทรางวัลและผู้ได้รับรางวัล ดังนี้

(๑) รางวัลเกียรติยศ “ผู้อุทิศตนเพื่อสิทธิมนุษยชน”

- ❖ ประเภทบุคคลชาย ได้แก่ พระมหาวิมลชัย วชิรเมธี
- ❖ ประเภทบุคคลหญิง ได้แก่ แพทย์หญิง คุณหญิงพรทิพย์ โรจนสุนันท์ และนางสายสุรี จุติกุล

(๒) รางวัลการคัดเลือกบุคคลและองค์กรที่มีผลงานดีเด่นด้านการส่งเสริม ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

- ❖ ประเภทบุคคลชาย ได้แก่ นายวีระ สมความคิด
- ❖ ประเภทบุคคลหญิง ได้แก่ นางสาวอรุณี ศรีโต
- ❖ ประเภทเด็กและเยาวชนชาย ได้แก่ นายพีรพล บงศ์บุตร
- ❖ ประเภทเด็กและเยาวชนหญิง ได้แก่ นางสาวมินตรา จันทร์นวล
- ❖ ประเภทบุคคลภาคสื่อมวลชน ได้แก่ นางสาวณาทยา แว่ววิรุคบุต
- ❖ ประเภทนักสิทธิมนุษยชนชุมชนชาย ได้แก่ นายเสด็จ เขียวแดง
- ❖ ประเภทนักสิทธิมนุษยชนชุมชนหญิง ได้แก่ นางเกสร ศรีอุทิศ
- ❖ ประเภทองค์กรภาครัฐ ได้แก่ เทศบาลตำบลบ้านกลาง จังหวัดลำพูน
- ❖ ประเภทองค์กรภาคเอกชน ได้แก่ สมาคมต่อต้านสภาวะโลกร้อน
- ❖ ประเภทองค์กรสื่อสารมวลชนหรือรายการที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ได้แก่ สถาบันอิศรา

๖) การจัดทรงคีให้นักเรียนนักศึกษาที่มีส่วนร่วมในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน โดยถ่ายทอดผ่านกิจกรรมการแข่งขันโต้สาระวาที่ภาษาไทยในระดับอุดมศึกษา เพื่อส่งเสริมความรู้สิทธิมนุษยชน ด้วยการเสนอและแลกเปลี่ยนแนวคิดในการส่งเสริม ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนกระตุ้นให้นักเรียนนักศึกษาซึ่งเป็นพลังขับเคลื่อนของสังคมที่สำคัญยิ่ง ในอนาคตเกิดความตระหนักเห็นคุณค่าและความสำคัญของการเคารพสิทธิมนุษยชน

๗) การจัดเสวนา เรื่อง “ถอดบทเรียนสิทธิในมหาอุทกภัย ภาพสะท้อน CSR”

๘) การจัดสัมมนา เรื่อง “มหาอุทกภัยอยุธยา : ทางออก ผลกระทบต่อสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม”

๙) การจัดสัมมนา เรื่อง “แม่น้ำท่วม ปี ๕๔ ถึงผลถึงบ ๓.๕ แสนล้าน : ผิดพลาดหรือตั้งใจ”

๑๐) การสัมมนา เรื่อง “รื้อเมืองเก่า รากเหง้าเราจะอยู่ตรงไหน”

๑๑) การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “สื่อ ศิลปะ วัฒนธรรม และแกนนำท้องถิ่น เพื่อการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน” มีการจัดสัมมนาทั้งสิ้น ๒ ครั้ง

๑๒) การจัดสัมมนา เรื่อง “กลไกการส่งเสริมปกป้องและคุ้มครองสิทธิเด็กและสตรีในท้องถิ่น”

๑๓) จัดโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CEDAW) แก่บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

๑๔) จัดสัมมนา เรื่อง พิธีสารเลือกรับอนุสัญญา

CEDAW : ความก้าวหน้าระดับนานาชาติและความท้าทายของประเทศไทย โดย กสม. ร่วมกับ UN Women และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ได้ติดตามความก้าวหน้ากรณีสถานการณ์ของผู้หญิงในแต่ละประเทศที่ถูกเลือกปฏิบัติ ผ่านกลไกของพิธีสารเลือกรับ เช่น เนเธอร์แลนด์ แคนาดา บราซิล ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและรับทราบกรณีศึกษาจากประเทศในภูมิภาคยุโรปและเอเชีย พูดถึงการที่ผู้หญิงไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้

๑๕) จัดงานความร่วมมือต่อต้านการค้ามนุษย์และการประชุมแนะนำคู่มือสำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนร่วมกับสำนักงานข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ UNHCR และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ให้คำแนะนำเชิงรูปธรรมต่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ตลอดจนการคุ้มครองช่วยเหลือและเยียวยาผู้เสียหาย

๑๖) จัดสัมมนา เรื่อง สิทธิสตรี สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ กรณีศึกษา : ภิภุณี โดย กสม. ร่วมกับคณะกรรมการสิทธิเสรีภาพและการคุ้มครองผู้บริโภค วุฒิสภา มีการพิจารณาว่า การที่จะมีภิภุณีในไทยเป็นเรื่องสิทธิมนุษยชน ตาม ม.๔ ม.๕ ม.๙ ม.๒๗ ม.๓๐ ม.๗๐ ม.๗๙ และ ม.๘๐ หรือไม่

๑๗) กสม. ร่วมกับกองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ (UNFPA) จัดสัมมนาขับเคลื่อนผลงานการศึกษาวิจัย เรื่อง ปัญหาเยาวชนที่ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรกับมิติสิทธิมนุษยชน รวมถึงการประสานเชื่อมโยงความร่วมมือต่อกรณีปัญหา การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรที่กระทบต่อสิทธิสตรีและสิทธิเด็ก ในด้านต่างๆ

๑๘) กสม. ร่วมกับประธานคณะกรรมการด้านเด็ก และองค์กรเครือข่ายด้านเด็กร่วมพิจารณาการเข้าเป็นภาคีพิธีสารเลือกรับเรื่อง กระบวนการรับและพิจารณาข้อร้องเรียนภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ฉบับที่ ๓ เพื่อประกอบการกำหนดท่าทีของ กสม.

เวทีสาธารณะ กสม. พบประชาชนในภูมิภาค
จัดโดย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
วันที่ ๒๑-๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๕
โรงแรมอัสสีย์ อินน์ เชียงใหม่

วันพุธที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

๑๖๓

รายงานการประชุมคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย และรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี ๒๕๕๔

๓.๔.๒ งานสิทธิมนุษยชนศึกษา

การเรียนรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนถือเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้คนในสังคมใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข นำไปสู่สังคมแห่งการเคารพสิทธิมนุษยชนที่ผ่านมา กสม. ได้จัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้านสิทธิมนุษยชน ดังนี้

๑) การฝึกอบรมเสริมสร้างความรู้ให้แก่ ครู อาจารย์ที่สอนระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาหรือผู้ทำหน้าที่ฝึกอบรม โดยดำเนินการตามโครงการต่อเนื่องจากปีงบประมาณ ๒๕๕๔ ได้แก่ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับวิทยากรกระบวนการในพื้นที่ภาคใต้และภาคเหนือ

๒) การจัดทำสื่อเผยแพร่ถ่ายทอดประสบการณ์การดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน โดยการถอดประสบการณ์การทำงานของผู้ได้รับรางวัลบุคคลและองค์กรที่มีผลงานดีเด่นด้านการส่งเสริม ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมถึงผู้ได้รับรางวัลเกียรติยศ “ผู้อุทิศตนเพื่อสิทธิมนุษยชน”

๓) การจัดทำเอกสาร คู่มือ หนังสือ สื่อในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นองค์ความรู้ เผยแพร่สู่กลุ่มเป้าหมาย และประชาชนทั่วไป เช่น

❖ หนังสือที่ระลึกในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ครบ ๗ รอบ พุทธศักราช ๒๕๕๔ “พระมหากษัตริย์กับงานสิทธิมนุษยชน”

❖ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

- ❖ กฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปเกี่ยวกับสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน จำนวน ๖ เล่ม ดังนี้
 - กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
 - กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
 - อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี
 - อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกประติบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ
 - อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกประติบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ
 - อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก
- ❖ การติดตามการปฏิบัติตามกติกา อนุสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน
- ❖ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ (แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช ๒๕๕๔)
- ❖ กระบวนการยุติธรรมกับการต่อสู้เพื่อสิทธิในฐานะทรัพยากร
- ❖ คู่มือปกป้องสิทธิเสรีภาพ เรื่องจริงที่กรรมการสิทธิ ฯ เล่ม ๒ เมื่อ “ชุมชน” ถูกละเมิดสิทธิ
- ❖ แนวทางการขึ้นสู่ตรศพตามกระบวนการทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ตามหลักศาสนาอิสลาม
- ❖ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม
- ❖ ประมวลศัพท์และความรู้สิทธิมนุษยชน
- ❖ แผ่นพิมพ์ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนประกอบบทกวี และวันสำคัญทางสิทธิมนุษยชน
- ❖ การ์ตูนสิทธิผู้หญิง
- ❖ ชุดนิทรรศการเคลื่อนที่ จำนวน ๒ ชุด ได้แก่ ชุด “สิทธิมนุษยชนด้านต่างๆ” และ “หลักการสิทธิมนุษยชน”

๔) การอบรมความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนให้เครือข่ายสิทธิมนุษยชนพื้นบ้านเพื่อสิทธิมนุษยชนศึกษาเพื่อเป็นการสร้างกลไกความร่วมมือจากศิลปินสื่อพื้นบ้านในพื้นที่ภาคกลาง ได้แก่ กลุ่มศิลปินลิเก ลำตัด เพลงอีแซว เพลงแหล่ ขับเสภา เพลงเรือ เหมเรือ ละครชาตรี เป็นต้น ซึ่งโครงการดังกล่าวได้ดำเนินการต่อเนื่องครบทั้ง ๕ ภูมิภาค

๓.๔.๓ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านสิทธิมนุษยชนเป็นกลไกและเครื่องมือสำคัญยิ่งที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายการดำเนินงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อการส่งเสริม ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชน เป็นช่องทางสำคัญให้ประชาชนได้เรียนรู้ เข้าใจและเข้าถึงการคุ้มครองสิทธิในทุกระดับ

ในปี ๒๕๕๕ ได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อเป็นการสื่อสาร ข้อมูล ข่าวสาร และความรู้ความเข้าใจต่อประชาชนในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

๑) การเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนผ่านสื่อประชาสัมพันธ์

๑.๑) การจัดทำจดหมายข่าว “มุมมองสิทธิ” เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจงานด้านสิทธิมนุษยชน สถานการณ์สิทธิมนุษยชน ตลอดจนการเฝ้าระวังเพื่อเป็นการปกป้องมิให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน เผยแพร่เป็นรายเดือน เผยแพร่ต่อกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ทั่วประเทศแก่องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรภาคประชาสังคม เครือข่ายทุกภาคส่วน และประชาชนผู้สนใจทั่วไป

๑.๒) การจัดทำสื่อเอกสารประชาสัมพันธ์องค์กรคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อเผยแพร่หลักการสิทธิมนุษยชน คำขวัญเพื่อรณรงค์ส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ตลอดจนช่องทางติดต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ รูปแบบสื่อ เช่น กระเป๋าผ้า ปากกา สมุดบันทึกสิทธิ พัด ซีดีเพลงเพื่อสิทธิมนุษยชน โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์องค์กร แผ่นพับประชาสัมพันธ์องค์กร ฯลฯ

๑.๓) การจัดทำสื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์องค์กรและชุดนิทรรศการ เพื่อสร้างการเรียนรู้ การจัดการความรู้ การให้การศึกษา เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักและค่านิยมด้านสิทธิมนุษยชนแก่ประชาชนทั่วไป และเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

๒) การจัดเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนผ่านการจัดนิทรรศการเคลื่อนที่

ให้แก่กลุ่มเป้าหมายซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม สื่อมวลชน นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไปที่เข้าร่วมงาน/กิจกรรม ทั้งที่จัดโดย กสม. และองค์กร/หน่วยงานอื่น

- ❖ วันสิทธิมนุษยชนสากล ๑๐ ธันวาคม ประจำปี ๒๕๕๔
- ❖ วันต่อต้านคอร์รัปชันสากล ประจำปี ๒๕๕๔
- ❖ งานเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจเรื่อง “สิทธิเด็ก”
- ❖ งานวันสตรีสากลและประกาศเกียรติคุณองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดีเด่นด้านสตรีและครอบครัว
- ❖ โครงการประสานการทำงานระดมภาคีเครือข่าย เพื่อสร้างวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชน
- ❖ การสัมมนาระดมความคิดเห็นระดับชาติ “เรื่อง ปณิธานอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน”
- ❖ โครงการจังหวัดเคลื่อนที่/ผู้ตรวจการแผ่นดิน/สถานีประชาชนสัญจรจังหวัดลพบุรี
- ❖ โครงการจังหวัดเคลื่อนที่/ผู้ตรวจการแผ่นดิน/สถานีประชาชนสัญจรจังหวัดสงขลา
- ❖ โครงการ กสม. พบประชาชนในภูมิภาค (ภาคใต้)
- ❖ ผู้ตรวจการแผ่นดินและสถานีประชาชนสัญจรจังหวัดหนองบัวลำภู
- ❖ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การส่งเสริมการเคารพสิทธิและการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชน ในกระบวนการยุติธรรม”
- ❖ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาเครือข่ายในโครงการเสริมสร้างความพร้อมแก่ท้องถิ่น หลักสูตร “กระบวนการเสริมสร้างผู้นำนักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม”
- ❖ โครงการสัปดาห์มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การสัมมนา เรื่อง “มนุษย์-สังคม และภาคประชาสังคม : จักรแสทิศทางนโยบายและแผนการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อีสานสู่การเปิดอาเซียน ปี ๒๐๑๕”
- ❖ ร่วมโครงการ “ผู้ตรวจการแผ่นดินสัญจรพบประชาชนในส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น”
- ❖ ร่วมโครงการผู้ตรวจการแผ่นดินร่วมกับจังหวัดเคลื่อนที่และสถานีประชาชนสัญจร จังหวัดกาญจนบุรี

๓) **โครงการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนผ่านสื่อสาธารณะ** ส่งเสริมการรับรู้ และความเข้าใจ จนเกิดความตระหนัก และนำไปสู่การปรับเปลี่ยนเจตคติของสังคม เพื่อให้เป็นสังคมแห่งการเคารพสิทธิมนุษยชนและให้สิทธิมนุษยชนเป็นวิถีการดำเนินชีวิต มีดังนี้

๓.๑) **การเผยแพร่ความรู้ ข่าวสาร ข้อมูลและสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนทางสถานีโทรทัศน์**

- ๑) รายการโทรทัศน์ส่งเสริมสิทธิมนุษยชน “รู้ทันสิทธิ” ออกอากาศทางสถานีทีวีไทย (ไทยพีบีเอส : TPBS) ทุกวันเสาร์ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๓.๓๐ น. จำนวน ๒๖ ตอน
- ๒) รายการโทรทัศน์ “Human Guide รู้จักใช้ชีวิต รู้จักสิทธิมนุษยชน” ออกอากาศทางสถานี ETV จำนวน ๒๓ ตอน

- ๓) รายการสารคดีโทรทัศน์ “รู้ทันสิทธิ์” ความยาว ๒๕ นาที จำนวน ๑๓ ตอน ออกอากาศเผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส เป็นการสื่อสารบริบทสิทธิมนุษยชนสู่สาธารณชน เพื่อการปรับเปลี่ยนเจตคติของสังคมให้เกิดการเคารพสิทธิมนุษยชน และให้สิทธิมนุษยชนเป็นวิถีการดำเนินชีวิต

๓.๒) การเผยแพร่ความรู้ ข่าวสาร ข้อมูลและสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนทางรายการวิทยุกระจายเสียง ประกอบด้วย

- ๑) รายการวิทยุกระจายเสียง “เพื่อสิทธิมนุษยชน” ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ ความถี่ AM 1467 KHz และเครือข่ายทั่วประเทศ ทุกวันพุธของสัปดาห์ เวลา ๑๘.๐๐ - ๑๙.๐๐ น. ความยาว ๖๐ นาที จำนวน ๕๐ ตอน
- ๒) รายการวิทยุกระจายเสียง รายการ “อรุณสวัสดิ์รัฐสภา” ช่วงองค์การอิสระ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ออกอากาศทางสถานีวิทยุรัฐสภา FM 87.5 MHz และเครือข่ายทั่วประเทศ ทุกวันอังคารของสัปดาห์ เวลา ๑๙.๓๐ - ๒๐.๐๐ น. ความยาว ๓๐ นาที จำนวน ๕๒ ตอน
- ๓) รายการวิทยุเผยแพร่ทางสถานีวิทยุจุฬา ช่วงเพื่อสิทธิมนุษยชน รายการ “สำนึกของสังคม” ออกอากาศทางสถานีวิทยุจุฬา FM 101.5 MHz ออกอากาศทุกวันพุธ เวลา ๑๐.๓๐ น. - ๑๑.๐๐ น. สัปดาห์ละ ๑ ตอน จำนวน ๕๒ ตอน
- ๔) การเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลและสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนทางสื่อมวลชน ให้สังคมรู้เท่าทันสถานการณ์สิทธิมนุษยชน และพร้อมเป็นเครือข่ายในการส่งเสริมปกป้องและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ผ่านกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

๔.๑) จัดทำข่าวแจกสื่อมวลชน (Press Release) จำนวน ๕ กรณี เพื่อการเฝ้าระวัง และใช้ประเด็นสิทธิมนุษยชนเพื่อการเรียนรู้ของสังคมต่อสถานการณ์ที่เป็นปัญหาหรือประชาชนให้ความสำคัญต่อเหตุการณ์ มีดังนี้

๑. การยกย่อง จินตนา แก้วขาว เสียสละปกป้องถิ่นเกิด
๒. ความเห็น กสม. ต่อนโยบายเงินบริจาคของสถานศึกษา
๓. กสม. ลงพื้นที่จังหวัดเลยเพื่อรับฟังข้อเท็จจริงกรณีเรื่องร้องเรียนการยุบควมรวมโรงเรียนขนาดเล็ก
๔. ประธาน กสม. กล่าวย้ำความสำคัญของเครือข่ายร่วมสร้างงานสิทธิมนุษยชน
๕. กสม. ส่งเสริมการชันสูตรศพเพื่อสร้างความเป็นธรรมชายแดนภาคใต้

๔.๒) จัดทำแถลงการณ์เผยแพร่ต่อสาธารณชน จำนวน ๓ กรณี เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจต่อประเด็นสิทธิมนุษยชนที่กำลังเป็นที่สนใจของประชาชนในช่วงเวลาต่างๆ และเพื่อเป็นการแสดงทัศนคติมุมมองด้านสิทธิมนุษยชนต่อสถานการณ์ที่อยู่ในความสนใจของประชาชน ดังนี้

- ๑) ความเห็นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติต่อประมวลกฎหมาย
อาญา มาตรา ๑๑๒
- ๒) กรณีความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
- ๓) ความห่วงใยเกี่ยวกับสถานการณ์การชุมนุม
- ๔.๓) จัดทำจดหมายเปิดผนึก เรื่อง “ข้อเสนอแนะต่อข้อยกเว้นในมาตรา ๓ ตาม
ร่างพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ.”
- ๔.๔) จัดแถลงข่าวสื่อมวลชน จำนวน ๑ ครั้ง คือ
 - แถลงผลงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๕๔
- ๕) รวบรวมและวิเคราะห์ข่าวสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนเป็นหมวดหมู่เพื่อใช้เป็น
ข้อมูลในการสืบค้นและประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน ในการเฝ้าระวัง
จากสื่อสิ่งพิมพ์ ข่าวโทรทัศน์ และสื่อออนไลน์เป็นรายวัน
- ๖) การจัดเวทีสาธารณะเพื่อเป็นเวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระดมความคิดเห็น
เพื่อให้ข้อมูลในการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการแก้ไขปัญหา
การละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเด็นต่างๆ ที่เป็นปัญหาของสังคมในปัจจุบัน
นำเสนอผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป จำนวน ๖ กรณี ดังนี้
 - ๖.๑ วิกฤตน้ำท่วมกับสิทธิมนุษยชน
 - ๖.๒ ประเทศไทยกับพันธกิจสิทธิมนุษยชน : ท่าทีต่อข้อเสนอแนะคณะมนตรี
สิทธิมนุษยชนสหประชาชาติ
 - ๖.๓ ข้อยกเว้นใน มาตรา ๓ ตามร่างพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ
พ.ศ. เลือกปฏิบัติ?
 - ๖.๔ การนำผู้ต้องหาในคดีอาญาไปชี้ที่เกิดเหตุ ประกอบคำรับสารภาพและ
แถลงข่าวต่อสื่อมวลชน ทำอย่างไรไม่ละเมิดสิทธิ
 - ๖.๕ เมื่อเพศกำหนดไม่ตรงกับเพศกำเนิด มีสิทธิหรือไม่ที่จะขอแก้ไขคำนำหน้าชื่อ
 - ๖.๖ สร้างสรรค์งานสื่อ (โฆษณา ประชาสัมพันธ์ วรรณคดี) อย่างไร?... ไม่ละเมิดสิทธิ

๓.๕ การศึกษาวิจัยด้านสิทธิมนุษยชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕๗ วรรคหนึ่ง (๖) และพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๕ (๔) ได้บัญญัติให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมการศึกษาวิจัยและการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งในปี ๒๕๕๕ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้ดำเนินโครงการศึกษาวิจัยด้านสิทธิมนุษยชน ดังนี้

ตารางที่ ๗ การดำเนินโครงการศึกษาวิจัยด้านสิทธิมนุษยชน

ลำดับ	โครงการศึกษาวิจัย	ที่ปรึกษาโครงการ
โครงการที่ดำเนินการแล้วเสร็จ จำนวน ๖ เรื่อง		
๑	ทัศนคติของเจ้าหน้าที่ตำรวจเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายกับการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชน ระยะที่ ๑	ผศ.ดร.สุณีย์ กลัยะจิตร และคณะ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
๒	ปัญหาเยาวชนหญิงที่ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรกับมิติสิทธิมนุษยชน	ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข สวัสดิการและสังคม คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
๓	นโยบายการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนชายแดนไทย-พม่า : กรณีผู้อพยพจากภัยสงคราม	ดร.จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัย หัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
๔	การต่อสู้ภาคประชาสังคมเพื่อยุติการคุกคามทางเพศในที่ทำงาน : กรณีศึกษาสภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)	ดร.กนกวรรณ ธรรมารณ มหาวิทยาลัยมหิดล
๕	คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติกับการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนในความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนด้วยกัน	ผศ.ดร.นนทวัชร์ นวตระกูลพิสุทธิ์ และคณะ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๖	ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายในการรับรองและคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว	ผศ.ดร.นนทวัชร์ นวตระกูลพิสุทธิ์ และคณะ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ลำดับ	โครงการศึกษาวิจัย	ที่ปรึกษาโครงการ
-------	-------------------	------------------

โครงการที่อยู่ระหว่างดำเนินการศึกษาวิจัย จำนวน ๓ เรื่อง

๗	การเลือกปฏิบัติในการประกอบอาชีพของผู้ติดเชื้อเอชไอวี	ผศ.ดร.นิตยา เกียรติยั้งอังสุลี สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
๘	การประเมินศักยภาพและพัฒนาระบบงานและกระบวนการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ตามมาตรา ๒๕๗ (๑) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐	ดร.นพดล กรรณิกา ศูนย์วิจัยความสุขชุมชน มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
๙	การศึกษาวิจัยเพื่อการปรับปรุงแก้ไขนโยบาย กฎหมาย ที่ละเมิดสิทธิมนุษยชน ด้านที่ดิน และป่า	ดร.เพิ่มศักดิ์ มกรภิรมย์ สถาบันสิทธิมนุษยชนศึกษา และสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล

สรุปสาระสำคัญโครงการศึกษาวิจัยที่ดำเนินการแล้วเสร็จ จำนวน ๖ เรื่อง ดังนี้

๑. โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง “ทัศนคติของเจ้าหน้าที่ตำรวจเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายกับการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชน ระยะที่ ๑”

สรุปผลการศึกษา

๑. ความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ตำรวจเกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชน และสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

ผลการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจระดับผู้บริหาร โดยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและสิทธิในกระบวนการยุติธรรมอยู่ในระดับดีมาก โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสารวัตรและรองสารวัตรมีความรู้ความเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและสิทธิในกระบวนการยุติธรรมอยู่ในระดับดี และเจ้าหน้าที่ตำรวจในระดับชั้นประทวนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนเป็นอย่างดี แต่จะมีกฎหมายบางฉบับที่ว่าด้วยเรื่องคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน เพราะเป็นกฎหมายใหม่เจ้าหน้าที่ระดับชั้นประทวนส่วนใหญ่จึงยังไม่ได้ศึกษาในเชิงลึกเท่าใดนัก

นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความรู้ความเข้าใจถูกต้องมากที่สุด คือ เรื่อง “สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีและมีคุณค่าของมนุษยชน เป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่พึงมี หากมีการล่วงละเมิดต่อสิทธิดังกล่าวย่อมจะได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมาย”

๒. ทศนคติที่มีต่อเรื่องการบังคับใช้กฎหมายกับการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชน

ผลการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความคิดเห็นว่า การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวทำให้ประชาชนตื่นตัวและเห็นความสำคัญของสิทธิของตนเองในกระบวนการยุติธรรมมากขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ดี ในขณะที่เดียวกันก็พบปัญหาว่า ประชาชนบางคนใช้สิทธิของตนเองมากเกินไป จนทำให้ละเมิดสิทธิของคนอื่น ภายหลังจากที่มีการบังคับใช้กฎหมายกับการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมในปัจจุบันอย่างจริงจัง ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเริ่มเล็งเห็นความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมมากขึ้น และยังพบว่า ข้าราชการตำรวจส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชน รองลงมา เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องมีจิตสำนึกและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนในด้านการอำนวยความสะดวก และการบังคับใช้กฎหมายโดยไม่เลือกปฏิบัติ สำหรับข้อที่เจ้าหน้าที่ตำรวจมีทัศนคติในการบังคับใช้กฎหมายกับการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนในระดับปานกลาง คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจคิดว่าในปัจจุบันข้าราชการตำรวจส่วนใหญ่ปฏิบัติงานด้านการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

๓. พฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการบังคับใช้กฎหมายกับการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรม

โดยภาพรวมเจ้าหน้าที่ตำรวจมีพฤติกรรมในการบังคับใช้กฎหมายอยู่ในระดับมาก และเจ้าหน้าที่ตำรวจส่วนใหญ่ปฏิบัติงานบนพื้นฐานของการเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และสิทธิมนุษยชนมากที่สุด รวมทั้งหน่วยงานมีความร่วมมือกับองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอื่นๆ ทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศอยู่ในระดับปานกลาง

๒. โครงการศึกษาวิจัย เรื่อง “ปัญหาเยาวชนหญิงที่ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรกับมิติสิทธิมนุษยชน”

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาวิจัยปรากฏการณ์เยาวชนหญิงตั้งครรภ์โดยไม่พร้อม ถือว่าเป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน สิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ในเยาวชนหญิงตั้งครรภ์ที่นำไปสู่การตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อม ไม่ใช่ปัญหาความไร้ระเบียบ ไร้ศีลธรรมของสังคม และการนำไปสู่ความด้อยคุณภาพของประชากรตามที่รัฐและสังคมเชื่อ ซึ่งปัญหาดังกล่าวไม่เพียงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นโดยโครงสร้างสังคมเอง แต่ยังเกิดขึ้นจากกระบวนการทัศน์และสำนึกของรัฐ ทว่าปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในเยาวชนหญิงที่ตั้งครรภ์กลับถูกมองข้ามและไม่ได้รับการแก้ไข เนื่องจากรัฐมองว่าปรากฏการณ์การตั้งครรภ์ของเยาวชนหญิง เป็นปัญหาที่รุนแรงและต้องแก้ไขโดยเร่งด่วนมากกว่าการแก้ไขปัญหาการถูกละเมิดสิทธิของเยาวชนกลุ่มดังกล่าว

งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งศึกษาสิทธิมนุษยชนของเยาวชนหญิงที่ตั้งครรภ์โดยไม่พร้อม เพื่อศึกษาถึงการถูกละเมิดสิทธิหรือได้รับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่มุ่งประเด็นสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ ได้แก่ สิทธิที่จะตัดสินใจด้วยตนเองที่จะมีบุตรหรือไม่ เมื่อใด สิทธิในการมีชีวิตอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี ไม่ถูกกีดกัน แบ่งแยก เลือกปฏิบัติ สิทธิในการได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องบริการเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ไม่พร้อม การทำแท้งที่ปลอดภัย การดูแลครรภ์ การคลอด การทำแท้ง และการใช้บริการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์ และการคลอด ซึ่งเป็นสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ที่อยู่ภายใต้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก แผนปฏิบัติการประชากรและการพัฒนา และแผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี

เพื่อให้เกิดความรอบด้านในการแก้ไขปัญหาเยาวชนหญิงที่ตั้งครรภ์โดยไม่พร้อมในมิติของสิทธิมนุษยชน และสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ จึงควรมีการเปิดพื้นที่ในการรับฟังความคิดเห็นเพื่อวิเคราะห์ถึงผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายหรือกฎระเบียบต่างๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมจากเสียงของเยาวชนและคนทำงานในระดับปฏิบัติในการนำไปกำหนดนโยบาย และมาตรการต่างๆ และที่สำคัญควรมีการผลักดันความรู้ ความเข้าใจในประเด็นสิทธิมนุษยชน สิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ ควบคู่ไปกับความรู้เรื่องอนามัยเจริญพันธุ์และเพศศึกษา ทั้งในหน่วยงานสถาบันต่างๆ ทางราชการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคประชาสังคม และรวมถึงครอบครัว ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยทางสังคมที่ใกล้ชิดกับเยาวชนมากที่สุด

๓. โครงการศึกษาวิจัย เรื่อง “นโยบายการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนชายแดนไทย-พม่า กรณีผู้อพยพจากภัยสงคราม”

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาวิจัยประเทศไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียร์มาร์ เป็นประเทศที่มีชายแดนทางบกและทะเลติดต่อกันยาว รวม ๒,๔๐๑ กิโลเมตร ผลกระทบจากการสู้รบทำให้ประชาชนที่อยู่บริเวณชายแดนฝั่งพม่ากว่า ๒๕,๐๐๐ คน อพยพหนีภัยการสู้รบเข้ามาในประเทศไทย กระจ่ายตัวกันอยู่ในหลายพื้นที่ รัฐบาลไทยรวมทั้งองค์กรระหว่างประเทศด้านมนุษยธรรมได้จัดที่พักพิงชั่วคราว จัดหาอาหาร และดูแลสุขภาพอนามัยให้แก่ผู้หนีภัยการสู้รบ แต่เมื่ออยู่ในที่พักพิงชั่วคราวได้เพียง ๒ - ๓ วัน ทหารก็ผลักดันให้ผู้หนีภัยการสู้รบเดินทางกลับไปฝั่งพม่าโดยแจ้งว่าการสู้รบได้ยุติลงแล้ว แต่ปรากฏว่ายังคงมีการสู้รบอยู่ ทำให้ต้องเดินทางกลับเข้ามายังฝั่งไทยอีก ผู้ที่กลับไปกลับมาหลายครั้งไม่ต้องการเข้าไปอยู่ในที่พักพิงชั่วคราวที่หน่วยงานรัฐจัดให้ เพราะเกรงว่าจะถูกกดดันให้กลับอีกจึงกระจ่ายไปหลบซ่อนอยู่ตามเขตป่าในหลายพื้นที่นานนับเดือน

เพื่อให้การปฏิบัติต่อผู้ลี้ภัยเป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะต่อท่าทีที่เหมาะสมของประเทศไทย ดังนี้

๑. ประเทศไทยควรเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย ค.ศ. ๑๙๕๑ และควรบัญญัติกฎหมายภายในว่าด้วยเรื่องผู้ลี้ภัย

๒. ประเทศไทยควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒ ให้สอดคล้องกับสิทธิในการขอลี้ภัยและหลักการไม่ส่งผู้ลี้ภัยกลับไปสู่อันตราย

๓. นโยบายการส่งบุคคลออกนอกประเทศของประเทศไทยนั้นต้องสอดคล้องกับหลักการไม่ส่งผู้ลี้ภัยกลับไปสู่อันตราย

๔. ประเทศไทยควรพัฒนาการปฏิบัติต่อผู้ลี้ภัยในค่ายผู้ลี้ภัยให้ดีขึ้น

๕. ประเทศไทยจะส่งผู้ลี้ภัยกลับประเทศต้นทาง ก็ต่อเมื่อประเทศต้นทางนั้นปลอดภัยสำหรับผู้ลี้ภัย และประเทศต้นทางมีความพร้อมในด้านระบบโครงสร้างพื้นฐาน การบริการด้านต่างๆ

๖. รัฐบาลไทยควรเข้ามามีบทบาทในการเตรียมความพร้อมให้ผู้ลี้ภัยก่อนการเดินทางกลับ

๗. หากผู้ลี้ภัยหรือหนีภัยการสู้รบตัดสินใจเดินทางกลับมาตุภูมิเดิมด้วยความสมัครใจ รัฐบาลไทยควรเชิญหน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชนเข้าเป็นสักขีพยานในการเดินทางกลับ

๘. หากไม่สามารถดำเนินการส่งกลับมาตุภูมิเดิมด้วยความสมัครใจได้ รัฐบาลไทยควรพิจารณาให้สิทธิอาศัยอยู่ชั่วคราวอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อรอการส่งกลับ

๙. สำหรับผู้ลี้ภัยที่เดินทางเข้ามาใหม่ควรได้รับการพิจารณาคัดกรองจากคณะกรรมการพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัยจากการสู้รบประจำจังหวัด โดยมีกระบวนการที่โปร่งใส และเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วม

๑๐. รัฐบาลควรเพิ่มข้อพิจารณาการให้ความช่วยเหลือผู้ลี้ภัยจากการสู้รบ จากเดิมที่รัฐจะรับให้ความช่วยเหลือเฉพาะผู้ลี้ภัยความตายที่หนีภัยจากการสู้รบที่เป็นภัยถึงแก่ชีวิตโดยตรง อันเนื่องมาจากสงครามการเมืองเท่านั้น ซึ่งควรเพิ่มการพิจารณารวมไปถึงผู้ที่หนีภัยความตายในรูปแบบอื่นด้วย

๑๑. รัฐบาลควรมีบทบาทในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสถานการณ์ของผู้ลี้ภัย การสู้รบเชื้อชาติต่างๆ ที่เข้ามาในประเทศไทย

๑๒. สภาความมั่นคงแห่งชาติ และกองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง ควรกำหนดแนวทางแก่เจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒ ในทางที่จะเคารพหลักการไม่ผลักดันผู้ลี้ภัยกลับไปเผชิญกับอันตรายที่จะเกิดขึ้น

๔. โครงการศึกษาวิจัย เรื่อง “การต่อสู้ภาคประชาสังคมเพื่อยุติการคุกคามทางเพศ
ในที่ทำงาน : กรณีศึกษาสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ บริษัท การบินไทย จำกัด
(มหาชน)”

สรุปผลการศึกษา

ในขณะที่กระบวนการประชาสังคมเพื่อคุ้มครองผู้หญิงมิให้ถูกเลือกปฏิบัติในสังคมไทย เป็นกระบวนการประชาสังคมที่มีโครงสร้างและรูปแบบการทำงานที่ชัดเจน มีพันธมิตรร่วมอุดมการณ์ จากหลากหลายวิชาชีพ และเป็นการต่อสู้ของบุคคลทั้งชายและหญิงจากหลากหลายชนชั้นทางสังคม แต่ถึงกระนั้น เส้นทางก็ยังคงอีกยาวไกลสำหรับการรณรงค์เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริงว่า การสัมผัส เนื้อตัวร่างกายของผู้อื่น โดยที่เจ้าตัวผู้ถูกสัมผัสรู้สึกว่าเป็นความรู้สึกสัมผัสที่ “ไม่ถูกต้อง” เพราะเป็นสัมผัส ที่มีเจตนาสื่อไปทางเพศ สัมผัสนั้นย่อมนับว่าเป็นการล่วงละเมิดทางเพศ เป็นการคุกคามทางเพศที่ไม่ถูกต้อง ด้วยสามัญสำนึก และผิดทั้งกฎหมายอาญา มาตรา ๒๗๘ ในขณะที่กระบวนการประชาสังคมเพื่อคุ้มครองผู้หญิงมิให้ถูกเลือกปฏิบัติในสังคมไทยยังต้องเดินหน้าต่อไป เพื่อทำให้มนุษย์เพศหญิงในสังคมไทยได้รับการปกป้องคุ้มครองจากระบบคิดชายเป็นใหญ่ที่ครอบงำสังคม

๑. ควรมีการรณรงค์ให้คนในสังคมไทยทั้งชายและหญิงฝึกตนเองให้มีความระมัดระวัง ในเรื่องการจับต้องสัมผัสผู้อื่นมากขึ้น เพื่อป้องกันการถูกกล่าวหาว่าคุกคามทางเพศ

๒. เมื่อใดที่ถูกสัมผัส รู้สึกว่าสัมผัสที่ตนได้รับนั้นไม่ถูกต้อง บุคคลนั้นจะต้องไม่ยอมปล่อยให้ความรู้สึกที่ไม่ถูกต้องผ่านเลยไป

๓. กระบวนการประชาสังคมเพื่อยุติความรุนแรงต่อผู้หญิง ยังคงต้องต่อสู้เพื่อแก้ไขกฎหมาย ให้สามารถคุ้มครองผู้เสียหายจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศในทุกกรณี

๔. กระบวนการประชาสังคมเพื่อยุติความรุนแรงต่อผู้หญิง ยังคงต้องทำงานเชิงความคิดกับสังคมไทยอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความเสมอภาคทางเพศกลายเป็นบรรทัดฐานของสังคมไทย

๕. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ควรต้องทำงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้บริหารยึดมั่นในอุดมการณ์เรื่องการคุกคามทางเพศในที่ทำงาน เพื่อให้พนักงานทุกภาคส่วนรับทราบนโยบายองค์กรว่าด้วยเรื่องการคุกคามทางเพศในที่ทำงาน

๖. องค์กรทุกภาคส่วนควรต้องวิเคราะห์ถึงผลประโยชน์หรือความเสียหายที่องค์กรของตนจะได้รับหากดูแลหรือเมินเฉยต่อกรณีการคุกคามทางเพศในที่ทำงาน พร้อมทั้งนำเสนอประสบการณ์การต่อสู้ภาคประชาสังคมของสหภาพการบินไทยไปเป็นต้นแบบ ในการพัฒนานโยบายคุ้มครองพนักงานจากการถูกคุกคามทางเพศในที่ทำงาน

๕. โครงการศึกษาวิจัย เรื่อง “คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติกับการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนในความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนด้วยกัน” สรุปผลการศึกษา

ประเด็นปัญหาสำคัญเกี่ยวกับ กสม. กับการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนในความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนด้วยกัน มีปัญหาที่สำคัญ คือ การขาดบทนิยามที่ชัดเจนเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนในความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนด้วยกัน ส่งผลให้เกิดข้อโต้แย้งเรื่องอำนาจหน้าที่ของ กสม. ว่าสามารถทำหน้าที่ตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนในความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนด้วยกันได้หรือไม่

ข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหา คือ

๑. กสม. อาจจำเป็นต้องกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนในความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนด้วยกันให้ชัดเจน

๒. การกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนในความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนด้วยกัน อาจจำเป็นต้องมีการกำหนดขอบเขตของคำว่า “สิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัว” ซึ่งจะเป็นเส้นแบ่งที่สำคัญว่า การกระทำนั้นจะมีลักษณะเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนระหว่างเอกชนด้วยกันหรือไม่ ทั้งนี้ ในการกำหนดขอบเขตของคำว่า “สิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัว” ของบุคคลนั้น อาจใช้แนวทางตามที่ที่ประชุม ICJ (International Commission of Jurists) ว่าเป็น “สิทธิที่จะอยู่โดยลำพัง โดยมี การรบกวนการแทรกแซงในระดับที่น้อยที่สุด”

ทั้งนี้ กสม. ย่อมมีอำนาจหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบแต่เพียงในส่วนที่เกี่ยวกับมิติการกระทำอันเป็นการแทรกแซงหรือรุกรานสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวว่า การกระทำนั้นเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือไม่เท่านั้น โดยมีอาจก้าวล่วงพิจารณาไปถึงการกระทำอันเป็นความผิดตามกฎหมายเฉพาะนั้นๆ ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่หรือความรับผิดชอบโดยตรงเป็นการเฉพาะขององค์กรของรัฐแห่งอื่น

๓. ควรกำหนดให้อำนาจแก่ กสม. ที่จะสามารถดำเนินการแก้ไขเรื่องเร่งด่วนได้อย่างทันท่วงที หากเห็นว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะยังไม่ได้รับการร้องเรียนหรือไม่ก็ตาม โดยอาจจำเป็นต้องแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและอาจต้องมีการระดมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาการเพิ่มบทบาทหน้าที่

๔. นำแนวทางปฏิบัติและประสบการณ์ของต่างประเทศมาปรับใช้กับการปฏิบัติหน้าที่ของ กสม. ในประเด็นสำคัญ โดยนอกจากจะมีการดำเนินมาตรการทางกฎหมายแล้ว ยังมีการดำเนินการด้านอื่นๆ เป็นมาตรการเสริมด้วย ได้แก่

- ❖ การจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติสาขาในต่างจังหวัด เพื่อให้การช่วยเหลือประชาชนในเรื่องสิทธิมนุษยชนมีประสิทธิภาพและรวดเร็วขึ้น

- ❖ การติดตามประเมินผลการปฏิบัติตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ทั้งจากผู้ประเมินภายนอก และผู้ประเมินภายใน
- ❖ การปลูกจิตสำนึก สร้างความตระหนักโดยเริ่มตั้งแต่เด็กและเยาวชน เพื่อให้ได้เห็นคุณค่าในหลักการของสิทธิมนุษยชน

๖. โครงการศึกษาวิจัย เรื่อง “ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายในการรับรองและคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว”

สรุปผลการศึกษา

สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว (Right to privacy) ถือเป็นสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามธรรมชาติของมนุษย์และเกี่ยวข้องกับศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ ซึ่งมีที่มาจากความเชื่อว่าเป็นสิทธิที่เป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด ผู้ใช้อำนาจปกครองไม่มีอำนาจที่จะลบล้างและมีอาจจะก้าวล่วงได้ ซึ่งแบ่งออกได้เป็น ๔ ประการสำคัญ ได้แก่ สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวเกี่ยวกับ

- * ข้อมูลส่วนบุคคล
- * ชีวิตครอบครัว
- * เคหสถานหรือที่พักอาศัย และ
- * จดหมายหรือการติดต่อสื่อสาร

ดังนั้น โดยหลักแล้ว สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลจึงต้องได้รับการเคารพจากบุคคลทั้งหลาย รวมถึงองค์กรของรัฐด้วย อันนำมาซึ่งการตรวจสอบของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าการกระทำอย่างหนึ่งขององค์กรของรัฐเป็นการแทรกแซงหรือรุกรานสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือในทางตรงกันข้าม การกระทำนั้นเป็นการกระทำตามอำเภอใจหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวได้รับการรับรองและคุ้มครองไว้ในกฎหมายและข้อตกลงระหว่างประเทศหลายฉบับในฐานะเป็นสิทธิมนุษยชนประการหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และอนุสัญญาแห่งยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน อันมีค่าบังคับเหนือกว่ากฎหมายภายในของประเทศต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง สำหรับประเทศไทย สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวได้รับการรับรองและคุ้มครองไว้โดยชัดแจ้งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวจึงมีคุณค่าในระดับรัฐธรรมนูญ

แม้ว่าโดยหลักแล้ว องค์กรของรัฐจะมีอำนาจกระทำการหรือดำเนินมาตรการใดๆ อันเป็นการแทรกแซงหรือรุกรานการใช้สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลได้ แต่ในบางสถานการณ์องค์กรของรัฐอาจมีความจำเป็นต้องดำเนินมาตรการทางกฎหมายหรือทางปกครองอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อประโยชน์สาธารณะ อันอาจมีผลเป็นการแทรกแซงหรือรุกรานสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลได้ ทั้งนี้จะต้องอยู่

ภายใต้เงื่อนไขบางประการอันเป็นหลักประกันสิทธิของบุคคลที่อาจได้รับผลกระทบจากการดำเนินมาตรการหรือการกระทำขององค์กรของรัฐ เพื่อป้องกันมิให้การดำเนินมาตรการหรือการกระทำอย่างใดๆ ขององค์กรของรัฐเป็นไปตามอำเภอใจหรือไม่สมเหตุสมผล ตามแนวทางที่กำหนดไว้ใน ข้อ ๘ วรรคสองของอนุสัญญาแห่งยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน

โดยที่สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวเป็นสิทธิเสรีภาพตามธรรมชาติของมนุษย์ และเป็นสิทธิที่เกี่ยวข้องศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวจึงตกอยู่ในขอบเขตแห่งนิยามของคำว่า “สิทธิมนุษยชน” ตามมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ดังนั้น ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คณะกรรมการอาจจำเป็นต้องตรวจสอบว่า การกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นการแทรกแซงหรือรุกรานสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวโดยมิชอบด้วยกฎหมายอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือไม่ด้วย

๓.๖ การส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานเครือข่าย

อำนาจหน้าที่ประการหนึ่งของ กสม. คือ การส่งเสริมและประสานความร่วมมือในการทำงานด้านสิทธิมนุษยชนกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม องค์กรพัฒนาเอกชน และประชาชนทั่วไป อันจะนำไปสู่การกำหนดกลไกการทำงานร่วมกันที่จะทำให้เกิดการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย ในปีงบประมาณ ๒๕๕๕ ได้ดำเนินงานด้านเครือข่ายสิทธิมนุษยชน ดังนี้

๓.๖.๑ การสร้างเครือข่ายการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน

- ๑) การประชุมการประสานความร่วมมือระดับนโยบายร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จัดอบรมให้ครูในสถานศึกษาและผู้บริหาร
- ๒) โครงการเสริมสร้างความร่วมมือการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนกับองค์กรที่ได้ทำความตกลงความร่วมมือกับ กสม. ดังนี้
 - ๒.๑) ภาคใต้ ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ วิทยาเขตปัตตานี และวิทยาเขตตรัง
 - ๒.๒) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
- ๓) โครงการอาสาสมัครพิทักษ์สิทธิมนุษยชน ๓ ภาค ประกอบด้วย ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ เพื่อสร้างกลไกในการเฝ้าระวังปกป้องสิทธิมนุษยชนในชุมชน
- ๔) โครงการประสานความร่วมมือด้านเครือข่ายส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ตามยุทธศาสตร์สิทธิมนุษยชน “สิทธิชุมชนกับการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเล ชายฝั่ง และการประมง” จำนวน ๒ รุ่น รุ่นละ ๑๐๐ คน

๓.๖.๒ การพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย

นอกจากการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการทำงานด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนกับทุกภาคส่วนในพื้นที่แล้ว กสม. ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายเพื่อให้เครือข่ายมีความรู้ ความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชน พัฒนาไปสู่เครือข่ายที่เข้มแข็งและมีพลัง

- ๑) โครงการเวทีสาธารณะ กสม. พบประชาชนในภูมิภาค ๒ ครั้ง เพื่อเป็นเวทีให้ กสม. ได้ทำความเข้าใจกับประชาชนถึงบทบาท อำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน และเป็นเวทีให้ประชาชนในภูมิภาคได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในพื้นที่ และหาทางออกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการทำงานด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนกับทุกภาคส่วนในพื้นที่ ได้ดำเนินการในภูมิภาค ดังนี้

ภาคใต้ ระหว่างวันที่ ๑๘ - ๒๐ เมษายน ๒๕๕๕ ณ โรงแรมโกลเด้นคราวน์ พลาซ่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ภาคเหนือ ระหว่างวันที่ ๒๑ - ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ ณ โรงแรมฮอลิเดย์ อินน์ จังหวัดเชียงใหม่

- ๒) โครงการสร้างเครือข่ายร่วมขับเคลื่อนงานของ กสม. เพื่อให้เกิดการประสานงานกันระหว่าง กสม. และเครือข่ายต่างๆ เพื่อสรุปบทเรียนการทำงานของเครือข่าย ตลอดจนทบทวนทิศทางการทำงานด้านสิทธิมนุษยชนร่วมกัน
- ๓) โครงการเชื่อมร้อยเครือข่ายสิทธิชุมชนและฐานทรัพยากร เพื่อการส่งเสริมคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (ร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน) เพื่อผลักดันให้เกิดข้อกำหนดหรือข้อบัญญัติท้องถิ่นที่จะบังคับใช้ในท้องถิ่นเพื่อให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตของประชาชนในแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะลดผลกระทบต่อวิถีชีวิต ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และลดผลกระทบต่อประชาชนในชุมชน อันเป็นการรักษาสิทธิชุมชนตามที่มีการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๓.๗ การดำเนินงานสิทธิมนุษยชน ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ความเป็นมา

กสม. ได้แต่งตั้งคณะกรรมการปฏิบัติการยุทธศาสตร์ด้านสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมี ศาสตราจารย์อมรา พงศาพิชญ์ ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นประธาน และนายไพบุลย์ วราหะไพฑูรย์ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นรองประธาน และเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นอนุกรรมการและเลขานุการฯ พร้อมด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ประสบการณ์และความเชี่ยวชาญทั้งในพื้นที่และส่วนกลางร่วมเป็นคณะกรรมการ เพื่อเป็นกลไกหนึ่ง ที่เฝ้ามองสถานการณ์ และทำหน้าที่ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งได้แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นบุคคลในพื้นที่เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานคณะกรรมการฯ ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส อีกจังหวัดละ ๗ คน โดยมีหน้าที่รับเรื่องราวร้องเรียนและรวบรวม ข้อเท็จจริงเบื้องต้น นับเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริม ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชน ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากยุทธศาสตร์การดำเนินงานของ กสม. ในพื้นที่ภาคใต้เป็น ยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่ กสม. ได้มีมติเป็นหลักการว่า ให้ส่งเรื่องราวร้องเรียนให้คณะกรรมการปฏิบัติการ ยุทธศาสตร์ด้านสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พิจารณาดำเนินการตรวจสอบ ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง ดังต่อไปนี้

- ๑) การใช้กฎหมายพิเศษ ๓ ฉบับ และกระบวนการยุติธรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ ความไม่สงบหรือความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้
- ๒) วัฒนธรรม ศาสนา ประเพณีท้องถิ่น การศึกษา และการสาธารณสุข เฉพาะที่อยู่ในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้
- ๓) การพัฒนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นการเฉพาะ

สถิติเรื่องร้องเรียน

จากสถิติการร้องเรียนในปี ๒๕๕๕ (มกราคม - ธันวาคม ๒๕๕๕) กสม.ได้รับเรื่องร้องเรียนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส และ ๔ อำเภอในจังหวัดสงขลา รวมทั้งสิ้น ๔๗ คำร้อง แต่เป็นเหตุการณ์ที่ไม่ได้เกิดในปี ๒๕๕๕ จำนวน ๒ คำร้อง ประเด็นหลักที่มีการร้องเรียนยังคงเป็นเรื่องสิทธิในกระบวนการยุติธรรม เกี่ยวกับการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรมของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งมีจำนวน ๒๑ คำร้อง (ในจำนวนนี้มีกรณีกล่าวอ้างว่าถูกเจ้าหน้าที่ซ้อมทรมาน จำนวน ๑๔ คำร้อง) ส่วนประเด็นรอง คือ เรื่องสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย จำนวน ๑๖ คำร้อง เรื่องขอความช่วยเหลือให้ได้รับการเยียวยา จำนวน ๔ คำร้อง การประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน จำนวน ๔ คำร้อง และสิทธิในด้านอื่นๆ คือ สิทธิชุมชน และสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน อย่างละ ๑ คำร้อง รวม ๒ คำร้อง ประเด็น/ข้อร้องเรียนสามารถจำแนกได้ ดังนี้

ตารางที่ ๘ เรื่องร้องเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี ๒๕๕๕

ลำดับ	ประเด็นคำร้อง	ผลการดำเนินการ	จังหวัด
สิทธิในกระบวนการยุติธรรม จำนวน ๒๑ คำร้อง (ซ้อมทรมาน จำนวน ๑๔ คำร้อง)			
๑	กรณีผู้ต้องหาในคดีความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ขอรับสิทธิ ตามมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑	อยู่ระหว่างการตรวจสอบ	ปัตตานี
๒	กรณีถูกเจ้าหน้าที่ทหารจังหวัดปัตตานีทำร้ายร่างกาย (ซ้อมทรมาน)	อยู่ระหว่างการตรวจสอบ	ปัตตานี
๓	กรณีกล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่ทหารพรานหน่วยเฉพาะกิจที่ ๒๔ ห้ามเข้าไปในบริเวณบ่อเลี้ยงปลาทำให้ได้รับความเสียหาย	ยุติเรื่อง	ปัตตานี
๔	กรณีกล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่ทหารและเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อำนาจตามกฎหมายการศึกษาดำเนินการเข้าตรวจค้น ทำให้ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย	ยุติเรื่อง	ปัตตานี
๕	กรณีกล่าวอ้างว่าผู้ต้องสงสัยในคดีความมั่นคงถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐทำร้ายร่างกาย (ซ้อมทรมาน)	อยู่ระหว่างจัดทำรายงานการตรวจสอบ	ปัตตานี
๖	กรณีถูกกล่าวหาว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการเสียชีวิตของเจ้าหน้าที่อาสาสมัครหญิง	อยู่ระหว่างการตรวจสอบ	นราธิวาส
๗	กรณีกล่าวอ้างว่าถูกเจ้าหน้าที่ทำร้ายร่างกายขณะถูกควบคุมตัวไปสถานีตำรวจภูธรแวง อ.แวง จ.นราธิวาส (ซ้อมทรมาน)	อยู่ระหว่างการตรวจสอบ	นราธิวาส
๘	กรณีกล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่ทหารพรานทำร้ายร่างกายระหว่างถูกจับกุมและทำการสอบสวน (ซ้อมทรมาน)	ยุติเรื่องตาม ม.๒๒	ปัตตานี
๙	กรณีกล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่ทหารซ้อมทรมาน (ซ้อมทรมาน)	อยู่ระหว่างการตรวจสอบ	ปัตตานี

ลำดับ	ประเด็นคำร้อง	ผลการดำเนินการ	จังหวัด
๑๐	กรณีกล่าวอ้างว่าถูกซ้อมทรมานในระหว่างการสอบสวน (ซ้อมทรมาน)	อยู่ระหว่างตรวจสอบ	ปัตตานี
๑๑	กรณีบุตรชายถูกจับกุมในคดีเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้	ยุติเรื่อง เนื่องจากไม่พบ ประเด็นการละเมิด และผู้ร้องได้รับเงิน เยียวยาแล้ว	ปัตตานี
๑๒	กรณีกล่าวอ้างว่าถูกเจ้าหน้าที่ทหารและเจ้าหน้าที่ตำรวจ เข้าตรวจค้นบ้านบ่อยครั้ง	จัดทำรายงานตรวจสอบ	ปัตตานี
๑๓	กรณีกล่าวอ้างว่าถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ทหาร (ไม่ทราบสังกัด) ซ้อม ทรมาน ทำร้ายร่างกายเพื่อให้สารภาพในความผิดเกี่ยวกับความมั่นคง (ซ้อมทรมาน)	อยู่ระหว่างจัดทำ รายงานการตรวจสอบ	ปัตตานี
๑๔	กรณีกล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่ทหารพรานที่ ๔๖ ทำร้ายร่างกายในระหว่างการสอบสวน (ซ้อมทรมาน)	อยู่ระหว่างตรวจสอบ	ยะลา
๑๕	กรณีถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจยิงจนเป็นอัมพาตแต่คดีไม่มีความคืบหน้า	อยู่ระหว่างตรวจสอบ	ยะลา
๑๖	กรณีถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐจับกุมและซ้อมทรมาน โดยไม่เป็นธรรม (ซ้อมทรมาน)	อยู่ระหว่างจัดทำ รายงานการตรวจสอบ	ยะลา
๑๗	กรณีกล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่ทหารจากหน่วยเฉพาะกิจที่ ๑๑ จังหวัดยะลา ทำร้ายร่างกายในระหว่างถูกคุมขัง (ซ้อมทรมาน)	อยู่ระหว่างตรวจสอบ	ยะลา
๑๘	กรณีเจ้าหน้าที่ค่ายทหารพรานที่ ๔๖ ซ้อมให้รับสารภาพ (ซ้อมทรมาน)	อยู่ระหว่างตรวจสอบ	นราธิวาส
๑๙	กรณีถูกเจ้าหน้าที่ซ้อมทรมานระหว่างถูกควบคุมตัวที่ ค่ายจุฬาภรณ์ จังหวัดนราธิวาส (ซ้อมทรมาน)	อยู่ระหว่างจัดทำ รายงานการตรวจสอบ	นราธิวาส
๒๐	กรณีถูกเจ้าหน้าที่ทหารหน่วยเฉพาะกิจทหารพรานที่ ๔๘ อำเภोजะเอย์ ซ้อมทรมาน (ซ้อมทรมาน)	อยู่ระหว่างตรวจสอบ	นราธิวาส
๒๑	กรณีการกล่าวอ้างว่าการเสียชีวิตของผู้ต้องสงสัยก่อความไม่สงบในพื้นที่ ตำบลดุซงญอ อำเภोजะเอย์ จังหวัดนราธิวาส อาจเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ ของเจ้าหน้าที่รัฐ (ซ้อมทรมาน)	อยู่ระหว่างตรวจสอบ	นราธิวาส

สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย จำนวน ๑๕ คำร้อง

๑	กรณีกล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่ทหารทำการปิดล้อมจับกุมและยิงสามเสียชีวิต โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย	อยู่ระหว่างตรวจสอบ	สงขลา
๒	กรณีบุตรของผู้ร้องถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความไม่สงบ ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้และถูกเจ้าหน้าที่ยิงเสียชีวิต	อยู่ระหว่างจัดทำ รายงานการตรวจสอบ	ยะลา
๓	กรณีถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจล้อมจับกุมทำให้ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิต	อยู่ระหว่างตรวจสอบ	ยะลา

ลำดับ	ประเด็นคำร้อง	ผลการดำเนินการ	จังหวัด
๔	กรณีขอความช่วยเหลือให้ยกเลิกการใช้เครื่องพันธนาการ (โซ่ตรวน) ตลอด ๒๔ ชั่วโมงกับผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีในคดีความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้	อยู่ระหว่างตรวจสอบ	สงขลา
๕	กรณีพี่สาวถูกผู้ก่อการร้ายทำให้เสียชีวิต	อยู่ระหว่างตรวจสอบ	ปัตตานี
๖	กรณีขอใช้สิทธิในฐานะทายาทของผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้	อยู่ระหว่างตรวจสอบ	ปัตตานี
๗	กรณีผู้ร้องกับบุตรชายถูกกลุ่มผู้ก่อเหตุความรุนแรงในจังหวัดปัตตานีลอบยิงจนได้รับบาดเจ็บถึง ๒ ครั้ง และทรัพย์สินได้รับความเสียหาย	อยู่ระหว่างตรวจสอบ	ปัตตานี
๘	กรณีขอความช่วยเหลือให้ตรวจสอบข้อเท็จจริงการหายตัวไปของบุตรชายผู้ร้อง	อยู่ระหว่างตรวจสอบ	ปัตตานี
๙	กรณีกล่าวอ้างว่าน้องชายเสียชีวิตจากการกระทำของกลุ่มชายฉกรรจ์ ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ	อยู่ระหว่างตรวจสอบ	ปัตตานี
๑๐	กรณีกล่าวอ้างว่าถูกคนร้ายขบถประเภทยิง ทำให้เสียขวัญกำลังใจ	อยู่ระหว่างตรวจสอบ	ปัตตานี
๑๑	กรณีได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	อยู่ระหว่างตรวจสอบ	ยะลา
๑๒	กรณีกล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่จังหวัดยะลาทำร้ายประชาชน และมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม	อยู่ระหว่างตรวจสอบ	ยะลา
๑๓	กรณีบุตรเสียชีวิตจากเหตุรถจักรยานยนต์เฉี่ยวชนกับรถยนต์กระบะในจังหวัดยะลา	อยู่ระหว่างตรวจสอบ	ยะลา
๑๔	กรณีบุตรชายสูญหายในพื้นที่จังหวัดยะลา	อยู่ระหว่างตรวจสอบ	ยะลา
๑๕	กรณีร้องขอเพื่อให้ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับการดูแลและความช่วยเหลือจากภาครัฐมากขึ้น และเท่าเทียมกัน	อยู่ระหว่างตรวจสอบ	นราธิวาส

ตารางที่ ๙ เรื่องร้องเรียนอื่นๆ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี ๒๕๕๕

ประเด็นคำร้อง	ผลการดำเนินการ	จังหวัด
๑ ขอความช่วยเหลือด้านการเยียวยา		
๑.๑ กรณีหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเยียวยาครอบครัวผู้เสียหายจากเหตุการณ์การก่อความไม่สงบในจังหวัดปัตตานีที่มีความเหลื่อมล้ำกันมาก	อยู่ระหว่างจัดทำ รายงานการตรวจสอบ	ปัตตานี
๑.๒ กรณีความไม่เท่าเทียมกันในการได้รับเงินเยียวยา	อยู่ระหว่างจัดทำ รายงานการตรวจสอบ	ยะลา
๑.๓ กรณีขอรับการเยียวยาจากรัฐเนื่องจากถูกยิงในเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้	อยู่ระหว่างจัดทำ รายงานการตรวจสอบ	ยะลา
๑.๔ กรณีได้รับผลกระทบจากปัญหาความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้	อยู่ระหว่างจัดทำ รายงานการตรวจสอบ	ยะลา
๒ ขอประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน		
๒.๑ กรณีขอความช่วยเหลือเพื่อต้องการประกอบศาสนกิจ	อยู่ระหว่างจัดทำ รายงานการตรวจสอบ	ปัตตานี
๒.๒ กรณีขอความช่วยเหลือเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดยะลา	อยู่ระหว่างจัดทำ รายงานการตรวจสอบ	ยะลา
๒.๓ กรณีขอความช่วยเหลือขอเข้าทำงานเป็นกรณีพิเศษ	อยู่ระหว่างจัดทำ รายงานการตรวจสอบ	นราธิวาส
๒.๔ กรณีร้องขอให้ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับการดูแลและความช่วยเหลือจากภาครัฐมากขึ้นและเท่าเทียมกัน	อยู่ระหว่างจัดทำ รายงานการตรวจสอบ	นราธิวาส
๓ สิทธิชุมชน		
กรณีกรมอุทยานแห่งชาติไม่ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี	อยู่ระหว่างจัดทำ รายงานการตรวจสอบ	นราธิวาส
๔ สิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน		
กรณีกล่าวอ้างว่า เจ้าหน้าที่ทหารปิดล้อมคปรตู่ร้าน ทำให้ไม่สามารถเปิดบริการให้ลูกค้าได้	ยุติเรื่อง	ยะลา

ผลการดำเนินงาน

คณะอนุกรรมการฯ ได้มีบทบาทในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนกับปัญหาสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งประสานการดำเนินการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในปี ๒๕๕๕ ดังนี้

๑) ด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและการตรวจสอบเรื่องร้องเรียน

ในการดำเนินงานด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและการตรวจสอบเรื่องร้องเรียน คณะอนุกรรมการฯ มีภารกิจ ดังนี้

๑.๑ ประชุมคณะอนุกรรมการฯ เพื่อพิจารณาเรื่องร้องเรียน จำนวน ๑๐ ครั้ง โดยเชิญส่วนราชการที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูลและชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคำร้องเรียนต่อคณะอนุกรรมการ ๓ ครั้ง หน่วยงานดังกล่าวประกอบด้วย กองพลทหารราบที่ ๑๕ อำเภอกาบัง และสถานีตำรวจภูธรอำเภอลำใหม่ จังหวัดยะลา เป็นต้น เรื่องที่พิจารณาเสร็จสิ้นแล้วและจัดทำร่างรายงาน จำนวน ๒๑ คำร้อง ในจำนวนนี้จัดทำรายงานผลการตรวจสอบผ่านความเห็นชอบของ กสม. แล้ว ๓ คำร้อง

๑.๒ การลงพื้นที่ตรวจสอบเรื่องร้องเรียน

๑.๒.๑ การลงพื้นที่โดยคณะอนุกรรมการฯ เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง เพื่อรับฟังปัญหา มีจำนวน ๓ ครั้ง กล่าวคือ

(๑) วันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๕ ประธานและรองประธานอนุกรรมการฯ ลงพื้นที่รับฟังปัญหาและติดตามสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จากเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงและผู้ก่อความไม่สงบที่กลับใจมาเป็นฝ่ายรัฐ ที่จังหวัดสงขลาและจังหวัดปัตตานี

(๒) วันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๕ ประธานและรองประธานอนุกรรมการฯ ลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง กรณีขอความช่วยเหลือเพื่อต้องการประกอบศาสนกิจ และเยี่ยมพระภิกษุเพื่อรับฟังปัญหาและหาแนวทางแก้ไขร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง ณ วัดจจรประชาราม วัดนพวงศาราม และสำนักสงฆ์แหลมนก อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

(๓) วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๕ ประธานและรองประธานอนุกรรมการฯ พบผู้ร้องและญาติ จำนวน ๒๑ ราย ที่ร้องเรียนเรื่องสิทธิในกระบวนการยุติธรรมกรณีกล่าวหาเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงซ้อม มีการกระทำความผิด และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่ไร้มนุษยธรรม จำนวน ๕๗ คำร้อง ณ โรงแรม ซี.เอส. ปัตตานี อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เพื่อชี้แจงและทำความเข้าใจเรื่อง การดำเนินการตรวจสอบและผลการตรวจสอบกรณีดังกล่าว

๑.๒.๒ การลงพื้นที่โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อการตรวจสอบและรวบรวมข้อเท็จจริงเบื้องต้น เพื่อประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการฯ ๒๐ ครั้ง จำนวน ๒๕ คำร้อง

๑.๓ การพบหัวหน้าส่วนราชการในพื้นที่ ประธานอนุกรรมการฯ พร้อมด้วยคณะอนุกรรมการฯ เดินทางพบหัวหน้าส่วนราชการในพื้นที่และผู้นำศาสนา เพื่อรับทราบข้อมูลสถานการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้ และติดตามความคืบหน้าการดำเนินการตามมาตรการการแก้ไขปัญหาตามรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ดังนี้

- (๑) วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ พบเลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ณ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ จังหวัดยะลา
- (๒) วันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๕๕ พบจุฬาราชมนตรี ณ สำนักงานจุฬาราชมนตรี
- (๓) วันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕หารือข้อราชการเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมกับเลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ และผู้บัญชาการศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ณ ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ จังหวัดยะลา
- (๔) วันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๕ พบแม่ทัพภาคที่ ๔ ณ ค่ายสิรินธร ตำบลเขาตูม อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี

ด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน

ภารกิจด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนที่คณะกรรมการดำเนินการ มีดังต่อไปนี้

๑) การจัดทำหนังสือแนวทางการตรวจชั้นสูตรศพตามกระบวนการทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ตามหลักศาสนาอิสลาม ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ครั้งแรกของประเทศไทยที่จะนำไปใช้เป็นแรงผลักดันและขับเคลื่อนให้สังคมพึงตระหนักถึงความสำคัญ และส่งเสริมให้เกิดการพิทักษ์ในหลักสิทธิมนุษยชน

๒) การจัดโครงการอบรม/สัมมนา

๒.๑ โครงการสัมมนาการสร้างความรู้ความเข้าใจและเผยแพร่แนวทางการตรวจชั้นสูตรศพตามกระบวนการทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ตามหลักศาสนาอิสลาม พร้อมทั้งการแถลงข่าวเปิดตัวหนังสือ ดังนี้

(๑) วันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๕๕ จัด ณ มัสยิดกลางประจำจังหวัดสงขลา กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้นำบิอศาสนาอิสลามใน ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย ผู้นำศาสนา นักวิชาการ แพทย์ และนักกฎหมาย จำนวน ๑๔๐ คน โดยได้รับเกียรติจากท่านจุฬาราชมนตรีปาฐกถาพิเศษ

(๒) วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๕ จัด ณ โรงแรม ซี.เอส. ปัตตานี อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ผู้เข้าร่วมสัมมนาประกอบด้วยผู้พิพากษา อัยการ เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง และบุคลากรทางการแพทย์ จำนวน ๒๕๐ คน

๒.๒ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๕ จัดประชุมให้ความรู้เรื่องบทบาท กสม. กับงานสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้กับผู้เข้าร่วมโครงการของมูลนิธิมิลาเคิล ออฟไลฟ์ จากพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวนประมาณ ๑๐๐ คน บรรยายโดย ประธานและรองประธานอนุกรรมการฯ พร้อมทั้งรับฟังปัญหาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จากผู้เข้าร่วมประชุม ณ ห้องประชุมคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๓ วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ จัดโครงการสัมมนา เรื่อง รวมพลังผู้หญิงยุติความรุนแรงและสร้างสันติภาพ ร่วมกับมูลนิธิเพื่อนหญิงและเครือข่ายผู้หญิงยุติความรุนแรงแอสองสันติภาพ ณ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

๓) การสร้างเครือข่ายสิทธิมนุษยชนโดยการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่

การทำงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ คณะอนุกรรมการฯ เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่เป็นสำคัญ จึงได้แต่งตั้งประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ในจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส จังหวัดละ ๗ คน เพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือการปฏิบัติงานในการรับเรื่องร้องเรียนและรวบรวมข้อเท็จจริงเบื้องต้น ตลอดจนการทำงานร่วมกับภาคประชาสังคมและประชาชนในพื้นที่ อาทิเช่น สมาคมผู้หญิงเพื่อสันติภาพ สภาประชาสังคมชายแดนใต้ สมาคมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี สภาองค์กรกลุ่มน้ำสายบุรี ฯลฯ นับเป็นการสร้างเครือข่ายสิทธิมนุษยชน โดยการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่และเป็นกลไกในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่ประชาชนในพื้นที่เข้าถึงได้ง่าย นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมที่ทำร่วมกัน ดังนี้

๓.๑ วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๕๕ คณะอนุกรรมการฯ จัดประชุมเพื่อปรึกษาหารือแนวทางการดำเนินงานร่วมกับเครือข่ายผู้หญิงในพื้นที่ เช่น สมาคมผู้หญิงเพื่อสันติภาพ จังหวัดนราธิวาส กลุ่มสตรีตำบลบะละ จังหวัดยะลา และกลุ่มกองทุนสตรี อำเภอกะป้อ จังหวัดปัตตานี ในเรื่อง “ผู้หญิงกับความยุติธรรมอันจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้” ณ โรงแรม ซี.เอส. ปัตตานี อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

๓.๒ วันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๕๕ ประธานอนุกรรมการฯ เข้าร่วมงานมหกรรมสันติภาพ เสียสละทำทนายกำปง ซึ่งเป็นเวทีประชาหารือกับชุมชน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นำข้อค้นพบและข้อเสนอแผนสันติภาพฉบับประชาชน ที่จังหวัดปัตตานี

๓.๓ วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ ประธานอนุกรรมการฯ ได้บรรยายให้ความรู้เรื่อง “บทบาทคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและกลไกการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน” ให้กับผู้เข้าร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “นักสิทธิมนุษยชน” ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานภาคประชาสังคมและเป็นนักศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน ๓๐ คน ณ โรงแรม ซี.เอส. ปัตตานี จังหวัดปัตตานี จัดโดยศูนย์ความเป็นเลิศด้านนโยบายสาธารณะและธรรมาภิบาลเยอรมัน และเอเชียอาคเนย์ ร่วมกับมูลนิธิอินไซด์ประเทศไทย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อคณะรัฐมนตรี

ในปี ๒๕๕๕ กสม. ได้จัดทำข้อข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเสนอต่อนายกรัฐมนตรีผ่าน รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน จำนวน ๒ เรื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ประเด็นสิทธิ	เรื่อง	เสนอเมื่อวันที่
สิทธิในกระบวนการยุติธรรม	การกระทำทารุณและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่ไร้มนุษยธรรม ซ้อมทรมาน (๒๓ คำร้อง)	๒๓ ก.พ. ๒๕๕๕
สิทธิชุมชน	ปัญหาความขัดแย้งระหว่างนายทุนผู้เลี้ยงหอยแครงกับกลุ่มประมงพื้นบ้าน	๓๐ พ.ย. ๒๕๕๕

๑. สิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีการตรวจสอบคำร้องที่กล่าวหาว่า มีการกระทำทารุณและการปฏิบัติ หรือการลงโทษอื่นที่ไร้มนุษยธรรม ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

กสม. โดยคณะอนุกรรมการฯ ได้ตรวจสอบเรื่องร้องเรียนกรณีกล่าวหาว่า เจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงกระทำทารุณผู้ต้องสงสัยว่า เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ระหว่างปี ๒๕๔๗ - ๒๕๕๔ จำนวน ๕๗ คำร้องและได้จัดทำรายงาน ๒ ฉบับ คือ รายงานฉบับแรกมีจำนวน ๓๔ คำร้อง เมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๓ และรายงานฉบับที่ ๒ จำนวน ๒๓ คำร้อง เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ ทั้งนี้ กสม. ประสงค์ให้รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาให้เป็นไปตามกรอบในกลไกของการป้องกัน การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตลอดจนการเยียวยาเพื่อเป็นหลักประกันให้กับประชาชน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐในการประสานความร่วมมือ เพื่อมิให้มีการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือไม่ปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี โดยมีเป้าหมายให้มีคำร้องในลักษณะนี้เพิ่มขึ้น หากมีการดำเนินการตามมาตรการการแก้ไขปัญหาดังกล่าวแล้ว และหวังว่าคำร้องในลักษณะนี้จะลดลง และเกิดความเข้าใจมากขึ้น รวมทั้งจัดเงื่อนไขที่จะสร้างความไม่เป็นธรรม

ผลการดำเนินการ

ภายหลังที่ กสม. ออกรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนกรณีดังกล่าวไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วปรากฏผลการดำเนินการ ดังนี้

เมื่อวันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๕๕ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบให้นำมาตรการการแก้ไขปัญห จำนวน ๕ ข้อ และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จำนวน ๕ ข้อ ของ กสม. ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปพิจารณา ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่และรายงานผลการดำเนินการต่อคณะกรรมการติดตามการแก้ไขปัญห การละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่มีรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ เพื่อรวบรวม นำเสนอคณะรัฐมนตรีในภาพรวม โดยเบื้องต้นได้สรุปว่า ส่วนใหญ่มีการดำเนินการแล้ว เช่น การยุบเลิก ศูนย์เสริมสร้างความสมานฉันท์ ส่วนเรื่องที่อยู่ระหว่างดำเนินการ คือ การเร่งรัด การจัดทำกฎหมายเพื่อ อนุวัติการตามอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานฯ จัดหาหลักสูตรอบรมและเผยแพร่การปฏิบัติ ตามอนุสัญญาดังกล่าว และเห็นว่ากรยกเลิกกฎหมายพิเศษ ๓ ฉบับในพื้นที่ ควรได้รับการพิจารณา ในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติอย่างรอบคอบ ขณะนี้หากมีการยกเลิกอาจทำให้เป็นอุปสรรคต่อ การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ส่วนเรื่องการจัดตั้งคณะทำงานอิสระเพื่อตรวจเยี่ยมสถานที่คุมขังและ ผู้ถูกควบคุมตัว เห็นสมควรเร่งรัดให้กระทรวงยุติธรรมดำเนินการในเรื่องดังกล่าว

๒. สิทธิในกระบวนการยุติธรรมและสิทธิชุมชน กรณีปัญหาความขัดแย้งระหว่าง นายทุนผู้เลี้ยงหอยแครงกับกลุ่มประมงพื้นบ้าน

ผู้ร้องซึ่งเป็นกลุ่มประมงพื้นบ้าน ร้องเรียนว่า นายทุนได้เข้าจับจองบริเวณพื้นที่อ่าวปัตตานี เพื่อเลี้ยงหอยแครง ส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพของชาวบ้านรอบอ่าวปัตตานี ซึ่งทำกินมากกว่า ๒๐ ปี ต่อมา กลุ่มนายทุนผู้เลี้ยงหอยแครงได้แจ้งความดำเนินคดีกับชาวบ้าน จำนวน ๖ คน ที่เข้าไปงมหอยในพื้นที่อ่าวปัตตานี ในข้อหาร่วมกันลักทรัพย์ (หอยแครง) ปัจจุบันคดีอยู่ในชั้นพนักงานอัยการ และได้แจ้งความกล่าวหาว่าที่ร้อยตรีเลิศเกียรติ วงศ์โพธิพันธ์ รองผู้ว่าราชการจังหวัด และนายสุนันท์ หลีเจริญ ประมงอำเภอเมืองปัตตานี ในข้อหาร่วมกันสนับสนุนและประพฤติดมิชอบ ปัจจุบันอยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ร้องจึงร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเพื่อขอให้ตรวจสอบ

กสม. ได้ดำเนินการตรวจสอบ โดยมีหนังสือสอบถามข้อเท็จจริงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งเชิญผู้ร้องและหน่วยงานมาชี้แจงข้อเท็จจริงด้วยวาจา ตลอดจนได้ลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีดังกล่าวและมีความเห็นว่า พื้นที่อ่าวปัตตานีเป็นที่สาธารณประโยชน์ที่ทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าใช้ประโยชน์ได้ ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๑๓ และมาตรา ๑๖ ฉะนั้น รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ให้ได้สัดส่วน และควรมีการจัดทำประชาคมเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากคนในชุมชนก่อนที่จะออกใบอนุญาตให้นายทุนเพาะเลี้ยงหอยแครง เพราะการที่นายทุนนำพันธุ์หอยแครงไปเพาะเลี้ยงและกั้นแนวเขตโดยไม่ให้ชาวบ้านเข้าไปจับหอยแครง มีลักษณะเป็นการครอบครองเพื่อประโยชน์เฉพาะตน จึงเป็นการใช้สิทธิซึ่งอาจทำให้เกิดความเสียหายแก่ชาวบ้าน และนำมาสู่ปัญหาความขัดแย้งภายในชุมชนได้ และเนื่องจากปัญหาดังกล่าวไม่ได้เกิดเฉพาะในพื้นที่อ่าวปัตตานีเท่านั้น แต่ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นในพื้นที่อื่นๆ ของประเทศด้วย ดังนั้น เพื่อให้ชุมชนเกิดความตระหนักต่อการใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน กสม. จึงมีแผนที่จะดำเนินการโครงการสัมมนาการปกป้องคุ้มครองสิทธิชุมชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ขึ้นในปีงบประมาณ ๒๕๕๖ - ๒๕๕๗ และเพื่อให้ปัญหาในลักษณะดังกล่าวได้รับการแก้ไขในภาพรวม จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเสนอต่อคณะรัฐมนตรี โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยกรมประมง กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรมป่าไม้ กรมเจ้าท่า กรมธนารักษ์ ดำเนินการตามกรอบอำนาจหน้าที่ต่อกรณีดังกล่าวอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ ในการอนุญาตให้ทำประมงในผืนน้ำสาธารณประโยชน์จะต้องนำความคิดเห็นที่ได้จากการจัดรับฟัง

ความคิดเห็นของชุมชนมาเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการพิจารณา และควรจัดเวทีเสวนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นของชุมชนและผู้ที่ได้รับหรืออาจจะได้รับผลกระทบ เพื่อคุ้มครองสิทธิของชุมชนและของบุคคลที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ผลการดำเนินการ

ภายหลังที่ กสม. ออกรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนกรณีดังกล่าวไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว ปรากฏผลการดำเนินการ ดังนี้

คณะรัฐมนตรี

- ๑) รับทราบข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของ กสม.
- ๒) ให้หน่วยงานรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของ กสม. ไปพิจารณาดำเนินการต่อไป ตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน โดยให้อยู่ในกรอบของกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้
 - ๒.๑) ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นหน่วยงานหลักร่วมกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงคมนาคม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายไปพิจารณาดำเนินการต่อไป
 - ๒.๒) ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในเรื่องการอนุญาตให้ทำประมงในผืนน้ำสาธารณประโยชน์ ที่จะต้องนำความเห็นที่ได้จากการจัดรับฟังความคิดเห็นของชุมชนมาเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการพิจารณา และควรจัดเวทีเสวนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นของชุมชนและผู้ที่ได้รับหรืออาจจะได้รับผลกระทบ เพื่อคุ้มครองสิทธิของชุมชนและของบุคคลที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องไปพิจารณาดำเนินการต่อไป

๓.๘ การดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

การดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศของ กสม. ได้ให้ความสำคัญกับการประสานความร่วมมือกับสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในประเทศต่างๆ ภายใต้กรอบความร่วมมือที่มีอยู่ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในปี ๒๕๕๕ กสม. ได้แสดงบทบาทที่สำคัญในฐานะสมาชิกองค์การบริหาร (Bureau) ของคณะกรรมการประสานงานระหว่างประเทศว่าด้วยสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (International Coordinating Committee of National Institutions for the Promotion and Protection of Human Rights หรือ ICC) ซึ่งเป็นกรอบความร่วมมือระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจากทุกภูมิภาคทั่วโลก นอกจากนี้ กสม. ยังดำรงตำแหน่งประธานกรอบความร่วมมือระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก (Asia Pacific Forum of National Human Rights Institutions หรือ APF) รวมทั้งดำรงตำแหน่งประธานกรอบความร่วมมือระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (South East Asia National Human Rights Institutions Forum หรือ SEANF) ทั้งนี้ ในปี ๒๕๕๕ การดำเนินงานที่สำคัญของ กสม. ภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในระดับต่างๆ มีดังนี้

๓.๘.๑ ความร่วมมือกับสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของประเทศต่างๆ ในระดับภูมิภาคและระดับสากล

(๑) ความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภายใต้กรอบ SEANF

SEANF เป็นกรอบความร่วมมือระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้เริ่มขึ้น เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ในระหว่างการประชุมเรื่องกลไกสิทธิมนุษยชนอาเซียน ครั้งที่ ๔ ที่ กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย โดยเป็นการตกลงร่วมกันระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จาก ๔ ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และไทย ต่อมา ได้มีการ

รับสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติสมาชิกเพิ่มขึ้นจากอีก ๒ ประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐติมอร์ - เลสเต และสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สำหรับความร่วมมือในกรอบ SEANF ในปี ๒๕๕๕ ที่สำคัญ คือ

❖ **การเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Technical Working Group Meeting of SEANF)** กสม. ได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมดังกล่าวในฐานะประธาน SEANF เมื่อวันที่ ๒๓ - ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ ณ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรุงเทพฯ การประชุมมีวัตถุประสงค์เพื่อหารือและพิจารณาถึงแนวทางในการพัฒนากรอบความร่วมมือ SEANF และได้หารือเกี่ยวกับการร่วมมือในประเด็นสิทธิมนุษยชนที่เป็นปัญหาร่วมกัน โดยในแต่ละประเด็น มีสถาบันสมาชิกเป็นผู้รับผิดชอบ ดังนี้

๑. ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย)
๒. สิทธิในการพัฒนาและสิ่งแวดล้อม (ไทย)
๓. การเคลื่อนย้ายบุคคล ได้แก่ การต่อต้านการค้ามนุษย์แรงงานย้ายถิ่นฐาน ผู้พลัดถิ่นในประเทศ (ติมอร์ - เลสเต)
๔. การต่อต้านการทรมานและการคุมขัง (อินโดนีเซีย)
๕. ขนท้องถิ่นดั้งเดิม (มาเลเซีย)

ในการประชุมสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่เป็นสมาชิกได้นำเสนอสถานการณ์การดำเนินงานในประเทศของตนเกี่ยวกับเรื่องที่ได้รับมอบหมาย และสถาบันสมาชิกทั้ง ๕ ประเทศได้ร่วมกันสรุปแนวทางการดำเนินงานรูปแบบต่างๆ เช่น การกำหนดให้หัวข้อเรื่องธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนเป็นจุดเน้นตามประเด็นสิทธิมนุษยชนของแต่ละประเทศและจะร่วมสัมมนาระดับภูมิภาคในเรื่องดังกล่าว การศึกษากรณีตัวอย่างร่วมกันเกี่ยวกับสิทธิในการพัฒนาและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการบูรณาการสิทธิมนุษยชนศึกษาเข้ากับทุกเรื่อง

นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีโอกาสลงพื้นที่ศึกษาผลกระทบของมหาอุทกภัยต่อสิทธิมนุษยชน ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยได้รับความร่วมมือจากนิคมอุตสาหกรรมโรจนะ เข้าเยี่ยมชมกิจการแนวทางการป้องกันอุทกภัยที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต รวมถึงได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้บริหารที่ดูแลนิคมอุตสาหกรรมในประเด็นที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือโรงงาน และผู้ใช้แรงงานในนิคมอุตสาหกรรม

❖ การรับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเมียนมาร์เข้าเป็นสมาชิก SEANF ในช่วงที่ กสม. ของไทยเป็นเจ้าภาพ จัดการประชุมประจำปี SEANF ครั้งที่ ๙ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเมียนมาร์ ซึ่งได้รับการจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๔ ได้เดินทางมาประเทศไทยและได้เข้าพบหารือกับ กสม. เมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อนำไปพัฒนาการดำเนินการขององค์กรที่เพิ่งจัดตั้งขึ้นในด้านต่างๆ ทั้งด้านการรับเรื่องร้องเรียน การตรวจสอบการทำงานภาครัฐตามกฎหมายหรือพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่รัฐเป็นภาคี คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเมียนมาร์ได้แสดงเจตนาจำนงในการร่วมมือกับสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภายใต้กรอบความร่วมมือ SEANF ด้วย

ต่อมา กสม. ในฐานะประธาน SEANF ได้เป็นเจ้าภาพในการประสานงานจัดคณะผู้แทนจาก SEANF เดินทางไปประชุมที่เมืองย่างกุ้ง สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ระหว่างวันที่ ๑๔ - ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๕ เพื่อหารือเกี่ยวกับการเข้าเป็นสมาชิก SEANF โดยในการประชุมประจำปี SEANF ครั้งที่ ๙ เมื่อวันที่ ๑๒ - ๑๔ กันยายน ๒๕๕๕ ที่จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่ง กสม. ของไทยเป็นเจ้าภาพนั้น SEANF ได้เห็นชอบรับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเมียนมาร์เข้าเป็นสมาชิก SEANF ทำให้ปัจจุบัน SEANF มีสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นสมาชิก รวมทั้งสิ้น ๖ แห่ง

(๒) ความร่วมมือในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ภายใต้กรอบ APF

APF เป็นองค์กรความร่วมมือระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ที่จัดตั้งขึ้นเมื่อ ปี ๒๕๓๙ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความร่วมมือและความเข้มแข็งระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติภายในภูมิภาค โดยผ่านกิจกรรมการอบรม สัมมนา รวมทั้งการกำหนดทำที่ร่วมกัน ในเวทีการประชุมระหว่างประเทศที่สำคัญ กสม.ไทยทำหน้าที่เป็นประธาน APF ระหว่างปี ๒๕๕๔-๒๕๕๖ และในช่วงปี ๒๕๕๕ APF มีสมาชิกซึ่งประกอบด้วยสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในภูมิภาค จำนวน ๑๙ แห่ง โดยแบ่งเป็นสมาชิกสามัญ (Full member) จำนวน ๑๕ แห่ง ได้แก่ อัฟกานิสถาน ออสเตรเลีย อินเดีย อินโดนีเซีย จอร์แดน มาเลเซีย มองโกเลีย เนปาล นิวซีแลนด์ ปาเลสไตน์ ฟิลิปปินส์ กาตาร์ เกาหลีใต้ ไทย และติมอร์-เลสเต และสมาชิกสำรอง (candidate member) อีก ๔ แห่ง ได้แก่ ศรีลังกา มัลดีฟส์ บังกลาเทศ และเมียนมาร์ โดย APF ได้รับสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเมียนมาร์เข้าเป็นสมาชิก ในการประชุมของ APF ที่จัดขึ้นในช่วงการประชุม International Conference of Human Rights Institutions ครั้งที่ ๑๑ ที่กรุงอัมมาน ประเทศจอร์แดน ระหว่างวันที่ ๔-๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ ในรอบปีที่ผ่านมา กสม.ได้เข้าร่วมกิจกรรมที่สำคัญของ APF ดังนี้

❖ **การประชุมระดับภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชนกับบทบาทภาคธุรกิจ (Asia Pacific Regional Conference on Business and Human Rights) ระหว่างวันที่ ๑๑-๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๔ ณ กรุงโซล สาธารณรัฐเกาหลี** ศาสตราจารย์อมรา พงศาพิชญ์ ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของไทยได้เข้าร่วมประชุมดังกล่าวร่วมกับผู้แทนจากสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในภูมิภาค ผู้แทนองค์การระหว่างประเทศ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม การประชุมเป็นการดำเนินการตามปฏิญญาเอเดินเบิร์กที่ได้รับการรับรองจากที่ประชุมสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติทั่วโลก เมื่อเดือน ตุลาคม ๒๕๕๓ ที่ประเทศสกอตแลนด์ โดยเครือข่ายสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในภูมิภาคต่างๆ จะจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมให้ภาคธุรกิจคำนึงถึงนัยทางด้านสิทธิมนุษยชนในการประกอบกิจการ โดยเน้นหลักการสำคัญ ๓ ประการ ได้แก่ การคุ้มครองสิทธิ (protect) การเคารพสิทธิ (respect) และการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิ (remedy)

ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของไทยในฐานะประธาน APF ได้กล่าวเปิดการประชุม โดยเน้นถึงบทบาทของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติทั้งในระดับประเทศและในเวทีระหว่างประเทศที่จะช่วยผลักดันให้รัฐบาลและภาคธุรกิจให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนมากขึ้น รวมทั้งได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การดำเนินงานเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการประกอบธุรกิจ โดยหยิบยกบทบาทของ กสม. ไทย ในกรณีนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนในเรื่องการประกอบกิจการของภาคธุรกิจที่กระทบต่อสิทธิในการดำรงชีวิตและสิทธิในสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่

ท้ายสุด ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้ร่วมรับรองเอกสารสุดท้ายของที่ประชุม (outcome document) โดยเห็นพ้องให้สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติปรับแผนยุทธศาสตร์ที่มีอยู่เพื่อให้มีการส่งเสริมการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยภาคธุรกิจ รวมทั้งสนับสนุนให้มีการแก้ไขแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของรัฐบาลโดยบรรจุประเด็นดังกล่าวเข้าไว้ด้วย นอกจากนี้ เอกสารยังได้สนับสนุนให้มีการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งรัฐบาล ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม ตลอดจนสนับสนุนให้รัฐบาลเข้าเป็นภาคีตราสารด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง และขอให้รัฐปฏิบัติตามพันธกรณีของตราสารระหว่างประเทศดังกล่าวอย่างเต็มที่

❖ **การประชุมผู้บริหารสำนักงาน (Senior Executive Officers - SEOs) ระหว่างวันที่ ๒๔ - ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๕ ที่นครซิดนีย์ ประเทศออสเตรเลีย** การประชุมจัดขึ้นเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างผู้บริหารสำนักงานฯ และความเข้มแข็งของสถาบันประเทศสมาชิก APF โดยมีการหารือและแลกเปลี่ยนประสบการณ์/แนวทางปฏิบัติที่ดี (best practices) ระหว่างกัน ในเรื่องบทบาทของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กระบวนการประเมินและทบทวนสถานะของสถาบันสิทธิฯ (Accreditation Review) สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในช่วงเปลี่ยนผ่าน การประเมินศักยภาพของสถาบันสิทธิฯ (Capacity Assessment) ระบบสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ และการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และการวางแผนเชิงกลยุทธ์ (strategic planning) ซึ่งเป็นความรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารสำนักงาน

❖ **การส่งเจ้าหน้าที่เข้าร่วมการอบรมเกี่ยวกับบทบาทของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติซึ่งจัดโดย APF** ในปี ๒๕๕๕ กสม. ได้ส่งเจ้าหน้าที่สำนักงานฯ เข้าร่วมการอบรม เพื่อพัฒนาความรู้และศักยภาพของบุคลากรในด้านการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชน การให้บริการข้อมูลด้านสิทธิมนุษยชน และกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิของแรงงานย้ายถิ่น ดังนี้

- * การอบรมหลักสูตร Pilot Regional Training-of-Trainers Blended-Learning Course ระหว่างวันที่ ๑๘ - ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๕ ที่กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์

- * การอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง National Human Rights Institutions Library and Resource Center Management ระหว่างวันที่ ๒๖ - ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๕ ที่ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย
- * การฝึกอบรม เรื่อง Rights of Migrant Workers ระหว่างวันที่ ๑๓ - ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๕ ณ กรุงโดฮา ประเทศกาตาร์

(๓) ความร่วมมือในระดับสากลภายใต้กรอบ ICC

ICC เป็นกรอบความร่วมมือระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในระดับสากลที่ใหญ่ที่สุด ได้รับการจัดตั้งขึ้น เมื่อปี ๒๕๓๖ เพื่อทำหน้าที่ในการส่งเสริมและสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกับหลักการปารีสว่าด้วยสถาบันแห่งชาติ เพื่อการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (Paris Principles) รวมทั้งสร้างความเป็นผู้นำในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยกิจกรรมหลักของ ICC ที่สำคัญ ได้แก่ การสนับสนุนให้สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจากทุกภูมิภาคทั่วโลก มีการปฏิสัมพันธ์กับคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (UN Human Rights Council) กลไกอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ (Treaty Bodies) และการประชุมในกรอบสหประชาชาติอื่นๆ ทางด้านสิทธิมนุษยชน นอกจากนี้ ยังได้ส่งเสริมให้มีความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในรูปแบบการประชุมประจำปี การประชุมทุกสองปี และการประชุมองค์กรบริหารของ ICC ซึ่งได้แก่ การประชุม Bureau และที่สำคัญ ICC ทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการประเมินสถานะของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามกระบวนการ Accreditation โดยในปี ๒๕๕๕ กสม. ได้เข้าร่วมกิจกรรมของ ICC ดังนี้

❖ **การประชุม ICC Bureau และการประชุม ICC General Conference ครั้งที่ ๒๕ ณ สำนักงานสหประชาชาติ นครเจนีวา ระหว่างวันที่ ๑๙ - ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๕** ICC Bureau เป็นองค์กรบริหารของ ICC มีสมาชิกประกอบด้วย ประธานสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจากภูมิภาคแอฟริกา ยุโรป อเมริกา และเอเชีย - แปซิฟิก ภูมิภาคละ ๔ ประเทศ ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของไทยได้เข้าร่วมการประชุม ICC Bureau ในการประชุมครั้งนี้ในฐานะสมาชิกเป็นครั้งแรกหลังจากที่ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวจากที่ประชุม APF Biennial Conference ครั้งที่ ๑๖ เมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๔ ที่กรุงเทพฯ ผลการประชุม Bureau ที่สำคัญ ได้แก่ การรับรองการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ และการติดตามความคืบหน้าในแผนปฏิบัติการของ ICC สถานะทางการเงิน กระบวนการประเมินสถานะของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ การแก้ไขธรรมนูญ (Statute) ของ ICC ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถาบันสิทธิฯ ที่อยู่ภายใต้สถานการณ์พิเศษ (exceptional circumstances) และประเด็นด้านบริหารอื่นๆ

ICC General Conference เป็นการประชุมใหญ่ของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่เป็นสมาชิก ICC ที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยการประชุมครั้งที่ ๒๕ สมาชิก ICC ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และพิจารณาแนวทางการดำเนินงานในเรื่องต่างๆ ได้แก่ บทบาทของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติกับภาคธุรกิจและสิทธิมนุษยชน สิทธิมนุษยชนกับสิ่งแวดล้อม โดยเน้นเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การติดตามการปฏิบัติตามอนุสัญญาระหว่างประเทศ ๒ ฉบับ คือ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการและพิธีสารของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ สิทธิของชนพื้นเมืองดั้งเดิม การติดตามผลรายงาน UPR ความยุติธรรมในช่วงสถานการณ์เปลี่ยนผ่าน (Transitional Justice) และสิทธิในการพัฒนา โดยประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของไทยได้ทำหน้าที่ประธานการอภิปรายในหัวข้อ “สิทธิในการพัฒนา” ซึ่งในปีนั้นเน้นความเกี่ยวข้องกันระหว่างสิทธิมนุษยชนกับความยากจน สืบเนื่องจากในปัจจุบันมีประชากรโลกมากกว่า ๑ พันล้านคน ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยในประเทศกำลังพัฒนา ยังคงประสบปัญหาไม่ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานและสิทธิในการดำรงชีวิตตามมาตรฐานที่พอเพียง ทั้งสิทธิในอาหาร ที่อยู่อาศัย การศึกษา และการรักษาพยาบาล

❖ **การประชุม เรื่อง ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๕ ณ สำนักงานสหประชาชาติ นครเจนีวา** เป็นส่วนหนึ่งของการประชุม ICC General Meeting ครั้งที่ ๒๕ ตั้งแต่ปี ๒๕๕๔ เครือข่ายระดับภูมิภาคของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติทั่วโลกได้จัดการประชุมในเรื่องนี้ตามที่ได้ตกลงกันไว้ในปฏิญญาเอตินเบิร์ก โดยให้ความสำคัญพิเศษกับปัญหาที่แต่ละภูมิภาคประสบที่ประชุมได้หารือเกี่ยวกับแนวปฏิบัติและความห่วงกังวลของแต่ละภูมิภาค ภูมิภาคยุโรปให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กรธุรกิจ (Corporate Social Responsibility-CSR) โดยการดำเนินงานจะยึดหลักปฏิบัติที่ดีและแนวทาง/หลักการต่างๆ ของสหประชาชาติ ปัจจุบันภูมิภาคยุโรปยังเพิ่มความตระหนักเกี่ยวกับสิทธิสภาพนอกอาณาเขต (extraterritorial) เกี่ยวกับการทำงานหรือการดำเนินธุรกิจของบริษัทข้ามชาติต่างๆ ที่ไปตั้งฐานการผลิตในต่างประเทศ โดยเฉพาะในทวีปแอฟริกา และเห็นว่า สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติควรมีบทบาทในการปกป้องและคุ้มครองสิทธิในเรื่องดังกล่าว ซึ่งจะได้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ใกล้ชิดระหว่างภูมิภาคยุโรปและแอฟริกาต่อไป

ภูมิภาคแอฟริกาให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกับภาคเอกชน และสนับสนุนให้สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรณีที่แรงงานไม่ได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม และส่งเสริมให้กฎหมายแรงงานมีผลปฏิบัติจริง ภูมิภาคเอเชียให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกันระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในภูมิภาค และภูมิภาคแอฟริกาให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานเรื่องธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในภูมิภาคจะเชื่อมโยงกันระหว่างสิทธิมนุษยชน สิ่งแวดล้อมและธุรกิจ โดยมองภาพรวมใหญ่ของสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เป็นหลัก

❖ **การเข้าร่วมประชุมเพื่อทบทวนแผนยุทธศาสตร์เพื่อความเป็นหุ้นส่วนระหว่าง UNDP-OHCHR - ICC ครั้งที่ ๒ (2nd Annual Strategic Partnership Review) ระหว่างวันที่ ๑๖-๑๗ กรกฎาคม ๒๕๕๕ ที่นครนิวยอร์ก** ศาสตราจารย์อมรา พงศาพิชญ์ ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในฐานะประธาน APF ร่วมกับประธาน ICC และประธานกรอบความร่วมมือจากอีก ๓ ภูมิภาค ได้แก่ สกอตแลนด์ (ภูมิภาคยุโรป) เอกวาดอร์ (ภูมิภาคอเมริกา) และแอฟริกาใต้ (ภูมิภาคแอฟริกา) ได้ประชุมกับผู้แทนสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) และผู้แทนสำนักงานข้าหลวงใหญ่แห่งสหประชาชาติ (OHCHR) เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๕ ณ นครนิวยอร์ก เพื่อติดตามการดำเนินการตามข้อตกลง ๓ ฝ่ายระหว่าง UNDP - OHCHR - ICC ที่ลงนามไปเมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ ซึ่งกำหนดให้มีความร่วมมือในลักษณะหุ้นส่วนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่เป็นสมาชิกของ ICC โดยเพิ่มการประสานงานและแลกเปลี่ยนความรู้/ความเชี่ยวชาญระหว่างกันให้มากยิ่งขึ้น ประเด็นที่สำคัญที่สุดที่มีการหารือในที่ประชุม ได้แก่ การประเมินศักยภาพของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งและประสิทธิภาพในการทำงาน โดยจะมีการทบทวนการทำ Capacity Assessment และ Gap Analysis ที่ได้ดำเนินการมาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว เพื่อพิจารณาถึงผลสำเร็จ ปัญหา และสิ่งท้าทายต่างๆ ที่เกิดขึ้น

ประเด็นที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่ง ได้แก่ การรณรงค์เพื่อขยายบทบาทการดำเนินการของ ICC ในการประชุมด้านสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติที่จัดขึ้น ณ นครนิวยอร์ก จากเดิมที่มีบทบาทจำกัดเพียงการประชุมคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติที่จัดขึ้นที่นครเจนีวาเท่านั้น โดยประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประธาน ICC และประธานเครือข่ายสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ภูมิภาคต่างๆ ได้เข้าพบกับบุคคลสำคัญของสหประชาชาติและผู้แทนประเทศต่างๆ ประจำสหประชาชาติที่มีบทบาทสำคัญ เพื่อชี้แจงถึงการทำหน้าที่ของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในฐานะหน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายของแต่ละประเทศ และการดำเนินงานที่สำคัญในการเชื่อมโยงระหว่างกลไกสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนภายในประเทศ โดยการนำเสนอข้อมูลที่เป็นอิสระเกี่ยวกับสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในระดับชาติแก่กลไกของสหประชาชาติ การตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานของภาครัฐตามพันธกรณีต่างๆ ที่ระบุไว้ในอนุสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน

❖ **การประชุม International Conference of Human Rights Institutions ครั้งที่ ๑๑ ระหว่างวันที่ ๔ - ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ ณ กรุงอัมมาน** เป็นการประชุมใหญ่ของ ICC จัดขึ้นทุก ๒ ปี โดยหัวข้อหลักของการประชุมครั้งนี้ ได้แก่ “สิทธิมนุษยชนของสตรีและเด็กหญิง ความเสมอภาคทางเพศ : บทบาทของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ” ที่ประชุมได้หารือเกี่ยวกับสถานการณ์ความท้าทายและความก้าวหน้าด้านสิทธิของสตรีตามมาตรฐานสากล ตลอดจนแสวงหาหนทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคทางด้านกฎหมาย เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และโครงสร้างต่างๆ ที่นำไปสู่การเลือกปฏิบัติต่อสตรี และก่อให้เกิด

ความไม่เท่าเทียม รวมทั้งร่วมกันจัดทำข้อเสนอแนะในการจัดการเลือกปฏิบัติดังกล่าว ทั้งนี้ โดยเน้นบทบาทของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการทำหน้าที่เป็นกลไกติดตามและตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ

ที่ประชุมได้รับรองเอกสารสุดท้าย (final document) ได้แก่ ปฏิญญาและแผนปฏิบัติการ อัมมานว่าด้วยเรื่องสิทธิของสตรีและเด็กหญิง (Amman Declaration and Programme of Action) ซึ่งกำหนดบทบาทของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรีในทางการเมืองและเวทีสาธารณะ ส่งเสริมสิทธิทางเศรษฐกิจและสังคมของสตรี ต่อด้านการใช้ความรุนแรงต่อสตรีและเด็กหญิง ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิในสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์ของสตรี โดยใช้มาตรการให้การศึกษาแก่สาธารณชน จัดเวทีสาธารณะ ปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ ส่งเสริมกลไกรับฟังปัญหาและข้อเรียกร้องของสตรีและเด็กหญิง ติดตามและรายงานผลการปฏิบัติตามพันธกรณีของรัฐในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิสตรี รวมทั้งให้การอบรมเจ้าหน้าที่ศาล ผู้บังคับใช้กฎหมาย และเจ้าหน้าที่ด้านการแพทย์ให้สามารถสนองตอบต่อการใช้ความรุนแรงต่อสตรี ความเสมอภาคทางเพศและสิทธิสตรีได้อย่างเหมาะสม

๓.๘.๒ ความร่วมมือกับสหประชาชาติและกรอบความร่วมมืออื่นๆ

๑) ความร่วมมือกับสหประชาชาติ

เมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ ที่บาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย ได้เข้าพบ Mrs. Navenethem Pillay ข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติในโอกาสที่ข้าหลวงใหญ่ฯ เดินทางมาเยือนภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นครั้งแรก เพื่อแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในภูมิภาค เช่น การจัดตั้งกลไกเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของอาเซียน ความเปลี่ยนแปลงในประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ซึ่งมีแนวโน้มที่ดีขึ้น รวมทั้งการจัดตั้งสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของเมียนมาร์ โดยในส่วนของไทย ข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนฯ ให้ความสนใจเกี่ยวกับความคืบหน้าในการจัดทำรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนระหว่างการชุมนุมทางการเมือง เมื่อปี ๒๕๕๓

๒) การเข้าร่วมการสัมมนาเอเชีย-ยุโรปอย่างไม่เป็นทางการ

การสัมมนาเอเชีย-ยุโรปอย่างไม่เป็นทางการในประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนเป็นการริเริ่มของประเทศสวีเดนและฝรั่งเศส ในช่วงระหว่างการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ASEM (Asia-Europe Meeting) ครั้งที่ ๑ เมื่อปี ๒๕๔๐ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างภูมิภาคเอเชียและยุโรป ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน การสัมมนาดังกล่าวจัดขึ้นมาก่อนหน้านี้แล้ว ๑๐ ครั้ง โดย กสม. ได้ส่งผู้แทนเข้าร่วมการสัมมนา ๒ ครั้ง ดังนี้

❖ การสัมมนา ครั้งที่ ๑๑ เรื่อง “กลไกสิทธิมนุษยชนระดับภูมิภาคและระดับชาติ” ระหว่างวันที่ ๒๓ - ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ ที่กรุงปราก สาธารณรัฐเช็ก ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของไทยได้เข้าร่วมการสัมมนาร่วมกับผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ กลไกสิทธิมนุษยชนในระดับภูมิภาค ตลอดจนผู้แทนภาคประชาสังคม จากประเทศในภูมิภาคเอเชีย ๑๖ ประเทศ และยุโรป ๒๗ ประเทศ การสัมมนามีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับ

กลไกสิทธิมนุษยชนระดับภูมิภาค โดยเฉพาะในเอเชีย เนื่องจากหลายประเทศในเอเชียยังไม่มีสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประกอบกับได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (AICHR) เมื่อปี ๒๕๕๒ ซึ่งเป็นกลไกสิทธิมนุษยชนระดับอนุภูมิภาค การสัมมนาจึงเป็นเวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนจากภูมิภาคอื่นๆ เพื่อประโยชน์ในการนำข้อคิดเห็นไปปรับใช้ในภูมิภาคต่อไป

ผู้เข้าร่วมการสัมมนาได้ให้ความสำคัญต่อบทบาทของรัฐในการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน โดยเห็นว่า สิทธิมนุษยชนจะต้องเริ่มจากในบ้าน “Human Rights start at home” รัฐมีหน้าที่จัดตั้งกลไกสิทธิมนุษยชนระดับชาติ ซึ่งจะต้องมีกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพในการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ ขณะเดียวกัน รัฐและสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติควรให้การศึกษาและอบรมความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนแก่ทุกภาคส่วนให้เข้าใจและรู้จักสิทธิของตนเอง รวมทั้งการเคารพสิทธิของผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้ความรู้เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่พนักงานที่บังคับใช้กฎหมาย ซึ่งได้แก่ทหารและตำรวจ นอกจากนี้ กลไกสิทธิมนุษยชนทั้งในระดับชาติและระดับภูมิภาคจะต้องเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานได้อย่างแท้จริง ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ

❖ การสัมมนา ครั้งที่ ๑๒ เรื่อง “สิทธิมนุษยชนและเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร” ระหว่างวันที่ ๒๗ - ๒๙ มิถุนายน ๒๕๕๕ ที่กรุงโซล สาธารณรัฐเกาหลี มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการปรึกษาหารือและการจัดทำข้อเสนอแนะในเรื่องสิทธิมนุษยชนกับเทคโนโลยีสารสนเทศ อาทิ สิทธิความเป็นส่วนตัว เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ และสิทธิเกี่ยวกับความบันเทิงทางวัฒนธรรมในอินเทอร์เน็ต โดย กสม. ได้ส่งผู้แทนจากสำนักงานฯ เข้าร่วม

ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้จัดทำเอกสารสรุปข้อสังเกตและข้อเสนอจากการประชุมกลุ่มย่อย ๔ กลุ่ม โดยเน้นความจำเป็นในการสร้างความเข้าใจระหว่างประเทศเกี่ยวกับหลักการของความเป็นส่วนตัว และป้องกันการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล รวมทั้งมีการเรียกร้องให้รัฐออกกฎหมายเพื่อป้องกันสิทธิส่วนบุคคลและการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลและให้มีการบังคับใช้โดยเร็ว ในส่วนของการขจัดความเหลื่อมล้ำทางด้านเทคโนโลยี ได้มีข้อเสนอให้ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและการออกแบบซอฟต์แวร์เพื่อให้บุคคลที่มีความแตกต่างกันสามารถเข้าถึงได้ หน่วยงานของรัฐต้องร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประชากรกลุ่มอื่น เช่น ชนกลุ่มน้อย และชนพื้นเมืองดั้งเดิม ในด้านการมีส่วนร่วมและการพัฒนาความสามารถในการประยุกต์ใช้ซอฟต์แวร์ที่ใช้ภาษาถิ่น

ในประเด็นเรื่องสิทธิเกี่ยวกับความบันเทิงทางวัฒนธรรม รัฐควรกำหนดกรอบนโยบายให้สัมพันธ์กับข้อมูลด้านทุนและวัฒนธรรม ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นให้มีการนำมาตรฐานแบบเปิดมาใช้ที่เหมาะสม เพื่อสร้างความมั่นใจในการเข้าถึงของสาธารณะ รวมทั้งควรพิจารณาถึงผลประโยชน์ของสาธารณะเมื่อจำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขกฎหมายด้านทรัพย์สินทางปัญญา เนื่องจากอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิในการเข้าถึงความรู้ วัฒนธรรมและการศึกษา

๓.๘.๓ ความร่วมมือกับภาคประชาสังคม

ในรอบปีที่ผ่านมา กสม. ได้ประชุมร่วมกับภาคประชาสังคมในเรื่องสิทธิมนุษยชนกับบทบาทของภาคธุรกิจ (Business and Human Rights) ซึ่งเป็นประเด็นที่ทุกภาคส่วนโดยเฉพาะภาคประชาสังคมได้ให้ความสนใจอยู่ในขณะนี้ สืบเนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นในเรื่องของการสร้างความเจริญเติบโตมากกว่าที่จะคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อประชาชน ไม่ว่าจะเป็นวิธีการดำรงชีวิต สังคม และวัฒนธรรมโดยมีกิจกรรมที่สำคัญ ดังนี้

❖ การประชุมเชิงปฏิบัติการระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและเกษตรพาณิชย์ ระหว่างวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน - ๑ ธันวาคม ๒๕๕๔ ณ บาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย จัดโดยเครือข่ายกลไกด้านสิทธิมนุษยชนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีหัวข้อการประชุม คือ “สิทธิมนุษยชนและการดำเนินธุรกิจ : การนำกฎหมายแบบพหุลักษณะมาปรับใช้เพื่อยุติความขัดแย้ง การเสริมสร้างความเข้มแข็งเชิงสถาบัน และการปฏิรูปกฎหมาย (Human Rights and Business : Plural Legal Approaches to Conflict Resolution, Institutional Strengthening and Legal Reform)” ที่ประชุมซึ่งประกอบด้วยผู้แทนของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่เป็นสมาชิก SEANF และผู้แทนองค์กรภาคประชาสังคมได้ประกาศถ้อยแถลงบาห์ลีว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและเกษตรพาณิชย์ (Bali Declaration on Human Rights and Business) ซึ่งกล่าวถึง การสร้างความร่วมมือและความพยายามในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิชุมชนท้องถิ่น กลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่า กลุ่มชนพื้นเมือง และสร้างสมดุลระหว่างสิทธิในการพัฒนา สิทธิมนุษยชน และธุรกิจในประเด็นการจัดการทรัพยากรที่เป็นธรรมและเสมอภาค โดยสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในภูมิภาคเอเชียได้ระบุเจตนารมณ์ที่จะผลักดันให้เกิดการดำเนินการดังกล่าวไว้ในถ้อยแถลงด้วย

❖ การประชุมเชิงปฏิบัติการ “การสร้างปฏิบัติการและความก้าวหน้าตามข้อกำหนดปฏิญญาบาห์ลี : สิทธิมนุษยชนกับผลกระทบของเกษตรเชิงพาณิชย์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” ระหว่างวันที่ ๙-๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๕ ณ กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา เป็นการประชุมเพื่อติดตามการดำเนินการในถ้อยแถลงบาห์ลีว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและเกษตรพาณิชย์ข้างต้น ผู้แทนของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่เป็นสมาชิก SEANF และผู้แทนองค์กรภาคประชาสังคมที่เข้าร่วมประชุมได้เน้นย้ำความพยายามในการดำเนินงานตามประกาศถ้อยแถลงบาห์ลี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติงานของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในเรื่องดังกล่าว ในการประชุมมีการจัดกระบวนการเรียนรู้กรณีนโยบายของรัฐบาลกัมพูชาในการให้สัมปทานการใช้ที่ดินสำหรับการดำเนินงานของธุรกิจข้ามชาติ (กิจการร่วมค้าและการลงทุน) กับผลกระทบต่อการแย่งชิงทรัพยากรที่ดินและการละเมิดสิทธิมนุษยชนของชาวบ้านในจังหวัดเกาะกง ประเทศกัมพูชา (ซึ่งมีผู้ร่วมลงทุนเป็นธุรกิจ หรือบุคคลที่ถือสัญชาติไทย) โดย กสม. ได้

นำเสนอแนวทางในการตรวจสอบกรณีร้องเรียนดังกล่าวโดยใช้หลักสิทธิมนุษยชนและการประกอบธุรกิจ (Human rights and business) และการประกอบธุรกิจที่แสดงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (CSR) ควบคู่ไปกับการทำงานข้ามพรมแดนอาณัติการปกครองของประเทศ โดยใช้กลไกความร่วมมือตามกรอบ SEANF ในการดำเนินงาน ในการประชุมครั้งนี้ คณะผู้จัดประชุมและผู้เข้าร่วมเสนอให้ กสม. พิจารณาเป็นเจ้าภาพในการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ ๓ ต่อไป

❖ **การประชุมเชิงปฏิบัติการและหารือระดับภูมิภาค เรื่อง ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในอาเซียน ระหว่างวันที่ ๑๑ - ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๕ ที่ประเทศสิงคโปร์** ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้เข้าร่วมการประชุมซึ่งเป็นเวทีหารือร่วมกันเพื่อหาข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำ Thematic Study ของคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (AICHR) ในประเด็นเรื่อง Corporate Social Responsibility (CSR) และสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นประเด็นที่อยู่ในแผนงานของ AICHR โดยอาศัยมุมมองจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง หัวข้อหลักของการหารือ ได้แก่ การกำหนดความหมายของ CHR การนำ Guiding Principles on Business and Human Rights ของศาสตราจารย์ John Ruggie อดีตผู้เสนอรายงานพิเศษของสหประชาชาติในเรื่องธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนมาปรับใช้ในบริบทของอาเซียน การนำเสนอกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบและการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากการประกอบธุรกิจ อาทิ ธรรมชาติกับภาคธุรกิจ สิ่งแวดล้อม ปัญหาแรงงาน สิทธิของผู้บริโภค การมีส่วนร่วมของชุมชน และการเข้าถึงการเยียวยา เป็นต้น

ที่ประชุมได้จัดทำบทสรุปและข้อเสนอแนะเพื่อนำไปบรรจุในแผนงานเรื่อง CSR ของ AICHR โดยเน้นความสำคัญที่จะต้องส่งเสริมความเข้าใจเรื่องธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาให้มากขึ้น รวมทั้งเน้นย้ำที่จะต้องรวมเอาประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชน ความเสมอภาคทางเพศ การพัฒนาที่ยั่งยืน และการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมเข้าไว้ใน ๓ เสาหลักของประชาคมอาเซียน ซึ่งได้แก่ ประชาคมการเมืองและความมั่นคง ประชาคมเศรษฐกิจ และประชาคมด้านสังคมและวัฒนธรรม ขณะเดียวกันที่ประชุมได้เสนอแนะให้มีการเพิ่มอำนาจความรับผิดชอบของ AICHR ให้สามารถรับคำร้องเกี่ยวกับปัญหาสิทธิมนุษยชนในภูมิภาคได้

๓.๘.๔ การติดตามการปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศ ด้านสิทธิมนุษยชน

กสม. ได้ทำหน้าที่ส่งเสริมการปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนของไทย ด้วยการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐว่าเป็นไปตามพันธกรณีดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร และให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการปฏิบัติที่ทำให้เกิดการเคารพและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนดียิ่งขึ้น การทำหน้าที่ดังกล่าวเป็นไปตามมาตรา ๒๕๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และหลักการปารีสว่าด้วยสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในปี ๒๕๕๕ กสม. ได้มีบทบาทในการติดตามการปฏิบัติพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนของไทยในรอบสหประชาชาติ ดังนี้

❖ **การเข้าร่วมประชุมกับคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติเพื่อพิจารณาสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยตามกระบวนการ Universal Periodic Review (UPR)** ในเดือนตุลาคม ๒๕๕๔ ประเทศไทยได้เข้าสู่กระบวนการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนตามกระบวนการ UPR ซึ่งเป็นกลไกในการติดตามสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศต่างๆ ทั่วโลกของสหประชาชาติที่ริเริ่มขึ้นใหม่พร้อมกับการจัดตั้งคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ (Human Rights Council) ขึ้นแทนคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน (Commission on Human Rights) ที่มีอยู่เดิมตามข้อมติสมัชชาสหประชาชาติ ที่ ๖๐/๒๕๑ เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๙ กสม. ในฐานะสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการ UPR โดยได้จัดทำรายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยส่งให้สหประชาชาติคู่ขนานไปกับรายงานของรัฐบาลเพื่อนำเสนอต่อคณะทำงาน UPR ของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชน

คณะทำงาน UPR ได้พิจารณาสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยบนพื้นฐานของข้อมูลจากรัฐบาลไทย หน่วยงานต่างๆ ในสหประชาชาติ และองค์กรภาคประชาสังคม เมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๕๔ และได้มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเด็นต่างๆ รวม ๑๗๒ ข้อ ต่อมา ในการประชุมคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ ในเดือนมีนาคม ๒๕๕๕ รัฐบาลไทยได้แจ้งว่า ประเทศไทยยอมรับข้อเสนอแนะจากกระบวนการ UPR รวมทั้งสิ้น ๑๓๔ ข้อ ซึ่งไทยจะต้องนำกลับมาปฏิบัติให้เกิดผล

ในขณะที่รัฐบาลไทยอยู่ระหว่างการพิจารณาข้อเสนอแนะของคณะทำงาน UPR นั้น กสม. ได้จัดเวทีเพื่อให้หน่วยงานของรัฐกับองค์กรภาคประชาสังคมได้แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของคณะทำงาน UPR ในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ เพื่อให้รัฐบาลไทยพิจารณารับข้อเสนอแนะจากกระบวนการ UPR ไปปฏิบัติให้มากที่สุด และเมื่อที่ประชุมคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติพิจารณารายงานของคณะทำงาน UPR ในส่วนที่เกี่ยวกับประเทศไทยในเดือนมีนาคม ๒๕๕๕ ที่นครเจนีวา

ศาสตราจารย์อมรา พงศาพิชญ์ ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้เข้าร่วมประชุมและกล่าวถ้อยแถลงขอให้ไทยปฏิบัติตามข้อเสนอแนะที่รัฐบาลไทยยอมรับ ๑๓๔ ข้อ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่ไทยต้องดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่เกิดจากการที่ไทยเข้าเป็นภาคีกติกา/อนุสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนต่างๆ อยู่แล้วอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การดำเนินการในเรื่องการบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิต่างๆ การสอบสวนกรณีการละเมิดสิทธิและการชดเชยเยียวยาแก่ผู้เสียหาย รวมถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และการดูแลกลุ่มเปราะบางต่างๆ ทั้งการคุ้มครองเด็ก และสตรีจากการถูกกระทำรุนแรง การดูแลให้กลุ่มด้อยโอกาส เช่น คนพิการ คนยากจน และประชาชนที่อยู่ในชนบทที่ห่างไกล ให้สามารถเข้าถึงสิทธิต่างๆ อย่างเท่าเทียม และการดูแลกลุ่มคนที่มีปัญหาสถานะให้ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐาน

ภายหลังการทบทวนตามกระบวนการ UPR สิ้นสุดลง กสม. ได้เห็นชอบให้คณะกรรมการปฏิบัติการยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมสิทธิด้านต่างๆ ของ กสม. เป็นกลไกในการทำหน้าที่ติดตามการดำเนินการตามข้อเสนอแนะจากกระบวนการ UPR ทั้ง ๑๓๔ ข้อ ของรัฐตลอดช่วงระยะเวลา ๔ ปี ข้างหน้า ก่อนจะถึงกำหนดที่ประเทศไทยจะเข้าสู่การตรวจสอบสถานการณ์สิทธิมนุษยชนตามกระบวนการ UPR ในรอบที่ ๒ ในปี ๒๕๕๙ ต่อไป

❖ **การจัดทำรายงานคู่ขนานการปฏิบัติตามอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination - CERD) ของไทย** ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญา CERD เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๔๖ และอนุสัญญาฯ มีผลบังคับใช้กับประเทศไทย ตั้งแต่วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖ ประเทศไทยมีพันธกรณีตามข้อ ๙ ของอนุสัญญาฯ ที่จะต้องเสนอรายงานการปฏิบัติตามอนุสัญญาต่อคณะกรรมการประจำอนุสัญญาฯ (คณะกรรมการ CERD) ภายใน ๑ ปี ภายหลังจากที่อนุสัญญาฯ มีผลบังคับใช้กับไทย หลังจากนั้น รัฐภาคีจะต้องเสนอรายงานอีกทุก ๒ ปี ประเทศไทยได้จัดทำรายงานการปฏิบัติตามอนุสัญญาฯ ซึ่งเป็นรายงานควบ ตั้งแต่ฉบับที่ ๑-๓ ของไทย เสนอต่อคณะกรรมการ CERD เมื่อปี ๒๕๕๔ และคณะกรรมการฯ ได้พิจารณารายงานของไทย เมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๕๕

ในโอกาสที่คณะกรรมการ CERD จะพิจารณาการปฏิบัติตามอนุสัญญาฯ ของไทย กสม. ได้จัดทำรายงานการปฏิบัติตามอนุสัญญาฯ ของไทยจากมุมมองของ กสม. คู่ขนานกับรายงานของรัฐบาล และได้เสนอรายงานดังกล่าวไปยังคณะกรรมการ CERD รายงานคู่ขนานของ กสม. ได้เสนอปัญหาเกี่ยวกับคนไทยที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น คนไทยเชื้อสายมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ชาวเขา และกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่อาศัยอยู่บนที่สูงในภาคเหนือ ชนพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ในส่วนต่างๆ ของไทย เช่น ชาวเลที่อาศัยอยู่ในแถบชายฝั่งทะเลอันดามัน ชนเผ่ามลาบรี และชาไก หรือม่านี เป็นต้น

สำหรับปัญหาที่กลุ่มชนเชื้อชาติต่างๆ เหล่านี้ประสบมีความแตกต่างกันไป เช่น ชาวไทยเชื้อสายมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประสบปัญหาเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิที่เกิดจากการประกาศใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงในพื้นที่ ส่วนชาวเขาและชาติพันธุ์อื่นๆ ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมีปัญหา

การไม่ได้รับสถานะบุคคลที่ถูกต้องตามกฎหมายทำให้เป็นอุปสรรคไม่สามารถเข้าถึงสิทธิอื่นๆ แม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายที่จะให้สัญชาติหรือสถานะเป็นผู้มีสิทธิอาศัยอยู่ในประเทศไทยแก่คนกลุ่มนี้บางส่วน แต่การดำเนินการยังมีความล่าช้า ส่วนผู้ที่รัฐยังไม่ยินยอมจะให้สถานะ ยังไม่มีความชัดเจนว่ารัฐบาลประกันสิทธิขั้นพื้นฐานให้แก่คนกลุ่มนี้อย่างไร นอกจากนี้ ชาวเขาและกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยบางกลุ่มยังประสบปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลกระทบจากนโยบายในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งการประกาศเขตอนุรักษ์ทางทะเลที่ทำให้ชาวเลมีพื้นที่ในการจับปลาน้อยลง หรือการประกาศใช้พื้นที่ป่าสงวนหรือป่าอนุรักษ์ทับซ้อนกับที่ทำกินของประชาชนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในบางพื้นที่ แม้ว่านโยบายดังกล่าวจะไม่ได้มีความมุ่งหมายที่จะเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย แต่การดำเนินนโยบายมีผลเป็นการเลือกปฏิบัติ เพราะก่อให้เกิดอุปสรรคหรือมีผลกระทบต่อการได้รับหรือการเข้าถึงสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์มากกว่าประชากรโดยทั่วไปในหลายด้าน จึงสมควรที่รัฐบาลจะทบทวนนโยบายดังกล่าว หรือมีมาตรการรองรับผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม

นอกจากปัญหาของคนไทยกลุ่มชาติพันธุ์แล้ว รายงานของ กสม. ยังได้นำเสนอปัญหาของคนต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราว ๓ กลุ่มที่สำคัญ กลุ่มแรก คือ แรงงานต่างด้าวย้ายถิ่นจากประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งมักถูกแสวงประโยชน์จากทั้งนายหน้า นายจ้าง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐบางคนและปัญหาการคุ้มครองสิทธิด้านแรงงานตามกฎหมาย กลุ่มที่สอง คือ คนไร้รัฐ/ไร้สัญชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวโรฮิงญาจากพม่าและบังคลาเทศ ซึ่งมีปัญหาไม่สามารถส่งตัวกลับประเทศเดิมได้ เนื่องจากไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นพลเมืองของประเทศนั้น จึงถูกกักตัวอยู่ในสถานที่ควบคุมตัวของสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองเป็นเวลานานโดยไม่มีกำหนด และส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ส่วนกลุ่มที่สาม คือ ผู้ลี้ภัย/ผู้หนีภัยการสู้รบจากพม่ากว่าแสนคน ซึ่งไทยให้อาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงตามแนวชายแดนไทย - พม่าด้วยเหตุผลด้านมนุษยธรรม ปัญหาของคนกลุ่มนี้ คือ การไม่มีกระบวนการคัดแยกผู้ที่มีสถานะเป็นผู้ลี้ภัยเพื่อให้ความช่วยเหลืออย่างเหมาะสม และการจัดการศึกษาที่เอื้อต่อการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นไปสถาบันการศึกษาที่อยู่นอกพื้นที่พักพิง

คณะกรรมการ CERD ได้พิจารณารายงานของไทย เมื่อวันที่ ๙ - ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๕ และได้มีข้อเสนอแนะต่อประเทศไทยเพื่อนำไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับพันธกรณีในอนุสัญญา CERD ซึ่งข้อเสนอแนะหลายข้อสะท้อนถึงปัญหาที่ กสม. ได้นำเสนอในรายงานคู่ขนาน เช่น การแก้ไขปัญหาอุปสรรคในกระบวนการให้สัญชาติ/สถานะแก่กลุ่มชาติพันธุ์ การคุ้มครองสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ในการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตและการเข้าถึงบริการต่างๆ จากรัฐ การสอบสวนการละเมิดสิทธิจากการบังคับใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และการให้มีมาตรการคุ้มครองแรงงานต่างด้าวย้ายถิ่นตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานของไทย เป็นต้น ซึ่ง กสม. จะได้ติดตามการดำเนินงานของรัฐตามข้อเสนอแนะเหล่านี้ต่อไป

๓.๙ การบริหารจัดการ

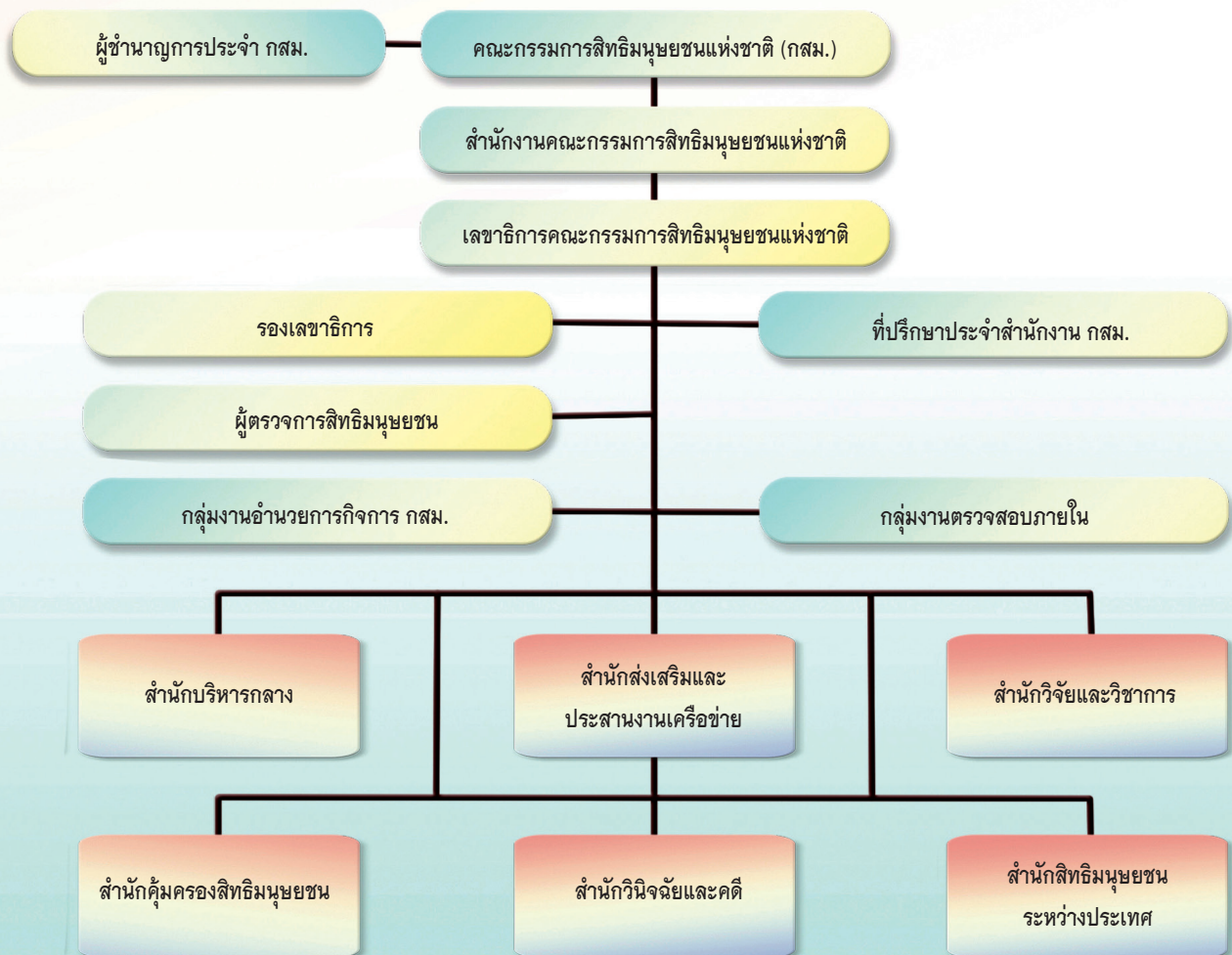
ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕๖ วรรคท้าย บัญญัติให้สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (สำนักงาน กสม.) เป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งการปรับปรุงบทบัญญัติในส่วนที่ว่าด้วย กสม. ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ปรากฏตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๑๗ บัญญัติให้สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นส่วนราชการสังกัดรัฐสภา ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดระเบียบปฏิบัติราชการฝ่ายรัฐสภา ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และมาตรา ๑๘ บัญญัติให้สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับกิจการทั่วไปของคณะกรรมการ และให้มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) รับผิดชอบงานธุรการของคณะกรรมการ
- (๒) รับคำร้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการและดำเนินการสืบสวน หรือตรวจสอบเกี่ยวกับเรื่องที่มีการยื่นคำร้องตามที่คณะกรรมการมอบหมาย
- (๓) ศึกษาและสนับสนุนให้มีการศึกษาและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน
- (๔) ประสานงานกับหน่วยราชการ องค์กรเอกชน หรือองค์กรอื่นในด้านสิทธิมนุษยชน ในการดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
- (๕) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

โดยมีเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติรับผิดชอบการปฏิบัติงานของสำนักงาน (กสม.) ขึ้นตรงต่อประธาน กสม. และเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและลูกจ้าง (พนักงานจ้างเหมา) ของสำนักงาน กสม. โดยได้มีการมอบหมายและมอบอำนาจตามภารกิจให้รองเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติสั่งและปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๓.๙.๑ โครงสร้างการบริหารของ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ตามประกาศคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายใน และกำหนดอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓ สำนักงาน กสม. มีการแบ่งส่วนราชการภายในออกเป็น ๖ สำนัก และ ๒ กลุ่มงาน ดังปรากฏตามแผนผังโครงสร้างต่อไปนี้

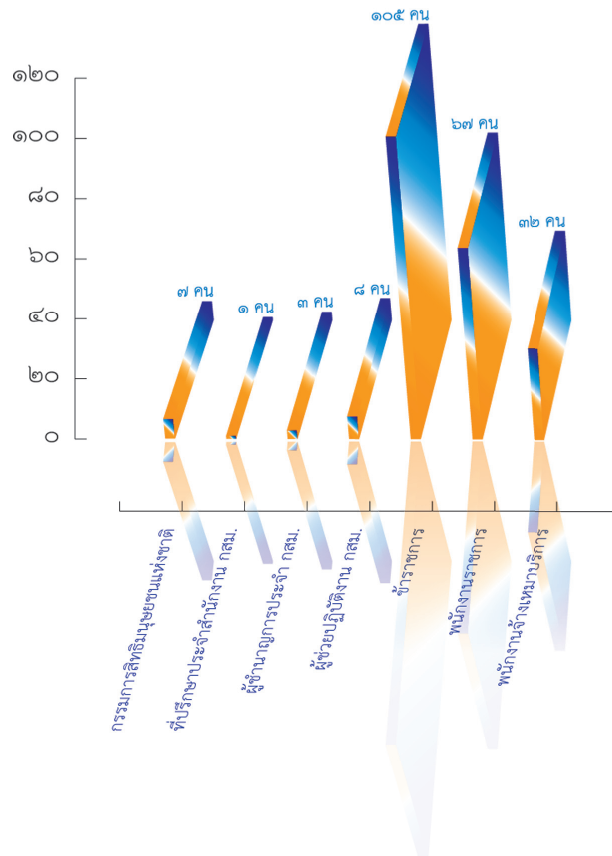

๓.๙.๒ อัตรากำลัง/บุคลากร

กลไกในการดำเนินงานเน้นการทำงานร่วมกับเครือข่ายทุกระดับ ทั้งภาครัฐ และภาคประชาสังคม เป็นการดำเนินงานในรูปแบบของคณะกรรมการที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติแต่งตั้งขึ้น โดยอาศัยอำนาจตามความ ในมาตรา ๑๕ (๙) ของพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ คณะกรรมการที่ตั้งขึ้นประกอบด้วย กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ผู้ทรงคุณวุฒิจาก ภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคประชาสังคม ร่วมกับบุคลากรในสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยได้ปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน การเสนอแนะกฎหมายและนโยบาย

ในปี ๒๕๕๕ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีจำนวนทั้งสิ้น ๒๒๓ คน และจำแนกได้ ๗ ประเภท ดังนี้

อัตรากำลังคน

๓.๙.๓ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร

กสม. และสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรของสำนักงาน โดยส่งเสริมและพัฒนาความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานของบุคลากร ทั้งในส่วนของความรู้เฉพาะด้านคดี และความรู้ด้านสนับสนุนงานทั่วไป โดยการจัดโครงการเพื่อฝึกอบรมให้ความรู้โดยสำนักงาน กสม. และจัดส่งบุคลากรไปเข้าร่วมการฝึกอบรมภายนอกกับหน่วยงานและสถาบันต่างๆ

❖ การจัดโครงการเพื่อฝึกอบรมให้ความรู้โดยสำนักงาน กสม.

โครงการ/หลักสูตร/เรื่อง	จำนวน (คน)
๑ หลักการปฏิบัติราชการสำหรับเจ้าหน้าที่สำนักงาน กสม. ใหม่	๓๑
๒ การใช้ห้องประชุมอิเล็กทรอนิกส์	๕๕
๓ การใช้งานระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์	๕๕
๔ การจัดวางระบบการควบคุมภายในและการจัดทำรายงานตามระเบียบ คตง.	๕๐
๕ การบริหารงานพัสดุ	๘๓

❖ การจัดส่งบุคลากรเข้าร่วมการฝึกอบรมภายนอกกับหน่วยงานและสถาบันต่างๆ

ประเภทหลักสูตร	จำนวน (หลักสูตร)	จำนวน (คน)
๑ หลักสูตรสำหรับนักบริหาร	๗	๘
๒ หลักสูตรด้านสิทธิมนุษยชน	๓	๔
๓ หลักสูตรด้านกฎหมาย	๓	๕
๔ หลักสูตรด้านการตรวจสอบภายใน การเงิน การคลัง และพัสดุ	๖	๖
๕ หลักสูตรด้านการวิจัยและวิชาการ	๔	๔
๖ หลักสูตรด้านการบริหารจัดการ	๕	๑๐
๗ หลักสูตรด้านอบรมทั่วไป	๑๗	๒๕

๓.๙.๔ การพัฒนาระบบสารสนเทศ

การพัฒนาระบบ/กลไก/บุคลากร เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กร

ในปี ๒๕๕๕ สำนักงาน กสม. ได้ดำเนินการตามแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ดังนี้

❖ การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงาน กสม.

หลังจากที่สำนักงาน กสม. ได้ดำเนินการเรื่องการจัดทำห้องควบคุมระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบรักษาความปลอดภัยเครือข่ายสารสนเทศ เพื่อใช้เป็นที่จัดวางเครื่องคอมพิวเตอร์แม่ข่ายและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเป็นศูนย์กลางในการควบคุมดูแลระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบรักษาความปลอดภัยเครือข่ายสารสนเทศ พร้อมทั้งการจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์เสมือนพร้อมอุปกรณ์สำหรับเป็นเครื่องแม่ข่าย เพื่อช่วยเรื่องการบริหารจัดการเครื่องแม่ข่ายทั้งหมด และรองรับงานใหม่ที่กำลังจะเกิดขึ้นของสำนักงานฯ เมื่อปี ๒๕๕๔ แล้ว ซึ่งปัจจุบันก็ได้มีการจัดเก็บฐานข้อมูลเกือบทุกระบบไว้ในคอมพิวเตอร์เสมือน ประกอบด้วย ระบบการรับเรื่องร้องเรียนและระบบฐานข้อมูลเรื่องร้องเรียน ระบบติดตามเรื่องร้องเรียน ระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ ระบบสารสนเทศสำนักกวีนิพนธ์และคดี และระบบงานห้องสมุด

ในปี ๒๕๕๕ สำนักงาน กสม. ได้พัฒนางานต่อเพื่อให้การควบคุมระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบรักษาความปลอดภัยเครือข่ายสารสนเทศ มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ประกอบด้วย การดำเนินการตามโครงการเพิ่มขีดความสามารถระบบคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเครือข่ายของสำนักงาน กสม. ในเรื่องต่างๆ ดังนี้

๑. การจัดทำระบบสำรองข้อมูลและการกู้คืนข้อมูล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีฐานข้อมูลและระบบงานที่สามารถใช้สนับสนุนการทำงานได้อย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะมีเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อฐานข้อมูลและระบบข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นปัญหาจากไวรัสคอมพิวเตอร์ การใช้งานผิดพลาด หรือเหตุการณ์จากภัยพิบัติต่างๆ
๒. การจัดซื้อและติดตั้งอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และระบบป้องกันไวรัสในโครงการปรับปรุงความปลอดภัยระบบสารสนเทศของสำนักงาน กสม. โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างระบบความปลอดภัยให้กับเครื่องแม่ข่าย (Server) ที่จัดเก็บฐานข้อมูล เพื่อป้องกันปัญหาภัยคุกคามจากไวรัสที่จะทำให้ระบบคอมพิวเตอร์และข้อมูลภายในองค์กรได้รับความเสียหาย สามารถบำรุงรักษาและดูแลให้บริการเครื่องคอมพิวเตอร์ลูกข่ายได้ง่าย

๓. การปรับปรุงประสิทธิภาพเครือข่าย สำนักงาน กสม. โดยเป็นการจัดซื้อครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ พร้อมซอฟต์แวร์และอุปกรณ์บริหารจัดการช่องสัญญาณเครือข่ายในการใช้งานระบบสารสนเทศ (Bandwidth Management) เพื่อให้สามารถบริหารจัดการผู้ใช้งานในองค์กร ในด้านสิทธิการใช้งานบริหารจัดการความลับของข้อมูล และการเข้าถึงข้อมูลที่ไม่พึงประสงค์ การจัดสรรช่องสัญญาณเครือข่ายให้คุ้มค่าและเหมาะสม สามารถบริหารช่องสัญญาณได้เพียงพอต่อการใช้งานของระบบงานในแต่ละระบบได้

❖ **การพัฒนาศูนย์สารสนเทศสิทธิมนุษยชน สำนักงาน กสม.**

หลังจากจัดทำแผนแม่บทการจัดตั้งและพัฒนาศูนย์สารสนเทศ สำนักงาน กสม. พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๕๘ แล้ว ในปี ๒๕๕๕ สำนักงาน กสม. ได้ดำเนินการตามแผนแม่บทดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

๑. การปรับปรุงพื้นที่ศูนย์สารสนเทศสิทธิมนุษยชน อยู่ระหว่างดำเนินการ คาดว่าจะเสร็จสิ้นประมาณเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๖
๒. การจ้างงานสร้างฐานข้อมูลทรัพยากรห้องสมุด และจัดเตรียมสื่อทรัพยากรเพื่อให้บริการศูนย์สารสนเทศสิทธิมนุษยชน สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อรองรับระบบห้องสมุดอัตโนมัติ
๓. การจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ สำนักงาน กสม. ได้ดำเนินการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศสำหรับไว้บริการในศูนย์สารสนเทศสิทธิมนุษยชน ปัจจุบันมีหนังสือที่รวบรวมไว้ได้แล้วประมาณ ๖,๒๐๐ ชื่อเรื่อง (หนังสือเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน วิทยานิพนธ์ เรื่องสั้น นวนิยาย) ซีดี (ด้านสิทธิมนุษยชน) ประมาณ ๕๐ รายการ และวารสารประมาณ ๖๐ ชื่อเรื่อง
๔. การจัดการระบบห้องสมุดอัตโนมัติและเทคโนโลยีเพื่อการดำเนินงานและบริการสารสนเทศ อยู่ระหว่างดำเนินการ คาดว่าจะดำเนินการเสร็จประมาณปลายเดือนมีนาคม ๒๕๕๖

❖ **การพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงาน กสม.**

ในปี ๒๕๕๕ ได้จัดอบรมการใช้โปรแกรม Microsoft Excel ๒๐๑๐ สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสำนักงาน กสม. จำนวน ๓ รุ่น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสำนักงาน กสม. ให้มีความรู้ความสามารถและความชำนาญในการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัยเป็นแนวทางเดียวกัน สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันได้ อันเป็นการเพิ่มศักยภาพของระบบงานและองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ ยังได้จัดอบรมหลักสูตร PHP & MySQL Database Web Programming สำหรับผู้รับผิดชอบดูแลโปรแกรมปฏิบัติงาน ฐานข้อมูล เว็บไซต์ต่างๆ มีความรู้เท่าทันกับหน่วยงานเอกชนที่เข้ามาพัฒนาระบบงานให้กับ สำนักงาน กสม.

❖ เว็บไซต์ สำนักงาน กสม.

สำนักงาน กสม. ได้มีโครงการจ้างปรับปรุงเว็บไซต์ สำนักงาน กสม. ซึ่งดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ มีผู้เข้าชมเว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (www.nhrc.or.th) เป็นจำนวนทั้งสิ้น ๑๔๗,๙๐๗ ครั้ง (Unique IP) คิดเป็นจำนวนหน้าเว็บ (Pages View) ๕๒๖,๔๔๗ หน้า เฉลี่ยมีผู้เข้าชมเดือนละประมาณ ๑๒,๓๒๖ ครั้ง หรือเดือนละ ๔๓,๘๗๑ หน้า เดือนที่มีผู้เข้าชมมากที่สุด คือ เดือนมกราคม ๒๕๕๕ (สถิติจาก Google Analytics)

๓.๙.๕ งบประมาณรายจ่ายประจำปี

ตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ บัญญัติให้สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเสนองบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณไปยังประธานรัฐสภา เพื่อเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาจัดสรรงบประมาณให้พอเพียงกับการบริหารงานโดยอิสระของคณะกรรมการฯ โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๕ ได้เสนอขอวงเงินงบประมาณจำนวน ๓๖๒,๐๓๔,๘๐๐ บาท ได้รับจัดสรรจำนวน ๑๗๓,๕๘๖,๔๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๙๕ ของวงเงินที่เสนอขอ ซึ่งเป็นวงเงินที่ลดลงจากปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๔ จำนวน ๘,๐๗๘,๐๐๐ บาท โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้เสนอขอวงเงินงบประมาณ จำนวน ๓๕๗,๔๔๓,๕๐๐ บาท ได้รับจัดสรรจำนวน ๑๘๑,๖๖๔,๔๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๘๒ ของวงเงินที่เสนอขอ ซึ่งวงเงินงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๕ ที่ได้รับจัดสรร จำนวน ๑๗๓,๕๘๖,๔๐๐ บาท สามารถจำแนกงบประมาณตามลักษณะการใช้จ่าย ดังนี้

- ๑) ค่าใช้จ่ายในการจัดการและบริหารองค์กร ๗๙,๘๑๔,๐๐๐ บาท
- ๒) ค่าใช้จ่ายบุคลากร ๙๓,๗๗๒,๔๐๐ บาท

๓.๙.๖ รายงานของผู้สอบบัญชีและรายงานการเงิน

รายงานของผู้สอบบัญชีและรายงานการเงิน สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๕ และ ๒๕๕๔

รายงานของผู้สอบบัญชีและงบการเงิน
สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๕ และ ๒๕๕๔

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
Office of the National Human Rights Commission of Thailand

รายงานของผู้สอบบัญชี

เสนอ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้ตรวจสอบงบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 30 กันยายน 2555 และ 2554 งบรายได้และค่าใช้จ่ายและงบกระแสเงินสดสำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกันของแต่ละปีของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งผู้บริหารของสำนักงานฯ เป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูลในรายงานการเงินเหล่านี้ ส่วนสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้รับผิดชอบในการแสดงความเห็นต่อรายงานการเงินดังกล่าว จากผลการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ได้ปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไป ซึ่งกำหนดให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินต้องวางแผนและปฏิบัติงานเพื่อให้ได้ความเชื่อมั่นอย่างมีเหตุผลว่ารายงานการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญหรือไม่ การตรวจสอบรวมถึงการใช้วิธีการทดสอบหลักฐานประกอบรายการทั้งที่เป็นจำนวนเงินและการเปิดเผยข้อมูลในรายงานการเงิน การประเมินความเหมาะสมของหลักการบัญชีที่สำนักงานฯ ใช้และประมาณการเกี่ยวกับรายการทางการเงินที่เป็นสาระสำคัญ ซึ่งผู้บริหารของสำนักงานฯ เป็นผู้จัดทำขึ้น ตลอดจนการประเมินถึงความเหมาะสมของการแสดงรายการที่นำเสนอในรายงานการเงินโดยรวม สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเชื่อว่าการตรวจสอบดังกล่าวให้ข้อสรุปที่เป็นเกณฑ์อย่างเหมาะสมในการแสดงความเห็นของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเห็นว่า รายงานการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 30 กันยายน 2555 และ 2554 ผลการดำเนินงานและกระแสเงินสดสำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกันของแต่ละปีของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติโดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามหลักการบัญชีที่กระทรวงการคลังกำหนด

ML MS
(นางนันทกา ตันสกุล)

ผู้อำนวยการสำนักตรวจสอบการเงินที่ 19

นางนตยา ธนทิพย์
(นางนตยา ธนทิพย์)

นักวิชาการตรวจเงินแผ่นดินชำนาญการ รักษาการแทน

ผู้อำนวยการกลุ่ม

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

Office of the Auditor General

วันที่ 20 มีนาคม 2556

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

งบแสดงฐานะการเงิน

ณ วันที่ 30 กันยายน 2555 และ 2554

หน่วย : บาท

	หมายเหตุ	2555	2554
สินทรัพย์			
สินทรัพย์หมุนเวียน			
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด	3	92,092,742.91	104,316,587.41
ลูกหนี้เงินยืมในงบประมาณ		1,593,445.00	2,444,645.50
วัสดุคงเหลือ		864,414.09	921,526.22
สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น		263,462.74	326,272.34
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน		94,814,064.74	108,009,031.47
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน			
ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ - สุทธิ	4	44,423,153.11	37,515,606.16
สินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตน - สุทธิ	5	5,039,172.02	1,631,729.48
รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน		49,462,325.13	39,147,335.64
รวมสินทรัพย์		144,276,389.87	147,156,367.11

ทก ๒๕๕๕

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงินนี้

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

งบแสดงฐานะการเงิน

ณ วันที่ 30 กันยายน 2555 และ 2554

หน่วย : บาท

	หมายเหตุ	2555	2554
หนี้สิน			
หนี้สินหมุนเวียน			
เจ้าหนี้	6	5,911,769.26	5,433,426.04
ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย	7	2,110,102.27	2,608,804.75
รายได้จากเงินงบประมาณรับล่วงหน้า	8	82,415,633.53	95,839,425.29
เงินรับฝาก	9	1,455,962.87	773,855.62
รายได้แผ่นดินรอนำส่งคลัง	21	9,665.97	15,885.00
หนี้สินหมุนเวียนอื่น		572,195.75	441,787.55
รวมหนี้สินหมุนเวียน		<u>92,475,329.65</u>	<u>105,113,184.25</u>
หนี้สินไม่หมุนเวียน			
เงินอุดหนุนราชการรับจากคลัง		1,000,000.00	1,500,000.00
รายได้จากการรับบริจาคหรือการรับรู้		5.00	5.00
รายได้จากเงินช่วยเหลือหรือการรับรู้		440,321.00	440,321.00
รวมหนี้สินไม่หมุนเวียน		<u>1,440,326.00</u>	<u>1,940,326.00</u>
รวมหนี้สิน		<u>93,915,655.65</u>	<u>107,053,510.25</u>
สินทรัพย์สุทธิ		<u>50,360,734.22</u>	<u>40,102,856.86</u>
สินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน			
ทุน		35,560,825.84	35,560,825.84
รายได้สูง (ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่ายสะสม	10	14,799,908.38	4,542,031.02
รวมสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน		<u>50,360,734.22</u>	<u>40,102,856.86</u>

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงินนี้

(นางสาวสุวิภา เลอเลิศศักดิ์)

นักบัญชีชำนาญการ

รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการกลุ่มงานคลังและพัสดุ

(นายชาติชาย สุทธิกลม)

เลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
งบรายได้และค่าใช้จ่าย
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2555 และ 2554

หน่วย : บาท

	หมายเหตุ	2555	2554
รายได้จากการดำเนินงาน			
รายได้จากรัฐบาล			
รายได้จากเงินงบประมาณ	11	197,038,421.91	177,339,605.24
รวมรายได้จากรัฐบาล		197,038,421.91	177,339,605.24
รายได้จากแหล่งอื่น			
รายได้จากการรับบริจาค		-	15,750.00
รายได้จากเงินช่วยเหลือ		14,560.00	333,734.34
รวมรายได้จากแหล่งอื่น		14,560.00	349,484.34
รวมรายได้จากการดำเนินงาน		197,052,981.91	177,689,089.58
ค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงาน			
ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร	12	90,408,069.35	71,116,695.65
ค่าบำเหน็จบำนาญ		3,408,781.72	2,472,068.28
ค่าตอบแทน ค่าใช้สอย และค่าวัสดุ	13	41,225,125.01	51,209,372.38
ค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม		15,029,229.03	11,960,183.55
ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง		14,372,830.70	14,543,847.50
ค่าสาธารณูปโภค	14	10,470,719.13	9,723,320.32
ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่าย	15	11,801,195.29	8,412,741.15
รวมค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงาน		186,715,950.23	169,438,228.83
รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายสุทธิ		10,337,031.68	8,250,860.75

กณพ

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงินนี้

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
งบกระแสเงินสด
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2555 และ 2554

หน่วย : บาท

	2555	2554
กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน		
รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายสุทธิ	10,337,031.68	8,250,860.75
ปรับ กระทบยอดเป็นกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน		
ค่าเสื่อมราคา	10,846,257.83	8,086,904.11
ค่าตัดจำหน่าย	954,937.46	325,837.04
ลดลง (เพิ่มขึ้น) ในลูกหนี้	851,200.50	(129,014.52)
ลดลง (เพิ่มขึ้น) ในวัสดุคงเหลือ	57,112.13	(70,675.62)
ลดลง (เพิ่มขึ้น) ในสินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	62,809.60	(201,051.94)
เพิ่มขึ้น (ลดลง) ในเจ้าหนี้	478,343.22	714,864.51
เพิ่มขึ้น (ลดลง) ในค่าใช้จ่ายค้างจ่าย	(498,702.48)	296,253.19
เพิ่มขึ้น (ลดลง) ในรายได้จากเงินงบประมาณรับล่วงหน้า	(13,423,791.76)	9,026,147.81
เพิ่มขึ้น (ลดลง) ในเงินรับฝาก	682,107.25	88,764.46
เพิ่มขึ้น (ลดลง) ในรายได้แผ่นดินรอนำส่งคลัง	(6,219.03)	15,885.00
เพิ่มขึ้น (ลดลง) ในหนี้สินหมุนเวียนอื่น	130,408.20	(137,231.81)
เพิ่มขึ้น (ลดลง) ในรายได้จากเงินช่วยเหลือการรับรู้	-	(64,329.42)
เพิ่มขึ้น (ลดลง) ในเงินอุดหนุนราชการรับจากคลัง	(500,000.00)	1,000,000.00
กระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมการดำเนินงาน	9,971,494.60	27,203,213.56
กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน		
เงินสดจ่ายจากการซื้อที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์	(17,832,959.10)	(15,049,967.17)
เงินสดจ่ายจากการซื้อสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตน	(4,362,380.00)	(1,542,959.11)
กระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมลงทุน	(22,195,339.10)	(16,592,926.28)
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดเพิ่มขึ้น (ลดลง) สุทธิ	(12,223,844.50)	10,610,287.28
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด ณ วันต้นงวด	104,316,587.41	93,706,300.13
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด ณ วันปลายงวด	92,092,742.91	104,316,587.41

- ๓๖ -

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงินนี้

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
หมายเหตุประกอบงบการเงิน
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2555 และ 2554

หมายเหตุที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นองค์กรอิสระจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 17 มีฐานะเป็นส่วนราชการสังกัดรัฐสภา ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดระเบียบปฏิบัติราชการฝ่ายรัฐสภา โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับกิจการทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. รับผิดชอบงานธุรการของคณะกรรมการ
2. รับคำร้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการและดำเนินการสืบสวนหรือตรวจสอบเกี่ยวกับเรื่องที่มีการยื่นคำร้องตามที่คณะกรรมการมอบหมาย
3. ศึกษาและสนับสนุนให้มีการศึกษาและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน
4. ประสานงานกับหน่วยราชการ องค์กรเอกชน หรือองค์กรอื่นในด้านสิทธิมนุษยชนในการดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
5. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตั้งอยู่ที่ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 อาคารรัฐประศาสนภักดี (อาคาร B) ชั้น 7 เลขที่ 120 หมู่ที่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210

หมายเหตุที่ 2 สรุปนโยบายบัญชีที่สำคัญ

2.1 หลักเกณฑ์ในการจัดทำงบการเงิน

- งบการเงินนี้จัดทำขึ้นตามเกณฑ์คงค้าง โดยเป็นไปตามข้อกำหนดในหลักการและนโยบายบัญชีสำหรับหน่วยงานภาครัฐ ฉบับที่ 2 ตามประกาศกระทรวงการคลัง เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2546
- การจัดประเภทและการแสดงรายการในงบการเงิน ถือปฏิบัติตามหนังสือกรมบัญชีกลาง ด่วนที่สุด ที่ กค 0423.2/ว 410 ลงวันที่ 21 พฤศจิกายน 2551 เรื่อง รูปแบบรายงานการเงินของหน่วยงานภาครัฐ
- รอบระยะเวลาบัญชีเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม สิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน ของปีถัดไป

2.2 หน่วยงานที่เสนอรายงาน คือ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

2.3 การรับรู้รายได้และค่าใช้จ่าย

รายได้ รับรู้ตามเกณฑ์คงค้าง คือ บันทึกบัญชีรายได้เมื่อได้รับเงินจากคลังหรือจากแหล่งประเภะนั้น

ดังนี้
กม.

- เงินงบประมาณรับจากรัฐบาล ได้รับเงินงบประมาณในงบรายจ่ายอื่น โดยได้รับเงินเป็นการล่วงหน้าตามแผนการใช้จ่ายเงิน โดยมีเงื่อนไขว่า ให้นำไปใช้เพื่อผลิตผลผลิตตามบทบาทภารกิจที่ตกลงกันได้ หากใช้ไม่หมดจะต้องนำเงินที่เหลือจ่ายส่งคืนคลัง ยกเว้นได้รับการอนุมัติให้เก็บรักษา และขยายเวลาเก็บรักษาเงินงบประมาณจากกรมบัญชีกลาง และจะรับรู้เป็นรายได้จากงบประมาณเท่ากับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น

- เงินงบประมาณรายจ่ายงบกลาง ได้รับเงินตามที่วางฎีกาเบิกจ่าย รับรู้เป็นรายได้เงินงบประมาณงบกลางเมื่อได้รับโอนเงิน รวมทั้งการเบิกจ่ายตรงจากกรมบัญชีกลาง

- เงินรายได้จากเงินช่วยเหลือและเงินบริจาค รับรู้เมื่อได้รับเงินช่วยเหลือหรือรับเงินบริจาค เงินที่ได้รับไม่ระบุวัตถุประสงค์รับรู้เป็นรายได้ทั้งจำนวน สำหรับเงินที่ได้รับระบุวัตถุประสงค์ทยอยรับรู้เป็นรายได้ตามสัดส่วนค่าใช้จ่าย ส่วนกรณีได้รับบริจาคเป็นสินทรัพย์ ทยอยรับรู้เป็นรายได้ตามเกณฑ์สัดส่วนของค่าเสื่อมราคาของสินทรัพย์ที่ได้รับความช่วยเหลือหรือบริจาค

ค่าใช้จ่าย รับรู้และบันทึกบัญชีตามเกณฑ์คงค้าง คือ บันทึกการจ่ายค่าใช้จ่ายเมื่อมีค่าใช้จ่ายจริงเกิดขึ้น

2.4 วัสดุคงเหลือ

สำนักงานฯ จะรับรู้วัสดุสิ้นเปลืองตามราคาทุน โดยวิธีเข้าก่อน - ออกก่อน (FIFO) เมื่อจัดซื้อจะบันทึกเป็นสินทรัพย์พร้อมจัดทำทะเบียนคุมวัสดุ ณ วันสิ้นงวดบัญชีจะตรวจนับจำนวนวัสดุที่คงเหลืออยู่และบันทึกการจ่ายวัสดุที่ใช้ไปเป็นค่าใช้จ่ายในงวดบัญชีนั้น

2.5 ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์

- ส่วนปรับปรุงอาคารเช่า แสดงในราคาทุนหักค่าเสื่อมราคาสะสม

- อุปกรณ์ แสดงในราคาทุนหักค่าเสื่อมราคาสะสม

อุปกรณ์ที่ได้มาก่อนปีงบประมาณ 2546 บันทึกเฉพาะที่มีมูลค่าตั้งแต่ 30,000.00 บาทขึ้นไป

อุปกรณ์ที่ได้มาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2546 เป็นต้นไป บันทึกเฉพาะที่มีมูลค่าตั้งแต่ 5,000.00 บาทขึ้นไป ตามหลักการและนโยบายบัญชีสำหรับหน่วยงานภาครัฐที่กระทรวงการคลังกำหนด

ค่าเสื่อมราคาคำนวณจากราคาทุนของสินทรัพย์โดยวิธีเส้นตรง ตามอายุการใช้งานโดยประมาณของสินทรัพย์ ตามหลักการและนโยบายบัญชีสำหรับหน่วยงานภาครัฐ ดังนี้

ประเภทสินทรัพย์	อายุการใช้งาน (ปี)	อัตราร้อยละ
อาคารที่ทำการและส่วนปรับปรุง	20	5
ครุภัณฑ์และอุปกรณ์สำนักงาน	10	10
ครุภัณฑ์โฆษณาและเผยแพร่	5	20
ครุภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุ	5	20
เครื่องกำเนิดไฟฟ้า	20	5
ครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์	4	25
ครุภัณฑ์ยานพาหนะและขนส่ง	5	20
ครุภัณฑ์งานบ้านงานครัว	10	10

ขบม

2.6 สิทธิพลที่ไม่มีตัวตน

สิทธิพลที่ไม่มีตัวตน ได้แก่ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ จะรับรู้ตามราคาทุนและบันทึกค่าตัดจำหน่ายสะสมเพื่อนำไปหักออกจากราคาทุนสิทธิพลเพื่อให้ได้มูลค่าสุทธิตามบัญชี การคำนวณค่าตัดจำหน่ายโดยวิธีเส้นตรงในอัตราร้อยละ 25

ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2550 เป็นต้นไป สำนักงาน ฯ จะรับรู้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ที่มีมูลค่าตั้งแต่ 20,000.00 บาทขึ้นไปเป็นสิทธิพลที่ไม่มีตัวตน และกรณีที่มีการตรวจรับงานเป็นงวด ๆ จะบันทึกเป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ระหว่างการพัฒนา เมื่อพัฒนาเสร็จและมีการตรวจรับงานเรียบร้อยแล้ว จึงโอนมาเป็นสิทธิพลที่ไม่มีตัวตนประเภทโปรแกรมคอมพิวเตอร์

หมายเหตุที่ 3 เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด

	หน่วย : บาท	
	2555	2554
เงินสด	47,707.47	223,868.01
เงินฝากสถาบันการเงิน	90,799,255.19	103,391,808.40
เงินฝากคลัง	1,245,780.25	700,911.00
รวมเงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด	<u>92,092,742.91</u>	<u>104,316,587.41</u>

เงินฝากสถาบันการเงิน ปี 2555 และ ปี 2554 มีเงินทอนรองราชการรับจากกระทรวงการคลังรวมอยู่ด้วย 1,000,000.00 บาท และ 1,500,000.00 บาท ตามลำดับ

หมายเหตุที่ 4 ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ – สุทธิ

	หน่วย : บาท			
	ยอดคงเหลือ ณ 30 ก.ย.54	เพิ่มขึ้น	ลดลง	ยอดคงเหลือ ณ 30 ก.ย.55
ส่วนปรับปรุงอาคารเช่า	7,937,234.86	-	-	7,937,234.86
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม	(178,904.09)	(396,861.75)	-	(575,765.84)
ส่วนปรับปรุงอาคารเช่า - สุทธิ	<u>7,758,330.77</u>	-	-	<u>7,361,469.02</u>
ครุภัณฑ์และอุปกรณ์	70,022,970.47	17,633,006.10	(1,368,070.00)	86,287,906.57
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม	(40,265,695.08)	(10,504,387.75)	1,343,907.35	(49,426,175.48)
บวก ครุภัณฑ์ระหว่างดำเนินการ	-	10,882,792.00	(10,682,839.00)	199,953.00
ครุภัณฑ์และอุปกรณ์ - สุทธิ	<u>29,757,275.39</u>	-	-	<u>37,061,684.09</u>
รวมที่ดิน อาคารและอุปกรณ์-สุทธิ	<u>37,515,606.16</u>	-	-	<u>44,423,153.11</u>

หมายเหตุที่ 5 สินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตน - สุทธิ

	ยอดคงเหลือ ณ 30 ก.ย.54	เพิ่มขึ้น	ลดลง	หน่วย : บาท ยอดคงเหลือ ณ 30 ก.ย.55
โปรแกรมคอมพิวเตอร์	5,820,114.11	4,731,380.00	-	10,551,494.11
หัก ค่าตัดจำหน่ายสะสม	(4,557,384.63)	(954,937.46)	-	(5,512,322.09)
บวก โปรแกรมคอมพิวเตอร์ระหว่างพัฒนา	369,000.00	3,085,870.00	(3,454,870.00)	-
โปรแกรมคอมพิวเตอร์ - สุทธิ	<u>1,631,729.48</u>	-	-	<u>5,039,172.02</u>

โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เพิ่มขึ้น จำนวน 4,731,380.00 บาท เป็นรายการที่ปรับลดมาจากครุภัณฑ์ระหว่างดำเนินการ จำนวน 1,276,510.00 บาท และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ระหว่างพัฒนา จำนวน 3,454,870.00 บาท

หมายเหตุที่ 6 เจ้าหนี้

	หน่วย : บาท	
	2555	2554
เจ้าหนี้ค่าซื้อสินค้าและบริการ	5,235,338.31	4,352,157.04
เจ้าหนี้รายจ่ายประเภททุน	-	331,195.00
เจ้าหนี้อื่น	676,430.95	750,074.00
รวมเจ้าหนี้	<u>5,911,769.26</u>	<u>5,433,426.04</u>

หมายเหตุที่ 7 ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย

	หน่วย : บาท	
	2555	2554
ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร	47,386.00	28,579.00
ค่าตอบแทน	38,270.00	169,380.00
ค่าใช้สอย	1,647,514.38	2,338,453.86
ค่าวัสดุ	14,450.00	-
ค่าสาธารณูปโภค	362,481.89	72,391.89
รวมค่าใช้จ่ายค้างจ่าย	<u>2,110,102.27</u>	<u>2,608,804.75</u>

กตม.

หมายเหตุที่ 8 รายได้จากเงินงบประมาณรับล่วงหน้า

ณ วันที่ 30 กันยายน 2555 มียอดคงเหลือจำนวน 82,415,633.53 บาท ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท
เงินงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ 2552	3,768,739.85
เงินงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ 2553	17,217,682.68
เงินงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ 2554	32,477,686.66
เงินงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ 2555	28,951,524.34
รวมรายได้จากเงินงบประมาณรับล่วงหน้า	82,415,633.53

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้รับเงินงบประมาณงบรายจ่ายอื่นจากรัฐบาลเพื่อดำเนินงานตามแผนการใช้จ่าย โดยบันทึกเป็นรายได้จากเงินงบประมาณรับล่วงหน้าและรับรู้เป็นรายได้จากเงินงบประมาณตามจำนวนค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น และเมื่อสิ้นปีงบประมาณ 2555 สำนักงานฯ ยังมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานตามภารกิจที่ยังไม่แล้วเสร็จ ซึ่งสำนักงานฯ ได้รับอนุมัติให้ขยายเวลาเก็บรักษาเงินงบประมาณคงเหลือ ตามหนังสือกรมบัญชีกลาง ด่วนที่สุด ที่ กค 0406.6/50539 ลงวันที่ 18 ธันวาคม 2555

หมายเหตุที่ 9 เงินรับฝาก

	หน่วย : บาท	
	2555	2554
เงินประกันของและเงินประกันสัญญา	1,106,884.25	528,750.75
เงินประกันผลงาน	301,376.00	193,920.00
เงินประกันสังคมส่วนของลูกจ้าง	47,386.00	28,579.00
เงินค่าไฟฟ้าร้านค้า	316.62	-
เงินสนับสนุนค่าใช้จ่ายเดินทาง	-	22,605.87
รวมเงินรับฝาก	1,455,962.87	773,855.62

จกค

หมายเหตุที่ 10 รายได้สูง (ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่ายสะสม

	หน่วย : บาท	
	2555	2554
รายได้สูง (ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่ายสะสมต้นงวด	4,542,031.02	(3,708,829.73)
<u>หัก</u> รายการปรับปรุงระหว่างงวด	79,154.32	-
	4,462,876.70	(3,708,829.73)
<u>บวก</u> รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายสุทธิงวดนี้	10,337,031.68	8,250,860.75
รายได้สูง (ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่ายสะสมปลายงวด	14,799,908.38	4,542,031.02

หมายเหตุที่ 11 รายได้จากเงินงบประมาณ

	หน่วย : บาท	
	2555	2554
งบรายจ่ายอื่น		
- รายจ่ายอื่นเป็นค่าใช้จ่ายบุคลากร	83,445,032.99	68,849,932.60
- รายจ่ายอื่นเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	81,026,231.74	87,044,797.84
- รายจ่ายอื่นเป็นค่าครุภัณฑ์ ที่ดิน และสิ่งก่อสร้าง	22,195,339.10	16,706,043.47
งบกลาง	10,371,818.08	4,738,831.33
รวมรายได้จากเงินงบประมาณ	197,038,421.91	177,339,605.24

หมายเหตุที่ 12 ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร

	หน่วย : บาท	
	2555	2554
เงินเดือน	44,283,520.11	41,497,573.19
เงินประจำตำแหน่ง	7,116,140.64	5,970,700.89
เงินสมทบประกันสังคม	428,458.00	350,063.00
ค่าตอบแทน	30,716,914.24	20,131,595.52
ค่าจ้างลูกจ้างตามสัญญาจ้าง	900,000.00	900,000.00
เงินช่วยเหลือออกจากราชการก่อนเกษียณอายุ	-	-
ค่าใช้จ่ายสวัสดิการ	6,963,036.36	2,266,763.05
รวมค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร	90,408,069.35	71,116,695.65

๔๓๓

หมายเหตุที่ 13 ค่าตอบแทน ค่าใช้สอย และค่าวัสดุ

	หน่วย : บาท	
	2555	2554
ค่าจ้าง	85,000.00	115,000.00
ค่าตอบแทน	6,372,030.77	7,995,577.84
วัสดุทั่วไป	9,554,850.50	9,413,113.60
ค่าใช้จ่ายโครงการวิจัย	3,050,000.00	2,190,000.00
ค่าจ้างที่ปรึกษา	2,653,120.00	412,000.00
ค่าครุภัณฑ์มูลค่าต่ำกว่าเกณฑ์	211,879.38	223,430.80
ค่าซ่อมแซมและบำรุงรักษา	1,230,364.19	1,006,667.04
ค่าจ้างเหมาบริการ	9,214,204.97	9,412,005.64
ค่าโฆษณาและประชาสัมพันธ์	2,449,085.85	10,641,085.00
ค่าเช่าทรัพย์สิน	185,920.00	255,705.00
ค่าอาหารและอาหารว่างในการประชุม	2,092,605.95	2,256,690.00
ค่าใช้จ่ายในการประชุมระหว่างประเทศ	240,192.19	1,007,323.18
ค่าใช้จ่ายอื่น	3,885,871.21	6,280,774.28
รวมค่าตอบแทน ค่าใช้สอย และค่าวัสดุ	41,225,125.01	51,209,372.38

หมายเหตุที่ 14 ค่าสาธารณูปโภค

	หน่วย : บาท	
	2555	2554
ค่าไฟฟ้า	6,837,902.76	6,274,220.55
ค่าน้ำประปา	24,267.60	24,267.60
ค่าสาธารณูปโภคอื่น	3,608,548.77	3,424,832.17
รวมค่าสาธารณูปโภค	10,470,719.13	9,723,320.32

จาก

หมายเหตุที่ 15 ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่าย

		หน่วย : บาท	
		2555	2554
ค่าเสื่อมราคา			
อาคารและส่วนปรับปรุงอาคาร		396,861.75	137,957.07
ครุภัณฑ์และอุปกรณ์สำนักงาน		1,300,180.24	1,070,553.89
ครุภัณฑ์โฆษณาและเผยแพร่		220,364.12	169,971.31
ครุภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุ		988,472.99	72,385.39
ครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์		2,556,327.19	1,233,218.77
ครุภัณฑ์ยานพาหนะและขนส่ง		5,381,093.19	5,400,287.33
ครุภัณฑ์งานบ้านงานครัว		2,958.35	2,530.35
		10,846,257.83	8,086,904.11
ค่าตัดจำหน่าย			
โปรแกรมคอมพิวเตอร์		954,937.46	325,837.04
รวมค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่าย		11,801,195.29	8,412,741.15

หมายเหตุที่ 16 รายงานฐานะเงินงบประมาณรายจ่ายปีปัจจุบัน (2555)

หน่วย : บาท					
รายการ	งบสุทธิ	การ สำรอง เงิน	ใบสั่งซื้อ/ สัญญา	เบิกจ่าย	คงเหลือ
แผนงานสนับสนุนการจัดการของรัฐสภา ศาลและองค์กรตามรัฐธรรมนูญ งบรายจ่ายอื่น					
เป็นค่าใช้จ่ายบุคลากร	93,772,400.00	-	-	93,772,400.00	-
เป็นค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	79,814,000.00	-	-	79,814,000.00	-
เป็นค่าครุภัณฑ์ ที่ดิน และสิ่งก่อสร้าง	-	-	-	-	-
รวม	173,586,400.00	-	-	173,586,400.00	-

เงินงบประมาณรายจ่ายประจำปี 2555 เบิกจากกรมบัญชีกลางตามที่ได้รับอนุมัติทั้งสิ้น 173,586,400.00 บาท ใช้จ่ายจริง จำนวน 144,634,875.66 บาท คงเหลือ จำนวน 28,951,524.34 บาท บันทึกอยู่ในบัญชีรายได้จากเงินงบประมาณรับล่วงหน้า ซึ่งได้รับอนุมัติจากกรมบัญชีกลางให้ขยายเวลาเก็บรักษาเงินเพื่อใช้จ่ายในปีงบประมาณ 2556 ตามหนังสือกรมบัญชีกลาง ด่วนที่สุด ที่ กค 0406.6/50539 ลงวันที่ 18 ธันวาคม 2555

กนก

หมายเหตุที่ 17 รายงานฐานะเงินงบประมาณรายจ่ายปีก่อน (2554)

หน่วย : บาท

รายการ	เงินขยายเวลา เก็บรักษา	โอน เปลี่ยนแปลง	เบิกจ่าย	คงเหลือ
แผนงานสนับสนุนการจัดการของรัฐสภา ศาล และองค์กรตามรัฐธรรมนูญ งบรายจ่ายอื่น				
เป็นค่าใช้จ่ายบุคลากร	22,427,137.40	(8,610,155.00)	689.34	13,816,293.06
เป็นค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	22,823,971.20	5,761,090.00	12,591,541.40	15,993,519.80
เป็นค่าครุภัณฑ์ ที่ดิน และสิ่งก่อสร้าง	18,761.80	2,849,065.00	199,953.00	2,667,873.80
รวม	45,269,870.40	-	12,792,183.74	32,477,686.66

สำนักงานฯ โอนเปลี่ยนแปลงงบรายจ่ายอื่น ค่าใช้จ่ายบุคลากรเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินงาน จำนวน 5,761,090.00 บาท และค่าครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง จำนวน 2,849,065.00 บาท สำหรับเงินคงเหลือ จำนวน 32,477,686.66 บาท บันทึกอยู่ในบัญชีรายได้จากเงินงบประมาณรับล่วงหน้า ซึ่งได้รับอนุมัติจาก กรมบัญชีกลางให้ขยายเวลาเก็บรักษาเงินเพื่อใช้จ่ายในปีงบประมาณ 2556 ตามหนังสือกรมบัญชีกลาง ด่วนที่สุด ที่ กค 0406.6/50539 ลงวันที่ 18 ธันวาคม 2555

หมายเหตุที่ 18 รายงานฐานะเงินงบประมาณรายจ่ายปีก่อน (2553)

หน่วย : บาท

รายการ	เงินขยายเวลา เก็บรักษา	โอน เปลี่ยนแปลง	เบิกจ่าย	คงเหลือ
แผนงานสนับสนุนการดำเนินงานของรัฐสภา ศาล และองค์กรตามรัฐธรรมนูญ งบรายจ่ายอื่น				
เป็นค่าใช้จ่ายบุคลากร	8,612,916.64	(5,600,000.00)	-	3,012,916.64
เป็นค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	14,037,043.09	(159,000.00)	5,425,001.05	8,453,042.04
เป็นค่าครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง	5,256,910.00	5,759,000.00	5,264,186.00	5,751,724.00
รวม	27,906,869.73	-	10,689,187.05	17,217,682.68

สำนักงานฯ โอนเปลี่ยนแปลงงบรายจ่ายอื่น ค่าใช้จ่ายบุคลากรและค่าใช้จ่ายดำเนินงานเป็นค่าครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง จำนวน 5,759,000.00 บาท สำหรับเงินคงเหลือ จำนวน 17,217,682.68 บาท บันทึกอยู่ใน บัญชีรายได้จากเงินงบประมาณรับล่วงหน้า ซึ่งได้รับอนุมัติจากกรมบัญชีกลางให้ขยายเวลาเก็บรักษาเงินเพื่อ ใช้จ่ายในปีงบประมาณ 2556 ตามหนังสือกรมบัญชีกลาง ด่วนที่สุด ที่ กค 0406.6/50539 ลงวันที่ 18 ธันวาคม 2555

หน้า ๓๓

หมายเหตุที่ 19 รายงานฐานะเงินงบประมาณรายจ่ายปีก่อน (2552)

หน่วย : บาท

รายการ	เงินขยายเวลา เก็บรักษา	โอน เปลี่ยนแปลง	เบิกจ่าย	คงเหลือ
แผนงานสนับสนุนการดำเนินงานของรัฐสภา ศาล และองค์กรตามรัฐธรรมนูญ งบรายจ่ายอื่น				
เป็นค่าใช้จ่ายบุคลากร	-	-	-	-
เป็นค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	4,789,304.01	(446,079.81)	2,162,744.20	2,180,480.00
เป็นค่าครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง	7,785,742.15	446,079.81	6,643,562.11	1,588,259.85
รวม	12,575,046.16	-	8,806,306.31	3,768,739.85

สำนักงานฯ โอนเปลี่ยนแปลงงบรายจ่ายอื่น ค่าใช้จ่ายดำเนินงานเป็นค่าครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง จำนวน 446,079.81 บาท สำหรับเงินคงเหลือ จำนวน 3,768,739.85 บาท บันทึกอยู่ในบัญชีรายได้จากเงินงบประมาณรับล่วงหน้า ซึ่งได้รับอนุมัติจากกรมบัญชีกลางให้ขยายเวลาเก็บรักษาเงินเพื่อใช้จ่ายในปีงบประมาณ 2556 ตามหนังสือกรมบัญชีกลาง ด่วนที่สุด ที่ กค 0406.6/50539 ลงวันที่ 18 ธันวาคม 2555

หมายเหตุที่ 20 รายงานฐานะเงินงบประมาณรายจ่ายปีก่อน (2551)

หน่วย : บาท

รายการ	เงินขยายเวลา เก็บรักษา	โอน เปลี่ยนแปลง	เบิกจ่าย	คงเหลือ
แผนงบประมาณพัฒนาการเมือง งบรายจ่ายอื่น				
เป็นค่าใช้จ่ายบุคลากร				
เป็นค่าใช้จ่ายดำเนินงาน				
เป็นค่าครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง	10,087,639.00	-	10,087,639.00	-
รวม	10,087,639.00	-	10,087,639.00	-

หน้า ๓๑

หมายเหตุที่ 21 รายงานรายได้แผ่นดิน

	หน่วย : บาท
	2555
รายได้แผ่นดินที่จัดเก็บ	
ค่าปรับ	1,863,187.05
เงินเหลือจ่ายปีเก่าส่งคืน	178,293.18
รายได้เบ็ดเตล็ด	857,176.36
รายได้ค่าธรรมเนียมอื่น	648,035.00
รวมรายได้แผ่นดินที่จัดเก็บ	3,546,691.59
รายได้แผ่นดินนำส่งคลัง	(3,537,025.62)
	9,665.97
ปรับปรุงรายได้แผ่นดินรอนำส่งคลัง	9,665.97
	-

หมายเหตุที่ 22 ภาระผูกพัน

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีภาระผูกพันที่ต้องชำระเงินให้กับคู่สัญญาและผู้มีสิทธิรับเงินที่ยังไม่ถึงกำหนดการชำระเงิน ดังนี้

1. จำนวนสัญญาและจำนวนเงินที่ผูกพันกับเงินงบประมาณแต่ละปี ดังนี้

หน่วย : บาท		
ปีงบประมาณ	จำนวนสัญญา	จำนวนเงิน
2552	6	3,688,739.85
2553	5	8,514,000.00
2554	6	5,041,002.00
2555	7	923,840.00
	24	18,167,581.85

รวม

รายการเสมือนมีหนี้ผูกพันกับเงินงบประมาณแต่ละปี ประกอบด้วย :

2.1 ค่าตอบแทนประธานกรรมการ และกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในส่วนที่เกินจากการปรับแก้ไข โดยยกเลิกบัญชีค่าตอบแทนของประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติท้ายพระราชกฤษฎีกาค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการเดินทางของประธานกรรมการ กรรมการ และอนุกรรมการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.2545 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกฤษฎีกาค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการเดินทางของประธานกรรมการ กรรมการ อนุกรรมการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2548 และให้ใช้บัญชีค่าตอบแทนตามร่างพระราชกฤษฎีกาค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการเดินทางของประธานกรรมการ กรรมการ และอนุกรรมการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2556 ปัจจุบันอยู่ระหว่างการตรวจพิจารณาร่างอีกครั้งของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ดังนี้

ปีงบประมาณ 2549 ถึง 2553	จำนวน	2,339,453.61	บาท
ปีงบประมาณ 2554	จำนวน	690,360.00	บาท
ปีงบประมาณ 2555	จำนวน	690,360.00	บาท
		<u>3,720,173.61</u>	<u>บาท</u>

2.2 ค่าตอบแทนพิเศษข้าราชการรัฐสภาสำหรับปีงบประมาณ 2553 ที่ถูกระงับการจ่ายไว้ก่อนจำนวน 65,454.50 บาท ซึ่งต่อมาในคราวประชุมคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในฐานะองค์กรกลางการบริหารงานบุคคล (ก.ส.) ครั้งที่ 25/2556 เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2556 มีมติว่าข้าราชการดังกล่าวไม่มีสิทธิได้รับเงินค่าตอบแทนพิเศษ ตามระเบียบฯ เนื่องจากไม่มีการปฏิบัติราชการจริง ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2552 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2553 และสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้นำเงินจำนวนดังกล่าวส่งคืนคลังเป็นรายได้แผ่นดินแล้วเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2556

หมายเหตุที่ 23 อื่น ๆ

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้ทำบันทึกข้อตกลงการใช้ประโยชน์ในพื้นที่อาคารรัฐประศาสนภักดี (ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550) กับบริษัท ธนารักษ์พัฒนาสินทรัพย์ จำกัด บันทึกฉบับที่ 1/2551 ลงวันที่ 6 พฤษภาคม 2551 โดยมีพื้นที่การใช้ประโยชน์ภายในอาคารจำนวน 11,580 ตารางเมตร วงเงิน 1,964,630,098.08 บาท ประกอบด้วยค่าเช่าอาคาร จำนวน 771,956,011.44 บาท ค่าบริการ 1,157,934,086.64 บาท มีกำหนดเวลา 30 ปี นับแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2551 ถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2581 และค่าเช่าเฟอร์นิเจอร์ จำนวน 34,740,000.00 บาท มีกำหนดเวลา 5 ปี นับแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2551 ถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2556 เมื่อครบกำหนดเวลาดังกล่าว กรรมสิทธิ์ในอาคารและเฟอร์นิเจอร์ตามสัญญาจะตกเป็นกรรมสิทธิ์ของกรมธนารักษ์ กรณีครบกำหนดเวลาของการเช่าเฟอร์นิเจอร์ กรมธนารักษ์จะส่งมอบต่อให้กับสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อดูแลรักษาเฟอร์นิเจอร์

ภาคผนวก

รายงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เกี่ยวกับการปฏิบัติตามอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ
เสนอต่อ คณะกรรมการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติของสหประชาชาติ
เมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๕

องค์ประกอบด้านเชื้อชาติของประชากร

๑. ประเทศไทยมีประชากรประมาณ ๖๖ ล้านคน แต่ไม่มีข้อมูลประชากรแยกตามเชื้อชาติอย่างเป็นทางการ หน่วยงานของไทยไม่มีการจัดเก็บข้อมูลในมิติเชื้อชาติ ส่วนหนึ่งเป็นผลจากอดีตที่รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการผสมกลมกลืนระหว่างคนไทยกับคนเชื้อชาติอื่น ข้อมูลประชากรเชื้อชาติต่างๆ ในประเทศไทยที่ใช้กันอยู่จึงแตกต่างกันไปตามแหล่งข้อมูลที่อ้างอิง อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปอาจกล่าวได้ว่า ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไทยมีเชื้อสายไทย แต่มีประชากรที่มีเชื้อชาติอื่นที่สำคัญประกอบด้วย คนไทยเชื้อสายมลายู ประมาณร้อยละ ๓ ของประชากร โดยส่วนใหญ่อาศัยอยู่ใน ๔ จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย นอกจากนี้ ยังมีชาวเขาเผ่าต่างๆ ประมาณ ๙ แสนคน ซึ่งมักอาศัยอยู่ในพื้นที่สูงในภาคเหนือและภาคตะวันตกของประเทศ กลุ่มชาวเลในภาคใต้ (มอแกน มอแกลน และอูรักลาไวกัย) ประมาณ ๑๐,๐๐๐ คน และกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ในประเทศไทยมานานอีก ๒ กลุ่ม คือ ชาวกูย และมลาบรี ซึ่งมีประชากรรวมกันประมาณ ๔๐๐ คน

๒. นอกจากประชากรไทยกลุ่มต่างๆ ที่กล่าวถึงแล้ว ยังมีคนต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยอีกจำนวนหนึ่ง โดยคนต่างด้าวบางกลุ่มอยู่ในประเทศไทยโดยไม่มีสถานะใดๆ ตามกฎหมาย ทำให้เสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิบางประการ คนต่างด้าวในกลุ่มนี้ประกอบด้วย ผู้ที่อพยพเข้ามาจากประเทศเพื่อนบ้านและอยู่ในประเทศไทยมานานแล้ว (ประมาณ ๕๐๐,๐๐๐ คน) แรงงานต่างด้าวจาก พม่า ลาว และกัมพูชาที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยไม่ผ่านกระบวนการที่ถูกต้อง (ประมาณไม่ต่ำกว่า ๑.๒ ล้านคน) ผู้หนีภัยการสู้รบจากประเทศพม่าที่อาศัยอยู่ในค่ายตามแนวชายแดนไทย - พม่า (ประมาณ ๑.๑ แสนคน) คนไร้รัฐ/ไร้สัญชาติ และคนไทยพลัดถิ่น

มาตรการทั่วไปในการปฏิบัติตามอนุสัญญา

๓. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐ ได้รับรองความเสมอภาคของบุคคลและห้ามการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลด้วยเหตุต่างๆ รวมถึงความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ และภาษา อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่ห้ามการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ โดยเฉพาะกฎหมายที่มีอยู่ที่สามารถนำมาปรับใช้ได้ เช่น ประมวลกฎหมายอาญา แต่กฎหมายดังกล่าวจำกัด

เฉพาะการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในขณะที่รัฐภาคีมีพันธกรณีต้องป้องกันการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติโดยบุคคลหรือองค์กรอื่นๆ ด้วย กฎหมายที่มีอยู่จึงอาจไม่เพียงพอให้ไทยปฏิบัติตามพันธกรณีได้อย่างครบถ้วน

๔. ประเทศไทยได้ตั้งข้อสงวนในข้อ ๔ ของอนุสัญญาฯ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ข้อมูลว่าเนื่องจากในขณะที่ไทยพิจารณาเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฯ เป็นช่วงที่มีการพิจารณาเสนอร่างกฎหมายว่าด้วยการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อบุคคลซึ่งจะมีเนื้อหาครอบคลุมสาระสำคัญของบทบัญญัติอนุสัญญาฯ ในข้อ ๔ อย่างไรก็ดี ในที่สุดมิได้มีการเสนอร่างกฎหมายดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ รัฐบาลควรเร่งการประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ควรจะมีบทบัญญัติห้ามการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติโดยองค์กรหรือบุคคลอื่นนอกเหนือจากองค์กรของรัฐตามดังที่ได้ระบุไว้ในอนุสัญญาฯ ข้อ ๒ และห้ามการโฆษณาหรือกระตุ้นให้เกิดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติตามข้อ ๔ ของอนุสัญญาฯ นอกจากนี้ รัฐควรมีแผนในการทบทวนกฎหมายเพื่อประกันว่าประเทศไทยจะสามารถปฏิบัติตามพันธกรณีได้ตามเจตนารมณ์ของอนุสัญญาฯ ซึ่งจะนำไปสู่การยกเลิกข้อสงวนในข้อ ๔ เพื่อให้เป็นไปตามคำมั่นที่ประเทศไทยแถลงต่อคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติโดยสมัครใจ ภายใต้กระบวนการ Universal Periodic Review (UPR) ทั้งนี้ ในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) และองค์กรภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมด้วย

๕. รัฐบาลได้จัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติระยะ ๕ ปี ฉบับที่ ๒ ที่ครอบคลุมระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๕๖ เพื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน โดยกำหนดเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ไว้ ๔ ประการ คือ (๑) การป้องกันการละเมิดสิทธิ (๒) การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างมีประสิทธิภาพ (๓) การพัฒนากฎหมายและกลไกทางกฎหมาย และ (๔) การพัฒนาศักยภาพขององค์กรเครือข่าย แผนดังกล่าวได้ระบุประชากรที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์และกลุ่มเชื้อชาติต่างๆ ได้แก่ คนไร้รัฐ แรงงานต่างด้าว และผู้ลี้ภัย เป็นกลุ่มเป้าหมายที่ควรได้รับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิในด้านต่างๆ เช่น ด้านการศึกษา ด้านอาชีพและแรงงาน ด้านสาธารณสุข ด้านที่อยู่อาศัย และด้านกระบวนการยุติธรรม โดยได้ระบุว่า ควรมีการทบทวนกฎหมายเพื่อห้ามการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในเรื่องต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญา CERD แต่ในการดำเนินการในส่วนอื่นๆ ไม่ได้กำหนดมาตรการไว้ชัดเจนสำหรับให้หน่วยงานนำไปปฏิบัติ มีเพียงแนวทางกว้างๆ เท่านั้น กสม. ทราบว่าการปฏิบัติตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ ยังคงมีข้อจำกัดในทางปฏิบัติอยู่มาก ทั้งเรื่องอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานติดตาม การขาดความเข้าใจของหน่วยปฏิบัติ ตลอดจนการจัดสรรงบประมาณ

ข้อเสนอแนะ รัฐบาลควรปรับปรุงกลไกที่มีอยู่ให้สามารถติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้อย่างเป็นระบบและลดปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการตามแผน และในการจัดทำแผนระยะต่อไป ควรระบุรายละเอียดของมาตรการต่างๆ เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ในแต่ละด้าน และทำให้เกิดการปฏิบัติตามแผนอย่างจริงจัง

๖. ไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฯ เมื่อเดือนมกราคม ๒๕๔๖ แต่รัฐบาลไม่ได้กำหนดหน่วยงานหลักที่จะทำหน้าที่ประสานงานและติดตามการปฏิบัติตามอนุสัญญาในภาพรวม จนกระทั่งเมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๔๗ จึงได้มอบหมายให้กระทรวงยุติธรรมเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการตามพันธกรณีในอนุสัญญาฯ ต่อมา เมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๕๐ กระทรวงยุติธรรมได้ตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ เพื่อรับผิดชอบกำกับดูแลการดำเนินการและจัดทำรายงานการปฏิบัติตามอนุสัญญาตามพันธกรณีของอนุสัญญา อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานที่ผ่านมาเน้นการจัดทำรายงานการปฏิบัติตามอนุสัญญาและการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักการของอนุสัญญา แต่ไม่ปรากฏว่า คณะกรรมการได้มีการดำเนินการเพื่อกำกับดูแลการปฏิบัติตามพันธกรณีในภาพรวม อย่างไรก็ตาม การขาดกระบวนการติดตามการปฏิบัติตามอนุสัญญาอย่างเป็นระบบ จะทำให้รัฐไม่สามารถทราบถึงปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการตามอนุสัญญาได้

๗. ไทยไม่ได้ทำคำแถลงยอมรับอำนาจคณะกรรมการประจำอนุสัญญาในการรับเรื่องร้องเรียนจากปัจเจกบุคคลตามข้อ ๑๔ ของอนุสัญญา โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเห็นว่า ไทยมีกลไกภายในที่จะรับเรื่องร้องเรียนการไม่ปฏิบัติตามอนุสัญญาได้อยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม หากไทยเห็นว่ากลไกภายในประเทศที่มีอยู่สามารถแก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็ไม่น่าเป็นกังวลต่อการยอมรับอำนาจของคณะกรรมการประจำอนุสัญญาในการรับเรื่องร้องเรียนแต่อย่างใด ทั้งนี้ กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งความแตกต่างทางเชื้อชาติในประเทศไทย ซึ่งจะได้กล่าวถึงในรายงานฉบับนี้ในหัวข้อที่เกี่ยวข้องต่อไป

ข้อเสนอแนะ รัฐบาลควรจะมีมอบหมายให้หน่วยงานแห่งใดแห่งหนึ่งหรืออาจเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการส่งเสริมการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบที่รัฐบาลโดยกระทรวงยุติธรรมจัดตั้งขึ้น ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบกำกับดูแลการดำเนินการตามพันธกรณีในอนุสัญญา นอกจากนี้ คณะกรรมการควรจัดทำแผนเพื่อติดตามการปฏิบัติตามอนุสัญญาฯ อย่างครอบคลุม รวมทั้งควรให้อำนาจแก่หน่วยงานที่ว่าหรือแก่คณะกรรมการฯ อย่างเหมาะสม เพื่อให้สามารถกำกับให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามแผนดังกล่าว โดยสามารถให้ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับนโยบายและมาตรการ

เพื่อจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติและเพื่อส่งเสริมสมานฉันท์ระหว่างคนเชื้อชาติต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย นอกจากนี้ รัฐบาลควรพิจารณาทบทวนเรื่องการยอมรับอำนาจของ คณะกรรมการประจำอนุสัญญาฯ ในการรับเรื่องราวร้องเรียนจากปัจเจกชน ตามข้อ ๑๔ ของอนุสัญญาฯ ด้วย

กลุ่มชาติพันธุ์

คนไทยเชื้อสายมลายู

๘. ประชากรไทยที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นกลุ่มที่เสี่ยงต่อการถูกเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ มี ๓ กลุ่ม ได้แก่ คนไทยเชื้อสายมลายู ชาวเขา และกลุ่มชาติพันธุ์อื่น เช่น ชาวเล เป็นต้น คนไทยเชื้อสายมลายูส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาคใต้ของประเทศไทย โดยเฉพาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เป็นพื้นที่ติดต่อกับประเทศมาเลเซีย ได้แก่ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส คนไทยกลุ่มนี้นับถือศาสนาอิสลามและใช้ภาษาดั้งเดิมของตน คือ ภาษามลายูท้องถิ่น ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ ทำให้รัฐบาลประกาศใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่รัฐ ทั้งที่เป็นทหารและพลเรือนในการรักษาความสงบเรียบร้อย รวมถึงอำนาจในการจับกุมและคุมขังบุคคลไว้อย่างค่อนข้างกว้างขวางและคลุมเครือ การใช้กฎหมายพิเศษดังกล่าวมีผลกระทบต่อคนไทยเชื้อสายมลายูที่เป็นมุสลิมค่อนข้างมาก เนื่องจากคนไทยมลายูบางกลุ่มบางพวกมักถูกเจ้าหน้าที่รัฐสงสัยว่าให้การสนับสนุนหรือมีส่วนร่วมในกระบวนการก่อความไม่สงบ องค์การภาคประชาสังคมให้ข้อมูลว่าชาวไทยมุสลิมมักถูกเลือกปฏิบัติในการบังคับใช้กฎหมายโดยถูกตรวจค้น เช่น ที่ด่านของเจ้าหน้าที่หรือก่อนเข้าสถานที่ราชการมากกว่าประชาชนทั่วไป

๙. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ในฐานะองค์กรตรวจสอบเจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐที่มีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ได้รับเรื่องราวร้องเรียนเกี่ยวกับการใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรมของเจ้าหน้าที่รัฐในจังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องราวร้องเรียนเกี่ยวกับการทรมานผู้ที่ต้องสงสัยว่าเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ความไม่สงบ โดย กสม. ชุดปัจจุบันได้ทำการตรวจสอบเรื่องราวร้องเรียนเกี่ยวกับการกระทำความผิดตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ - ๒๕๕๔ รวมทั้งสิ้น ๕๗ คำร้อง และพบว่า ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการทรมานส่วนใหญ่มักเป็นผู้ต้องสงสัยที่เป็นชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายู โดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงบางคนมีทัศนคติเชิงลบต่อกลุ่มบุคคลดังกล่าว และ กสม. ได้มีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีมาตรการเพื่อป้องกันการกระทำที่จะเป็นการละเมิดสิทธิ และจัดเงื่อนไขที่สร้างความไม่เป็นธรรมให้แก่ประชาชนในพื้นที่

๑๐. สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติให้ข้อมูลว่า การบังคับใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงยังมีความจำเป็นในการสืบสวนสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐาน และติดตามผู้ก่อเหตุเนื่องจากการใช้กฎหมายปกติมีข้อจำกัด แต่การใช้อำนาจตามกฎหมายพิเศษเจ้าหน้าที่จะใช้เท่าที่จำเป็น เพื่อลดผลกระทบต่อประชาชนและพร้อมจะยกเลิกการใช้กฎหมายดังกล่าวเมื่อสถานการณ์คลี่คลายลง อย่างไรก็ตามก็ยังมีรายงานว่า ประชาชนในพื้นที่ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม ได้มีองค์กรภาคประชาสังคมทำการศึกษเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายของคดีด้านความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ผ่านการพิพากษาของศาลชั้นต้น ระหว่างปี ๒๕๕๓-๒๕๕๔ จำนวน ๑๐๐ คดี พบว่ามีถึง ๗๒ คดีที่ศาลสั่งยกฟ้องเพราะพยานหลักฐานไม่เพียงพอ สะท้อนให้เห็นว่า กระบวนการจับกุมผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดอาจยังไม่มีประสิทธิภาพดีพอ นอกจากนี้ ผู้ที่ถูกจับมักไม่มีเงินประกันตัวระหว่างพิจารณาคดีจึงต้องถูกคุมขังจนกว่าคดีจะเสร็จสิ้น ซึ่งใช้เวลาประมาณ ๒ - ๓ ปี มีผลกระทบต่อเด็กและสตรีที่อยู่ในความอุปการะของผู้ถูกคุมขัง

๑๑. คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) ซึ่งได้รับการจัดตั้งโดยรัฐบาลเมื่อปี ๒๕๔๘ เพื่อเสนอแนะนโยบายและมาตรการในการสร้างสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้วิเคราะห์ปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่า มีสาเหตุสำคัญประการหนึ่งเกิดจากการที่ประชาชนในพื้นที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในการบังคับใช้กฎหมาย เช่น การใช้อำนาจตรวจค้นหรือบังคับให้ผู้ต้องสงสัยมาให้ถ้อยคำต่อเจ้าหน้าที่โดยไม่เป็นไปตามหลักของกฎหมาย การควบคุมตัวเกินกว่าที่กฎหมายให้อำนาจการไม่เคารพสิทธิของผู้ต้องหา เช่น สิทธิในการมีทนายและผู้ที่ตนไว้วางใจร่วมอยู่ด้วยในระหว่างการสอบสวน การใช้อำนาจนอกกฎหมาย เช่น การลักพาตัว เป็นต้น ซึ่งแม้ปัญหาดังกล่าวจะเกิดในพื้นที่อื่นๆ ด้วย แต่มิได้มีลักษณะที่เกิดขึ้นบ่อยและกว้างขวางเท่าในเขตที่มีชาวไทยเชื้อสายมลายูที่เป็นมุสลิมอาศัยอยู่เป็นกลุ่มประชากรหลัก นอกจากนั้น การที่ปัญหาดังกล่าวเกิดในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีบริบททางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม ภาษา และชาติพันธุ์ที่แตกต่างไปจากพื้นที่อื่นของประเทศทำให้เกิดความรู้สึกในหมู่ชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม

๑๒. ในส่วนของข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการกระทำทารุณของเจ้าหน้าที่ภายหลังจากการตรวจสอบคำร้อง จำนวน ๕๗ คำร้องแล้ว กสม. ได้ติดตามผลการดำเนินการตามมาตรการแก้ไขปัญหามาใน ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านกฎหมาย ๒) ด้านสิทธิมนุษยชนศึกษา ๓) ด้านกลไกการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ๔) ด้านกระบวนการยุติธรรม และ ๕) ด้านการเยียวยา รวมทั้งติดตามการดำเนินการตามข้อเสนอแนะเป็นระยะและพบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความกระตือรือร้นมากขึ้นในการดำเนินการแก้ไขปัญหานั้นนำไปสู่การลดเงื่อนไขความไม่เป็นธรรมซึ่งปรากฏชัดเจนเป็นรูปธรรมหลายประการ ส่วนมาตรการแก้ไขปัญหบางประการอยู่ในขั้นการพิจารณาดำเนินการในขั้นนี้ หน่วยงานต่างๆ ภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค ๔ ส่วนหน้า ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งหน่วยงานทุกฝ่ายกำลังดำเนินการความพยายามเร่งรัดในส่วนที่

ความเข้าใจร่วมกันอย่างเต็มที่เพื่อเป็นการปกป้อง ส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งอำนวยความสะดวกให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ของ กสม. ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้เข้าไปพบผู้เสียหายที่อยู่ในความควบคุมของหน่วยงานความมั่นคงในพื้นที่

ข้อเสนอแนะ การบังคับใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้ประกาศใช้บังคับยาวนานดังเช่นกฎหมายปกติมีผลกระทบต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูซึ่งเป็นชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ ทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูรู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมจากรัฐ โดยเฉพาะการถูกปิดล้อม ตรวจค้น จับกุม และคุมขังโดยใช้อำนาจตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง ดังนั้น รัฐต้องตระหนักถึงเรื่องนี้อย่างจริงจังและให้ดำเนินการความพยายามที่จะดัดใช้กฎหมายพิเศษลงในบางพื้นที่ หรือลดระดับการใช้กฎหมายพิเศษ เช่น ลดการใช้พระราชบัญญัติกฎอัยการศึกเป็นพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือลดการใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินเป็นพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (เช่นที่ได้ดำเนินการใน ๔ อำเภอของจังหวัดสงขลา คือ จะนะ นาทวี เทพา และสะบ้าย้อย และรวมไปถึงอำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี) หากรัฐยังจำเป็นต้องใช้กฎหมายดังกล่าว รัฐควรยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายบางมาตราในส่วนที่เกี่ยวกับการค้น การตั้งข้อหา การจับกุม การควบคุมตัวผู้ต้องหา และการสอบสวนคดีโดยใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐที่รัดกุม และให้ความคุ้มครองสิทธิแก่ผู้ถูกกล่าวหาที่เป็นไปตามมาตรฐานระหว่างประเทศมากกว่าแทน การยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายพิเศษในมาตราดังกล่าว จะช่วยลดเงื่อนไขที่กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบนำมาอ้างในการก่อความรุนแรงในพื้นที่ นอกจากนี้ การสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นต่อการอำนวยความยุติธรรมเป็นสิ่งจำเป็น โดยหากเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำผิดกฎหมายจะต้องมีมาตรการลงโทษ ทั้งทางอาญา ทางแพ่ง และทางวินัยอย่างเคร่งครัด

๑๓. นอกเหนือจากความไม่เป็นธรรมในการบังคับใช้กฎหมายแล้ว การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐขาดความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาและศาสนาอิสลามซึ่งเป็นศาสนาที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูนับถือ เป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งของปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยทั่วไป ชาวไทยเชื้อสายมลายูใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในชีวิตประจำวัน จึงมีปัญหาในการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งใช้ภาษาไทยเป็นภาษาทางการ นอกจากนี้ การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐขาดความรู้เกี่ยวกับหลักปฏิบัติและวิถีชีวิตตามหลักศาสนาอิสลาม อาจทำให้ชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูไม่ได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมและเหมาะสมจากรัฐ ทำให้เกิดความไม่พอใจและไม่ให้ความร่วมมือกับรัฐ

ข้อเสนอแนะ รัฐบาลควรพิจารณาดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กอส. ที่ให้มีการให้ความรู้เกี่ยวกับลักษณะพิเศษของจังหวัดชายแดนภาคใต้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐก่อนที่จะลงไปปฏิบัติงานในพื้นที่ รวมทั้ง เสนอให้มีการประกาศให้ภาษามลายูปัตตานีเป็นภาษาทำงานเพิ่มเติมอีกภาษาหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้

๑๔. สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติได้ให้ข้อมูลว่า รัฐบาลได้จัดทำนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๗ โดยในกระบวนการจัดทำนโยบายดังกล่าวได้เปิดให้ภาคประชาสังคมและภาคประชาชนทั้งในและนอกพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ข้อมูลและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งข้อเสนอแนะของ กอส. ช่างต้น และรัฐบาลได้เสนอนโยบายดังกล่าวเพื่อให้รัฐสภาให้ความเห็นชอบเมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๕๕ นโยบายมีกรอบแนวคิดที่ตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างความเป็นธรรมให้แก่ประชาชนในพื้นที่ โดยยึดหลักนิติรัฐและเคารพหลักสิทธิมนุษยชน เช่น มีการพัฒนากลไกเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน มีการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐให้อยู่ในกรอบของกฎหมายอย่างเคร่งครัด และมีความจริงจังในการสอบสวน และลงโทษผู้กระทำความผิดหรือปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อขจัดวัฒนธรรมการไม่ต้องรับผิดชอบ นอกจากนี้ นโยบายยังได้คำนึงถึงความสำคัญของการเคารพวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ทางศาสนาและวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ จึงนับได้ว่า นโยบายในการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของรัฐบาลได้มุ่งจัดการกับปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขสำคัญของเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น แต่การแปลงนโยบายดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติยังเป็นความท้าทายสำคัญ รัฐบาลควรกำหนดมาตรการทั้งด้านกฎหมายและการบริหาร ตลอดจนมาตรการทางสังคมและการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผล และหน่วยงานต่างๆ และภาคประชาสังคมควรมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายดังกล่าวต่อไป

๑๕. รัฐบาลได้มีมาตรการเพื่อช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยเชื้อสายมลายูเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ แต่การดำเนินมาตรการดังกล่าวกลับทำให้ชาวไทยพุทธในพื้นที่รู้สึกว่าการปฏิบัติที่เป็นธรรม

๑๖. ในส่วนของการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กสม. ได้รับข้อมูลว่า ยังมีความล่าช้า มีองค์กรภาคประชาสังคมให้ข้อมูลว่าเอกสารที่ใช้ประกอบการจ่ายเงินเยียวยาจะต้องได้รับการรับรองโดยเจ้าหน้าที่ ๓ ฝ่าย (ทหาร ฝ่ายปกครอง และตำรวจ) แต่โดยที่เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่มีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนเป็นระยะๆ จึงทำให้ยากต่อการติดตามตัวเจ้าหน้าที่ที่มลายนามในเอกสารและทำให้ประชาชนไม่สามารถรับเงินเยียวยาได้ การที่นโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เพิ่งได้รับความเห็นชอบ เมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๕๕ ได้กำหนดที่จะพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการเยียวยาให้มีประสิทธิภาพและรวดเร็วมากขึ้น สะท้อนให้เห็นว่า

การเยียวยาแก่ผู้ได้รับผลกระทบที่ผ่านมามีปัญหาความล่าช้าและจำเป็นต้องได้รับการแก้ไข นอกจากนี้ กรณีที่คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมือง เมื่อปี ๒๕๕๓ ได้ส่งผลให้มีการพิจารณาหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเยียวยาในกรณีจังหวัดชายแดนภาคใต้เพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะ รัฐบาลควรเร่งจัดทำแผนเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนานโยบาย การบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๗ ที่เพิ่งได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา เมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๕๕ ไปปฏิบัติ และควรกำหนดให้มีกลไกในการติดตามและประเมินผลอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการเร่งรัดคดีความเหตุการณ์ที่เป็นข้อสงสัยของประชาชน การนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมโดยเร็ว การส่งเสริมหลักนิติรัฐโดยการติดตามตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐให้อยู่ในกรอบของกฎหมายอย่างเคร่งครัด การเร่งรัดกระบวนการเยียวยาแก่ผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์รุนแรงโดยยึดหลักความเท่าเทียมและไม่เลือกปฏิบัติ การเคารพวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายู และการปรับปรุงการสื่อสารระหว่างรัฐกับประชาชนในพื้นที่โดยใช้ภาษามลายูท้องถิ่นควบคู่กับภาษาไทย นอกจากนี้ ในการดำเนินมาตรการพิเศษเพื่อส่งเสริมให้ชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูได้เข้าถึงสิทธิต่างๆ อย่างเท่าเทียม รัฐควรใช้ความระมัดระวังไม่สร้างความรู้สึกรังเกียจ รวมทั้งควรมีมาตรการทางสังคมและการศึกษาเพื่อสร้างความกลมเกลียวระหว่างชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูกับชาวไทยพุทธในพื้นที่ให้มากขึ้น ส่วนการพิจารณาหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเยียวยาในกรณีจังหวัดชายแดนภาคใต้เพิ่มเติม รัฐควรยึดหลักการว่า ผู้ได้รับผลกระทบที่อยู่ในสถานะและเงื่อนไขเดียวกัน ควรได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน

ชาวเขา

๑๗. คำว่า “ชาวเขา” ในประเทศไทยใช้สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ที่มักจะย้ายถิ่นที่อยู่ในบริเวณเส้นแบ่งเขตพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน รัฐบาลไทยจึงกำหนดเงื่อนไขการย้ายถิ่นที่อยู่ไว้เมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๒๘ เพื่อบังคับว่าผู้ใดบ้างมีสิทธิที่จะอยู่อาศัยในประเทศไทย จึงมีทั้งกลุ่มที่อพยพเข้ามาอาศัยก่อนปี พ.ศ. ๒๕๒๘ และกลุ่มที่อพยพเข้ามาภายหลัง รัฐบาลมีความพยายามที่จะแก้ปัญหาโดยรับรองสถานภาพทางกฎหมายของกลุ่มที่อพยพเข้ามาก่อนปี พ.ศ. ๒๕๒๘ ตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล พ.ศ. ๒๕๔๘ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้สำรวจและขึ้นทะเบียนประชากรกลุ่มนี้แล้ว มีจำนวนประมาณ ๕.๖ แสนคน ส่วนกลุ่มที่อพยพเข้ามาภายหลังมีประมาณ ๑.๒ แสนคน รัฐบาลมีนโยบายให้สถานะเป็นผู้เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายหรือได้สัญชาติไทยตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด อย่างไรก็ตาม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ข้อมูลว่านโยบายดังกล่าวทำให้เกิดการลักลอบเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเพื่อให้ได้รับสถานะ จึงจำเป็นต้องมีการตรวจสอบพิสูจน์ตัวบุคคลก่อนเพื่อป้องกันบุคคล

แอบแฝงมาขอรับสถานะ แม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายในการแก้ไขปัญหาบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎรตั้งแต่ปี ๒๕๔๘ แต่การดำเนินงานค่อนข้างมีความล่าช้าเนื่องจากกระบวนการตรวจสอบพิสูจน์ประวัติบุคคลก่อนให้สถานะมีความซับซ้อนและใช้เวลานานเพราะรัฐยังมีข้อห่วงกังวลในเรื่องของความมั่นคง อย่างไรก็ตาม ความล่าช้าดังกล่าวจะทำให้ผู้มีคุณสมบัติที่จะได้รับสถานะได้รับผลกระทบในการดำรงชีวิตค่อนข้างมาก เนื่องจากการมีสถานะทางทะเบียนราษฎรเป็นเงื่อนไขสำคัญในการเข้าถึงสิทธิต่างๆ

๑๘. ในการให้สถานะชาวเขาตามยุทธศาสตร์ดังกล่าว องค์การภาคประชาสังคมให้ข้อมูลว่ายังมีความล่าช้าและมีปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวกับการสื่อสาร เนื่องจากชาวเขาจำนวนมากไม่รู้ภาษาไทยดีพอทำให้เข้าไม่ถึงข้อมูลข่าวสาร รวมถึงไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนในการยื่นขอสถานะ นอกจากนี้ ยังมีปัญหาการทุจริตโดยเจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่นเรียกรับผลประโยชน์จากการยื่นขอสถานะ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติให้ข้อมูลว่า ในระหว่างดำเนินการกำหนดสถานะ บุคคลเหล่านี้จะได้รับการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานทั้งด้านการศึกษา การทำงาน และการสาธารณสุข อย่างไรก็ตาม องค์การพัฒนาเอกชนที่ทำงานในพื้นที่ให้ข้อมูลว่า ชาวเขาที่อยู่ระหว่างการขอรับสถานะประสบปัญหาอุปสรรคในการได้รับบริการจากรัฐ ทั้งการศึกษาและการบริการด้านสุขภาพ รวมทั้งถูกจำกัดเสรีภาพในการเดินทางเนื่องจากทางการไทยจำกัดให้ชาวเขาที่ยังไม่ได้สถานะอยู่ในพื้นที่ที่กำหนด หากต้องการเดินทางออกนอกพื้นที่ ต้องขออนุญาตหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อน

ข้อเสนอแนะ รัฐควรปรับปรุงวิธีการบริหารจัดการเรื่องการพิสูจน์ประวัติบุคคลเพื่อเร่งรัดกระบวนการให้สถานะแก่ชาวเขา ตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล พ.ศ. ๒๕๔๘ รวมทั้งแก้ไขปัญหาเรื่องการให้ข้อมูลข่าวสารโดยใช้ภาษาท้องถิ่นหรือภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ในการสื่อสารกับผู้เข้าข่ายได้รับสถานะและกำกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อย่างใกล้ชิดเพื่อป้องกันการทุจริตของเจ้าหน้าที่ทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับท้องถิ่น และในขณะที่อยู่ระหว่างการยื่นขอสถานะ รัฐควรมีมาตรการเพื่อดูแลให้คนกลุ่มนี้ได้รับการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานที่จำเป็น

๑๙. ในด้านสิทธิการศึกษา แม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายให้เด็กที่มีปัญหาสถานะทางทะเบียนราษฎรเข้าเรียนในสถานศึกษาของรัฐได้ แต่องค์การภาคประชาสังคมให้ข้อมูลว่า ยังมีชาวเขาที่ไม่ได้รับสัญชาติไทยหรือมีปัญหาสถานะประสบปัญหาในการเข้าเรียนในสถานศึกษา เนื่องจากโรงเรียนไม่ได้รับจัดสรรงบประมาณรายหัวจากรัฐสำหรับเด็กที่ไม่มีเอกสารแสดงสถานะ ในบางโรงเรียนครูต้องเรียกรับเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษา บางครั้งเด็กไม่ได้รับประทานอาหารกลางวัน นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเด็กพูดภาษาถิ่นไม่เข้าใจภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาทางการที่ใช้ในการเรียนการสอน จึงมีปัญหาในการสื่อสาร

ข้อเสนอแนะ ในด้านสิทธิการศึกษา แม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายให้เด็กที่มีปัญหาสถานะทางทะเบียนราษฎรเข้าเรียนในสถานศึกษาของรัฐและได้มีหนังสือชักชวนความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวไปยังสถานศึกษาในความรับผิดชอบแล้ว แต่มาตรการดังกล่าวยังไม่เพียงพอและยังมีความจำเป็นที่โรงเรียนปฏิเสธไม่รับเด็กที่มีปัญหาสถานะเข้ารับการศึกษ รัฐจึงควรมีมาตรการด้านการบริหาร รวมถึงการปรับระบบการจัดสรรงบประมาณเพื่อประกันว่า โรงเรียนที่รับเด็กที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎรเข้าเรียนระหว่างปีงบประมาณจะได้รับจัดสรรเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษาของเด็กเพิ่มเติมอย่างเพียงพอ นอกจากนี้ รัฐควรส่งเสริมการศึกษาโดยใช้ภาษาถิ่นในโรงเรียนในบางพื้นที่ด้วย

๒๐. ในเรื่องของการจดทะเบียนเกิด ชาวเขายังไม่ทราบถึงความสำคัญของการจดทะเบียนเกิดและการมีเอกสารหลักฐานทางทะเบียนเพื่อเข้าถึงสิทธิต่างๆ เช่น เด็กที่ไม่มีบัตรประจำตัวไม่สามารถเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ บางกรณีเจ้าหน้าที่ไม่รับแจ้งเกิดหรือไม่ออกเอกสารหลักฐานให้ ทั้งที่มาจากรอคอบครัวเดียวกันโดยไม่ทราบเหตุผลชัดเจน การที่ชนเผ่าอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ทำให้เข้าไม่ถึงข้อมูลต่างๆ เมื่อถูกละเมิดสิทธิก็ไม่รู้ว่าจะร้องเรียนกับใคร เจ้าหน้าที่ของรัฐบางคนขาดความกระตือรือร้นที่จะให้ข้อมูลแก่ชนเผ่า

๒๑. สำหรับชาวเขาที่ได้สัญชาติไทยหรือสถานะตามกฎหมายแล้ว มีรายงานว่ามักถูกเจ้าหน้าที่รัฐเรียกเพื่อตรวจสอบบัตรแสดงตน และชาวเขาที่ได้รับสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติไม่ได้รับสิทธิทางการเมืองบางประการเท่าเทียมกับบุคคลที่มีสัญชาติไทยโดยการเกิด กล่าวคือ ผู้ที่ได้รับสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติจะต้องได้สัญชาติไทยมาแล้วไม่น้อยกว่า ๕ ปี จึงจะมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในการเลือกตั้งทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ส่วนผู้ที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภา หรือผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิดเท่านั้น ทำให้ผู้ที่เป็นคนไทยโดยการแปลงสัญชาติไม่สามารถมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นได้ แม้จะอาศัยอยู่ในประเทศไทยมานานแล้ว

ข้อเสนอแนะ รัฐควรดำเนินการให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ทั้งส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ให้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งควรบรรจุเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ไว้ในหลักสูตรการศึกษาตั้งแต่ระดับประถม เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเทศ ในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งและลงสมัครรับเลือกตั้ง รัฐควรพิจารณาทบทวนกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาให้สิทธิดังกล่าวแก่ผู้ที่มีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติในบางกรณี หากไม่กระทบต่อความมั่นคงของรัฐ

๒๒. ชาวเขาและกลุ่มชาติพันธุ์อื่นมักได้รับผลกระทบจากพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ ที่ให้รัฐสามารถกำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมเป็นเขตอุทยานแห่งชาติได้ และห้ามบุคคลเข้าไปครอบครองที่ดินหรือทำประโยชน์ แต่ในการดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าว มีหลายกรณีที่รัฐประกาศเขตอุทยานโดยไม่ได้นำถึงข้อเท็จจริงว่า มีประชาชนอาศัยในพื้นที่ดังกล่าวมาก่อน ทำให้ประชาชนเหล่านั้นกลายเป็นผู้บุกรุกป่าและได้รับความเดือดร้อนจากการถูกขับไล่ออกจากพื้นที่ ไม่มีที่ดินทำกิน ปัญหาที่เกิดขึ้นมีผลกระทบต่อชาวเขาค่อนข้างมากเนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีวิถีชีวิตพึ่งพิงอยู่กับป่า และมีกรณีที่เจ้าหน้าที่เผาทำลายทรัพย์สินของชาวเขาด้วย เช่น การเผาสวนลิ้นจี่ของชาวม้งที่อำเภอปัว จังหวัดน่าน เมื่อปี ๒๕๔๒ ทำให้ชาวม้งดังกล่าวได้รับความเดือดร้อน และล่าสุดเมื่อปี ๒๕๕๔ เจ้าหน้าที่รัฐได้ขับไล่ชาวกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน โดยเผาบ้านและยังขังชาวกะเหรี่ยงด้วย

๒๓. แม้ว่าคณะรัฐมนตรีจะเคยมีมติ เมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๔๑ วางแนวทางในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดจากการประกาศเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ทับซ้อนที่อยู่อาศัย/ทำกินของประชาชน โดยให้มีการพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินในบริเวณนั้นก่อน หากพิสูจน์พบว่าราษฎรอยู่อาศัย/ทำกินมาก่อนและไม่เป็นพื้นที่ที่จะมีผลกระทบต่อระบบนิเวศ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องออกเอกสารเพื่อให้ราษฎรอยู่อาศัย/ทำกินต่อไปได้ แต่ถ้าเป็นพื้นที่ล่อแหลมคุกคามต่อระบบนิเวศ ให้เคลื่อนย้ายราษฎรออกจากบริเวณนั้นโดยให้หน่วยงานหาพื้นที่ที่เหมาะสมรองรับการเคลื่อนย้ายต่อไป แต่กรณีที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นว่ามติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างจริงจัง มีรายงานว่าชาวเขาที่ถูกจับกุมในข้อหาบุกรุกป่าบางคนเสียชีวิตในระหว่างถูกควบคุมตัว ซึ่งหากพิจารณาจากมติคณะรัฐมนตรีข้างต้น หน่วยงานไม่ควรดำเนินคดีกับชาวเขาที่ทำกินในพื้นที่ป่าสงวน แต่ควรจัดหาพื้นที่ที่เหมาะสมให้ราษฎรในการอยู่อาศัยและประกอบอาชีพให้กับชาวเขากลุ่มนี้ อย่างไรก็ตาม มีกรณีที่รัฐบาลได้ช่วยเหลือชดเชยความเสียหายที่เกิดจากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ คือ การจ่ายเงินชดเชยให้แก่ชาวม้งที่อำเภอปัว หลังจากมีการพิสูจน์แล้วว่าชาวม้งได้ครอบครองอาศัยทำกินในพื้นที่ป่ามาก่อน โดยรัฐบาลได้จ่ายเงินชดเชยให้ชาวม้ง ๑๑๔ ราย จำนวน ๑๕๓ ล้านบาท ในปี ๒๕๕๔ ส่วนกรณีของชาวกะเหรี่ยงที่แก่งกระจานนั้น ไม่มีความชัดเจนว่าได้มีการพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินก่อนหรือไม่

๒๔. นอกจากนี้ ชาวเขาที่อาศัยในป่าอนุรักษ์ยังได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างจากคนไทย เนื่องจากชาวเขามักถูกมองว่าพัวพันกับการค้ายาเสพติดและการตัดไม้ทำลายป่า และเจ้าหน้าที่มักเข้าตรวจค้นบ้านหรือนำกำลังไปล้อมจับ โดยเฉพาะผู้ที่เป็นคู่กรณีกับเจ้าหน้าที่รัฐ ในขณะที่ชาวม้งและชาวกะเหรี่ยงถูกขับไล่ออกจากพื้นที่ แต่ในกรณีของผู้ที่บุกรุกป่าวังน้ำเขียวที่ปรากฏเป็นข่าว เมื่อปี ๒๕๕๔ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนายทุนที่เข้าไปสร้างรีสอร์ท เจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๔๑ โดยเข้าไปถ่ายภาพเพื่อสำรวจข้อมูลการครอบครองที่ดินก่อนดำเนินการฟ้องคดีตามกฎหมาย ทั้งนี้ จนถึงปัจจุบันยังไม่มีรายงานว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการต่อผู้บุกรุกป่าวังน้ำเขียวแล้วหรือไม่อย่างไร

ข้อเสนอแนะ ปัญหาสิทธิในที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินเป็นปัญหาสำคัญสำหรับชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยในพื้นที่ป่ามาแต่เดิม ก่อนการประกาศเขตป่าสงวนและอุทยานแห่งชาติ กรม. ตระหนักถึงความจำเป็นในการอนุรักษ์ป่าซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ แต่รัฐควรมีวิธีแก้ไขปัญหาคำนึงถึงสิทธิของชุมชนที่อาศัยอยู่เดิม ที่จะมีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล และยั่งยืน ซึ่งเป็นสิทธิที่ได้รับการรับรองไว้ในมาตรา ๖๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และในการบังคับใช้กฎหมายป่าสงวนและอุทยานแห่งชาติ รัฐควรดำเนินการตามกฎหมายโดยไม่เลือกปฏิบัติต่อกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกำกับดูแลให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามมติของคณะรัฐมนตรี เมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๕๑ที่กำหนดให้มีการพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินในบริเวณนั้นก่อน หากพิสูจน์พบว่า ราษฎรอยู่อาศัย/ทำกินมาก่อน และไม่เป็นพื้นที่ที่จะมีผลกระทบต่อระบบนิเวศ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องออกเอกสารเพื่อให้ราษฎรอยู่อาศัย/ทำกินต่อไปได้ แต่ถ้าเป็นพื้นที่ล่อแหลมคุกคามต่อระบบนิเวศ ให้เคลื่อนย้ายราษฎรออกจากบริเวณนั้นโดยให้หน่วยงานหาพื้นที่ที่เหมาะสมรองรับการเคลื่อนย้าย เจ้าหน้าที่ควรปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวอย่างเคร่งครัด หากละเลยไม่ปฏิบัติตามควรมีการลงโทษเพื่อทำให้มติคณะรัฐมนตรีมีผลทางปฏิบัติ

ชาวเล

๒๕. ชาวเลเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวิถีชีวิตร่อนเร่ในทะเลแถบอันดามันมายาวนาน ปัจจุบันมีชุมชนชาวเลประมาณ ๓๐ ชุมชน ตั้งหลักแหล่งกระจายอยู่ใน ๖ จังหวัดภาคใต้ของไทย คือ ระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง และสตูล มีประชากรประมาณ ๑๐,๐๐๐ คน แบ่งเป็น ๓ กลุ่ม คือ (๑) มอแกน ประมาณ ๘๐๐ คน (๒) มอแกลน ประมาณ ๓,๐๐๐ คน และ (๓) อูรักลาโว้ย ประมาณ ๕,๐๐๐ คน ชาวเลทั้ง ๓ กลุ่ม มีปัญหาที่คล้ายคลึงกันที่สำคัญ คือ การขาดความมั่นคงในที่อยู่อาศัย การเข้าไม่ถึงบริการของรัฐ เนื่องจากขาดเอกสารแสดงความเป็นบุคคลของรัฐ และปัญหาเกี่ยวกับการหาเลี้ยงชีพตามวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม

๒๖. ชาวเลซึ่งมักตั้งหลักแหล่งอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลส่วนใหญ่ ไม่มีเอกสารสิทธิในที่ดิน แม้ว่าชาวเลจะได้อาศัยที่ในพื้นที่นั้นมานานแล้ว ที่ดินที่ชาวเลอาศัยอยู่มักเป็นของหน่วยงานราชการหรือเอกชน ชาวเลจึงมักถูกขับไล่ออกจากที่ดินหรือถูกฟ้องร้องเรื่องการบุกรุกที่ การพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ทำให้เอกชนต้องการพัฒนาที่ดินชายฝั่งทะเลเป็นท่าเทียบเรือบ้าง เป็นโรงแรมหรือรีสอร์ทบ้าง ชุมชนชาวเลจึงเหลือพื้นที่ในการอยู่อาศัยน้อยลง และหลายครอบครัวต้องอยู่ในพื้นที่เดียวกันทำให้เกิดความแออัด นอกจากนี้ สถานที่ประกอบพิธีกรรมและสุสานของชาวเลมักอยู่ที่บริเวณชายหาด เมื่อรัฐมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว จึงทำให้เกิดการรุกล้ำสุสานและที่ประกอบพิธีกรรมของชาวเลด้วย

๒๗. การที่ชาวเลทำมาหากินด้วยการออกทะเล ทำให้ไม่ได้มีการแจ้งเกิดเด็กชาวเลกับหน่วยงานราชการ ชาวเลจำนวนมากจึงตกอยู่ในสถานะคนไร้รัฐ จากการเก็บข้อมูลประชากรชาวมอแกนโดยองค์กรพัฒนาเอกชน ในปี ๒๕๔๖ พบว่า ในจำนวนประชากรทั้งหมดประมาณ ๘๐๐ คน มีเพียง ๙๔ คนที่มีบัตรประจำตัวประชาชน ที่เหลือกว่า ๗๐๐ คน ได้รับการสำรวจทางทะเบียนแล้ว แต่อยู่ระหว่างรอการทำบัตรสถานะบุคคล ส่วนชาวเลจากแหลมตึกแก จังหวัดภูเก็ต ให้ข้อมูลว่า ในหมู่บ้านของตนมีสมาชิกกว่า ๒,๐๐๐ คน แต่มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพียง ๕๐๐ กว่าคนเท่านั้น ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ชาวเลส่วนใหญ่ไม่ได้สถานะเป็นพลเมืองไทย ทำให้ไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายและไม่สามารถเข้าถึงบริการต่างๆ จากรัฐ ทั้งการศึกษาและการรักษาพยาบาล มีข้อมูลจากองค์กรพัฒนาเอกชนว่า เจ้าหน้าที่รัฐบางคนข่มขู่และเรียกเก็บเงินจากชาวเลที่ไม่มีบัตรประชาชนด้วย นอกจากนี้ ชาวเลมักไม่ได้รับการยอมรับจากคนในท้องถิ่น ในหลายพื้นที่ คำว่า “ชาวเล” มักมีความหมายทางลบ และใช้เรียกคนที่ละเลยเรื่องความสะอาดและอนามัย ไม่เอาใจใส่การเรียนรู้ หรือคนที่จับจ่ายใช้สอยจนไม่มีเงินเหลือเก็บ

๒๘. การขยายเขตอนุรักษ์ทางทะเลและการขยายตัวของพื้นที่เอกชนอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวทำให้ชาวเลในพื้นที่ในการทำประมงตามวิถีชีวิตดั้งเดิมน้อยลง ชาวเลซึ่งส่วนใหญ่ยากจนอยู่แล้วต้องประสบปัญหาถูกยึดเรือและถูกจับหรือเสียค่าปรับ อุปกรณ์จับปลาของชาวเลยังถูกทำลายโดยนักท่องเที่ยวและนักดำน้ำ ซึ่งมองว่าชาวเลทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ชาวเลที่ไม่มีบัตรประชาชนไม่สามารถทำงานรับจ้างที่ได้รับการคุ้มครองแรงงานตามกฎหมายได้ จึงถูกนายทุนชักชวนไปทำประมงในเขตพม่า ซึ่งผิดกฎหมายและเสี่ยงอันตรายจากการใช้ระเบิดจับปลา นอกจากนี้ ชาวเลยังมีความเสี่ยงต่อการเป็นโรค “น้ำหนึบ” หรือการดำนํ้าลึกและขึ้นจากนํ้าเร็ว โดยร่างกายปรับตัวไม่ทัน ทำให้เป็นอัมพาต บางรายต้องเสียชีวิตตั้งแต่อายุยังไม่มาก ทำให้ครอบครัวเดือดร้อน ขาดผู้เลี้ยงดู

๒๙. เหตุภัยพิบัติจากสึนามิทำให้ปัญหาของชาวเลเป็นที่รับรู้มากขึ้น และเมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓ คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบแนวทางในการแก้ไขปัญหาของชาวเลในทุกด้าน ทั้งด้านความมั่นคงในที่อยู่อาศัย การให้ชาวเลสามารถประกอบอาชีพตามวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมได้ การช่วยเหลือด้านสาธารณสุขแก่ชาวเลที่มีปัญหาด้านสุขภาพ การแก้ปัญหาสุขภาพของชาวเล และการส่งเสริมการศึกษาแก่เด็กชาวเล รวมถึงการจัดให้มีหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งจากข้อมูลที่ได้รับจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า หน่วยงานระดับท้องถิ่นได้มีการดำเนินกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมของชาวเล เช่น การรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้านและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชาวเล และการส่งเสริมการฟื้นฟูประเพณีดั้งเดิม เป็นต้น ที่จังหวัดสตูล มีการเพิ่มสาระเรื่องอัตลักษณ์ชาวเลในหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน ส่วนการเข้าถึงสิทธิต่างๆ มีข้อมูลเฉพาะในส่วนของจังหวัดภูเก็ตที่มีแผนยุทธศาสตร์ที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชาวเลในด้านอื่น ทั้งด้านที่อยู่อาศัย การศึกษา และอาชีพ แต่ยังไม่มีการดำเนินงานที่ชัดเจน นอกจากนี้ กระทรวงวัฒนธรรมกับศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรจะร่วมกันพัฒนาหนังสือทักษะวัฒนธรรมชาวเล เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมของชาวเล เพื่อลดปัญหาอคติทางชาติพันธุ์ด้วย

ข้อเสนอแนะ แม้ว่ารัฐจะมีนโยบายในการดูแลให้ชาวเลได้รับการคุ้มครองสิทธิ แต่การปฏิบัติตามนโยบายดังกล่าวไม่มีความคืบหน้ามากนัก ซึ่งสะท้อนว่ารัฐยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิของชาวเลเท่าที่ควร รัฐควรเร่งรัดการดำเนินการเพื่อให้ชาวเลได้เข้าถึงสิทธิในด้านต่างๆ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๕๓ นอกเหนือจากการดำเนินการในด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม โดยควรให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาในเรื่องความมั่นคงในที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพตามวิถีชีวิตดั้งเดิม และการให้สัญชาติหรือสถานะแก่ชาวเล เพื่อให้สามารถเข้าถึงสิทธิในด้านอื่นๆ ได้ตามกฎหมาย

ชาวซาไกและมลาบรี

๓๐. ชาวซาไก ซึ่งเรียกตัวเองว่า “มันนิ” และชาวมลาบรี ซึ่งคนไทยเรียกว่า “ผีตอเหลือง” เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมานานแล้ว ชนสองกลุ่มนี้อาศัยอยู่ในป่าและมีการล่าสัตว์และเก็บพืชในป่าเป็นอาหาร เมื่อแหล่งอาหารใกล้ที่อยู่อาศัยลดลง ชาวซาไกและชาวมลาบรีจะย้ายที่อยู่เพื่อหาแหล่งอาหารใหม่ มีการประมาณการว่า ในประเทศไทยมีชาวซาไกประมาณ ๑๕๐ - ๒๐๐ คน อาศัยอยู่ในภาคใต้ที่จังหวัดตรัง สตูล พัทลุง และนราธิวาส ส่วนชาวมลาบรีมีจำนวนประมาณ ๒๐๐ คน อาศัยอยู่ในจังหวัดแพร่และน่าน ทางภาคเหนือของไทย

๓๑. เนื่องจากชนเผ่าสองกลุ่มนี้ใช้ชีวิตเร่ร่อนและมีการติดต่อกับสังคมภายนอกน้อย จึงเป็นกลุ่มที่ตกสำรวจทางทะเบียนราษฎร ทำให้ไม่มีเอกสารแสดงตนและไม่มีสถานะเป็นพลเมืองไทยตามกฎหมาย การที่ชนสองกลุ่มยังใช้ชีวิตแบบเรียบง่ายและไม่คุ้นกับการใช้ชีวิตแบบสังคมเมือง จึงอาจไม่เห็นความจำเป็นของการมีสถานะเป็นพลเมืองไทย อย่างไรก็ตาม การพัฒนาทางเศรษฐกิจซึ่งจำเป็นต้องใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติรวมถึงป่าไม้ย่อมมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตแบบดั้งเดิมของชนสองกลุ่มนี้ ปัจจุบันมีชาวซาไกและมลาบรีบางคนออกจากป่ามาติดต่อกับสังคมเมืองมากขึ้น บางคนเข้ามาทำงานรับจ้างในเมือง ทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนไป เมื่อปี ๒๕๕๓ คณะอนุกรรมการปฏิบัติการยุทธศาสตร์ด้านเด็ก สตรี และความเสมอภาคของบุคคลได้เดินทางไปเยี่ยมชุมชนซาไกที่จังหวัดพัทลุง และได้หารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องถึงแนวทางในการให้ความช่วยเหลือชาวซาไกในเรื่องความเป็นอยู่ โอกาสทางการศึกษา และสถานะทางกฎหมาย เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ รัฐควรดูแลให้ชาวซาไกและมลาบรีมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี โดยคำนึงถึงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชนสองกลุ่มนี้ตามความเหมาะสม รวมถึงพิจารณาให้ความช่วยเหลือชนสองกลุ่มนี้ หากได้รับผลกระทบจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว สำหรับชาวซาไกและมลาบรีที่เข้ามาทำงานในเมือง รัฐควรมีมาตรการเพื่อดูแลให้คนกลุ่มนี้สามารถเข้าถึงสิทธิและบริการต่างๆ จากรัฐได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การดำเนินการเรื่องการให้สถานะความเป็นพลเมืองเพื่อให้ได้รับสิทธิและการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมาย

คนต่างด้าวในประเทศไทย

แรงงานย้ายถิ่น

๓๒. ประเทศไทยมีแรงงานอพยพย้ายถิ่นจากประเทศเพื่อนบ้าน คือ พม่า ลาว และกัมพูชา เข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายจำนวนมาก เดิมรัฐบาลแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการให้แรงงานเหล่านี้มาขึ้นทะเบียนและอนุญาตให้อยู่และทำงานในประเทศไทยได้ในลักษณะปีต่อปี ต่อมา ในปี ๒๕๔๗ มีการปรับเปลี่ยนนโยบาย โดยรัฐบาลมีเป้าหมายที่จะปรับสถานะของแรงงานกลุ่มนี้ให้เป็นแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านจัดให้มีกระบวนการพิสูจน์สัญชาติแรงงานดังกล่าวและให้ประเทศต้นทางออกเอกสารเดินทางอย่างถูกต้อง เพื่อนำไปขออนุญาตทำงานกับทางการไทยตามกฎหมายต่อไป นโยบายการขึ้นทะเบียนแรงงานย้ายถิ่นมีวัตถุประสงค์เพื่อเปลี่ยนสถานะแรงงานย้ายถิ่นที่เข้ามาโดยไม่มีเอกสารให้เป็นแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมายและทำให้ได้รับการคุ้มครองสิทธิในด้านต่างๆ แต่การเปิดให้แรงงานไปขึ้นทะเบียนได้เป็นช่วงๆ แต่ละช่วงเป็นเวลาดสั้นๆ ทำให้แรงงานบางประเภท เช่น แรงงานที่ทำงานในเรือประมงไม่สามารถขึ้นทะเบียนได้ทัน รัฐจึงควรดูแลให้ระบบการขึ้นทะเบียนแรงงานย้ายถิ่นมีความทั่วถึงและครอบคลุมสมาชิกในครอบครัวด้วย

ข้อเสนอแนะ รัฐควรมีมาตรการเพื่อประกันว่าแรงงานย้ายถิ่นจากประเทศเพื่อนบ้านจะสามารถเข้าถึงการจดทะเบียนและพิสูจน์สัญชาติอย่างทั่วถึงและครอบคลุมถึงผู้ติดตามของแรงงานด้วย ในขณะเดียวกัน รัฐควรแสวงหาความร่วมมือจากประเทศเพื่อนบ้านเพื่อให้สามารถนำเข้าแรงงานต่างด้าวอย่างถูกต้องให้เพียงพอกับความต้องการแรงงานในประเทศ เพื่อลดการโยกย้ายถิ่นฐานของแรงงานอย่างไม่เป็นระบบ ซึ่งเป็นช่องทางที่ทำให้มีการเอารัดเอาเปรียบแรงงาน ทั้งโดยเจ้าหน้าที่รัฐ นายจ้าง และขบวนการค้ามนุษย์ การนำเข้าแรงงานอย่างเป็นระบบควรเร่งดำเนินการให้ทันก่อนการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน ในปี ๒๕๕๘ ซึ่งจะทำให้การเคลื่อนย้ายประชากรในภูมิภาคเป็นไปอย่างเสรีมากขึ้น หากไทยไม่มีระบบรองรับการเคลื่อนย้ายแรงงานที่ดีพอ อาจทำให้ปัญหาแรงงานย้ายถิ่นที่เป็นอยู่มีความรุนแรงมากขึ้น

๓๓. จากสถิติแรงงานย้ายถิ่นที่จัดทำโดยสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กระทรวงแรงงาน เมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๕ มีแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน ๓ สัญชาติที่ได้ผ่านกระบวนการพิสูจน์สัญชาติและได้รับใบอนุญาตทำงานแล้ว ๖๕๓,๑๗๔ คน และมีแรงงานที่ขึ้นทะเบียนแล้วแต่ยังไม่ได้พิสูจน์สัญชาติ จำนวน ๘๘๖,๕๐๗ คน กระทรวงแรงงานได้มีมาตรการเพื่อเร่งรัดกระบวนการพิสูจน์สัญชาติและให้แรงงานสามารถเข้าถึงกระบวนการดังกล่าวอย่างทั่วถึง ทั้งการประชาสัมพันธ์ถึงนายจ้างโดยตรงและการร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการจัดให้มีศูนย์พิสูจน์สัญชาติเพิ่มขึ้นในจังหวัดอื่นๆ

นอกเหนือจากในจังหวัดที่อยู่ชายแดน ซึ่งทำให้การพิสูจน์สัญชาติสะดวก รวดเร็ว และมีค่าใช้จ่ายน้อยลง ตลอดจนอำนวยความสะดวกในการอนุญาตให้แรงงานย้ายถิ่นเดินทางออกนอกเขต เพื่อไปพิสูจน์สัญชาติ อย่างไรก็ตาม ในประเทศไทยมีแรงงานย้ายถิ่นมากกว่าจำนวนที่มาขึ้นทะเบียนกับหน่วยงานของรัฐ มีการประมาณการว่าอาจมากถึง ๒ ล้านคน ดังนั้น จึงยังมีแรงงานย้ายถิ่นอีกจำนวนมากที่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียน จึงไม่ได้รับสถานะและมีความเสี่ยงที่จะถูกละเมิดสิทธิมากกว่าแรงงานย้ายถิ่นทั่วไป

๓๔. กระทรวงแรงงานยืนยันว่า แรงงานไทยและแรงงานย้ายถิ่นที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย ทั้งที่ถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมายจะได้รับการคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการตรวจสอบสภาพการจ้างงานและสภาพการทำงานของแรงงานย้ายถิ่นควบคู่ไปกับการตรวจแรงงานปกติเพื่อให้แรงงานได้รับการคุ้มครองสิทธิตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ อย่างไรก็ตาม กสม. ได้รับรายงานว่า แรงงานย้ายถิ่นได้รับค่าจ้างที่ต่ำกว่าแรงงานไทยหรือไม่ได้รับค่าจ้างตามอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ สภาพการทำงานเสี่ยงอันตราย การไม่มีเวลาพักหรือวันหยุดที่เพียงพอ รวมถึงสภาพที่อยู่อาศัยแออัดและไม่ถูกสุขอนามัย นอกจากนี้สิทธิด้านแรงงานแล้วแรงงานย้ายถิ่นยังถูกเลือกปฏิบัติและไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิในกรณีอื่น เช่น นายจ้างที่จ้างแรงงานย้ายถิ่นที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมายถือว่าการกระทำผิดตามกฎหมาย แต่ผู้ที่ถูกจับและถูกปรับมักเป็นลูกจ้างมากกว่านายจ้าง ในช่วงที่ไทยประสบภัยน้ำท่วมเมื่อปลายปี ๒๕๕๔ แรงงานย้ายถิ่นไม่ได้รับการช่วยเหลือดูแลที่เท่าเทียมกับคนไทย มีแรงงานต่างด้าวจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้รับค่าจ้างที่ทำงานไปแล้วรวมถึงค่าชดเชยในการตักงานหลังเหตุการณ์อุทกภัย ในช่วงอุทกภัย แรงงานต่างด้าวส่วนหนึ่งไม่กล้าออกนอกพื้นที่ในเขตน้ำท่วมเพราะไม่ได้รับอนุญาตให้ออกนอกพื้นที่ นอกจากนี้ แรงงานย้ายถิ่นสัญชาติพม่ามักถูกแสวงหาประโยชน์จากเจ้าหน้าที่ตำรวจและไม่สามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานเนื่องจากไม่มีความรู้เกี่ยวกับสิทธิ เช่น ชาวพม่าประสบอุบัติเหตุแต่ไม่ได้รับการแจ้งสิทธิในการรักษาพยาบาล เด็กพม่าประสบปัญหาในการเข้าเรียนในโรงเรียน เพราะแม้ว่ารัฐจะมีนโยบายให้เด็กที่เป็นลูกแรงงานย้ายถิ่นเข้าเรียนได้ แต่ในทางปฏิบัติ เด็กจะได้เรียนหนังสือหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้บริหารของแต่ละโรงเรียน เป็นต้น

๓๕. กระทรวงแรงงานได้ให้ข้อมูลว่า ได้มีการทำเอกสารให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ทั้งของนายจ้างและลูกจ้างตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานเป็นภาษาพม่า ลาว และกัมพูชาเผยแพร่ในสถานประกอบการที่จ้างแรงงานย้ายถิ่น รวมทั้งจัดให้มีเจ้าหน้าที่ประสานงานที่สามารถสื่อสารด้วยภาษาของแรงงานย้ายถิ่นได้ที่หน่วยงานในจังหวัดที่มีการจ้างแรงงานย้ายถิ่นจำนวนมากและที่หน่วยงานที่รับเรื่องร้องเรียน (Hotline 1546) อย่างไรก็ตาม มีรายงานว่าแรงงานย้ายถิ่นมีปัญหาเกี่ยวกับการสื่อสารในการเข้ารับการรักษาพยาบาล รัฐจึงอาจพิจารณาจัดให้มีเจ้าหน้าที่ประสานงานที่รู้ภาษาประเทศเพื่อนบ้านเช่นเดียวกับกรณีของกระทรวงแรงงานตามความเหมาะสมด้วย

๓๖. แรงงานต่างด้าวจะสามารถเข้าเป็นสมาชิกกองทุนประกันสังคมได้จะต้องมีหนังสือเดินทางและมีใบอนุญาตทำงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย แรงงานย้ายถิ่นที่เป็นผู้ประกันตนได้จึงจำกัดเฉพาะ

แรงงานที่ผ่านกระบวนการพิสูจน์สัญชาติแล้วเท่านั้น อย่างไรก็ตาม แรงงานที่เป็นผู้ประกันตนยังมีปัญหาการเข้าถึงสิทธิประโยชน์จากกองทุนประกันสังคม เช่น การไม่สามารถได้รับเงินบำนาญหลังเกษียณอายุเนื่องจากแรงงานย้ายถิ่นที่ผ่านกระบวนการพิสูจน์สัญชาติแล้วจะได้รับอนุญาตให้ทำงานได้ไม่เกิน ๔ ปี มีองค์การภาคประชาสังคมให้ข้อมูลว่าลูกจ้างบางรายที่เป็นสมาชิกกองทุนไม่สามารถรับเงินทดแทนได้เนื่องจากนายจ้างไม่จ่ายเงินสมทบเข้ากองทุน แม้ว่ากฎหมายจะกำหนดให้นายจ้างต้องจ่ายเงิสดังกล่าวและยังมีแรงงานที่ผ่านการพิสูจน์สัญชาติแล้วจำนวนมากที่ยังไม่เข้าสู่ระบบประกันสังคม เพราะนายจ้างไม่สนใจ โดยที่กฎหมายประกันสังคมมีข้อยกเว้นไม่บังคับใช้กับแรงงานที่ไม่ได้อยู่ในภาคอุตสาหกรรม ไม่ว่าจะเป็นแรงงานไทยหรือต่างด้าว เช่น กรรมกร งานรับจ้างภาคเกษตร ประมง งานบ้าน เป็นต้น แรงงานย้ายถิ่นที่ทำงานในลักษณะดังกล่าวจะอยู่ภายใต้ระบบประกันสุขภาพ ซึ่งมีแต่สิทธิประโยชน์ในเรื่องของการรักษาพยาบาลเท่านั้น แต่ไม่มีสิทธิได้รับเงินชดเชยที่เหมาะสมหากเจ็บป่วยหรือเสียชีวิตจากการทำงาน ส่วนแรงงานที่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียน ไม่มีสิทธิซื้อประกันสุขภาพ และต้องจ่ายค่าบริการสุขภาพด้วยตนเอง หากไม่สามารถจ่ายได้ โรงพยาบาลต่างๆ จะมีกองทุนสงเคราะห์ฉุกเฉินเพื่อช่วยเหลือ แต่ในบางพื้นที่โรงพยาบาลประสบปัญหาขาดทุนจากการให้บริการแรงงานย้ายถิ่นที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียน จึงปฏิเสธที่จะให้การรักษารหรือให้การรักษาน้อยเพียงพอ สำหรับสมาชิกในครอบครัวของแรงงานย้ายถิ่นที่มีใบอนุญาตทำงานหรือได้รับการผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรได้เป็นการชั่วคราว กระทรวงสาธารณสุขให้ข้อมูลว่าสามารถเข้าถึงสิทธิด้านสุขภาพได้

๓๗. ปัจจุบันแรงงานย้ายถิ่นถูกจำกัดให้ทำงานเฉพาะอาชีพที่ไม่ต้องใช้ทักษะในการทำงาน คือ กรรมกร และคนรับใช้ในบ้าน แต่แรงงานบางคนมีความรู้ความสามารถที่จะทำงานอื่นๆ ได้ เช่น เป็นล่ามแปลภาษา เป็นต้น ในขณะที่แรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายอื่นๆ มีสิทธิที่จะเลือกประกอบอาชีพได้หลากหลายมากกว่าแรงงานย้ายถิ่นตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๕๑ นโยบายที่กำหนดให้แรงงานย้ายถิ่นทำงานได้เฉพาะบางอาชีพ อาจนำไปสู่การเลือกปฏิบัติอย่างเป็นระบบ รัฐควรเปิดโอกาสให้แรงงานย้ายถิ่นสามารถประกอบอาชีพอื่นเช่นเดียวกับแรงงานต่างด้าวอื่นๆ ได้

๓๘. องค์การภาคประชาสังคมให้ข้อมูลว่า มีขบวนการที่ช่วยให้แรงงานพม่าที่ถูกส่งกลับประเทศที่บริเวณชายแดนเดินทางกลับเข้ามาในประเทศไทยได้โดยมีการเรียกเก็บเงินจากแรงงาน การกระทำดังกล่าวเข้าข่ายเป็นขบวนการค้ามนุษย์ รัฐบาลไทยและพม่าควรมีการหารือกันเพื่อแก้ไขปัญหานี้ แรงงานย้ายถิ่นเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ที่ตกเป็นเหยื่อของขบวนการค้ามนุษย์ ที่น่าเป็นห่วงมากที่สุด คือ การถูกขายให้ไปทำงานในเรือประมง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ข้อมูลว่า มาตรการหนึ่งในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในรูปแบบของแรงงานประมง คือ การทบทวนกฎกระทรวง ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ เพื่อขยายขอบเขตการคุ้มครองแรงงานประมงในทะเล จากเดิมที่คุ้มครองงานประมงที่มีลูกจ้างมากกว่า ๒๐ คน ให้ครอบคลุมงานประมงที่มีลูกจ้างน้อยกว่า ๒๐ คน ด้วย อย่างไรก็ตาม ไม่มีข้อมูลที่ชัดเจนว่า ที่ผ่านมา มีการบังคับใช้

กฎกระทรวงนี้อาจจริงจังหรือไม่ และกฎกระทรวงนี้สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ได้มากน้อย เพียงใด

ข้อเสนอแนะ รัฐควรดูแลให้แรงงานย้ายถิ่น ทั้งที่ผ่านกระบวนการพิสูจน์สัญชาติและได้เปลี่ยนสถานะเป็นแรงงานที่ถูกกฎหมายแล้ว และที่ยังไม่ผ่านกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ ให้ได้รับการคุ้มครองสิทธิแรงงานตามกฎหมาย ทั้งการจ้างงานโดยมีเงื่อนไขที่เป็นธรรม การเข้าถึงระบบประกันสังคมอย่างเท่าเทียม และการไม่ถูกแสวงประโยชน์จากเจ้าหน้าที่รัฐ นายจ้างและขบวนการค้ามนุษย์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์เพื่อนำไปเป็นแรงงานในภาคประมง โดยควรพิจารณาว่ามาตรการในการตรวจแรงงานภาคประมงและมาตรการอื่นๆ ที่มีอยู่ ทำให้สามารถสกัดกั้นการค้ามนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ เพียงใด นอกจากนี้ รัฐควรมีมาตรการที่ชัดเจนในการคุ้มครองสิทธิของสมาชิกในครอบครัวของแรงงานย้ายถิ่น และในภาวะภัยพิบัติ รัฐควรให้ความช่วยเหลือแรงงานโดยไม่เลือกปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นแรงงานไทยหรือแรงงานต่างด้าว

๓๙. โดยที่ขณะนี้แม้แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยผ่านการทำข้อตกลงระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านอยู่บ้าง แต่ยังมีจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานต่างด้าวที่ทำงานในประเทศไทยทั้งหมด

ข้อเสนอแนะ สำหรับแนวทางการแก้ไขป้องกันปัญหาแรงงานย้ายถิ่น รัฐควรเร่งดำเนินการมาตรการทั้งในระยะสั้นและระยะยาวตามที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ข้อมูลไว้ กล่าวคือ ในระยะสั้นจะใช้มาตรการนำเข้าแรงงานจากต่างประเทศอย่างถูกกฎหมาย ลดขั้นตอนวิธีการและค่าใช้จ่ายในการนำเข้า ส่วนในระยะยาวจะใช้มาตรการปรับโครงสร้างการผลิตให้สอดคล้องกับโครงสร้างประชากร และปรับโครงสร้างการผลิตที่ลดการพึ่งพาอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานไร้ฝีมือ ผลิตแรงงานไทยที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน และการพัฒนาเทคโนโลยีแทนการใช้แรงงานต่างด้าว ซึ่งรัฐบาลควรเร่งรัดจัดทำแผนเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างจริงจังต่อไป

คนไร้รัฐ/ไร้สัญชาติ

๔๐. คนไร้รัฐ/ไร้สัญชาติในประเทศไทยประกอบด้วยประชากร ๔ กลุ่มหลัก ได้แก่ คนไทยพลัดถิ่น กลุ่มคนที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยและไม่สามารถเดินทางกลับประเทศต้นทางได้ คนไร้รากเหง้า และชาวโรฮิงญา คนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ไม่มีสัญชาติไทย แต่บางส่วนได้รับการผ่อนผันให้อาศัยอยู่ในประเทศไทยได้เป็นการชั่วคราว

๔๑. คนไทยพลัดถิ่น คือ บุคคลที่มีเชื้อสายไทยที่อาศัยอยู่ในพม่าและกัมพูชา บริเวณที่ติดกับชายแดนไทย ซึ่งเป็นดินแดนของไทยมาก่อน แต่ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงเส้นเขตแดน ทำให้ดินแดนบางส่วนเป็นของประเทศเพื่อนบ้าน และคนไทยที่อยู่ในบริเวณดังกล่าวจึงกลายเป็นพลเมืองของประเทศเพื่อนบ้านไปโดยปริยายและลูกหลานของคนกลุ่มนี้จึงไม่ได้รับสัญชาติไทย ต่อมา ได้มีคนไทยกลุ่มนี้บางส่วนอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย และขอคืนสัญชาติไทยโดยได้รับแรงจูงใจให้รัฐดำเนินการในเรื่องดังกล่าวมานานถึง ๑๐ ปี ในที่สุด รัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๕ เมื่อเดือนมกราคม ๒๕๕๕ ซึ่งเป็นกฎหมายที่จะคืนสัญชาติไทยให้คนไทยพลัดถิ่นที่เคยอาศัยอยู่ในเขตแดนของประเทศพม่าและกัมพูชาราว ๒๐,๐๐๐ คน ซึ่งคนไทยพลัดถิ่นจำนวนหนึ่งกังวลว่าอาจเป็นอุปสรรคในการขอคืนสัญชาติได้ กสม. โดยคณะอนุกรรมการด้านสถานะบุคคลของผู้ไร้สัญชาติ ไทยพลัดถิ่นผู้อพยพ และชนพื้นเมืองจึงได้จัดการเสวนาเกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าวเพื่อให้หน่วยงานได้รับทราบข้อกังวลของผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปประกอบการพิจารณาดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

ข้อเสนอแนะ หลังจากที่พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๕ ผ่านความเห็นชอบของรัฐสภาแล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งออกกฎเกณฑ์รองรับการคืนสัญชาติให้คนไทยพลัดถิ่นโดยเร็ว และควรเผยแพร่รายละเอียดและขั้นตอนในการยื่นขอคืนสัญชาติให้แก่คนไทยพลัดถิ่นได้รับทราบอย่างทั่วถึง

๔๒. คนไร้รัฐ/ไร้สัญชาติกลุ่มที่สอง คือ ผู้ที่อพยพมาจากประเทศใกล้เคียง และเข้ามาอยู่ในประเทศไทยในช่วงเวลาต่างๆ โดยกลุ่มที่อพยพเข้ามาแล้วจะได้รับสิทธิอยู่อาศัยถาวรในประเทศไทย และบุตรที่เกิดในประเทศไทยจะได้รับสัญชาติไทย แต่กลุ่มที่อพยพเข้ามาในระยะหลังและมีปัญหาในการส่งกลับประเทศต้นทาง รัฐบาลได้ผ่อนผันให้อยู่ในประเทศไทยได้เป็นการชั่วคราว และได้มอบให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสำรวจข้อมูลเพื่อจัดทำทะเบียนและจะได้พิจารณากำหนดสถานะที่เหมาะสมให้ต่อไป ตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล พ.ศ. ๒๕๔๘ คนไร้รัฐ/ไร้สัญชาติในกลุ่มนี้รวมถึงชาวเขาบางส่วนซึ่งได้รับการกล่าวถึงแล้วในข้อ ๑๔-๑๖ ข้างต้น และประสบปัญหาในการเข้าถึงสิทธิเช่นเดียวกับชาวเขาที่ยังไม่ได้รับสถานะทางกฎหมาย

๔๓. คนไร้รัฐ/ไร้สัญชาติกลุ่มที่สาม คือ คนไร้รากเหง้าหรือบุคคลที่ไม่สามารถสืบหาบิดามารดาหรือความเกี่ยวพันกับประเทศอื่นได้ บุคคลกลุ่มนี้ รัฐจะทำการสำรวจเพื่อให้ทราบจำนวนที่แน่ชัดและขึ้นทะเบียนเพื่อพิจารณาให้สัญชาติไทยตามยุทธศาสตร์ ปี ๒๕๔๘ ต่อไป ทั้งนี้ พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑ มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับเด็กไร้รากเหง้าที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ ปี ๒๕๔๘ โดยกำหนดให้ผู้อำนวยการสถานสงเคราะห์ดำเนินการขอแปลงสัญชาติให้เด็กไร้รากเหง้าที่ถูกทอดทิ้งและอยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์นั้นเกินกว่า ๑๐ ปีแทนเด็กได้

ข้อเสนอแนะ คนไร้รัฐ/ไร้สัญชาติสองกลุ่มข้างต้นเป็นกลุ่มที่อยู่ภายใต้ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล พ.ศ. ๒๕๔๘ เช่นเดียวกับกรณีชาวเขา และประสบปัญหาในทำนองเดียวกัน รัฐจึงควรเร่งรัดการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ดังกล่าว เพื่อให้คนสองกลุ่มนี้ได้รับสัญชาติ/สถานะทางทะเบียนราษฎรโดยเร็ว และในระหว่างการยื่นขอสัญชาติ/สถานะรัฐควรมีมาตรการเพื่อคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของคนกลุ่มนี้ด้วย

๔๔. คนไร้รัฐ/ไร้สัญชาติกลุ่มสุดท้ายซึ่งเป็นกลุ่มที่ค่อนข้างเป็นปัญหาสำคัญ คือ กลุ่มชาวมุสลิมโรฮิงญาจากพม่า ซึ่งเดินทางมาประเทศไทยเพื่อแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจ บางคนต้องการเดินทางต่อไปยังประเทศที่สาม เช่น มาเลเซียและอินโดนีเซีย คนเหล่านี้หากถูกจับกุม เจ้าหน้าที่ไทยจะปฏิบัติต่อชาวโรฮิงญาในฐานะผู้หลบหนีเข้าเมืองตามกฎหมายคนเข้าเมืองและจะต้องถูกส่งกลับประเทศต้นทางแต่ในทางปฏิบัติ ไทยมีปัญหาในการส่งชาวโรฮิงญากลับประเทศ เนื่องจากพม่าไม่ยอมรับว่าชาวโรฮิงญาเป็นพลเมืองพม่า คนกลุ่มนี้จึงถูกควบคุมตัวในห้องพักของสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองโดยไม่มีกำหนด ในระหว่างที่ถูกควบคุมตัวมีชาวโรฮิงญาบางรายเสียชีวิต กสม. ได้เข้าไปตรวจสอบกรณีดังกล่าวและพบว่า ชาวโรฮิงญาที่มีสภาพที่อิดโรยและบางคนเจ็บป่วยก่อนที่จะเดินทางมาถึงประเทศไทย เมื่อต้องอยู่ในที่จำกัดเป็นระยะเวลานาน กอปรกับการไม่ได้รับการดูแลด้านสุขภาพอย่างเหมาะสม จึงทำให้มีผู้เสียชีวิต กสม. จึงได้มีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลให้มีการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานแก่กลุ่มชาวโรฮิงญาทั้งในด้านสุขภาพอนามัย การให้ที่พักพิงทางเลือกชั่วคราวที่มีใช้การกักตัวไว้ในสถานที่ควบคุม รวมทั้งให้ความช่วยเหลือในการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงดูตนเองได้และไม่เป็นภาระกับหน่วยงานภาครัฐ

๔๕. นอกจากนี้ ยังมีชาวโรฮิงญาที่อยู่ในประเทศไทยโดยหลบหนีการจับกุมของเจ้าหน้าที่ โดยชาวโรฮิงญากลุ่มหนึ่งพยายามขอสถานะเป็นผู้ลี้ภัยเพื่อให้สามารถอยู่ในค่ายผู้อพยพตามแนวชายแดนไทย - พม่า ได้ ชาวโรฮิงญากลุ่มนี้ไม่สามารถขอสถานะผู้ลี้ภัยจากสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) ได้โดยตรง แต่จะต้องดำเนินการผ่านกระบวนการการคัดกรองสถานะโดยกลไกที่เรียกว่า คณะกรรมการพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัยระดับจังหวัด หรือ Provincial Admission Board (PAB) ซึ่งในทางปฏิบัติพบว่า คณะกรรมการชุดนี้ไม่ได้มีประชุมในช่วงระยะเวลา ๖ ปีที่ผ่านมา จึงทำให้ชาวโรฮิงญากลุ่มนี้ไม่สามารถอยู่ในค่ายผู้อพยพได้ ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งคือ ชาวโรฮิงญาที่เป็นแรงงานย้ายถิ่นที่เข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ แต่มีปัญหารัฐบาลพม่าไม่ยอมรับว่าเป็นชาวพม่าและไม่ออกหนังสือเดินทางให้ หน่วยงานไทยจึงไม่สามารถออกใบอนุญาตให้ทำงานในประเทศไทยได้ และจะต้องถูกส่งตัวกลับประเทศตามกฎหมายคนเข้าเมือง

ข้อเสนอแนะ ประเทศไทยควรอาศัยกรอบความร่วมมือระดับภูมิภาคในการแสวงหาความร่วมมือจากพม่าและบังกลาเทศเพื่อแก้ไขปัญหาชาวโรฮิงญา นอกจากนี้ หน่วยงานของสหประชาชาติ เช่น UNHCR ควรมีบทบาทในการชักจูงให้ประเทศต้นทางให้ความร่วมมือกับไทยและประเทศอื่นๆ ที่ประสบปัญหาในเรื่องนี้ รวมทั้งให้มีมาตรการแก้ไขปัญหาในประเทศต้นทางเพื่อลดหรือหยุดยั้งการโยกย้ายถิ่นฐานของคนกลุ่มนี้ไปยังประเทศอื่นในขณะเดียวกัน ไทยควรมีมาตรการเพื่อดูแลให้คนกลุ่มนี้ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานที่จำเป็นในระหว่างที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยและรอการแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืน

ผู้ลี้ภัย/ผู้หนีภัยการสู้รบ

๔๖. ประเทศไทยให้ที่พักพิงแก่ชาวพม่าที่อพยพหนีภัยการสู้รบเข้ามาในเขตประเทศไทยกว่า ๑๐๐,๐๐๐ คน แม้ว่าไทยจะไม่ได้เป็นภาคีสัญญาวาด้วยสถานะผู้ลี้ภัย ค.ศ. ๑๙๕๑ และพิธีสารของอนุสัญญาฯ เนื่องจากเกรงว่าจะเป็นปัจจัยดึงดูดให้ประชากรจากประเทศเพื่อนบ้านและประเทศใกล้เคียงที่หนีภัยเศรษฐกิจหรือภัยการเมืองเข้ามาในประเทศไทยมากขึ้น และจะทำให้ประเทศไทยมีภาระในการดูแลผู้หนีภัยเพิ่มขึ้นในขณะที่ไทยมีทรัพยากรจำกัด ประเทศไทยได้ให้การดูแลผู้หนีภัยการสู้รบเหล่านี้ด้วยเหตุผลด้านมนุษยธรรมและจัดให้อาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวตามแนวชายแดนไทย-พม่ารวม ๙ แห่ง เพื่อรอการส่งกลับเมื่อสถานการณ์ปลอดภัย รัฐบาลไทยเป็นผู้บริหารจัดการค่ายผู้หนีภัย โดยร่วมมือกับ UNHCR และองค์กรภาคประชาสังคมทั้งในและต่างประเทศ แต่การที่รัฐบาลไทยไม่ได้เข้าเป็นภาคีสัญญาวาด้วยสถานะผู้ลี้ภัย ทำให้ผู้ลี้ภัยไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิบางประการ เช่น การไม่มีกลไกในการคัดกรองผู้ลี้ภัยออกจากผู้เข้าเมืองทั่วไป อาจทำให้ผู้ที่เป็ผู้ลี้ภัยจริงถูกส่งกลับไปยังประเทศต้นทางซึ่งอาจได้รับอันตรายได้ หรือในกรณีของผู้หนีภัยการสู้รบตามแนวชายแดนไทย - พม่าแม้จะมีการจัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัยระดับจังหวัด (PAB) ในจังหวัดที่มีพื้นที่พักพิงของผู้หนีภัยเพื่อเป็นกลไกในการคัดกรองผู้ที่เข้าข่ายเป็นผู้ลี้ภัย แต่องค์กรภาคประชาสังคมให้ข้อมูลว่า คณะกรรมการดังกล่าวไม่ได้มีการประชุมมาเป็นเวลา ๖ ปีแล้ว (ดังที่ได้กล่าวแล้วในข้อ ๔๕) ทำให้มีผู้แสวงหาที่พักพิงที่รอการพิจารณาสถานภาพมากถึง ๕๐,๐๐๐ - ๖๐,๐๐๐ คน

ข้อเสนอแนะ รัฐบาลไทยควรเร่งทบทวนการเข้าเป็นภาคีสัญญาวาด้วยสถานะผู้ลี้ภัย ค.ศ. ๑๙๕๑ และพิธีสารของอนุสัญญาฯ ตามข้อเสนอแนะในกระบวนการ UPR ที่ไทยรับมา และในระหว่างการศึกษาเข้าเป็นภาคีสัญญาฯ รัฐบาลควรพิจารณาปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีกลไกในการคัดกรองผู้ลี้ภัยออกจากผู้เข้าเมืองอื่นๆ เพื่อป้องกันมิให้มีการส่งผู้ลี้ภัยกลับไปยังประเทศต้นทางที่ผู้ลี้ภัยนั้นอาจประสบอันตราย และดำเนินการกับผู้เข้าเมืองที่มีสถานะแตกต่างกันได้อย่างเหมาะสมตามสถานะของผู้เข้าเมืองนั้นๆ

หมายเหตุ กสม. เห็นว่า การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาดังกล่าวไม่น่าจะเป็นปัจจัยดึงดูดให้มีผู้อพยพเข้าประเทศไทยมากขึ้นในปริมาณมากตามที่รัฐบาลไทยห่วงกังวล เพราะผู้ที่ได้รับการคุ้มครองตามอนุสัญญาจะต้องเป็นไปตามนิยามที่กำหนดในอนุสัญญา ซึ่งในทางปฏิบัติจะต้องมีกระบวนการในการตรวจสอบข้อมูลของบุคคลก่อนจะพิจารณาว่า บุคคลนั้นมีสถานะภาพเป็นผู้ลี้ภัยหรือไม่ กระบวนการดังกล่าวจะช่วยให้ไทยสามารถคัดแยกผู้ลี้ภัยที่แท้จริงออกจากผู้อพยพหรือผู้หลบหนีเข้าเมืองด้วยสาเหตุอื่นๆ ที่ไม่เข้าตามนิยามของผู้ลี้ภัยตามอนุสัญญา ทั้งนี้ กสม. อยู่ระหว่างการจัดทำข้อแก้ไขกฎหมายคนเข้าเมืองเพื่อให้มีกลไกในการคัดกรองและกำหนดสถานะผู้ลี้ภัยให้แก่ผู้เข้าเมือง และจะได้เสนอต่อรัฐบาลเพื่อพิจารณาต่อไป

๔๗. ในการดูแลผู้หนีภัยการสู้รบในพื้นที่พักพิงชั่วคราวที่ผ่านมา รัฐบาลไทยได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรต่างประเทศ แต่ปัจจุบันมีรายงานว่าความช่วยเหลือจากต่างประเทศลดลงมากจนมีความกังวลว่าอาจกระทบต่อมาตรฐานความเป็นอยู่ของผู้หนีภัย แต่จนถึงบัดนี้ยังไม่แน่ชัดว่ารัฐบาลจะมีแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างไร นอกจากนี้ มีองค์กรภาคประชาสังคมให้ข้อมูลว่าผู้หนีภัยการสู้รบในพื้นที่พักพิงไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพ ที่ผ่านมามหาวิทยาลัยได้พยายามจัดระบบเพื่ออำนวยความสะดวกในค่าย แต่ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากปัญหาอุปสรรค เช่น การที่ผู้ลี้ภัยไม่สามารถออกจากค่ายไปแจ้งความได้ ปัจจุบันจึงเป็นระบบที่ผู้ลี้ภัยในค่ายบริหารจัดการกันเองตามระบบจารีต รัฐบาลไทยได้ให้องค์กรพัฒนาเอกชนตั้งศูนย์ข้อมูลและให้คำปรึกษาทางกฎหมายในพื้นที่พักพิงแก่ผู้หนีภัยที่ถูกละเมิดสิทธิหรือตกเป็นผู้ต้องหาในคดีต่างๆ

๔๘. สำหรับสิทธิด้านการศึกษาในพื้นที่พักพิงชั่วคราวมีการจัดการศึกษาแก่ผู้หนีภัยการสู้รบโดยส่วนใหญ่เน้นการศึกษาด้านอาชีพ และเป็นระบบการศึกษาที่จัดขึ้นในค่ายโดยเฉพาะ ซึ่งไม่ได้รับการรับรองจากหน่วยงานไทย ในประเด็นนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ข้อมูลว่า กระทรวงศึกษาธิการอยู่ระหว่างการพัฒนาหลักสูตรภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อให้ได้รับการรับรองจากระบบการศึกษาภายนอกเพื่อประโยชน์ในการศึกษาต่อของเด็ก ผู้หนีภัยฯ ส่วนการเข้าถึงสิทธิด้านสาธารณสุข รัฐบาลไทยอนุญาตให้องค์กรเอกชนเข้ามาให้บริการด้านสาธารณสุขในพื้นที่พักพิงชั่วคราว เช่น Aide Medical International และ International Organization for Migration (IOM) แต่ในกรณีที่เกิดความจำเป็นของศูนย์พักพิงชั่วคราว ศูนย์ฯ สามารถส่งต่อผู้ป่วยออกมารับการรักษาพยาบาลที่สถานบริการของรัฐได้ ไม่ว่าผู้ป่วยนั้นจะสามารถรับผิดชอบค่าใช้จ่ายได้หรือไม่ก็ตาม นอกจากนี้ กระทรวงสาธารณสุขยังให้ความช่วยเหลือในกรณีที่เกิดโรคระบาดในศูนย์พักพิงฯ และเกินขีดความสามารถขององค์กรเอกชนที่ปฏิบัติงานในศูนย์พักพิงฯ ที่จะควบคุมและแก้ไขปัญหาได้

๔๙. องค์กรภาคประชาสังคมให้ข้อมูลว่า กลุ่มชาวกะเหรี่ยงคอยาวซึ่งเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวเป็นผู้หนีภัยการสู้รบที่ได้สถานะเป็นผู้ลี้ภัย และบางคนได้รับสิทธิไปตั้งรกรากในประเทศที่สามแล้ว

แต่มีรายงานว่า กระทรวงมหาดไทยห้ามมิให้เดินทางไปเนื่องจากเกรงว่าจะกระทบต่อการท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอน นอกจากนี้ มีรายงานของกลุ่มสิทธิมนุษยชนระบุว่า การนำชาวกะเหรี่ยงคอยาวในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมาอยู่ในพื้นที่ที่ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมได้เป็นเสมือนสวนสัตว์มนุษย์ (human zoo) เป็นการไม่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ข้อเสนอแนะ ในระหว่างการศึกษาทบทวนการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฯ รัฐบาลควรพิจารณาให้มีกฎหมายที่ประกันสิทธิขั้นพื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีพแก่ผู้ลี้ภัยที่พำนักอยู่ในประเทศไทยในระหว่างที่รอเดินทางไปประเทศที่สามหรือเดินทางกลับประเทศต้นทางเมื่อสถานการณ์ปลอดภัย เช่น อนุญาตให้ทำงานหารายได้ รวมทั้งการดูแลคุ้มครองสิทธิของเด็กผู้ลี้ภัยให้เป็นไปตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ดังที่คณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติได้มีข้อชี้แนะต่อประเทศไทย เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีกรอบในการปฏิบัติต่อผู้ลี้ภัยอย่างชัดเจน

๕๐. องค์การภาคประชาสังคมให้ข้อมูลว่านอกจากผู้หนีภัยการสู้รบในพื้นที่พม่าแล้ว ยังมีผู้ลี้ภัยอื่นๆ อยู่ในประเทศไทย ไทยไม่มีกฎหมายหรือมาตรการที่ให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ลี้ภัย แต่ให้ความช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรมเป็นกรณีไป ผู้ลี้ภัยบางคนได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรพัฒนาเอกชน บุคคลใดได้รับสถานะภาพเป็นผู้ที่อยู่ในความห่วงใยของ UNHCR จะได้รับเงินช่วยเหลือในการดำรงชีวิตเป็นรายเดือน แต่ชาวโรฮิงญาบางคนให้ข้อมูลว่า ไม่ได้รับการช่วยเหลือจาก UNHCR โดยไม่ทราบสาเหตุแน่ชัด นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ของรัฐมักมุ่งจับกุมคนต่างด้าวบางสัญชาติในข้อหาเข้าเมืองผิดกฎหมายเป็นพิเศษ ซึ่งบุคคลเหล่านี้บางกลุ่มอาจเข้าข่ายเป็นผู้ลี้ภัย เช่น ชาวปากีสถานกลุ่มอะห์มะดียะห์ชาวทมิฬศรีลังกา และชาวโรฮิงญา บุคคลเหล่านี้เมื่อถูกจับ มักจะถูกควบคุมตัวไว้ในห้องกักของสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองเป็นเวลานาน เพราะไม่สามารถส่งกลับประเทศต้นทางได้ โดยที่กฎหมายคนเข้าเมืองมีบทบัญญัติให้มีการประกันตัวคนเหล่านี้ได้ กสม. จึงได้เสนอไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้พิจารณาใช้อำนาจดังกล่าวตามกฎหมายเพื่อให้คนกลุ่มนี้ไม่ต้องถูกควบคุมตัวในห้องกัก ซึ่งมีสภาพแออัดเป็นเวลานาน และสามารถใช้ชีวิตได้อย่างเป็นปกติในระหว่างรอการส่งกลับหรือรอเดินทางไปประเทศที่สาม สำหรับสิทธิด้านการศึกษาแม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบาย Education for All แต่เด็กผู้ลี้ภัยในเมืองยังไม่สามารถเข้าถึงสิทธิทางการศึกษาได้

ข้อเสนอแนะ ในขณะที่ไทยยังไม่มีกลไกในการคัดกรองผู้ลี้ภัย รัฐบาลไทยควรพิจารณาร่วมมือกับ UNHCR เพื่อให้ผู้ที่เห็นว่าตนเข้าข่ายเป็นผู้ลี้ภัย รวมถึงชาวโรฮิงญาได้เข้าถึงกระบวนการกำหนดสถานะภาพผู้ลี้ภัยของ UNHCR รวมทั้งดูแลให้คนกลุ่มนี้เข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานต่างๆ ที่จำเป็นในการดำรงชีพในระหว่างการยื่นขอสถานะภาพเป็นผู้ลี้ภัยและระหว่างที่รอเดินทางไปประเทศที่สามหรือเดินทางกลับประเทศเมื่อสถานการณ์ปลอดภัย

ในขณะเดียวกัน ไทยควรยกปัญหาผู้ลี้ภัยขึ้นหารือกับประเทศต่างๆ ที่เป็นประเทศต้นทาง หรือในกรอบความร่วมมือระดับภูมิภาค เพื่อแสวงหาแนวทางแก้ไขที่ยั่งยืนต่อไป

บทสรุป

๕๑. แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันจะรับรองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลและห้ามการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุต่างๆ รวมถึงความแตกต่างทางเชื้อชาติ แต่ไทยยังขาดกฎหมายที่ห้ามการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติโดยตรง ซึ่งอาจทำให้ไทยไม่สามารถปฏิบัติตามพันธกรณีในอนุสัญญาฯ ได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ นอกจากนี้ การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐในบางครั้งเป็นการกระทำที่เข้าข่ายเป็นการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ ซึ่งอาจเกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอนุสัญญาฯ การมีอคติทางเชื้อชาติ การบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เป็นธรรม และการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐบางคน ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย นอกจากนี้ ไทยยังขาดกฎหมายที่จะคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของคนต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยโดยขาดเอกสารหลักฐาน ทำให้ไม่มีสถานะที่ต้องตามกฎหมาย เช่น ชาวเขาบางกลุ่ม แรงงานย้ายถิ่น คนไร้รัฐ/ไร้สัญชาติ และผู้ลี้ภัย ซึ่งแม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายในการแก้ไขปัญหา เช่น ยุทธศาสตร์จัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล และนโยบายเกี่ยวกับแรงงานย้ายถิ่น แต่การใช้มาตรการทางบริหารอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ รัฐควรพิจารณามาตรการทางกฎหมายเพื่อรับรองสิทธิของคนกลุ่มนี้ และประกันว่าหน่วยงานของรัฐจะปฏิบัติต่อคนกลุ่มนี้ตามกรอบที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้ เมื่อประเทศในอาเซียนมีการรวมตัวเป็นประชาคม ในปี ๒๕๕๘ จะทำให้การเคลื่อนย้ายของประชากรในภูมิภาคเป็นไปอย่างเสรีมากขึ้น หากไทยไม่มีมาตรการที่ดีในการจัดการปัญหาคนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยไม่ผ่านกระบวนการปกติหรือไม่มีเอกสารหลักฐาน ปัญหาเรื่องสถานะและสิทธิของคนต่างด้าวกลุ่มนี้จะขยายตัวมากขึ้น การเร่งแก้ไขปัญหาดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในการเตรียมความพร้อมของไทย เพื่อรองรับการรวมตัวของประชาคมอาเซียน ในอีก ๓ ปีข้างหน้าด้วย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕๖ และมาตรา ๒๕๗ และพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ ประกอบด้วยประธานกรรมการคนหนึ่งและกรรมการอื่นอีกหกคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ซึ่งมีความรู้หรือประสบการณ์ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นที่ประจักษ์ มีวาระการดำรงตำแหน่งหกปี และดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑. ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรืออันไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่กระทำหรือละเลยการกระทำดังกล่าว เพื่อดำเนินการในกรณีที่น่าสงสัยว่าไม่มีการดำเนินการตามที่เสนอ ให้รายงานต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป
๒. เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่เห็นชอบตามที่ผู้ร้องเรียนว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ
๓. เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลปกครอง ในกรณีที่เห็นชอบตามที่ผู้ร้องเรียนว่า กฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดในทางปกครองกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง
๔. พ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหาย เมื่อได้รับการร้องขอจากผู้เสียหายและเป็นกรณีที่เห็นสมควรเพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นส่วนรวม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ
๕. เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย และกฎ ต่อรัฐสภาหรือคณะรัฐมนตรีเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
๖. ส่งเสริมการเคารพและปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ
๗. ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน
๘. ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยราชการ องค์กรเอกชน และองค์กรอื่นในด้านสิทธิมนุษยชน
๙. จัดทำรายงานประจำปีเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนภายในประเทศ และเสนอต่อรัฐสภา
๑๐. ประเมินผลและจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีเสนอต่อรัฐสภา
๑๑. เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภา ในกรณีที่ประเทศไทยจะเข้าเป็นภาคีสันติสัญญาเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
๑๒. อำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

องค์ประกอบของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติชุดแรกได้รับพระมหากรุณาธิคุณทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๔๔ จำนวน ๑๑ คน และเมื่อครบวาระการดำรงตำแหน่งแล้ว การสรรหา กสม. ชุดใหม่ยังไม่แล้วเสร็จ ทำให้ต้องปฏิบัติหน้าที่ต่อไป จนถึงวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๒ ประกอบด้วย

๑. นายเสนห์	จามริก	เป็น	ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๒. นายจรัส	ดิษฐาภิชัย	เป็น	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๓. คุณหญิงจันทน์	สันตะบุตร	เป็น	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๔. นางสาวนัยนา	สุภาพัง	เป็น	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๕. นายประดิษฐ์	เจริญไทยทวี	เป็น	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๖. นายวันดี	พานิช	เป็น	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๗. นายสุทิน	นพเกตุ	เป็น	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๘. นางสุนี	ไชยรส	เป็น	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๙. นายสุรสิทธิ์	โกศลนาวิน	เป็น	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๑๐. คุณหญิงอัมพร	มีสุข	เป็น	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๑๑. นางสาวอาภร	วงศ์สังข์	เป็น	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

(ลำดับที่ ๓ พ้นจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๙)

ลำดับที่ ๒ พ้นจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๐ และ

ลำดับที่ ๖ พ้นจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๑)

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ ๒ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๒ ประกอบด้วย

๑. นางอมรา	พงศาพิชญ์	เป็น	ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๒. นายแท้จริง	ศิริพานิช	เป็น	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๓. นายนิรันดร์	พิทักษ์วัชร	เป็น	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๔. นายปริญญา	ศิริสารการ	เป็น	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๕. นายไพบุลย์	วราหะไพฑูรย์	เป็น	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๖. พลตำรวจเอก วันชัย	ศรีนวลนิต	เป็น	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๗. นางวิสา	เบ็ญจะมโน	เป็น	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คำสั่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ที่๙๑/๒๕๕๕

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำรายงานประจำปีของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

เพื่อให้การจัดทำรายงานประจำปีเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนภายในประเทศ และ รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕๗ วรรคหนึ่ง (๘) และพระราชบัญญัติ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๒ มาตรา ๑๕ (๖) และ (๗) เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ (๖) และ (๗) แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๒ ประกอบกับมติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ครั้งที่ ๙/๒๕๕๕ เมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๕ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำรายงานประจำปีของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยมีองค์ประกอบ และอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑. องค์ประกอบ

๑.๑ ศาสตราจารย์ อมรา พงศาพิชญ์	ประธานคณะกรรมการ
๑.๒ เลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	รองประธานคณะกรรมการ
๑.๓ ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและวิชาการ	ผู้ทำงาน
๑.๔ ผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง	ผู้ทำงาน
๑.๕ ผู้อำนวยการสำนักคุ้มครองสิทธิมนุษยชน	ผู้ทำงาน
๑.๖ นายกฤษฎา งามสินจำรัส	ผู้ทำงาน
๑.๗ นายคมสรณ์ เมธิกุล	ผู้ทำงาน
๑.๘ นายชวินทร์ เกตุปราชญ์	ผู้ทำงาน
๑.๙ นางสาวสุลิพร เดชขำ	ผู้ทำงาน
๑.๑๐ นายเชิดชัย ยุสเปรมานนท์	ผู้ทำงาน
๑.๑๑ นางสาวนงเยาว์ ออบสุวรรณ	ผู้ทำงาน
๑.๑๒ นายนฤนาท คุ่มไพบูลย์	ผู้ทำงาน
๑.๑๓ นายภพธรรม สุนันธรรม	ผู้ทำงาน
๑.๑๔ นางสาวรตญา กอบศิริกาญจน์	ผู้ทำงาน
๑.๑๕ นางพรรษา บุญรัตน์	ผู้ทำงาน
๑.๑๖ ผู้อำนวยการกลุ่มงานวิจัยสิทธิมนุษยชน และ ผู้อำนวยการกลุ่มงานนโยบายและยุทธศาสตร์	ผู้ทำงานและเลขานุการ
๑.๑๗ เจ้าหน้าที่กลุ่มงานวิจัยสิทธิมนุษยชน และ เจ้าหน้าที่กลุ่มงานนโยบายและยุทธศาสตร์	ผู้ทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

๒. อำนาจหน้าที่

- ๒.๑ รวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานประจำปีของคณะกรรมการ
สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- ๒.๒ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อจัดทำรายงานประจำปีของคณะกรรมการ
สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- ๒.๓ จัดทำร่างรายงานประจำปีของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อเสนอ
คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติพิจารณาต่อไป
- ๒.๔ ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมอบหมาย

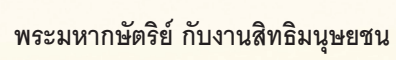
ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปจนกว่าจะเสร็จสิ้นภารกิจ

สั่ง ณ วันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๕

(ศาสตราจารย์อมรา พงศาพิชญ์)

ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

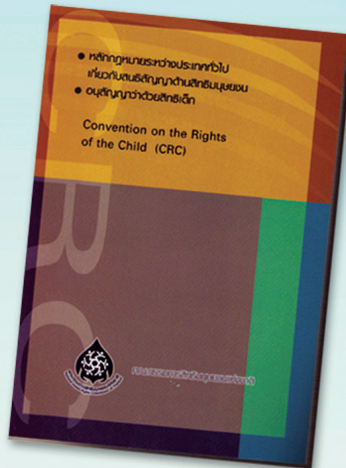

พระมหากษัตริย์ กับงานสิทธิมนุษยชน

หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไป เกี่ยวกับสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน

กติการะหว่างประเทศว่าด้วย
สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

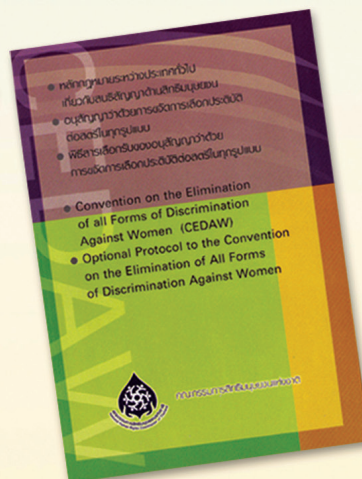
อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

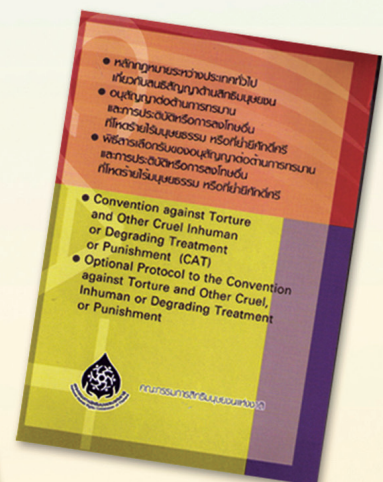
กติการะหว่างประเทศว่าด้วย
สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือก
ปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ

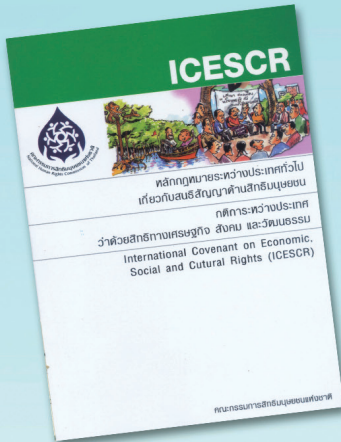

อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือก
ปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ
พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญา
ว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี
ในทุกรูปแบบ

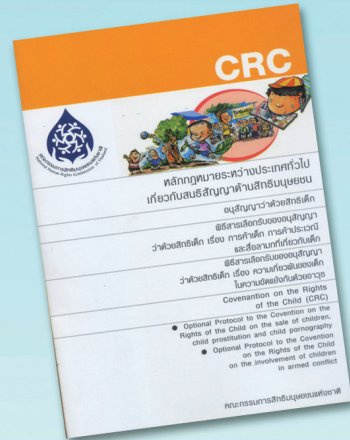
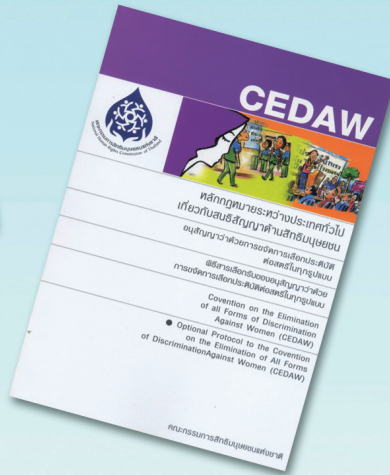
อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติ
หรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือ
ที่ย่ำแย่ที่สุด
พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญา
ต่อต้านการทรมานฯ

หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปเกี่ยวกับ สนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน

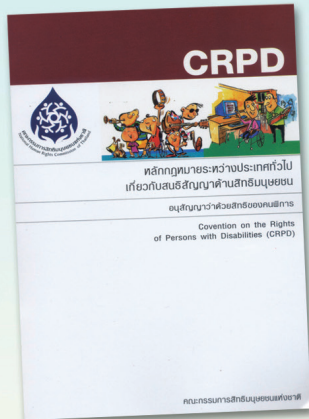

กติการะหว่างประเทศว่าด้วย
สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

อนุสัญญาว่าด้วย
การจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

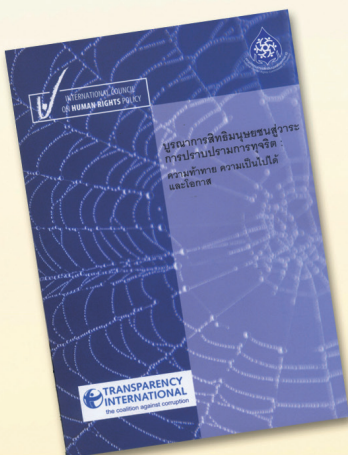

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ

อนุสัญญาว่าด้วย
การจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ

อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติ
หรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไม่มนุษยธรรม
หรือที่ย่ำยศักดิ์ศรี

บูรณาการสิทธิมนุษยชน
สู่การปราบปรามการทุจริต:
ความท้าทาย ความเป็นไปได้และโอกาส

ศัพท์สิทธิมนุษยชน

แนวทางการตรวจชั้นสูตรศพ
ตามกระบวนการทางด้านนิติวิทยาศาสตร์
ตามหลักศาสนาอิสลาม

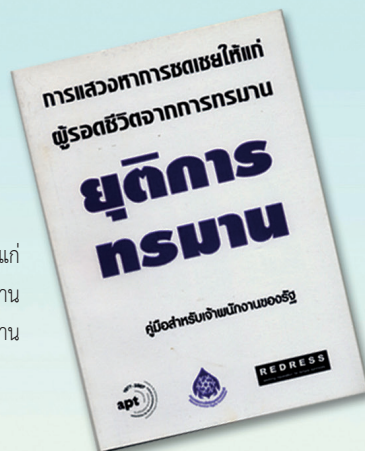

สรุปการวิจัย
แนวทางการสร้างสันติภาพ
ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
ในมุมมองของ
ผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรง

สิทธิในกระบวนการยุติธรรม
ในกรณีการตรวจสอบคำร้องที่กล่าวหาว่า
มีการกระทำความผิดและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่น
ที่ไร้มนุษยธรรม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

การแสวงหาการชดเชยให้แก่
ผู้รอดชีวิตจากการทรมาน
ยุติการทรมาน

หลากหลาย คือ หนึ่งเดียว

อนุสัญญา
ว่าด้วยสิทธิคนพิการ

รายงานการศึกษาข้อมูลเชิงวิชาการ
กรณี ปัญหาเหมืองแร่
เพื่อกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย

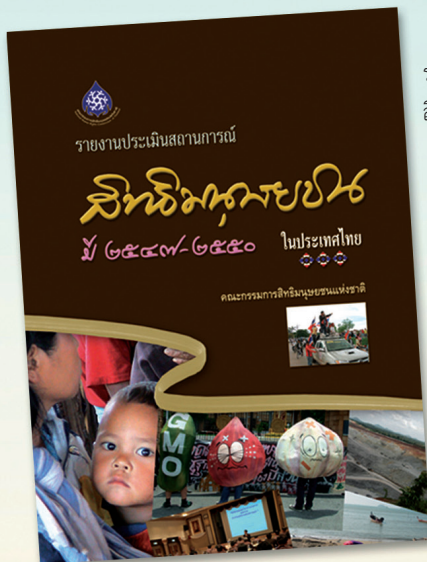
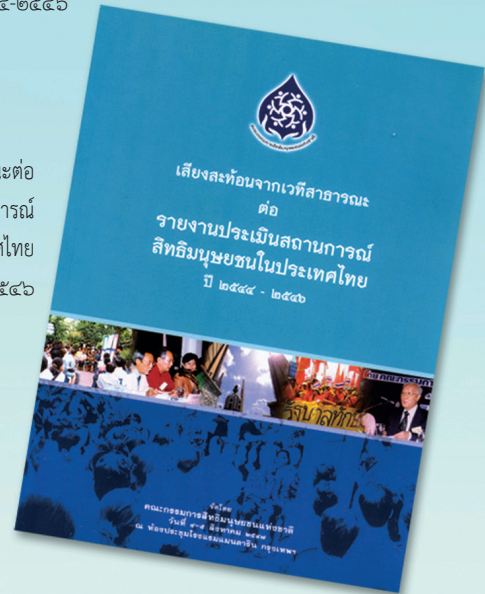
กรณีศึกษา : การจัดการความขัดแย้ง
การใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าต้นน้ำ
อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน

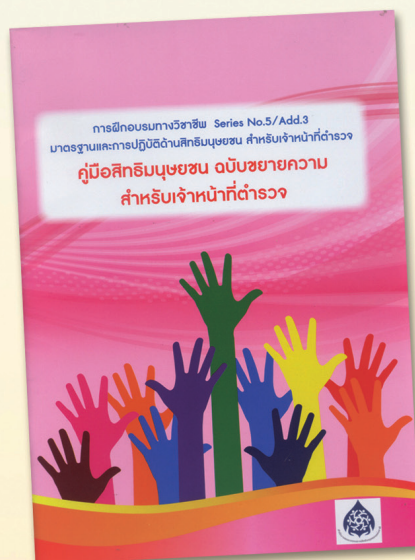
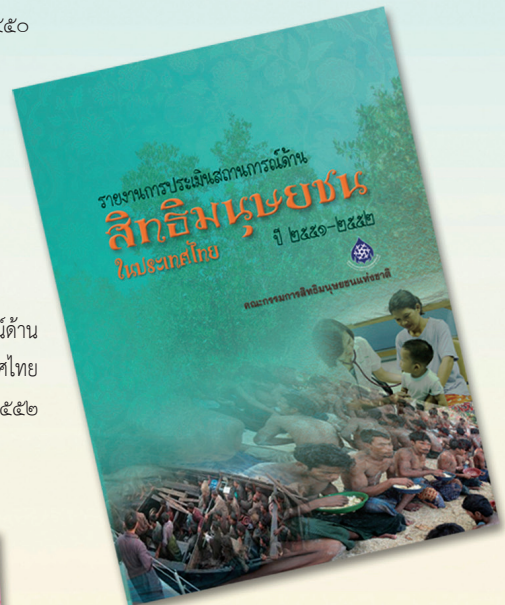
รายงานประเมินสถานการณ์
สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย ปี ๒๕๔๔-๒๕๔๖

เสี่ยงสะท้อนจากเวทีสาธารณะต่อ
รายงานประเมินสถานการณ์
สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย
ปี ๒๕๔๔-๒๕๔๖

รายงานประเมินสถานการณ์
สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย ปี ๒๕๔๗-๒๕๕๐

รายงานประเมินสถานการณ์ด้าน
สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย
ปี ๒๕๕๑-๒๕๕๒

คู่มือสิทธิมนุษยชน ฉบับขยายความ
สำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจ

การติดตามการปฏิบัติตามกติกา
อนุสัญญาระหว่างประเทศ
ด้านสิทธิมนุษยชน

รางวัลเกียรติยศ "ผู้อุทิศตนเพื่อสิทธิมนุษยชน"
บุคคลและองค์กรที่มีผลงานดีเด่นด้านการส่งเสริม
ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ประจำปี ๒๕๕๕

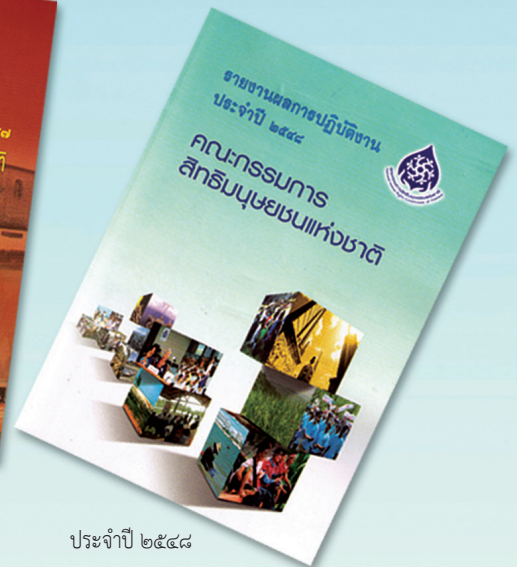
รายงานผลการปฏิบัติงาน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ประจำปี ๒๕๕๖

ประจำปี ๒๕๕๗

ประจำปี ๒๕๕๘

ประจำปี ๒๕๕๙

ประจำปี ๒๕๕๐

ประจำปี ๒๕๕๑

ประจำปี ๒๕๕๒

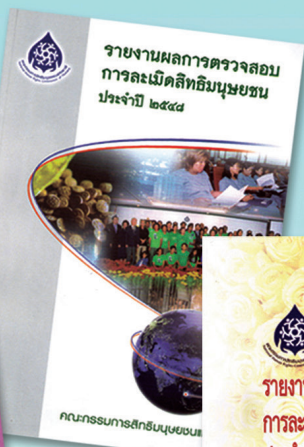

รายงานประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย
และรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี ๒๕๕๓-๒๕๕๔

ปี ๒๕๕๕-๒๕๕๗

รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ปี ๒๕๕๘

๑ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

ปี ๒๕๕๙ :

๒ สิทธิชุมชน

๓ สิทธิทางสังคม และอื่นๆ

ปี ๒๕๕๐

เล่ม ๑
สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

ปี ๒๕๕๑

เล่ม ๒
สิทธิชุมชนฐานทรัพยากร :
สิทธิในการจัดการทรัพยากร
น้ำ ชายฝั่ง และแร่

เล่ม ๓
สิทธิชุมชนฐานทรัพยากร : สิทธิในการ
จัดการที่ดิน ป่า พลังงาน และอุตสาหกรรม

เล่ม ๔
สิทธิทางสังคม สิทธิแรงงาน และอื่นๆ

เล่ม ๑
สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

เล่ม ๒
สิทธิชุมชนฐานทรัพยากร :
สิทธิในการจัดการทรัพยากรน้ำ
ชายฝั่ง และแร่

เล่ม ๓
สิทธิชุมชนฐานทรัพยากร : สิทธิในการจัดการที่ดิน
ป่า พลังงาน และอุตสาหกรรม

เล่ม ๔
สิทธิทางสังคม และอื่นๆ

เล่ม ๕
สิทธิแรงงาน สิทธิแรงงานข้ามชาติ

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น ๖-๗

ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กทม. ๑๐๒๑๐

โทรศัพท์ : ๐ ๒๑๔๑ ๓๔๐๐, ๐ ๒๑๔๑ ๓๙๐๐

โทรเครื่องเรียน : ๑๓๗/๗

Website : www.nhrc.or.th